Alsóbajomi mester

az Alsóbajom-i (Bojon) templomban látható művön a küzonya ágyban fekszik egy aranymintás háttérrel.

Radocsay Dénes: The Nativity in Hungarian Mediaeval Painting. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 28. sz. 193-97 l. 195 l.

W

Alsóbajomi Mária-oltár mestere 2 MDK

Az oltár nyolc külső szárnytábláját festette, a közép és belső szárnytáblákat a XV.század első feléből származó dombormüvek diszitik, ~~valószinü hogy domború a kép vászon volt~~. Képek festője Szent Borbala és Dorottya alakjánál tükörképesen Schongauer kompoziciót követett.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.18o.l.

Alsóbajomi Mária-oltár mestere ? MDK

Az alsóbajomi ~~Xxrxxxxk~~/Boian, v.Kis-Küküllő vm./ 149o körül készült táblaira vonatkozó adatok adattárban.

Képek: 1.Szt.Margit, 2.Szt.Dorottya, 3.Szt. Apollónia, 4.Szt.Agnes, 5.Szt.Borbála, 6.Szt. Katalin, 7.Szt.Orsolya. 8.Nőiszent.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

/A táblákat a nagyszebeni Sibiu/Muzeumban őrzik./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.256.l.

Alsólendvai mester

Máskép Felsőlendvainak; 1500-1510 között alkotott művén két angyal szorgoskodik az Ujszülött körül, az egyik finoman felemeli a palást szegélyét; a paláston a kis Jézus fekszik.

Radocsay Dénes: The Nativity in Hungarian Mediaeval Painting. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 28 sz. 196 l.

Csögödi Nagy Imre
festő

M.D.K.

Méltatás

Haldovay Győző: Festőr a Szikely földön
Mieveszet, 1969 aug. - 21 lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

hivatott ismerői között akadnak, akik alkati antagonizmust emlegetnek; olyan természetű ellentétet, amelyet aztán a körülmények mégikább felszínre hoztak. Németh László, aki az ötvenes-hatvanas években két színművet is írt a Bolyaiakról s a rá jellemző, oknyomozó alaposággal tanulmányozta forrásait, az első, Az apai dicsőség című változat készítése kapcsán fogalmazott műhelytanulmányában behatóan elemzi apa és fia, Farkas és János sok tekintetben talányos viszonyát, a folyamatot, minek végeredményeként — mint írja — „egyre metszőbbre fordult e két kivételes képességű ember életútja". Az író szeme előtt nem maradtak rejtve az árnyalatos vonatkozások sem. Midenesetre: az esszé, aminek legfőbb forrása a Bolyai-levelezés volt, legalább olyan felkavaró olvasmány, mint maga a darab...

A jellem mélyrétegeire utaló kitárulkozásokban, vallomásokban bővelkednek a Bolyai-levelek. És nem csupán azok, amelyeket az apa írt fiához, hanem azok is, melyek például a nagy barát, Gauss címére mentek Németországba, és amelyeket élete alkonyán testvérének, Gergelynek küldött Vásárhelyről Bolyai János. Ez utóbbiak közül a legmegrázóbb talán az, melyben öccsét édesapjuk haláláról értesíti 1856. november 21-én, ilyenképpen: „...szegény Öregünk, egyébaránt alkalmas csedesen... bevégzé nagyszerű tevékenységét $9^{1/2}$ órakor". Súlyos konfliktus nyugvópontja — feloldódása — ez a levél-mondat; annak bizonysága, hogy ebből a látószögből már csak a hátrahagyott teljesítmény — a „nagyszerű tevékenység" ténye — fontos; miden egyéb apróságnak, mellékesnek számít.

De mi mindennek kellett végbemennie időközben, az egymás szellemi vonzásának és taszításának katlanában leélt esztedők útközőpályáján? Attól kezdve, mondjuk, hogy a jogos apai büszkeség leplezetlen elragadtatást kifejező jelzőket diktált az apának egy Gausshoz írt levélben a tizenhárom éves gyermekről: „...gyors esze van és sokat felfog, s olykor lángesze villanásinál több sort egyetlen pillantással vizsgálva tekint át; kedveli a tiszta, mély elméleteket és a csillagászatot; szép és meglehetősen izmos... amennyire megítélhetem, kemény és nemes

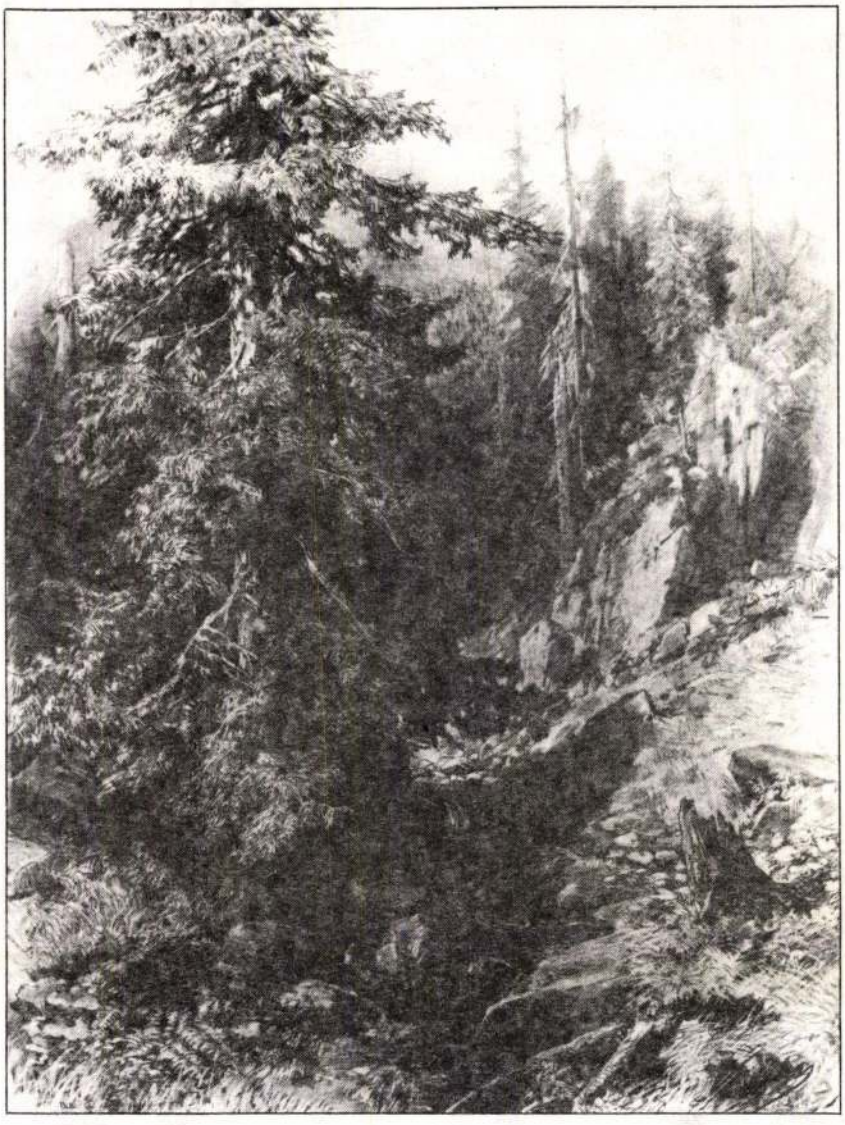

Görgényvölgyi tájkép

jellemmé válik; én a Matematikának szántam őt, ő is ennek szentelte magát..."? Hogy aztán, esztendők múlva, a roppant kockázattól féltve fiát, kétségbeesetten figyelmeztesse: „hagyj békét a paralelláknak". (Micsoda szerencse, hogy ennek az apai tanácsnak nem lett foganatja...)

Leginkább ezekből a levelekből ismerte meg Németh László a Bolyaiak élete színpadán kifejlő, sokfelvonásos dráma tényanyagát. Így mutathatta fel hőseit — Farkast és Jánost — végtelenül bonyolult emberi mivoltukban hitelesen. Ahogyan mindinkább ráérzett a téma gazdag lehetőségeire, úgy bontakozott eléje egyre világosabban s bomlott ki mesteri tolla nyomán „a csodálatos mód összeakaszkodott emberpár drámája, akiket a sors ellen lázadt apai szerelem (s amit az a fiúból kiváltott) kapcsolt egybe, ahogy ilyen méretű embereket ritkán a föld hátán".

Németh László meglátása és értelmezése szerint ennek az apafiú drámának a magva az, hogy János „első nagy szökésével mindörökre megoldotta a problémát", melybe Farkas „egész ifjúságát s tudósi önérzetét" beletemette. A lángelméjű fiú az Appendix-szel vitathatatlanul, nyilvánvalóan legyőzte apját. Aki pedig — s ezt Németh László nyomatékosan kiemeli— nem volt alábbvaló a fiánál „mint elme s mint vérmérsék". Sőt: szelleme szélesebb ölelésű, műveltsége nagyobb, képzelete elevenebb volt. Sokirányú lobogásával, kezdeményeivel ő bizonyult „a hatalmasabb s színesebb, folyton megújuló

biológiai erő"-nek. Midezt maga János ismeri el egyik levelében — közvetlenül édesapja halála után...

Bolyai Farkas „alighanem a legsokoldalúbb ember volt, aki magyar földön élt" — olvashatjuk Németh László említett műhelytanulmányában. Más összefüggésben pedig így minősíti: olyan jellemző alakja ő a magyar romantikának a tudományban, mint Vörösmarty a költészetben vagy Széchenyi a politikában. Nem midennapi matematikai tehetsége, nyelvformáló és kifejező készsége, hatalmas nyelvtudása (beszélt vagy írt latinul, németül, franciául, angolul, görögül, románul, héberül), legendás technikai járatossága, filozófiai műveltsége, orvosi ismeretei, a természettudományok iránti vonzalma révén messze kiemelkedett kortársai, pályatársai közül — nem csupán a provincia szintjét tekintve. Az ugyancsak polihisztor alkatú és tájékozódású Németh László észrevehető rokonszenvvel emelte előtérbe Bolyai Farkas szellemi portréjának ezeket a vonásait. Így aztán nem véletlen, hogy darabjában, a nálunk is játszott A két Bolyaiban midenképpen ő, az apa a színesebben megrajzolt, telítettebb jellem.

Valóság és képzelet, dokumentumok tényanyaga és az író látomása fonódik itt egybe — egészíti ki egymást — zavartalanul. Ez esetben a szerző nem volt abban a kényszerhelyzetben, hogy valamiféle mondvacsiált konfliktust állítson darabja tengelyébe; hőseinek élete lépésről-lépésre kínálta, mintegy magában hordozta a drámaiság lényegét.

Persze: az írónak észre kellett vennie, fel kellett fedeznie a sűrű levél-sorok mögöttes területeit. Hogy az így egybehordott elemekből építkezzék. Mély gyökerű törzse van a drámában kibontott Bolyai Farkas-jellemképnek. Az aggódó apa a „duellumoktól" és a „fehérnépektől" féltette legikább Bécsben tanuló fiát; Marosvásárhelyről, a Baromvásár-tér és az Ebhát utca közeléből, a Poklos patak mentéről nemcsak szellemi fejlődést igyekezett elősegíteni, de testi egészségének megőrzését illetően is hasznos tanácsokkal szolgált. Egyik levelében a legprózaibb közlés után szinte érzelmes vallomásba vált át tolla: „Küldök ide zárva 10 rhénes forintot, magamnak egy krajcárom sem maradt, s reményem is kevés közelebbről, de enyim az, amivel te boldogulsz; akármilyen messze légy, úgy érzem, mintha az én Énem continuátiója volna". Közös életük miden reményét fiába plántálta át Bolyai Farkas. Ő, a fiú azonban úgy érezte, nem alaptalanul, hogy győzedelmeskedett apja felett: megoldotta, amibe az belebukott. Mert a függelék messze többnek, nagyobbnak bizonyult, mint amihez függesztették. Ez a Bolyai-dráma summája...

Mindössze másfél esztendős volt a gyermek Bolyai János, amikor édesapját kinevezték tanárnak a marosvásárhelyi Református Kollégium matemetikai tanszékére. „Pedagógusi működésének legnagyobb eredménye az — írja Benkő Samu egyik tanulmányában —, hogy tanítványai közül a **legjobbakkal** — ezeknek a száma pedig nem elenyésző — megkedveltette a természettudományokat..." A legjobbak közül is kiemelkedett fia, János, aki az általa csak megsejtett titkok felderítése révén tényleg túllépett rajta. Ha semmi egyebet nem tarthatnánk számon Bolyai Farkas érdemeként, csak azt, hogy Bolyai Jánost fölnevelte a magyar nemzet és a nagyvilág számára, elidította pályáján, megjelölte néki az elérhető célt — már ez is bőséggel elegedő lenne, hogy különös megbecsüléssel őrizzük és ápoljuk emlékét.

Két Bolyai — apa és fia — sírjára, szobrának talapzatára helyezzük esztedők óta, minden évfordulón, ünnepeinken a kegyelet virágait. Szimbólumértékű számunkra ez a név: Bolyai. Iskolát és utcát, egyetemet és könyvtárat jelent, — magas szintű európai kultúrát Erdélyben, ebben a gyakorta viharvert, olykor Tündérországnak nevezett tartományban, ahol soha sem a kizárólagosságot gerjesztő indulat, nem a talentumokat sorvasztó gyűlölködés, hanem csakis a hagyományos tolerancia talaján szárba szökkenő értelem és tudás hozhat hasznos termést.

A Bolyai-örökség mai és holnapi nemzedékeket kötelez konok helytállásra, nemes küzdelemre. Tegyünk meg mindent, hogy méltók lehessünk a nagy elődök által megépített, erős vár oltalmazására.

NAGY PÁL

LAPOK ALSÓJÁRA MÚLTJÁBÓL

Alsójára nagyközség Kolozs megye déli részén, az Öreghavas (más néven Nagyhavas) hegység dombokká „szelídült" aljában, a Jára patak völgyében terül el. E havasalji településnek gazdag múltja van, mely tartogat számunkra néhány érdekes és értékes adatot.

Ha Kolozsvárról nyugati irányba haladva, Szászfenes után a magyarlónai hídnál letérünk balra, aszfaltos úton mintegy 30 km megtétele után eljutunk Alsójárába. E község három nevezetes tájegység találkozásánál helyezkedik el. Ezen a vidéken érintkezik Kalotaszeg csücske a Mócvidékkel, és e tájakhoz már nagyon közel esik Aranyos-szék is.

Ha Alsójára nevét említjük, egyesek a hajdani, híres, járai népi fazekasságra gondolnak, mások a környékbeli vasércbányákkal hozzák kapcsolatba. Vannak akik tudják, hogy Jára közelében van Kisbánya, a kolozsváriak kedvenc sízö- és kirándulóhelye. Ismét mások annak kapcsán ismerik és tartják számon Alsójárát, hogy ott

Az alsójárai római katolikus templom, épült 1803-ban

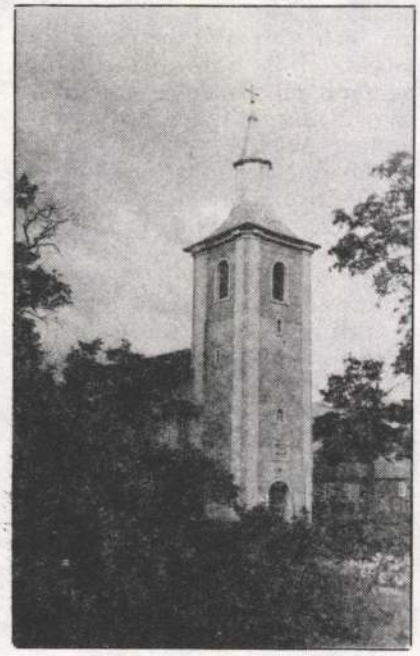

híres vásárokat, főleg állatvásárokat szoktak tartani. Azt viszont már sokkal kevesebben tudják, hogy Alsójárának igen gazdag és érdekes (főleg magyar vonatkozású) múltja van. Ennek a gazdag múltnak egyes érdekes és értékes részleteit próbálom hitelesen feltárni, illetve felsorolni szerény írásom keretében, tudván azt, hogy múltunk igazságos megismerése erősíti és elmélyíti nemzetiségi tudatunkat, vagyis gazdagítja magyarságtudatunkat.

Már előljáróban meg kell említenem, hogy Alsójára közvetlen közelében, a középkor folyamán létezett egy Felsőjára nevű település is, amelyik valószínleg a 17. század legelején pusztult el, de erre a továbbiak folyamán még visszatérek. Mindezt azért tartottam szükségesnek megemlíteni, mert a régi oklevelekben gyakran előfordul mindkét (iker-) falu neve. De íme, mit rögzítettek a régi oklevelek: 1288-ban „Zara" (= Jara) néven fordul elő a település. 1322-ben már „Jara" néven szerepel. 1332-ben szó esik a járai papról: (latinul) „sacerdos de Jara". 1417-ben már így jegyezték be a korabeli oklevélbe: „poss. Jara et altera Jara" (a latin szöveg magyar jelentése: a járai birtok és a másik Jára). 1426-ban „Jara et Felyara", 1430-ban „Feljara" szerepel a korabeli oklevélben. 1438-ban már mindkét Jára nevével találkozunk: „Felsew Jara et Alsow Jara". 1439-ben „Felse Jara, Also Jara" nevek fordulnak elő. 1449-ben pedig „Alyara, Fewlyara" elnevezésekkel találkozunk. Végül még 1599-ben fordul elő oklevélben Felsőjára neve, de a további századok folyamán már csak Alsójára okleveles említéséről esik szó.

Ha már a község nevének okleveles előfordulásáról szóltunk, meg kell jegyeznünk, hogy Alsójára közelében, egy igen alkalmas dombon (neve ma is fennmaradt „Vártető" néven) a középkorban vár állott, mely teljesen elpusztult. Létezéséről oklevél tanúskodik, melyben e néven szerepel 1417-ben: „castrum Jara alio nomine Belwar". 1440-ben még egyszer találkozunk e vár nevével, korabeli írásos emlékekben: „castrum Jarawara" bejegyzéssel.

Alsójára (és a 17. század elején elpusztult Felsőjára) Árpád-kori település. Kelemen Lajos, az erdélyi középkori történelem kiváló ismerője azt állítja, hogy a magyar honfoglalás idején a Kapus, Fenes, Szentlászló, Léta, Jára, Peterd, Várfalva vonalon az Agmánd (Ogmánd vagy Farkasagmánd) nemzetség haladt előre. Ezt a korai foglalást igazolják a 11. sz.-ból származó magyar sírok is. Agmánd birtokai Kolozs, Torda, Belső-Szolnok és Közép-Szolnok vármegyékben terültek el. Innen származtak a Kecsethy, Szentkirályi és a Szilkereky családok. Feltételezések vannak arra vonatkozóan, hogy Alsójára ősi földesúri családja is, a Járai-család az Agmánd nemzetség leszármazottja.

Alsójára már létezésének kezdeti szakaszában nevezetes település volt, amit az is bizonyít, hogy a környék legnevezetesebb pataka, amelyik elég messzire ered Járától, és útja során más településeken is keresztül folyik, mégis a Jára-pataka nevet kapta. Az is bizonyítja a település ősi életképességét, hogy mai unitárius (hajdani római katolikus) temploma a 13. sz.-ból való, s az 1332-ből származó pápai tizedjegyzékek azt már hitelesen is bizonyítják, hogy mindkét Járának (Alsó- és Felsőnek) római katolikus egyháza és plébánosa volt. De akkor már az egész vonalon: Magyarlétán (Létán), Tordaszentlászlón (Szentlászlón), Magyarfenesen (Oláhfenesen), Magyarlónán (Lónán), Gyaluban, Szászfenesen (hogy csak a közeli települések nevét említsem) léteztek templomok és papok. Milyen csodálatos eredményeket ért el a magyar kereszténység már a kezdeti szakaszában, ha arra gondolunk, hogy Szent István királyunk uralkodása idején (1000—1038) minden 10 szomszédos falunak fel kellett építenie a maga közös templomát, s rövid 250—300 év leforgása alatt szinte mindegyik kisebb és nagyobb település felépítette a sajátját. Közben 1241—42-ben végisepert az országon a pusztító tatárdúlás, amely a templomokat sem kímélte, de a szörnyű pusztítás sebeinek begyógyításával párhuzamosan keresztény népünk sorra kijavította megrongált templomait, és ahol szükséges volt, újakat is épített.

Alsójára nem játszott szerepet a nagyfontosságú, országos történelmi eseményekben elsősorban azért, mert kissé távol esett a fontosabb közlekedési- és hadászati útvonalaktól, de ennek ellenére (időnként) Járát is érintette a történelmi események vihara. Ezt igyekszik igazolni az a szomorú tény, hogy a 17. század legelején Alsójára tőszomszédfaluja, a hajdani Felsőjára, teljesen és örökre elpusztult. A néphagyomány szerint Felsőjárát a tatárok semmisítették meg. Kelemen Lajos véleménye azt támasztja alá, hogy Felsőjára pusztulása az 1600—1604 közötti évekre tehető, amikor Erdélyben különböző rablócsapatok (hordák) kóboroltak és garázdálkodtak, s ezek között valóban voltak török és tatár kóborcsapatok is. Felsőjára pusztulása 1602 júniusára tehető, mert akkor garázdálkodott egy ilyenszerű horda ezen a vidéken. Felsőjára elpusztult templomának kőanyagát aztán 1640-ben felhasználták az alsójárai unitárius templom tornyának magasításához (a 13. sz.-i templom tornyának III. szintje akkor készült el, kőből).

Az alsójárai református templom, épült 1820-ban

Az alsójárai római katolikus egyházközség „Domus historia"-ja megemlíti, hogy Felsőjára falu helyén még a 18. század elején is (száz évre a pusztulás után) lehetett ittott rom-maradványokat látni. Ezt az állítást 1930 táján néhai Váradi Albert Ferkó alsójárai fazekas (született 1839-ben, meghalt 1938-ban) is megerősítette, aki elmondta, hogy fiatal legényke korában, 1850 és 1855 között ő még látta, amint az emberek építőköveket bontottak ki a felsőjárai elpusztult templom alapjából, s a templom alapfalain

Alsójára 13. századi unitárius temploma

belül nagyon sok emberi csontot is találtak, ami azt bizonyította, hogy a hajdani templom padlózata alatt kripta lehetett.

Ma már semmi sem jelzi az elpusztult (elpusztított) falu (Felsőjára) helyét, csupán a határrész neve emlékeztet az ősi településre.

Az előbbiek folyamán már említettem, hogy Alsójára első temploma (amelyik a reformáció erdélyi térhódításáig római katolikus templom volt) a 13. században épült. Ez az ősi templom közvetlenül az 1241—42. évi nagy tatárdúlás előtti évtizedekben készült el, román stílusban. Ennek a templomnak a hajója és tornyának két alsó szintje az építkezés első szakaszából valók, természetesen az eltelt évszázadok folyamán a többszöri javítások és átalakítások főleg a templomhajót fosztották meg eredeti építészeti stílusának jegyeitől. Nagy a valószínűsége annak, hogy a templom eredeti, román stílusú apszisa a pusztító tatárjárás alkalmával semmisült meg. A jelenlegi ezt követően készült el, de már gótikus stílusban.

A továbbiakban következzenek időrendi sorrendben Alsójára múltjára vonatkozó érdekes adatok és említésre méltó nevezetes események.

Az 1322. évben Járán laktak a következő nemesi családok: Járai István és fia, Járai Benedek, továbbá Járai János, Járai Mihály és fia, Járai Péter. Járai Péter Erdély vitéz alvajdája volt. 1345—1350 és 1359—1368 között viselte e tisztséget. 1368 végén vagy 1369 elején a havasalföldi vajda ellen vívott csatában esett el.

1332-ben Járán is megjelentek a pápai tizedszedők, akik a keresztes hadjáratok költségeire kirótt adót gyűjtötték be, mindkét Járából.

1407 és 1417 között egy hosszas birtokper irataiban szerepel Alsójára, Felsőjára, Járavára és Aklos neve. Ezek a peres iratok a budapesti Országos Levéltárban találhatók meg.

1568-ban Járában (is) megalakult az unitárius egyházközség, s ugyanakkor itt több mint 200 esztendőre megszűnt a katolikus egyház.

1640-ben újjáépült a volt katolikus (1568 óta már unitárius) templom tornyának felső emelete, az elpusztult felsőjárai templom köveiből.

1725-ben Kolozsvár városa megvásárolta Pápai István alsójárai birtokostól Mátyás király kolozsvári szülőházát.

1729-ben Járán a következő nemesi családok éltek: báró Jósika Zsigmond, Henter János, Boér József, Pápai Ferenc, Pápai György, Pápai János, Pápai Zsig-

Balra: az unitárius templom; jobbra: aranyozott ezüstkehely a 17. század végéről

mond, Pápai István, Thoroczkai István és Gáll Zsigmond.

1730-ban Alsójárán megalakult a református egyházközség, 1740—41-ben pedig a román lakosság áttért a görög katolikus vallásról a görögkeletire.

1742-ben szomorú esemény színhelye volt Jára: pestisjárvány szedte áldozatait, akik között ott találjuk Pápai Györgyöt és feleségét is.

Ugyancsak 1742-ből tudomásunk van arról is, hogy Járában laktak báró Jósika László és Béldi Antal nemesek.

1753-ból ismerjük az utolsó Járai nevű családot, egy bizonyos Járai Mihályt, akinek özvegye az Alréten lévő földjét végrendeletileg a járai unitárius egyházközségre hagyományozta.

Az 1784. évi Horea féle lázadás Alsójárát elkerülte. Ezt a tényt alátámasztja gróf Teleki Domokos: A Hóra lázadás története című munkája, amelyben a szerző hitelesen leírja, illetve felsorolja azon településeket (falvakat és városokat), amelyeken a lázadás végigvonult, feltüntetve (sok esetben) az áldozatok nevét, sőt még a halálnemet is. Ebből a felsorolásból Alsójára neve hiányzik.

1787-ben (219 évi szünet után) Alsójárán újra megalakult a római katolikus egyházközség. 1809-ben pedig Jára román lakossága ismét visszatért a görögkatolikus vallásra.

1849-ben tragikus események színhelye volt Alsójára (is). Erről tanúskodik az unitárius templom cintermében egy szerény, de sokatmondó sírkő, melyen ez a felirat olvasható: „Az 1849. január 14-én kegyetlenül legyilkolt 53 magyar vértanú szomorú emléke. Emeltette Dávid István, a legyilkolt Dávid Jakab fia." Az áldozatok között volt a falu akkori unitárius papja, Pálffy József is, aki 1845-től mindössze 1849. január 14-ig szolgált Járán. Saját templomában gyilkolták le a havasi felkelők. Azután két évig nem is volt Járának unitárius papja, csak azután jött és szolgált itt Sándor Pál. A templom is megszenvedte az 1849. évi pusztítást és rombolást. Hosszú évek teltek el, mire az egyházközség kijavította megrongált templomát.

A fenti szomorú események felvázolása után következzék néhány számadat a múltból, amelyek Alsójára lakosságának vallási megoszlását szemléltetik. Az 1900.

Az 1849-ben alsójárán legyilkolt 53 magyar vértanú síremléke 1886-ból
Petrucz Sándor fotói

esztendőben így nézett ki a vallási helyzetkép: 609 görög katolikus, 380 unitárius, 266 római katolikus, 258 görögkeleti, 172 református és 39 izraelita, összesen 1724 lélek. Abban az időben (és később is) Alsójára járási székhely volt. Érdemes fellapozni a Révai Nagy Lexikona I. kötetének 484. oldalát, ahol Alsójára neve mellett ez a szöveg olvasható: „Alsójára, kisközség Torda-Aranyos vm. alsójárai járásában, (1900-ban) 1724 román és magyar lakossal, a járási szolgabírói hivatal székhelye, van telekkönyvi hatósággal felruházott járásbírósága, csendőrőrse, hitelszövetkezete, kisegítő takarékpénztára, posta- és távíróhivatala, telefonállomása."

Lássuk 10 év után, vagyis 1910-ben, milyen volt Alsójára vallási és nemzetiségi megoszlása: 599 görög katolikus, 421 unitárius, 293 római katolikus, 245 görögkeleti, 194 református, 75 izraelita és 15 evangélikus. Akkor 1842 lakosa volt Alsójárának, akik közül 986 magyarnak, 842 románnak és 14 „egyéb"-nek vallotta magát. Az unitárius egyházközség lélekszámára vonatkozóan rendelkezem néhány korábbi és későbbi adattal is, mint az előbb felsoroltak. Íme, hogyan változott a járai unitáriusok lélekszáma: 1760-ban 124 lélek, 1840-ben már 254, 1930-ban 500, 1949-ben már csak 218, és a legszomorúbb, hogy napjainkban csupán 65 lélek képezi az alsójárai egyházközséget. Sajnos, a járai római katolikusok és reformátusok száma is nagyot csökkent az elmúlt évtizedek során. Maholnap csak a három magyar templom fogja hirdetni Alsójára gazdag magyar múltját, hiszen jelenleg a 65 unitárius vallású magyar mellett mindössze 33 római katolikus, 26 református és kb. 10 neoprotestáns vallású lélek alkotja Jára magyarságát. Ott, ahol az első világháború előtt még 1000 magyar lélek élte dolgos életét és hallgatta három templomának Isten szent igéjét, ott, ahol három magyar lelkipásztor gondoskodott a hívek lelki gondozásáról, napjainkban mindössze 134, főleg idős ember éli nehéz, küzdelmes életét. Ma már csupán az unitárius gyülekezetnek van helyi lelkipásztora (Szathmári József személyében), a római katolikus templomban a sinfalvi plébános úr szokott misézni, a református hívek lelki gondozását pedig a magyarlétai tiszteletes úr látja el. Ha már említés történt a járai templomokról, írjuk ide, hogy mikor épültek azok. Az ősi, volt római katolikus templom, amely ma az unitárius vallás szolgálatában áll, a 13. század első felében épült. A jelenlegi római katolikus templom építési ideje 1803-ra tehető. A reformátusok pedig 1820-ban emelték templomukat. A járai román görög katolikusok temploma 1852-ből való. Ez a templom 1948 óta (amikor a volt pártállam kényszerrel megszüntette a görög katolikus vallást) görögkeleti szertartású templom lett.

Alsójárán a magyar nyelvű iskolai oktatás 1977-ben szűnt meg, mivel nem volt már iskoláskorú gyermek. A falu utolsó magyar tanítója Árkosi Ferenc volt, aki 1949 és 1977 között gondozta a reábízott „emberpalántákat". Nem

vált meg a falutól, most is, nyugdíjasként itt él, egyre fogyatkozó kis közösségében.

Az első világháború előtt Alsójárán magyar tannyelvű állami népiskola működött. A néphagyomány megőrizte az akkori iskola két jóhírű tanítójának: Tulogdi és Hidegh tanító uraknak a nevét. A múltban a faluban volt római katolikus felekezeti iskola is. A román nyelvű (állami) oktatás az első világháború után indult be Alsójárán.

A két világháború között létezett itt unitárius vegyes dalárda, melynek karmestere Ütő Kálmán (unitárius kántor) a bécsi döntés alkalmával Járából (Dél-Erdélyből) Bánffyhunyadra költözött (1940 őszén), minek következtében a járai unitárius dalárda megszűnt.

Sajnos, 1940—41-ben elég sok járai magyar család hagyta el szülőfaluját, és települt át Észak-Erdélybe. Ezen családok jelentős része 1944 után már nem tért többé vissza szülőföldjére. Aztán később, az 1950-es évek végén és a 60-as, 70-es években, az erőltetett iparosítás egyre több falusi munkaerőt taszít a városokba (Tordára és Kolozsvárra). Ezt, a városokba igyekvő, a falvakat elhagyó „népvándorlási" folyamatot elősegítette a kényszer-kollektivizálás is. Ezek után, részben már megérthetjük, hogy miért csökkent fokozatosan 1940 után Alsójára magyar lakossága.

Végezetül köszönetemet fejezem ki Szathmári József alsójárai unitárius lelkipásztornak, munkámhoz szolgáltatott hasznos adataiért és Petrucz Sándor kolozsvári fényképésznek, aki kiskocsijával utazott fel Járába, hogy fényképfelvételeket készíthessünk írásom illusztrálására.

Végtelenül sajnálom, hogy kedves pályatársam és barátom, az alsójárai származású kiváló kolozsvári tanár és iskolaigazgató, néhai Székely Ferenc, aki a közelmúltban hunyt el váratlanul, nem olvashatja szerény írásomat, pedig amikor hozzákezdtem az anyaggyűjtéshez, tőle is kaptam néhány igen hasznos útbaigazítást.

RICCI JÓZSEF

LISZT FERENC ERDÉLYI TANÍTVÁNYAI

Múlt századunk zenetörténelme megíratlan, még részletei is alig ismertek. Liszt Ferencnek, kétségkívül a kor legnagyobb zenészének hatása, kapcsolata Erdéllyel, az eddigi eredmények mellett, további kutatásra ösztönöz. Jómagam immár évtizede fordultam feléje, azóta is folyton újabb bizonyítékát lelve személyisége döbbenetes kisugárzásának. Legnagyobb értéke „lelke mérhetetlen nagysága", mondja róla Zichy Géza és ezt valóban tanítványaiban is véljük továbbélni. Kivételes mesterünk tanítását ők az erdélyi körülmények között aligha tudták kellően gyümölcsöztetni, továbbadni. Tekinthetjük ezt — a tehetség kibontakozásának esélyét —, akár az erdélyi zeneélet fáziseltolódása egy lehetséges mércéjének is.

Liszt Ferenc. Munkácsy Mihály rajza, 1886.

BOGÁTHY ELZA

Nevét először Legány Dezső alapvető kötetében olvastam: „Bogáthy Elza azt állítja magáról hogy két évig Lisztnél tanult Rómában..."[1] Kötődése Erdélyhez ?... Édesapja Gyulafehérvárt született 1825-ben[2] és pikareszk regénybe illő életútján volt itt — ifjúkorában inas Branyicskán[3], talán forradalmár 1848-ban, utána osztrák tisztviselő, valószínűleg folyton titkos ügynök. Fény derülvén hivatalbeli csalásaira, 1852 végén Bukarestbe szökött Schwarzenberg herceg ajánlólevelével(!), az osztrák konzulátuson kötött ki(!), hol rövidesen az alkonzul leánytestvérét feleségül vette. Majd tovább szökve, Konstantinápolyon, Trieszten keresztül jutott az ifjú házaspár... Bécsbe(!). Itt hagyja immár áldott állapotban levő feleségét és Erdélybe utazik, miközben 1854 elején Bécsben megszületik kislánya Elza.

A további kalandoktól, homályos ügyektől eltekintve, megállapítható, hogy felesége 1860 előtt Gyulafehérvárt élt kislányával és megélhetésüket előbb mint gouvernante Tóth József tanácsnok házánál, majd a helybeli rom. kath. leányintézetnél kisegítőtanítónőként biztosította. Lakásuk 1862 végén az iskolaépületben volt.[5] A fiatalasszony valószínűleg 1868 előtt elhunyt, hisz később Liszt őt árvának nevezi: *„Dans le courant Dimanche Gras 27 Febrier, de la semaine, j'aurai la visite de quelques Amerikains et de Mlle Bagathy (sic!) l'orphelime hongroise. Celle-ci parait decidée a ne plus*

Dudaszó, üdvözülés

Rejtélyes freskó Alsóörsön

Az alsóörsi református templom falán különleges freskó látható. A *Felhősi István* restaurátor vezetésével 2002-ben feltárt töredékeken a feltámadt Krisztus alakja mellett egy dudás muzsikál. Az Árpád-korban épült templom a középkori építészeti elveknek megfelelően kelet-nyugati tájolású. A reformáció idején barokk stílusban átépítették, és a helyi református gyülekezet használatába került.

A freskó érdekességét csak fokozza, hogy *G. Szabó Zoltán* főmuzeológus vizsgálata szerint a XIV—XV. század fordulójáról, *Luxemburgi Zsigmond* királyunk idejéből való. Ugyanis a duda csupán a XII. század végéig volt általánosan elterjedt templomi hangszer; a dudások akkoriban igen gyakran kántorként szolgálták az egyházat. Azt követően, a pápai hatalom megerősödésével a duda szerepét fokozatosan átvette az orgona, s teret hódított az elképzelés, miszerint a dudások az ördög zenészei. A későbbi századokban a duda csupán három helyzetben jelenhetett meg az egyház életében: az újszülött Jézusnak hódoló betlehemi pásztorok hangszereként, a farsangi mulatságokon, illetve az Utolsó Ítélet ábrázolásain, a pokol „díszleteként". (Remek példa erre *Hieronymus Bosch* művészete.) Az alsóörsi freskó esetében az utóbbi értelmezés a legvalószínűbb. A mintegy nyolcvan centiméteres dudás mellett a dicsőséges Krisztus csaknem tíz méter magas alakja szerepel. *Kovács Gáborján* művelődéstörténész szerint a freskó készítője pontosan ismerte a duda megszólaltatásának technikáját. Arra is felhívja a figyelmet, hogy az ábrázolt hangszer nyugati típusú, ugyanakkor Krisztus alakja a glória, a testtartás és a ruházat alapján határozottan bizánci jellegű. E rejtély megfejtéséhez ha nem is ad kielégítő magyarázatot, de támpontként szolgál a tény, hogy a közelben lakó veszprémvölgyi apácák a XII. századig görögkeleti vallásúak voltak, a Tihanyi-félsziget keleti oldalában lévő remetelakásokban pedig egészen az Árpád-kor végéig bizánci szerzetesek éltek... Az alsóörsi freskó — szögezi le Kovács Gáborján — nagyszerűen példázza, hogy hazánkra mindig is jellemző volt a kulturális sokszínűség, az eltérő hitvallások békés egymás mellett élése.

A témához kapcsolódóan nagyszabású dudatörténeti kiállítás látható a budapesti Néprajzi Múzeumban.

Zsille Gábor

EGYHÁZI ZENE

A Szent István-bazilika zenei műsora: jún. 20-án 10 órakor Szabó Géza kanonok, plébános aranymiséje. Beliczay Gyula: F-dúr mise, Licinio Refice: Exsulta et lauda. **Jún. 27-én 10 órakor** Wolfgang A. Mozart: Missa brevis in B, Liszt Ferenc: Tu es Petrus.

A Budafok-belvárosi plébániatemplomban: jún. 20-án 9 órakor †Bucsi László pappá szentelésének 50. évfordulóján: Palestrina: Missa Papae Marcelli.

Belvárosi Szent Mihály-templomban (V. Váci u.) **jún. 20-án a 10 órás szentmisén** a Carmine Celebrat Kórus előadásában elhangzik Palestrina: Missa brevis, Mendelssohn motetták. Vezényel: Zimányi István

Az Egyetemi templomban minden vasárnap a 9 órai ünnepi szentmisén közreműködik a templom Don Bosco ifjúsági ének- és vegyeskara.

A pesti ferences templomban (V. Budapest, Ferenciek tere 9.) **minden kedden 18.30-kor gregorián szentmisén** énekel a Schola Gregoriana Budapestiensis. Vezényel: Béres György.

Hangverseny a Ciszterci Szent Imre-templomban (XI. Villányi út 25.) **jún. 20.,** vasárnap **20.00 órakor** Boston Trinity Church Choir. Vezényel: Brian Jones. A Concert Masters International valamint a XI. kerületi Önkormányzat és a Szentimrevárosi Egyesület támogatásával. Szerkesztő: Csányi Tamás karnagy. A belépés ingyenes, adományaikat köszönettel fogadják.

A tabáni templomban jún. 20-án 12 órakor a plébános atya aranymiséje alkalmából elhangzik: **Mozart C-dur Koronázási mise.** Vezényel: Dumbaridisz Imre. Orgonál: Bischof Péter.

A Haller téri Szent Vince-templomban a Ferencsik János Kamarazenekar szervezésében hangverseny lesz a **„Tumorleukémiás gyermekekért Alapítvány" javára jún. 26-án, szombaton 19 órakor.** Közreműködik: Ächim Erzsébet orgona, Beke Ágnes hegedű. Műsoron: Bach: d-moll toccata és fuga, Gluck: Melodia, Albinoni: Adagio, Mozart: Rondo, Schubert: Ständchen, Vierne: Scherzetto, Dvorak: Humoreszk, Liszt: BACH fantázia és fuga. **A belépés díjtalan,** a hangverseny után gyűjtés lesz az alapítvány javára.

A makkosmáriai Orgonaesték következő hangversenyét június 19-én, szombaton 18 órakor tartják a **kegytemplomban.** Nagy László Adrián orgonál, csellón közreműködik Haraszti Erika. A műsorban J. S. Bach, Vivaldi, Elgar, Kaper és Leighton művei hangzanak el. A belépés díjtalan. Mindenkit szeretettel várnak!

A Baja-belvárosi templomban, a Belvárosi Orgonaesték sorozatban jún. 19-én 20 órakor Solymosi Ferenc orgonaművész hangversenye. Műsoron: Jan de Lublin, Bakfark, Pach, Zimmermann, Müller. Liszt, Franck, Lisznyay-Szabó művei és improvizációk. A belépés díjtalan, mindenkit szeretettel várnak!

Orgonahangverseny-sorozat a székesfehérvári Prohászka emléktemplomban. A székesfehérvári Prohászka Emléktemplomban (8000 Székesfehérvár, Kaszap István u. 1.) **idén ötödik alkalommal rendezik meg az orgonahangverseny-sorozatot,** melynek második koncertjét **jún. 25-én, pénteken, 18.30 órai** kezdettel Marosvári Péter orgonaművész tartja. Műsoron: Henri Mulet: Carillon, Sortie, César Franck: Piéce Heroique, Kodály Zoltán: Marosszéki változatok, Gárdonyi Zsolt: Mozart Changes, Rhoda Scott: Epilogue, Barbara Dennerlein: Pendel der Zeit (Az idő pergése), Rankett Blues. **A belépés díjtalan,** a templom felújítására az adományokat köszönettel fogadják. Mindenkit szeretettel várnak!

A magyar Szent Korona erejének és eredeti állapotának helyreállításáért mutatnak be szentmisét júl. 1-jén délután 3 órakor a Szent István-bazilikában. Minden hazáját szerető, féltő és azért tenni is akaró magyar testvérünket szeretettel hívjuk és várjuk!

Nemzetünk megtéréséért, lelki megújulásáért, Istenhez fordulásáért engesztelnek a Villányi úti **Szent Imre-templomban jún. 24-én csütörtökön este 8 órai** kezdettel Kemenes Gábor vezetésével. Este 9 órakor szentmise.

Állandó imaprogram az Irgalmasság Völgyében, a **vecsési Andrássy-telepi római katolikus plébániatemplomban. Minden pénteken 12 órától szentségimádás, 15 órától irgalmasság órája, utána szentmise, szándékokra.** Legkedvezőbb megközelítés: Kőbánya-Kispest metróvégállomástól 30 percenként induló volánbusszal a Vecsés Martinovics téri végállomásig, vagy vonattal Vecsés nagyállomásig és onnan gyalog az Andrássy-telepi templomig. (Martinovics tér)

S.O.S. IMA telefonszolgálat: 214-2125. Meghallgatunk és imádkozunk veled. Személyesen hétvégén 18—21 óra között, a többi időben üzenetrögzítő működik.

GYÉMÁNTMISE

P Galambos Iréneusz OSB bencés szerzetes pap **jún.20-án 15.30 órakor** hálaadó szentmise bemutatásával ünnepli **pappá szentelésének** és első szentmiséjének **60. évfordulóját** a rend tanulmányi háza melletti Szabina kápolnában, (Péterhegyi út 67.).

Gyémántmiséjüket ünneplik Galambos Iréneusz és Bócz Boldizsár bencés atyák jún. 18-án 11 órakor Pannonhalmán, a bazilikában.

VASMISE

Olofsson Placid atya vasmiséjét ünnepli Pannonhalmán jún. 18-án 11 órakor a bazilikában, a gyémántmisés bencés atyákkal együtt. **Placid atya Budapesten a Szent Imre templomban** (Villányi út) **jún. 20-án 11.30 órakor szentmisét mond.**

BÚCSÚK

Az örmény katolikus kápolna (Budapest, XI. Orlay u. 6. a Gellért Szálló közelében) egyik búcsúnapját, **Világosító Szent Gergely ünnepét az idén jún. 26-án, szombaton ünnepli.** Az ünnepélyes örmény szertartású **szentmise 17 órakor** kezdődik. Előtte **16 órától szentségimádás, közös rózsafüzér-imádság.**

Mátraverebély-Szentkúton a Nagyboldogasszony-baziliában, ahol a teljes búcsú mindennap elnyerhető: **jún. 20-án** Jézus Szentséges Szíve, Mária Szeplőtelen Szíve, **jún. 27-én** Péter Pál búcsúünnepet tartanak. **Júl. 4-én** Sarlós Boldogasszony búcsúünnep. **Misék 9 órakor, és 10.30 órakor** körmenettel lesznek. 14 órakor litánia. **Közvetlen buszjárat indul vasárnap 8.20 órakor Hatvanból Szentkútra, 15.15 órakor pedig vissza. Telefon: (06) 32/471-559. Gyónási lehetőséget biztosítanak!**

Sümegen a ferences kegytemplomban a Jézus Szíve búcsú jún. 20-án lesz. A főpapi szentmisét 10 órakor szentbeszéddel Paskai László bíboros mondja. **Szentmise 8 és 12 órakor.** Szombaton **jún. 19-én 18 és 21 órakor szentmise, majd éjszakai virrasztás.**

Mezőkövesden ez évben **jún. 20-án lesz a SZÍV-BÚCSÚ a hagyományos nagy körmenettel.** A búcsút megnyitó előestj szentmisét Gáspár József és Demeter Mátyás mondják szom baton 19.30 órakor, majd szentségimádás és virrasztás lesz

ALSÓÖRS

ÉZSIÁS István

Muzeumi Műtárgyvédelem
5. 1978

Festett mennyezetes ágy restaurálása és konzerválása

A szerző 1965-től kezdve dolgozott a Veszprém megyei Muzeumi Igazgatóságnál grafikusként, kiállitásrendezőként, majd 1970-74 között ugyanott a központi restaurátor mühely vezetőjeként. 1968-ban elvégezte a KMI Muzeológiai és Technológiai osztálya által szervezett restaurátor-tanfolyamot; 1974-77 között pedig az Országos Képzőmüvészeti Főiskola Tárgyrestaurátor szakán folytatott főiskolai tanulmányokat. Főiskolai munkái: 1974-ben Bakonyvidéki keresztszemes himzések, továbbá Kostökből készült dohányzacskó restaurálása; 1975-ben Kékfestő technika - nyomóduc készitése. 1976-ban a veszprémi Bakonyi Muzeum c-148 jelzetü XVIII. századi céhládájának restaurálásával foglalkozott. Erről két tanulmányt készitett: XVIII. századi puskás-óramüves céhláda - zár restaurálása és XVIII. századi puskás-óramüves céhláda restaurálása. Diplomamunkáját szintén a Bakonyi Muzeum anyagából választotta.

I. TECHNIKATÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

1. A festőasztalos-mesterség Magyarországon

Magyarországon a legrégebbi famegmunkáló mesterség a bognár, a kerékgyártó és a kádár szakma volt. A honfoglalás után általános famegmunkáló mesterekről beszélhetünk, akik elsősorban ácsok voltak, ők készitették a butorokat is (ácsolt ládák). A butorok összeállitása kezdetben faszegezéssel, facsapolással, hevederezéssel történt. Mai értelemben vett asztalosokról csak a XIV-XV. századtól kezdve beszélhetünk. A városiasodás, a polgárság kialakulása magával hozta az asztalosmesterség fejlődését is, emelkedett a technika szintje, a specializálódás folytatódott. Az asztalosmesterség kialakulását és folytonosságát minden korszakban a jelentkező szükségletek és a felhalmozódó ismeretek tették lehetővé.

A XVII-XVIII. századi mühelyfelszerelés kevéssé különbözött az asztalosok által ma is használt kézi szerszámoktól. Ekkor már használták a nagyoló, kerekitő, lyukvágó, heveder, beeresztő, illesztő-fürészt. A régi lágyabb fürészeket még nem reszelővel, hanem éles acélvágóval élezték. Már a vésőféléket is használták az asztalosok. Az ékekkel ellátott korábbi gyalupadokat a XVIII. században felváltják a csavaros gyalupadok. Az asztalosmunka technikájának fejlődése a szerszámok fejlődésével, illetve az egyre tökéletesebb szerszámok megismerésével állott kapcsolatban. Az asztalos technikáju fenyődeszka-butorok készitésének elterjedése egybeesik a deszkametszés és szabás nélkülözhetetlen szerszámainak - vizi fürész-malmok - fokozatos alkalmazásával.

A festett famunkák készitése (pl. lapos fedélszék - famennyezetek) a középkor után reneszánsz és barokk stiluselemekkel gazdagodva fejlődött, alakult ki és erős hatást gyakorolt a népi butormüvészetre. A XIV-XVI. századi asztalosok is festettek butorokat, pl. késógótikus szinezett, ácsolt ládákat. Butormüvészetünk jelentős emléke, egyben mennyezetfestészetünk kiemelkedő darabja, az erdélyi gógánváraljai mennyezet és az 1526-ban készült ádámosi festett mennyezet. A reneszánsz mennyezet és kompozició, a szabályos mezők rendszere általánosan elterjedt és évszázadokra meghatározta ennek a müfajnak a megjelenési formáját, sőt más funkciókban butorokon is megjelent.

A festőasztalosok mesterségükre, képzettségükre nézve asztalosok voltak, és önmagukat is igy nevezték. Számos butor örökiti meg készitője nevét ugy, hogy mesterségét, mint foglalkozásnevet is feltünteti. Pl. Miskolci Asztalos Imre, Adonyi Asztalos János.

Mezőbándi Egerházi János - foglalkozási nevén Képiró János - aki gyulafehérvári fejedelmi paloták mennyezeteit festette (Bethlen idejében), bizonyitja, hogy a festőmesterség külön is létezett ebben az időben. A kolozsvári képiró céh adománylevele és egy 1705-ös számadáskönyv bizonyitja, hogy az asztalosok diszitőfestéssel is foglalkoztak. Szignaturáikon magukat asztalosoknak nevezték, az asztalosok céhébe tömörültek. A reneszánsz idején általánossá vált a céhen kivüli udvari müvészek foglalkoztatása. Ezeknek az iskolázottabb mestereknek a közvetitésével jutott el a kor müvészeti áramlata a falusi festőasztalosokhoz. A festett butorok elterjedésében nagy fordulatot hozott a paraszthaz füsttelenitése. Hazánk középső részén és a Dunántulon a XV-XVI. században kivülről fütött kemence - szenes kályha - használata folytán elterjedtek a szinesen festett butorok. A XVIII. században a katolikus ellenreformáció és a bécsi udvari körök által propagált barokk stilusirányzat határozta meg a fejlődést. A falusi otthonokba kerülő kisszámu asztalos-butort kezdetben ugyanazok a nagyrészt városi asztalosok készitették, akik a polgárokét, nemesekét és azok a festőasztalosok, akik egyben a falusi templomok butorait, berendezéseit is kivitelezték, javitották. Tőlük indul el az ornamentika, azok a mintaelemek, kompoziciók, amelyek döntő hatást gyakoroltak a falusi népi asztalosbutorok diszitésére (pl. a késő-reneszánsz virágkompozició).

Az asztalosok által készitett magyar butorok legáltalánosabban elterjedt diszitésmódja a festés, amely nemegyszer még keményfa butorokra is rákerült. A céhekben tömörült asztalos-mesterek a nemesség és a polgárság megrendelésére dolgoztak, de ők festették, készitették a templomok butorait is. A céhek lassu bomlásával a falu magához vonzotta a festőasztalosokat és munkájuk egybeolvadt a népi butormüvészettel. A paraszti kézmüveseknél - a hagyományos munkamegosztás szerint - a diszités az asszonyok, lányok dolga volt egyes mesterségeknél, igy a butorfestésnél is. A Dunántulon a mezőgazdaság fellendülésével együtt jelentkeznek az asztalosok által készitett tornyos fejrészü ágyak, emeletes ágyak, mennyezetes ágyak, tálasfaragások. Ezek mellett megtaláljuk az ügyeskezü parasztgazdák, ezermesterek által továbbörökitett archaikus butorfajtákat és formákat. Feltehetően ilyen paraszti kézmüves készitette a Bakonyi Muzeum B-41 leltári számu, Alsóörsről származó festett

mennyezetes ágyát is. Ezen a jellegzetesen dunántuli népmüvészeti butoron jól felismerhetők a különböző történeti stilusok rokonvonásai: a mennyezet kazettás megoldása (erdélyi reneszánsz), a nyugat-dunántuli áttört barokk hatásu faragás az ágyvégeken és az esztergált lábazat, a kék, piros és fekete szin kedvelése, amely a középkori magyar müvészetben gyakori, a kacskaringós indák az ágy oldaldeszkáján (reneszánsz és kora-barokk), az olaszkorsós-vázára emlékeztető ornamens (reneszánsz motivum), a párkányok, szegőlécek, keretezések alkalmazása és a madármotivum az ágy főhomlokzatán (bakonyi sváb motivum).

A népi ágyak korai elődje az ágyszék (két bak, rájuk fektetett deszka és szalmanyoszolya) lécvázas, szalmával, gyékénnyel bekötött un. "dikó". Az ágy szerkezetére, felépitésére találunk analógiákat a nemesi, főuri, fejedelmi és polgári butormüvészetben. A hálóágyak előállitását a falusi asztalosok a főuri butormüvességtől vették át. Ezek egységes pilléres felépitésüek, tömör deszka oldalakkal. A magasitott fejrészü "tornyos nyoszolya" (első ágy) a paraszttház fontos disze volt.

Festőasztalosok Veszprém megyében

Bár Veszprém megyében jelentősebb asztalosközpontokat nem ismerünk, több levéltári adat, valamint mütárgy is bizonyitja, hogy dolgoztak a Dunántulnak ezen a részén is jelentős mesterek, templom-festők. Ilyen emlékeink az alábbiak: a vilonyai templom mennyezete, a berhidai templom karzata és mennyezete, a sólyi templom karzata (Iparmüvészeti Muzeum, 1727 sz.), a mezőlaki templom mennyezete a XVIII. századból. Levéltári anyagból ismerjük még a Bakony-vidékhez köthető láda-tipust. A veszprémi káptalan 1429 és 1437 között felvett leltára megemliti a bakonyi módra, "ad modum Bakoniensium" készitett, festett butorféleséget. A komáromi asztalosok munkáival rokon a bakonyi láda, az un. "szentgáli láda".

A XVI. században a falusi lakosság jórészt maga készitette butorait. Van azonban adatunk arra is, hogy a század közepétől a parasztok már asztalosok által készitett ládákat is használtak. A falu részére dolgozó asztalosság csak a XVII-XVIII. században bontakozott ki. "A modern városi kézmüvesség versenye elöl falura költöző iparosok, különösen a Dunántulon vitték magukkal a céhes hagyományokat és falusi céheket alakitottak. Ennek ellenére egyre jobban betagolódtak a falusi paraszttársadalomba."

Jelentősebb, névszerint ismert festőasztalosok : Mezőbándi Egerházi János (Képiró János), 1631 körül (Bethlentől kapott nemesi oklevelet); Asztalos János (Johannes Mensatorius) I. Rákóczi György és Lórántffy Zsuzsanna megrendelésére dolgozott; Szász András asztalos (magyar-fülpösi mennyezet); Musnai György festő (homoródszentmártoni unitárius templom, 1664); Gálfalvi Kozma Mihály (1667. nyárádszentmártoni unitárius templom); Szombatfalvi Asztalos János és Szombatfalvi Asztalos András (1670: Felsőboldogfalva); Miskolci Asztalos Imre és István (1735: Megyaszó, Bodrogszentes, Dés, Gyula, Kadarkut Somogy megyében, Lovasberény Fejér megyében; a mezőcsáti karzat 1746, Iparmüvészeti Mu-

zeum), Révkomáromi Czina István; Konc János, Tüdős János, Szabó István, Gesőcs Márton, nagyaszói mennyezet (1758) mestere, a rudabányai mennyezet (1664) mestere, Petrák Pál (református templom, 1758) és a nagykörösi templom-karzat mestere.

3. A festőasztalosságban használatos festékek és festéstechnikák

Már a XVII. század elejétől általános a metszett fenyőfa deszka használata, amelyet a falu népe az olcsó, faragványok nélküli anyag leplezésére a templomokban diszesen kifestett. A falusi szegény ember számára a fenyőfa butort is alapozás és alapszin nélkül festették. A fát egyszerüen leolajozták, erre festettek. Festékkel való takarékosság és simább felület elérése érdekében szokásba jött a gyalulás. A butorfestés ott emelkedett magasabb tökélyre, ahol azt maga az asztalos végezte. Alapozáshoz alabástromot ("kristályt") használtak, melyet kiégetés után porrátörték és igy elsőrendü gipszlisztet nyertek. Az alapra a középkorban patron segitségével temperával szabadon festettek.

Kréta alap - technika:

Főleg templomfestők gyakorlatában használt technika. Oltárok és plasztikák kazeinfestés vagy aranyozás előtti alapozására szolgált. A meleg enyvoldattal kikészitett faalapot egy vagy több rétegben krétával alapozták.

Tojás-tempera (tojás + olaj + viz)

Csiriz-technika: a XVII-XVIII. század első felében terjedt el. Kötőanyaga buzaliszt (sok fehérjét és keményitőt tartalmaz).

"Gyantáros" gyantatechnika: főként Erdélyben terjedt el.

Olajfestés: használata a XVIII. században válik általánossá. A népi butorfestésben fontos szerepet játszik a lenmagból préselt lenolajfirnisz. A népi butorfestők cukrot és sört is használtak kötőanyagként.

Kazein-festés: ez az alapvető paraszti technika, melyet a falusi asztalosfestők alkalmaztak, mivel a hozzávaló anyagok könnyen hozzáférhetők voltak. A kötőanyagot ugy készitették, hogy sóványtejből turót készitettek, ezt finomra morzsolták és ehhez kevés oltott meszet adtak, a turó mennyiségének mintegy 1/5 részét. A jól elkevert anyagot szintén átnyomták és lenolajfirnisszel emulgeálták, majd vizzel higitva használták. Igy tartós, vizzel nem oldható festést kaptak. Ezzel a kazeinkötőanyaggal keverték a festékport. A népi butorfestésben általában természetes pigmenteket használtak. A feketét gyantakoromból, a pirosat ökörvérből vagy festő-buzérból, a barnát zöld dió héjából állitották elő. A barokk időszakban a butorfestés szinválasztéka főleg földfestékekből állt.

Egy festő-asztalos 1776. évi jegyzékében a következő festékek szerepelnek: fehér (= ólomfehér), sárga (= kréta), barna (= umbra, mangánföld), vörös (= vasoxidhidrát), kék (= vasciánsó), fekete (= gyantakorom), zöld (= angol föld).

A festékanyagok feldolgozására a helyi adottságoktól függően sok módszer alakult ki. A festéket minden esetben lisztté kellett törni, majd sürü szitán átszitálni. A festéktörő volt a butorfestő legfőbb eszköze. A kazeintechnikánál un. hosszu festéket használtak, amely könnyü, folyamatos és nagyvonalu munkát tesz lehetővé, szemben a gyakran pasztaszerü olajfestékkel.

Az enyves festékek másik alapanyaga volt a turóenyv. Igy készültek a régi asztalosok munkáin a diszes domboru festések. A vastag turóenyvfestéket ujja hegyével rakta fel a mester, megadva a fő mintaelemeket, a megfelelő fordulatokat, domborulatokat, ami által a diszitmény hatása erősen fokozódott. Festés előtt a fát alapozták, amihez szintén kazeint használtak. Az enyv- és firniszkezelésnek előkészitő és konzerváló hatása is volt. A Dunántulon valószinüleg német festőktől vették át a falusi mesterek azt a technikát, amelynél a fafelületeket firnisszel kenték be, melyhez barnás festéket adtak. A butorok jellegzetes vörösesbarna árnyalatukat, matt selymes fényüket ennek a kezelésnek köszönhetik. A népmüvészetben ilyen kezelési formák önállósultak és sajátos diszitő technikává váltak. Faerezetet utánoztak, laposecsettel átkenték, "fésülték", kerekecsettel, szövetlabdával, gyaluforgáccsal mintázták a festett butorokat. A festést még utókezelték egy utolsó kazeinréteggel, viasz- vagy firniszbevonattal.

Enyvtechnika

Juh-, marhalábszárból, körömből, bőrökből kocsonyás főzetet készitettek, amit szitára boritva megszáritottak. Ez az enyv kitünően oldotta a házilag előállitott festékporokat, melyek legtöbbje olajban nem volt oldható.

Az enyves festékek "befoglalására" és az egész festett felület fényezésére szolgált a mázas kenceolaj (firnisz) vagy a gyantás fényező. A kenceolaj alapanyaga a házilag mozsárban tört és szoritóban kipréselt lenmagból készült lenolaj, amelyet háromszor átfőztek. Második főzéskor ólomcukrot adtak hozzá szárítóként (szikkativ).

A kolozsvári asztalosok könyvének 1705. márc. 17-én kelt bejegyzéséből tudjuk, hogy olajfestékkel csak a "képirók" dolgoztak.

II. MUZEUMI FAANYAGVÉDELEM

A fejezet első részében a szerző a faanyag mechanikai tulajdonságaival, biológiai és kémiai jellemzőivel foglalkozik. A második részben a faanyag károsodását ismerteti: a cellulóz duzzadását, a fa sajátságait és romlását befolyásoló tényezőket. A romlásfaktorok közül csak a konzerválásra kiválasztott mütárgy esetében számitásba vehető kárositókkal foglalkozik: a rovarokkal, mikroorganizmusokkal (baktériumokkal és gombákkal), a korhadással és a fotokémiai bomlással.

III. RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

1. A mütárgy leirása

A tárgy őrzési helye: Veszprémi Bakonyi Muzeum néprajzi gyüjteménye. Leltári szám: B 41. Alsóörsről származó, fenyőfából készitett festett ágy. Négy sarkán egy-egy esztergályozott oszlop tartja a tetőzetet, amelyre a függönyöket akasztották.

Restaurálás előtti állapota: A tárgy felületét barnásszinü, gyantás, ragacsos, szennyezett fedőréteg boritotta, amelyet a rárakódott por, valamint az időnkénti lenolajkencés ujrakenés okozott.

Az ágy csaknem minden részén látható, jellegzetes apró, kerek lyukakról (kirepülőnyilásokról) szabad szemmel megállapitható, hogy a kártevő Anobium punctatum DE GEER (halál órája). Az ivarérett bogarak ezeken a nyilásokon át hagyták el a fát. A kártevő csaknem teljes szétmállásig átlyuggatta a butor egyes részeit, pl. az ágylábazatot. Valószinüleg több évtizedes a fertőződés.

Az ágy korábbi kezelésével kapcsolatban restaurálási dokumentációt nem találtam. A tárgy muzeumba kerülése után bizonyos fertőtlenitő kezelést kaphatott, valamint ideiglenes megerősitést (szegelést) és gipszkiegészitést a korhadt részeken. Jól láthatók voltak a durva szegelések, megerősités lécdarabbal, kovácsolt szegekkel, az átkenés (gyantás ragacsok, olajos felület), valamint az oldaldeszkákon és a gipsz-kiegészitésen barna olajfesték nyomai.

Kiegészitésre szorult az elülső ágyvég jobb és bal lába, a hátulsó ágyvég jobb lába, a hátulsó ágyvég hevederes kötései, a hátulsó ágyvég ivelt felső része, a mennyezetkeret kitöredezett diszitménye, a mennyezetkeret oldalpárkánya és az egyik kazetta hevederkötése, a harang alaku "csüngölős", a jobboldali ágydeszka párkányrésze, valamint az elkorhadt rész.

A festékréteg károsodását, kisebb-nagyobb festékdarabok lepattogzását a hőmérséklet és a tárolási hely páratartalmának változása okozhatta. Emellett a festék gyenge tapadószilárdságából, a festékkeverék tulkötöttségéből és hibás emulgeálásából adódóan a kiszáradt festék merev lett és egyes részeken megrepedezett. A kékre festett részek zöldesre szineződtek, sőt az ágy egyes részein a kék festékréteg teljesen elpusztult. A berlini kék ugyanis, különösen ólomfehérrel keverten rendkivül érzékeny a fényre és a kémiai hatásokra.

A cellulóz és a lignin károsodásával a duzzadás, majd kiszáradás okozta zsugorodás folytán hasadásod és repedések keletkeztek. Valószinüleg már a népi használat során - a ritkán fütött "tiszta szobában" elkezdődött a romlás, amit a szakszerütlen raktározás később elősegitett. A nedves földdel érintkező lábakon nedves korhadás észlelhető. A gyantatartalom elvesztése folytán is csökkent a fa természetes védettsége. Biológiai és kémiai károsodás következtében a fa anyaga szivacsosüreges lett, egyes részek teljesen elkorhadtak vagy kitöredeztek, a fa egész állaga meggyengült. Ezért szükségessé vált a megerősitő beitatás, amihez jelenlegi ismereteink szerint muzeumi területen a kötőanyagok és szintetikus müanyagok, ragasztóanyagok a legalkalmasabbak.

Anyagvizsgálat

Az ágy különböző részeiből vett minták alapjára különböző fafajtákat tudtam azonositani mikroszkópos vizsgálattal. Az esztergált lábrész faanyaga Tilia sp. Erősen torzult keresztmetszeten az évgyürük és a bélsugarak találkozásáról jól látható a bélsugarak kiszélesedése.

Az esztergált lábrészen a foszlatott sejtek biztosan nem azonosithatók, de a képen felismerhető, erősen roncsolt edény alapján a fa kislevelü hárs (Tilia cordata) vagy magyar hárs (Tilia tomentosa). Az elülső ágyvég felső keret-párkányán a foszlatott részben az edényeken az udvaros, gödörkés faláttörések feltünően harántcsoportokban helyezkednek el (csikoltság). Az évgyürühiányok miatt az edényeknek az idős fában való ritkulását nem lehet észlelni. A keresztmetszetben viszont jól láthatók az egysejtsoros vékony bélsugarak. Következtetésem szerint a fa anyaga: enyves éger (Alnus glutinosa-Caertin). Az ágy nagyobb szerkezeti részei fenyőfából készültek. A jegenye fenyő (Abies alba) jellemzői: a geszten különösebb jel nincs, az évgyürük élesen láthatók, a bélsugarak szabad szemmel nem láthatók, tisztán parenchimasejtekből állnak. A gyantajáratok hiányoznak, szaga párás légtérben enyhén savanyu. Mikroszkópos vizsgálat: a tracheidák simák, a parenchima sejtekben téglalapalaku kristályok is előfordulnak. A fatest tracheida, hossz- és bélsugarai parenchima-elemekből vannak felépitve. Tulajdonságok: könnyü, puha, jól megmunkálható, zsugorodása minimális, konzerválása, telitése egyszerü. Festett butorok készitéséhez gyakran alkalmazták.

Az erdei fenyő (Pinus silvestris) jellemzői: a szijács széles, sárgásfehér szinü, jól telithető; a geszt vörösesbarna szinü; az évgyürük határai élesek, hullámosak; a bélsugarak sugár-metszetben szabad szemmel észlelhetők; a gyantajáratok: rostirányban jól láthatók, a parenchimasejtek: a gyantajáratok körül helyezkednek el, vékonyfaluak, nem fásodnak. Mikroszkópos vizsgálat: a fa szövetét alkotó tracheidák sugárirányu elhelyezkedése ismerhető fel. Bélsugarai egyrétegüek, a haránt gyantajáratokat tartalmazó bélsugarak két- illetve többrétegüek. A szövetsejtek huroldali falán gyürüszerü megvastagodások, láncszerü befüződések figyelhetők meg. Tulajdonságok: könnyü, szivós, kevésbé rugalmas, közepesen zsugorodó, kevésbé vetemedő, jól telithető, konzerválható.

a/ Fertőtlenitőszerek és alkalmazásuk

Száraz faanyagok konzerválására régebben különböző mérgező gázokat és folyadékokat használtak. Ezek a készitmények általában emberre is ártalmasak, ezért kiszorulnak a muzeumi gyakorlatból. Gázfázisu fertőtlenitőszer a széndiszulfid, paraformaldehid, ciánhidrogén, Nuván. Ez utóbbi két anyaggal csak speciálisan képzett szakember dolgozhat. E szerekkel egyszerre nagy mennyiségü anyagot lehet gyorsan fertőtleniteni és ezáltal időt lehet nyerni a végleges konzerválásig. Csillag Gyula (Esztergomi Keresztény Muzeum) XVI. századi faszobrok fertőtlenitéséhez alkalmazott p-diklórbenzol-hexaklór-ciklohexán és p-diklór-diphenyl-triklóretánt benzinben oldva Anobium fertőzés ellen.

A hosszu évekig hatásos vizes fázisu fertőtlenitőszerekkel a beitatás végezhető injektálással, ecseteléssel és bemártással. Ilyen szerek az alábbiak:

Nátriumfluorid (NaF). Rovarölő hatásu, farontó gombák és rovarok ellen egyaránt hatásos. Kemény vizben kalciummal és magnéziummal oldhatatlan vegyületet alkot, ezért előzetesen lágyitani kell a vizet nátriumkarbonáttal.

Házi cincér és az Anobium-félék ellen hatásos védőszerként alkalmazták a savanyu fluoridokat, amilyen a nátriumhidrogénfluorid ($NaHF_2$) és a káliumhidrogénfluorid (KHF_2) vizes oldata.

Eredményesen használhatók rovar- és gombaölőszerként a sziliko-fluoridok is vizes oldatban. Ilyen szer az aluminium-sziliko-fluorid ($Al_2/SiF_6/_3$) ammonium-sziliko-fluorid ($NH_4/_2SiF_6$), magnézium-sziliko-fluorid ($Mg\ SiF_6$) és a nátrium-sziliko-fluorid (Na_2SiF_6).

Ezek a szerek a farostokhoz is jól tapadnak, viszont a muzeumi gyakorlatban ritkán alkalmazhatók, mert a fémeket korrodálják.

Az ortóborsav (H_3BO_3) pikkelyes lapocskák formájában kristályosodó gyengén savas kémhatásu vegyület. A rovarfertőzésekkel szemben hatásosabb, mint gombák ellen. A fa gyulékonyságát csökkenti. 100 g 20°C-os vizben 3.92 g oldódik. Telitésre 1-3%-os oldatát használják diffuziós eljárással. Áztatáshoz 5-10%-os oldatát használják.

A bórax ($Na_2B_4O_7$) hasonló hatásu az előbbihez. 100 g viz 20°C-on 7.9 g, 60°C-on 40.4 g és 100°C-on 200 g bóraxot old fel, kb. 3%-os oldatát használják. Sokkal hatásosabb bórsavval keverve, ezért 1:1 arányu keverékét oldják vizben.

Bevált eljárás volt korábban a triklóretilénes beitatás. Ezt a muzeumi gyakorlatban Szalay Zoltán kisérletezte ki és alkalmazta.

b/ Konzerváló szerek és alkalmazásuk

Rathgen faszobrokat kezelt parafinos módszerrel. A szobor felületébe olvasztotta a parafint, miközben a viz egy része eltávozott. Ezzel a módszerrel száraz faanyagot is kezelt. A fák szine megsötétedett, ragasztani csak viaszos-gyantás anyagokkal lehetett. Festett fákhoz nem alkalmazható.

Rosenberg timsós kezeléskor a fa eredeti szinét visszanyerte, jól ragaszthatóvá vált, viszont a nedvességtől óvni kellett. Festett tárgyak kezelésére nem volt alkalmas.

Szalay Zoltán a KMTCS laboratóriumában a timsós eljárást tovább javitva, jelentős eredményeket ért el. A konzervált tárgyak sokkal szilárdabbak, nedvességre kevésbé érzékenyek lettek.

Szabadtéri Néprajzi Muzeumokban Janovich István ért el figyelemreméltó eredményeket butorok, száraz faanyag és épületfa konzerválásában, restaurálásában. Megerősitő gyantás kezeléssel repedéseket, hiányos részeket szinezett poliészter gyantákkal egészitett ki, erősitésként üvegszálakat, müfát alkalmazva. Légszáraz faanyagokat kezelt Eupol XP-vel. (Részletes leirás: Mütárgyvédelem 2/1975. 304.) Nem statikai igényü pótlást végzett mügyanta kiöntéssel. Az eljárás és az anyagok ismertetése: Mütárgyvédelem 2/1975. 313.)

Kevésbé lebomlott fákat oldószeres polimerekkel lehet megerősiteni.

Ugyancsak célszerü azért is kezelni a tárgy felületét, hogy az előzőleg bevitt fertőtlenitő anyagot is védjük. Ilyen anyagok: polimetakrilátok, Paraloid (USA-ban: Akriloid), Bedakryl 122 x (angol). Magyarországi restaurátori gyakorlatban bevált a KMTCS-ben kikisérletezett kopolimer (MBMAn) a polimetakrilátok, poliketonok, polisztirol, valamint ezek kopolimerjei. A festékek rögzitésére is használatos ketongyanta az AW 2, Paraloid (kopolimer), metil-butil-metakrilát-akrilnitril kopolimer, polibutil-metakrilát. Nagyobb üregek kitöltésére használható jó eredménnyel a kemény poliuretán hab, bizonyos esetekben mint dublirozó anyag is számitásba vehető. Ilyen anyag a magyar gyártmányu Poromix.

A fakonzerválásban muzeumi területen is elismert eljárás volt a polietilénglikolok alkalmazása. A polietilénglikolok különböző molekulasulyu készitményeit használták 1500 és 4000-ig terjedő molekulasullyal. Jelentős eredményt ért el hazai restaurálásban az eljárás bizonyos módositásával Szalay Zoltán (MRMK): 10%-os oldatban melegitette a tárgyat, majd naponta 10% poliviasszal megemelte az oldat töménységét, ezzel gyorsitotta az eljárást. Ez elsősorban nedves faanyagnál vált be.

Ujabban sikeresen alkalmazzák fakonzerválásban, restaurálásban, mütárgymásolatok készitéséhez az epoxigyantákat. Ezek kétkomponensüek. Ha a második komponens diciándiamid tipusu, akkor általában 1:1 és 1:2 a keverési arány.

A gyantát higitva tudjuk bejuttatni a fába. Poliészter gyantáknál a higitó általában toluol vagy aceton, esetleg gyári oldószer. Az epoxigyantáknál mindig gyári oldószert használjunk. A kellően higitott gyantát ecseteléssel, kisebb tárgyaknál esetleg vákumos szivatással lehet a tárgyba juttatni. Jó a meritéses átitatás is, de ilyenkor ügyeljünk arra, hogy a tárgyat az anyag ne lepje el, mert igy tökéletesebb az átitatás. A beitatást akadályozó levegőt ugyanis igy könnyebben szoritja ki az anyag. Ha ezekhez az anyagokhoz földfestéket és töltőanyagként aeroszilt vagy azbesztpelyhet keverünk, kitünő kiegészitő anyaghoz jutunk.

c/ Ragasztóanyagok, kötőanyagok

A ragasztóanyagok lehetnek természetes és mesterséges eredetüek. A természetes ragasztóanyagok lehetnek állati eredetüek (glutinenyv, csontenyv, halenyv, kazein enyv, véralbumin enyv) vagy növényi eredetüek. Ez utóbbiak lehetnek fehérje alapuak (szójababenyv), szénhidrát alapuak, cellulózszármazékokból készitettek és egyéb növényi termékekből készitettek. Szénhidrát alapu ragasztóanyagok az alábbiak:

- keményitőenyvek: feltárt keményitőből készitett, szálhuzó vizes oldatok,
- keményitőcsirizek: a keményitő csirizesitésével készitett, vizes duzzadási termék, zsirszerü, gyorsan leszakadó massza,
- duzzadó keményitőenyvek (csirizek): kémiailag feltárt, hideg vizben oldható keményitők,
- dextrinenyvek: dextrin (a keményitő bomlásterméke) vizes oldatai cellulózból készitett ragasztóanyagok,
- cellulózglikol enyvek: cellulóz-glikolsav nátriumsójának vizes oldatai,
- metilcellulóz enyvek: metilcellulóz vizes oldatai.

A növényi gumiragasztók többnyire nyálkás vizes oldatok:
- gumiarábikum enyvek: akácfagyanta (kéreg váladék) nagy viszkozitásu vizes oldatai,
- tragant enyvek: a tragant vizes, nyálkás duzzadási termékei,
- alginátenyvek: algák vizes kivonatai (nátrium-alginát enyvek).

Az un. természetes alapu ragasztók vizben általában oldódnak. A keményedésük, illetve a kötés ugy jön létre, hogy az összekötendő anyagok a vizet felszivják és a ragasztási folyamat befejezéseként a viz elpárolog. Ebből adódnak az ilyen ragasztási eljárások bizonyos korlátai.
A kész ragasztóanyagok tartalmazhatnak még - az emlitetteken kivül - más alkotórészeket is, mint pl. természetes gyantákat, mügyantákat, lágyitókat, festékanyagokat, szaporitóanyagokat, töltőanyagokat.

A müanyagkémiai kialakulásig a természetes eredetü ragasztóanyagok voltak az egyedüli ilyen jellegü termékek.

A természetes (szintetikus) ragasztóanyagok (un. müanyag alapu ragasztók) különleges tulajdonsága elsősorban a nagyobb szakitási szilárdság és a különböző hatásokkal szemben tanusitott ellenállóképesség. E ragasztók jellege és minősége a molekula szerkezeti felépitésétől, polárosságától, oldódásától és egyéb fizikai-kémiai sajátságaitól függ.

A ragasztószerek kiválasztásánál döntő fontosságu a ragasztó és a ragasztandó anyag kohéziós tulajdonságainak ismerete, mert a ragasztás minőségét a kohézió és az adhézió szabja meg. A kialakuló fontosabb kötések az alábbiak:
- dipólus kötések: az egyes molekulákban egyes részek elektronokban szegények, más részek elektronban gazdagok. Az ilyen molekulák elektromosan semlegesek ugyan, de a különböző molekulák ellentétes töltésü pólusai között vonzás lép fel, ha a molekulák közel kerülnek egymáshoz;
- hidrogén-hid kötések;
- van der Waals-féle erők: faanyagok ragasztásánál az atomok közötti, intramolekuláris erők játszanak döntő szerepet; ezek felelősek egyébként többek között az anyag belső összetartásáért (kohéziójáért).

A kohéziós erők általában egyetlen homogén fázis - jelen esetben a megkötött ragasztó - tulajdonságait határozzák meg.

Az intermolekuláris erők csak bizonyos távolságban hatnak. Ha a felületen kis (atom nagyságrendü) szabálytalanságok vannak, akkor nem jön létre közvetlen érintkezés és adhézió. Ezért kell ragasztóanyagokat folyadékká alakitani, amely valamilyen mértani alakhoz képes hozzásimulni az atomnagyságrend tartósságában. Megdermedés, elpárolgás vagy kémiai reakció következtében létrejövő megszilárdulás után a ragasztó az összeragasztandó felületek között erős kötési réteget (filmet) képez.

Az adhéziós erők az egymással szemben fekvő heterogén anyagfelületeket tartják össze. Kevés kivételtől eltekintve adhézió alakul ki a ragasztóanyag és az összeragasztott felületek között. Igy tehát az adhézió határozza meg azt, hogy milyen mértékben tapad a ragasztóanyag a ragasztandó felülethez.
A ragasztóanyagok az alábbiak szerint csoportosithatók:
- tapadó ragasztók: (Haftkleber): a szubsztrátum elroncsolása nélkül kioldható, enyhe, nem fajlagos ragasztó (pillanatragasztó),
- ömledékragasztó (Schmelzkleber): megolvadó gyanták (pl. fenyő-

gyanta), többnyire polimer hozzáadásával. A ragasztás az ömledék megdermedésével következik be,

- kontakt ragasztó (Kontaktleber): kaucsukrugalmas anyagok oldatai gyanták hozzáadásával. Az összeragasztandó felületeket bevonják a ragasztóval. Az összeragasztás rövid, erős nyomás hatására következik be az oldószer elpárolgása után. Kevésbé fajlagos ragasztók

- szilárd ragasztók tértolódás nélkül: ilyen a széles körben használt keményitő, dextrin, enyv, cellulózéter, polivinil-acetát diszperzió. Ezeket vizes, vagy szerves oldószeres oldat vagy diszperzió formájában hordják fel. A megkötődés az oldószer vagy a diszpergáló közeg elpárologtatása révén következik be. A kötés kialakulásához idő szükséges. Fajlagos ragasztók.

A ragasztóanyag lineális vagy gyengén elágazásos molekulákból áll. Az összeragadás a makromolekuláknak a szilárd felülethez való adszorpciója utján következik be.

- Szilárd ragasztók térhálósodással: ilyenek a duroplaszt bázisu ragasztók. Ezeket oldószerrel vagy anélkül alkalmazzák. A ragasztási filmet a térhálót létrehozó reakciók alakitják ki. A kötés gyakran hosszabb idő alatt alakul ki. Fajlagos ragasztók. A ragasztás szintén adszorpciós mechanizmussal magyarázható. A ragasztandó felületen adszorbeált molekulák bekapcsolódnak a térhálósodási reakcióba. E ragasztók egyik részénél (pl. karbamid, fenol és melamin gyanták) oldószert alkalmaznak, másik részénél (pl. epoxi vagy telitetlen poliészter gyanták) nincs szükség oldószerre.

A ragasztóanyagok csoportosithatók azon az alapon is, hogy a kötések kémiai reakció nélkül vagy kémiai reakció révén alakulnak ki. Az első csoportba tartoznak az alábbiak:

- oldószer nélküli ragasztás: a ragasztási réteget megömlesztéssel és azt követő keményedéssel alakitják ki. Az ömledék (olvadék) ragasztók közé soroljuk a termoplasztokat és a cellulózszármazékokat (pl. etilcellulóz),

- oldószeres ragasztás: az oldószer csak a ragasztóanyag felhordását segiti elő. Összeillesztés előtt az oldószert eltávolitják. Ezek anyaga többnyire vinilacetát, vinilklorid és esetleg más vinilszármazékok kopolimerjei, melyeket szerves oldószerekben oldanak fel.

A kontakt ragasztásnál a ragasztás gyenge nyomás hatására következik be. Ilyenek az elasztomer alapu ragasztók (pl. neoprén-poli-izo-butilén alapu ragasztók).

Egyes ragasztóknál az oldószer a ragasztási folyamat közben távozik el. Ilyenek a termoplasztok és elasztomerek, többnyire poli-vinil-származékok szerves oldószerekkel készitett oldatai, valamint polimerek (pl. cellulózéter, poliakrilátok, polivinilakohol) vizes oldatai.

- Vizes diszperziós ragasztás: vizben nem oldódó anyagok vizes diszperziójából a viz a ragasztási folyamat alatt távozik el. Ilyen anyagok a polivinil-származékok (pl. polivinilacetát), poliakrilátok stb.

A kémiai reakció révén létrejövő ragasztási kötések közül a térhálósodás nélküli reakcióknak nincs gyakorlati jelentősége. A térhálósodással járó reakcióknál a ragasztási réteg kialakulása és térhálósitása polikondenzációs reakció révén következik be oldószer jelenlétében vagy anélkül.

Erre példa a telitetlen poliészterek térhálósitása sztirol-monomerrel. A polimerizációt iniciátorral vagy leginkább katalizátorral inditják meg.

A térhálósitás bekövetkezhet poliaddiciós reakció révén is. Ilyenek a poliuretán és az epoxigyanta ragasztók.

Önmagukban ragasztó hatásu, térhálósodásra hajlamos vegyületek a poliizocianátok.

A felületi szennyeződések eltávolitása

A piszok- és porszennyeződéseket denaturált szeszes oldattal távolitottam el. A festett részeket dimetil-formamiddal tisztitottam. Semlegesitőszerként terpentint használtam.

A festékréteg konzerválása, megvédése

A festett oldalt Paraloid oldattal (dimetil-akrilát és etil-metakrilát toluolos oldattal) levédtem a további károsodás megakadályozása céljából. Ez a kezelés egyben meggátolja azt, hogy a fertőtlenitésre és megerősitésre alkalmazott anyag átfolyjék a szujáratokon (kirepitőnyilásokon) és igy átüssön a festett oldalra.

Fertőtlenités

A különböző fafajták viz-, illetve folyadék-felvétele (higroszkópossága) a vegyi védelem egyik döntően fontos tényezője. A faanyagvédelem egyszerü módszerei a faanyagok higroszkóposságán alapulnak. A viz-, illetve folyadékfelvétel sebességét és mértékét minden esetben a fafaj szöveti szerkezete, nedvességi állapota, folyadék hőmérséklete és viszkozitása, továbbá a konzerváló szer molekulasulya, illetve a fafelület porozitása stb. befolyásolja.

Fertőtlenitő konzerválás céljára kiváló tulajdonságai miatt a Budalakk által gyártott Xylamon-t választottam. Ez a folyadék kis felületi feszültsége és kis viszkozitása folytán könnyebb és jól felszivódik a fába. A fát kitünően védi a gombák és rovarok kárositó hatásával szemben. Ez az anyag nem roncsolja a fát és vizben nem oldódó lévén nem lugozódik ki a fából. Emellett nem korrodálja a fémeket és az égést is gátolja. Nem támadja meg a természetes enyveket, müanyagokat és telitőanyagokat.

A Xylamonban lévő konzerválószer a bekent farészből kiindulva évek folyamán gázalakban behatol a fa belsejébe. A rovarok szervezetében bénulást idéz elő a sejtekben lévő lipoidok oldása utján.

A Xylamont ecseteléssel hordtam fel a festett deszkák hátulsó oldalára, amit háromszor megismételtem. Megelőző kezelésként a kiegészitéshez használt faanyagot is Xylamonnal itattam át.

Megerősitő konzerválás

A muzeumi restaurátori gyakorlatban a korhadt vagy rovarrágott farészek megerősitő konzerválásához jól bevált müanyagok az aminoplasztok. Ebbe a csoportba tartoznak a különböző amidok (karbamid, melamin, tiokarbamid és származékai, dicián-diamid stb.) formaldehiddel alkotott, gyantajellegü vegyületei.

A melamin-formaldehid gyanták sürü térhálós szerkezetük folytán vizállóbbak és szilárdabbak, mint a karbamid-formaldehid gyanták.

Megszilárduláskor a metilol-csoportok reakciója révén az aminoplasztok ömleszthetetlen, amorf vegyületté alakulnak. Munkám során a Nitrokémiai által gyártott Amikol 50 H/15-25°C melamin-formaldehid mügyantát használtam. E szer előnye a karbamidgyantákkal szemben az, hogy a rostokba felhuzódik és igy a sejtek falát, a bomlásnak indult fát kitünően megerősiti és megvédi a rovarfertőzésektől.

A sürün folyó terméket (előkondenzátumot) denaturált szesszel kétszeresére higitottam. Katalizátorként a denaturált szeszben 10%-os mennyiségben oldott oxálsavat használtam. A katalizátor mennyiségének változtatásával szabályozható a gyanta kötési ideje. A gyanta beivódásához és a kötéskor keletkező viz eltávozásához szükséges hosszabb idő biztositása érdekében a gyantára számitva 5%-os mennyiségben alkalmaztam az oxálsavat. A keményedési reakció 20°C körüli hőmérsékleten indul meg.

A nagyon kiszáradt fa tul sok anyagot vehet fel, ami szükségtelenül megnövelné a fa sulyát. Ezért csak kétszeri átitatást alkalmaztam. Ezt követte a hiányzó farészek kiegészitése.

A hiányzó szerkezeti részek pótlása fakiegészitéssel

A restaurálandó tárgy kiegészitése során a következő technikák alkalmazására volt szükség: fürészelés, gyalulás, vésés, furás és esztergályozás. Az esztergályozást egy régi tipusu csutorás esztergapadon végeztem el. Szálirányu felület (oszlop ágy láb) megmunkálásához háromfogas acéltüskét használtam. A használt esztergakések: nagyolóvésők, lapos kések, lemezelő kések, leszuró kések.

A szétkorhadt és kitört részek pótlása

Ezek pótlására, kiegészitésére poliészter gyantákkal próbálkoztam. Formába öntéskor a gyanta felületén ragacsos lett. Ezt a jelenséget lehet ugyan csökkenteni viasz adalékanyagokkal, mert a viasz a felületre uszik és elzárja a gyantát a levegőtől. Ez a módszer azonban nem bizonyult megfelelőnek a nagy zsugorodás és a térhálósodáskor bekövetkező hőfejlődés miatt.

Hazai gyártásu poliészter gyanta készitmények: Eupol M (Budalakk), Eupol CM (Budalakk), Polikon PZ (Nitrokémia). Az utóbbi szinező pasztával jól szinezhető, töltőanyagokkal kombinálható. Javasolt katalizátor

(iniciátor); Ferox 050T paszta max. 4%-os mennyiségben. Aktivátor: Siccosol NCO 6 0,3-0,8%-os mennyiségben. Kötési idő 20-25°C-on 15-40 perc.

Muzeumi gyakorlatban, mütárgymásolatokhoz, szabadtéri muzeumoknál farestauráláshoz használják.

Polikon P-2M (Nitrokémia): térhálósitó monomerként sztirolt és metil-metakrilátot tartalmaz. Nagy a fényáteresztő képessége. Ragasztásra kevésbé alkalmas, töltőanyagokkal jól önthető gyanta. Kikeményedés után jól furható és esztergályozható.

Ehhez hasonló, de kiegészitésre sokkal alkalmasabb egy jugoszláv gyártmányu autókitt: Zvezda Proplastik (indukstrija Boja i Lakova, Gor., Milanovic). Ez sürü, kenhető, jól önthető anyag.

A zsugorodás csökkentése céljából töltőanyagként kaolint, szinezésre földfestéket használtam.

A kiegészitett részek festése

A festés müveletei: alapozás, csiszolás, festés. A festéket két rétegben hordtam fel lapos, puha ecsettel szálirányban huzva. A kiegészitett részeket mattra festettem az eredetitől egy szinárnyalattal való megkülönböztetéssel.

IV. JAVASOLT TÁROLÁSI KÖRÜLMÉNYEK

A korszerü muzeumoknak, mint a mütárgyak őrzőinek egyik legfontosabb feladata a helyes raktározás és a mütárgyvédelem. Megfelelő fertőtlenitás és konzerválás nélkül nem szabad a mütárgyakat a raktárban elhelyezni. Szerves anyagokból készült tárgyak (pl. fatárgyak, butorok) vegyszeres kezelését szükség esetén bizonyos időközönként meg kell ismételni.

Butorok raktározásánál a leglényegesebb szempontok az alábbiak:

a/ megfelelő hőmérséklet és relativ páratartalom,
b/ kivánt szárazsági fok,
c/ kedvező fényviszonyok,
d/ szakszerü tárolás, elhelyezés, kezelhetőség, biztonság,
e/ nyilvántartás.

Tüzvédelmi kérdésekben a raktározást szabályozó muzeumi rendtartás és a vonatkozó rendeletek érvényesek.

A muzeumi mütárgy-butorok elhelyezésének szakszerü módjait részletes ismertetése megtalálható a "Muzeumi gyakorlatok" c. füzetben (MRMK, - 1976).

A festett fatárgyakat védeni kell a fény hatásától. A fény, valamint a sugárzó hőhatás és a nedvesség roncsolja, elszinteleniti a festéket, elbontja a fa cellulóz anyagát. Előnyös az ultraibolya sugarak kiszürése, pl. üvegablakra permetezett filmmel.

A faanyag állandó kölcsönhatásban van környezetével és bizonyos késéssel követi a környezet nedvességtartalmának változásait. Rövid ideig

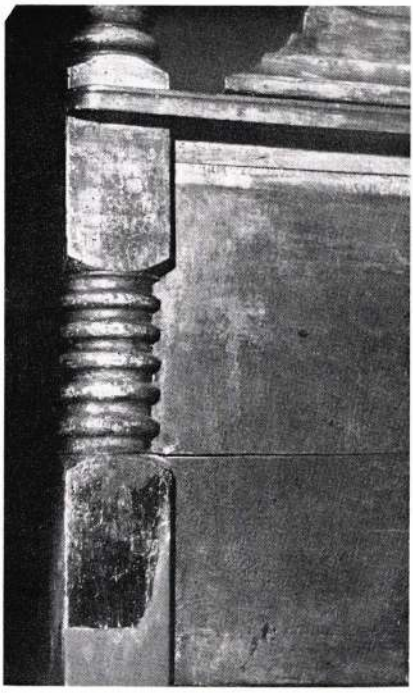

1

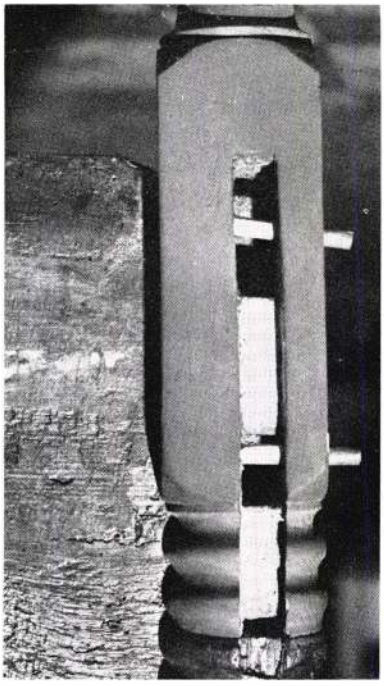

2

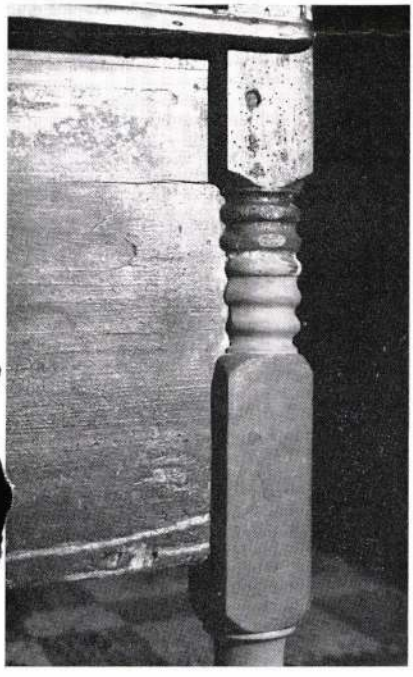

3

4

VI.

1

2

tartó érintkezés nem ártalmas, ha ezt gyorsan követi a kiszáradás. Ezért a muzeumi tárgyak tárolásánál lényeges szempont a légtér relativ nedvességtartalmának megfelelő szinten tartása. Legkedvezőbb a légszáraz állapot biztositása: 20°C hőmérsékleten és 75 relativ % páratartalom mellett a fa nedvességtartalma 15%-os. A faanyagban végbemenő nedvességingadozás a fa száradásának és higroszkóposságának függvénye. A nedvességfelvétel mértéke függ a levegő relativ nedvességtartalmától és a hőmérsékletétől. Higroszkópos egyensulyban (kiegyenlitett fanedvességi állapotban) a faanyag adott feltételek mellett a levegőből nem képes több nedvességet felvenni.

A szobaszáraz állapotban 20°C hőmérsékleten 45-50 relativ % nedvességü térben a fa nedvességtartalma 8%. Félszáraz állapotban a fa nedvességtartalma 25%; ez 10°C-on és 90 relativ % nedvességü térben történő tárolással érhető el. A félnedves állapot 80-90 relativ % nedvességü térben alakul ki.

Abszolut nedves állapotban a sejtek üregeit levegő helyett szabad viz foglalja el. Ebben az állapotban a fa nedvességtartalma - faanyagonként változóan - 120-140%.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bakay-Salamon: A fa ragasztása. Faipari Kutató Int. Közl. 1953.

BÁTHY G.: A fakonzerválás helyzete és eredményei Lengyelországban. Muzeumi közlemények 62-64. 3. sz.

BÁLINT Gy.: Védekezés a faanyagok rovarkártevői ellen. Faipari Kutató Int. Közl. 1957. 91-198.

BRENDEL G.: Ujabb eljárás a vizes ásatási fa konzerválásában. Muzeumi Közl. 1966. 148-155.

CSILLAG Gy.: Festett fatárgyak fertőtlenitése. Néprajzi Muz. Ért. 1960. 181-186.

CZAGÁNY L.: Butorasztalos és diszitőmunkák. Bp. 1976. 266-300.

CZIRÁKI J. - FILLÓ Z. - LÁZÁR L.: Fa és fahelyettesitő anyagok. Bp. 1960.

DOMANOVSZKY Gy.: A Balatonkörnyék népmüvészete. 331.
uő.: Magyar parasztbutor.

ÉBER L.: Butormüvesség Magyarországon.

ÉRI I. - TAKÁCS V.: A nagyvázsonyi Kinizsi vár famaradványai. Veszprém megyei Muz. Közl. 1 (1963).

FELLEK R.L.: Ujabb vivmányok a konzerválás terén. Butterwerths London. 1963. 171.
uő.: Védekezés a fénynek muzeumi tárgyakra gyakorolt rontó hatása ellen. National Gallery of art Reneace Project Mellen Instituts, Washington D.C. 1963.

FÉL E. - GEREVICH L. - KÓS K.: A vargyasi festett butor.

FÉL E. - HOFFER T. - CSILLÉRY K.: A magyar népmüvészet.

FÜZES F.M.: A vörsi longobárd temető növényleletei. Fa anyagmeghatározás megerősités után, vizsg. módszerek. VMMI. 1/1963/311-340.

JANOVICH I.: A szabadtéri néprajzi muzeumok konzerválási és restaurálási munkamódszerei. M. Mtv 2/1975/.

ILLÉS J.: A restaurálás uj módszerei. Képzőmüvészet iskolája. Bp. 1976. II. 126.

MALONYAI D.: A magyar nép müvészete.

MÜLLER BECK H. - HANS, A.: Faanyagok konzerválása arigal - C. használatával. Studies in conservation 1960/4 sz. 150-157.

PÁL A.: Butorasztalos. Bp. 1958.

POMOZI I.: Gammasugár a müemlékvédelemben. Müemlékvédelem 19/1975/227.

SÁRKÁNY - SZALAY: Növényszervezettani gyakorlatok.

SZABÓ Z.: Szervetlen eredetü festékek azonositása cseppelemzéssel. M Mtv 2/1975/.

SZALAY Z.: Festett parasztbutorok konzerválása. Néprajzi Muz. Ért. 1960. 187-191.

T. BALÁZSY Á.: Szerves kémiai alapismeretek. 184-217.

TOMBOR I.: Régi festett asztalosmunkák a XV-XVIII. században.

VAKÁNY I.: Tk. 1378. Római faládika konzerválása. (Kézirat: MRMK 81. sz.)

VOIT P.: Adatok a magyar festő-asztalosok munkásságának bibliográfiájához. Gerevich Emlk. Bp. 1942. 113-138.

ÉZSIÁS, István

Festett mennyezetes ágy restaurálása, konzerválása

A szerző a veszprémi Bakonyi Muzeum néprajzi gyüjteményének B 41. leltári számu, Alsóörsről származó festett, mennyezetes ágyának restaurálását, konzerválását kapta diplomamunkaként.

Dolgozatának I. részében technikatörténeti áttekintést ad 1. a magyarországi festőasztalos mesterség kialakulásáról, a XVII-XVIII. századi mühelyfelszerelésekről, a festett butorok elterjedéséről, az egyes butorfajtákról és azok stilusváltozásairól, 2. a Veszprém megyei festőasztalosokról s fennmaradt müveikről; 3. a festőasztalosságban használatos festékekről és festéstechnikákról.

A II. rész a muzeumi faanyagvédelemmel foglalkozik általában és a restaurálandó mütárgyat kárositó romlásfaktorokkal.

A III. rész adja 1. a mütárgy leirását, s ismerteti restaurálás előtti állapotát, korábbi konzerválását, kiegészitésre szoruló sérüléseit, festékrétegének állapotát. 2. Beszámol a restaurálás során alkalmazott anyagvizsgálatok eredményéről; 3. a muzeumi gyakorlatban használatos konzerválási és restaurálási módszerekről. 4. Ismerteti a felületi szennyeződések eltávolitásában, a festékréteg konzerválásában, megvédésében, a fertőtlenités során, a megerősitő konzerválásban alkalmazott anyagokat és módszereit, a hiányzó szerkezeti részek fa-kiegészitését, a szétkorhadt és kitört részek pótlását és a kiegészitett részek festését.

A IV. rész tartalmazza a helyreállitott mütárgy tárolására vonatkozó javaslatait.

/L. V.-VI.t./

Restoration and Conservation of a Painted Four-poster Bed

by István ÉZSIÁS

The author was assigned the task to restore and conservate a painted four-poster bed, originating from Alsóörs, contained in the ethnographic collection of the Bakony Museum, Veszprém (inventory no. B 41), as a work connected with his diploma thesis.

In part I. of the paper, a technical-historical review is presented on 1. the development of Hungarian painter-joiner trade, workshop appliances in the XVII-XVIIIth centuries, the use of painted furniture, and their style variants; 2. the painter-joiners of Veszprém county and their preserved works; 3. paints and painting techniques used in the painter-joiners' craft.

Part II. deals with the protection of wood museum articles in general and the damaging factors attacking the objects of art in particular.

Part III. comprises a description of 1. the work of art, together with its state prior to restoration, previous conservation efforts, damages calling for completion and the state of the paint layer; 2. of the results of the material testing procedures used in the course of restoration; 3. of conservation and restoration operations used in museum practice; 4. of materials and methods used in the removal of surface impurities, in the conservation of the paint layer, in desinfection and in reinforcing conservation further of completing of missing wooden structural parts and of rotten and broken parts together with painting of the completed parts.

Part IV. contains proposals in connection with the storage of the restored object of art.

/See T. V.-VI./

István ÉZSIÁS

Restaurierung, Konservierung eines bemalten Himmelbetts

Für seine Diplomarbeit wurde dem Verfasser die Restaurierung und Konservierung des aus Alsóörs stammenden, bemalten Himmelbetts zur Aufgabe gestellt, das sich unter der Inventarnummer B 41. im Besitz der ethnologischen Sammlung des Bakony-Museums in Veszprém befindet.

Im ersten Teil seiner Arbeit vermittelt er einen technik-geschichtlichen Überblick 1. über die Entwicklung des Maltischlerhandwerks in Ungarn, über die Werkstatteinrichtungen im 17.-18. Jahrhundert, über die Verbreitung bemalter Möbel, über die verschiedenen Möbelarten und ihre Stiländerungen; 2. über die Maltischler im Komitat Veszprém und ihre erhalten gebliebenen Werke; 3. über die im Maltischler-Handwerk zur Verwendung gelangten Farben und Maltechniken.

Teil II beschäftigt sich mit dem Holzmaterialschutz in Museen im Allgemeinen und mit den Schädigungsfaktoren des zu restaurierenden Kunstgegenstandes.

Teil III beschreibt 1. den Kunstgegenstand, seinen Zustand vor der Restaurierung, seine frühere Konservierung, Schäden, die eine Ergänzung notwendig machen, den Zustand der Farbschicht. 2. Berichtet über die Ergebnisse der im Zuge der Restaurierung vorgenommen Materialprüfungen; 3. über die in der Museumpraxis üblichen Konservierungs- und Restaurierungsmethoden. 4. Zählt die Materialien und Methoden auf, die bei der Entfernung des Oberflächenschmutzes, bei der Konservierung, beim Schutz der Farbschicht, bei der Desinfizierung, bei der stärkenden Konservierung Verwendung finden, die hölzernen Ergänzungen fehlender Strukturteile, den Ersatz verfaulter und abgebrochener Teile, sowie die Bemalung der ergänzten Teile.

Teil IV enthält Vorschläge, die sich auf die Aufbewahrung des restaurierten Kunstgegenstandes beziehen.

/Siehe T. V.-VI./

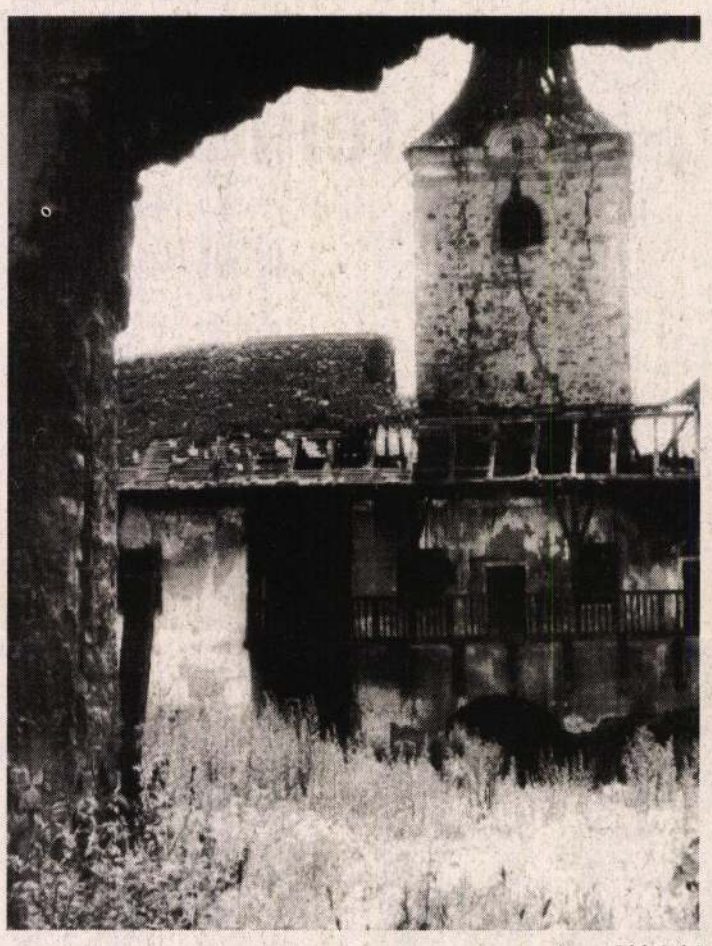

A szerző felvételei

Szépréti Lilla

AZ ALSÓRÁKOSI VÁRKASTÉLY

ERDÉLYI ÉPÜLET EMLÉKEK

Alsórákoson az a szokás, hogy az építendő házhoz a követ is összehordják a kalákások, mert a falu olyan szerencsés felszínű, hogy „megterem" határában a mészkő és bazalt. Ezért azok az elbájoló, városias orcájú, régi és roppant új házak ebben az erdőkkel körülvett, eldugott katlanban.

Hanem miközben gyarapodnak a lakossági otthonok, egyre csak omlanak a falai a község központjában álló régi várkastélynak. Nem mintha a vár köveiből, dehogy! Tisztességes népek lakják. Aztán, mint mondottam, van a bányában kő elég, ugyanolyan fergeteg-szürke, amilyen maga a vár. Hacsak valaki nem szántszándékkal, orvul. Hogy erre vetemednék helybéli magyar ember?

No épp ez az, hogy nem helybéli volt, és a neve is csak amolyan bárányból a farkason: magyaros hangzású. Különös szerzet tud lenni ez: számos helyen fejtette ki áldástalan tevékenységét, és tán még ma is. Mert mit mesél róla Nagy Dezső, az itteni lelkipásztor: – Ez az aktivista, „kultúrfelelős"... mindent elkövetett annak idején, hogy meggátolja a vár javítását, amikor még nem volt ilyen romos. Éveken át buzgón magyarázta a falugyűléseken: milyen szégyen ez a romhalmaz itt a főtér kellős közepén. Szép parkot lehetne a helyébe csinálni, ha lebontatók! (ez a kultúrfelelős-párttitkár a forradalom alatt elbujdosott. Úgy lászik, „ki volt adva föntről" a magyar múlt emlékeinek eltüntetése, mert lám, ugyanazt hangoztatta a helyi milicista is: tilos a várkastélyban bárminemű javítómunkát elkezdeni, tilos egyetlen követ arrább tenni. Hanem magára nézve bezzeg nem tartotta törvényszegésnek a kőmozdítást, teherautószám hordta innét a földrengéssel is meglazzult anyagot, abból épített Fügeden palotát magának.

*

A várkastély egy 1679-es összeírásban „hatalmas erődként" szerepel – a védelem minden kellékével felszerelve: láncon járó felvonóhíddal, szakállas puskával, „muskétolyokkal", karabéllyal, a fegyvertárban több hordó lőport, dárdát, kanócot, salétromkészletet találtak, egész arzenált.

A várkastély helyén valamikor szerzetesi kolostor állt. A XVII. század elején a birtok a Sükösd családra szállt, az erődöt Sükösd György mezei kapitány építette 1625-ben. Az eseményt jelző feliratot a délnyugati sarokbástyán még „látták" a rákosiak évekkel ezelőtt. Az erőszakosnak leírt unitárius főúr, Sükösd György feltehetőleg a reformációkor kiszorult szerzetesek kolostorát szerezte meg, annak köveiből építette a várkastélyt. Fiát korán elveszítette, így birtokát végrendeletileg egy Budai Péter nevű, fehérvári születésű polgárfiúra hagyta. Ez a Péter „deák" román nyelvtudásának köszönhetően a moldvai vajdáknál írnokoskodott, ugyanakkor a Rákócziaknak volt a „szeme, füle", akit Barcsay fejedelem is „megörökölt".

A várat tehát ez a Budai Péter javíttatta, ő magasította a sarokbástyákat és a várfalakat. A toldás helye – egy körbeszaladó fehér csík jól kivehető volt tizenöt évvel ezelőtt a tető alatt. Orbán Balázs még a „P. B. Anno Di 1669" feliratot is ki tudta böngészni. Négy alacsony új olasz bástyájával, külső falaival jól védhető, irigyelt erősség lehetett, mert Apafi kancellárja, Teleki Mihály is fente rá a fogát. Meg is szerezte volna, de Bethlen János miatt restellte erőszakolni a dolgot. A történetíró főúr ugyanis a komája volt. Később Budai adósságba keveredett, és akkor mégis moldvai kapcsolatait vette igénybe, ki is segítette az akkori vajda nem kis pénzösszeggel.

Budai Péter utód nélkül halt meg. A várat Bethlen János kisebbik gyermekére, az ő keresztfiára, Sámuelre hagyta, akit lánya, Árva Bethlen Kata tett ismertté. Bátyja pedig az emlékíró Bethlen Miklós volt. Sámuelt az építőszenvedély fűtötte egy életen át. Ezen a birtokán is javíttatott, alakíttatott. Ő építtette a kaputornyot – erről egy dátumos kőcímer (1700-as) ma is tanúskodik. Nemcsak megerősítette a várat, hanem lakhelynek is kibővítette, pompás főúri szárnnyal toldotta meg, a reneszánsz ajtók, ablakok fölé szép ámoros stukkódíszítést csináltatott a lovagterem mennyezetére ma már ismeretlen mesterekkel.

A várkastély utolsó tulajdonosa, Teleki Sámu Afrika-kutató keveset tartózkodott Alsórákoson. El is hanyagolta. „Inkább Bécsnek tüdőre, lélekre egyaránt veszélyes, bűzhödt légkörében él", mintsem ebben a festői környezetben – rótta fel neki Orbán Balázs. Nem csoda hát, hogy a kastély lassú pusztulásnak indult. Először a műtörténeti szempontból legértékesebb részt, a főúri szárnyat kezdte ki az idő.

*

1975-ben hallottam az öreg Huszár András hajdani falubírótól: – Mielőtt bevonultam katonának, 1914-ben, még megvolt a főúri szárny, úgy tudtuk, menhelynek fogják az egész várkastélyt berendezni. Mire leszereltem, annak az épületnek már nyoma sem volt. Azt beszélték, hogy azt a gyönyörű angyalos mennyezetet szekérre rakták és elszállították a budapesti múzeumban. Akkor a vár már a közbirtokosság tulajdona volt. Az első világháború után egy őr lakott a kéménnyel megtoldott északkeleti sarokbástyában, az urasági istállókban bikanevelde volt. A hátsó kaput a harmincas években vágatta a falu. A kaputorony mögötti régi őrszobában ma egy család lakik. Az eredetileg is raktárnak épült nyugati szárny tetőszerkezete két évvel ezelőtt annyira megrothadt, hogy a tető egy szép napon beomlott. Ez persze elkerülhető lett volna, ha a falu nem mond le olyan könnyen, a javításra kiutalt pénzről, hanem megcsináltatja legalább a tetőt. Most a választások idején a falu ismét felvetette a várjavítás szükségességét, és a vezetőség ismét kérvényezett. Nem sok időre rá bizottság szállt ki Bukarestből, engem hívtak, hogy magyarázzak. Mindent lemértek, lerajzoltak. Azt mondták, még az idén hozzákezdenek a munkához. Erre a jó hírre rendbe szedtük a kastély környékét, a régi vizesárok helyére gruppokat csináltattunk, rózsatöveket hozattunk.

Tizenöt év távlatából elém sejlenek a rózsatövek, az akkor teljesen ép nyolcszögletű bástyaszobában tartották azokat ideiglenesen a beállt hidegek miatt kulcs alatt. A rozettákkal és freskókkal ékesített gömbboltozat jó állapotban volt.

Idén abbéli örömömben, hogy nemcsak Sárospataknak, de nekünk is van „sub rosánk", készülődtem a viszontlátására. De jaj, a várkastély cseréptetői azóta teljesen beomlottak, csonkán feketednek a falak a széllelbélelt toronnyal a tiszta falú házak között. Maradék reneszánsz ablakait is elhordták, csak egy fél keret tátong a nyolcszögletű bástya udvar felőli oldalán. Maga a gyönyörű szoba is elpusztult, elborzad, aki a csupasz gerendákon átvetett pallón egyensúlyozva közel merészkedik; csak az oszlopfők jelzik: ez volt az.

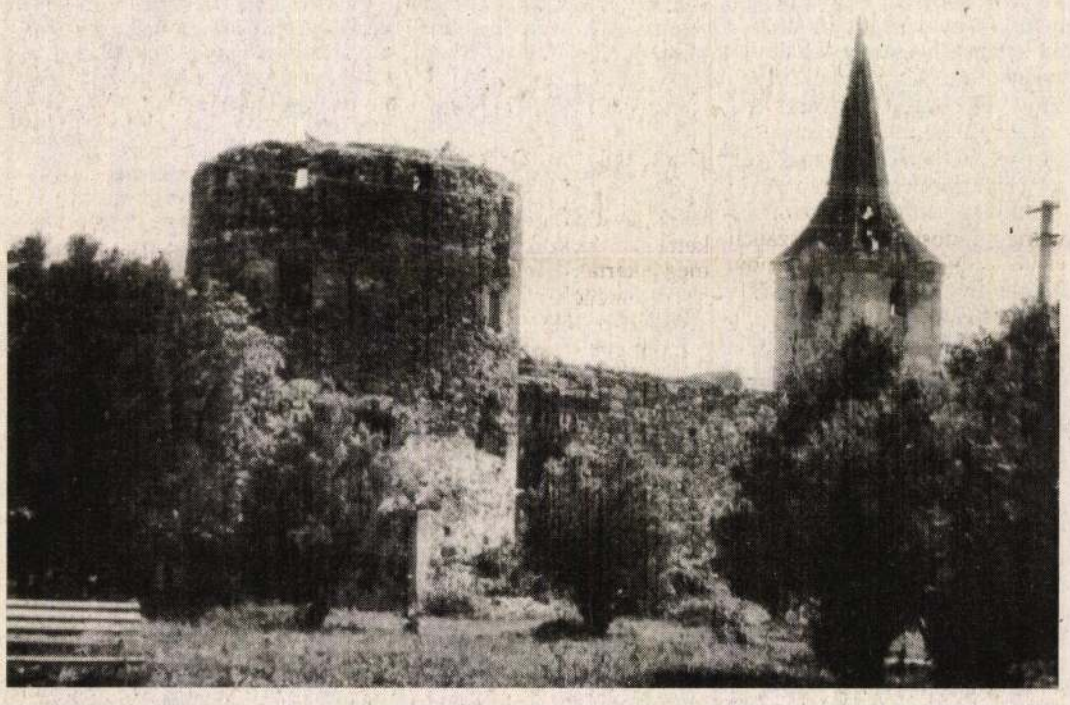

Csaplár Vilmos

A Vízöntő kora felé (XV.)

Basilea Schlink 1986 novemberében kapott egy meghívót „Meditáció a világ meggyógyítására" címmel. *Gyanút* ébresztett benne, írja Balducci, a kísérőlevél. Talán ha nem lenne Balducci Balducci, úgy is mondhatná, hogy az asszony kíváncsi lett. Meditációra valószínűleg nem sokat hívták ezt megelőzően. „Társteremtő vagyok én Isten mellett, és hamarosan új Egek nyílnak, mert Isten általam fejezi ki a föld iránti jóindulatát...Valójában én vagyok Isten Krisztusa... Isten minden, és minden Isten... Én vagyok a fény a világban". Méghozzá nem is akármilyen meditációra kapott meghívást. 1986. december 31-én egyszerre kellett lezajlania az Új Kor „valamennyi csoportjában". És „a központban is". *Valamennyi* csoport, *központ*, ez megfelel Balduccinak, hiszen végig valamilyen konspirációt, összeesküvést bizonygat. Neki ilyen az Új Kor. „Titkos utasítások értelmében a mozgalomnak 1975-ig rejtve kellett maradnia, ezután nyilvánosságra kellett hoznia a világ új rendjének *Tervezetét*, és fel kellett fednie magát."

Lehetséges, hogy Schlink asszonynak is megfelel a *gyanú* kifejezés a kíváncsiság helyett, mivel Balduccinak is megfelel az asszony ezután megkezdődött (és később írásban is közzétett) nyomozása. Sokat hivatkozik rá. Mert a nyomozás az nyomozás. Nyomozás nélkül nincs összeesküvés. Igaz, hogy Balducci miután sok csoportot körbejár, minden, száját kinyitó prófétát lehurrog és leleplez, minden *új koros*, luciferiánus szándékot fölmér, és sejtetni engedi, hogy ennél sokkal többről van szó, sokkal félelmetesebbek és ravaszabbak az Új Kor várói még annál is, amit ő ki tud mutatni róluk, mert szervezetük fölmérhetetlen, kielégületlenségében így ír: „Mindamellett az, hogy a mozgalomnak nincs látható tagozódása és központi szervezete... természetesen azon taktika részét is képezheti, amely – átmenetileg – a mozgalom terjedésének és érvényesülésének elősegítését célozza. Még inkább beleillik e taktikába... az alapelvekben, a tervezett és feltételezett fejleményekben foglalt valódi tartalom elhallgatása, még ha mindez, úgy tűnik, egyenesen túllépi is a vallási és politikai fantasztikum határait."

Taktika. Van akinek az Új Kor különféle víziói csak taktikák. S minél inkább túllépi ennek a taktika-vadászatnak az eredménye a fantasztikum határait, annál *gyanúsabbak*. Így jutunk el attól az állítástól, hogy az Új Kor mozgalom antiszemita, egy zsidó világuralmi tervhez nagyon is hasonló New Age Világuralmi terv leleplezéséig. Most akkor ki az antiszemita?

Balducci nem köntörfalaz. Megmondja ő, hogy miért *gyanús* (sőt, több mint gyanús) neki a New Age, és miért von oly könnyed párhuzamot az ördöghívők és az Új Kort várók között. „Az Új Kort a Vízöntő Korának is nevezik... az a csillagászati változás, amikor a tavaszi napéjegyenlőség körülbelül kétezer évenként az állatöv egy-egy új csillagképére helyeződik át, az asztrológia babonás felfogása szerint befolyásolja a Föld sorsát. 2000 körül a tavaszi napéjegyenlőség átkerül a Halak csillagképből a Vízöntőbe... Egyesek azt állítják, hogy ez az átcsúszás már 1962-ben megtörtént. A halat, a Krisztushit jelképét az őskeresztények gyakorta azonosítási jelként használták. az Új Kor-követők tehát úgy tartják, hogy az állatöv Halak csillagképének áthelyeződése azt jelenti, hogy Krisztus kora a végéhez közeledik... Az Új Kor tanításai szerint a Vízöntő vizet zúdít majd a világra, így jelképezi egy új szellem eljövetelét."

Krisztus kora véget érhet? Ezt érthető okokból nem fogadja el Mons. Balducci az Evangelizációs és Kulturális Iroda igazgatója, még akkor sem, ha azt el is *fogadja*, hogy valamikor *kezdődött*. Méghozzá egy akkori csillagképváltás idején, amit a mainál is nagyobb babonás várakozás előzött meg. A Halak Kora jött el, s talán nem is véletlen, hogy az őskeresztényeknek mi volt a jelük. Ezt a jelet a katolikus egyház nem használja, mint ahogy sok minden mást is elvetett, elfelejtett, ami a kezdeteket idézné.

És kétezer évvel a Krisztusra várás után a világnak azon a részén, amely a katolikus egyház terepe, mind többen várnak a Vízöntő Korára, az „új szellem eljövetelére". Sok a telhetetlen ember. kétezer év után már nem hisznek annyira abban, amiben hittek az őseik. megelégelték a válságból válságba taszítódást, mely Isten Országa helyett még a katolikus világnak is kijut, s legfőképpen „a mi korunk válságától" (Balducci) irtóznak, mint afféle mai emberek.

Krisztus születését megelőzően is sok volt a próféta. mindenfélét prófétáltak. Elátkozták a kor romlottságát, leleplezték a társadalmi hazugságokat, ezen belül a vallási hamisságokat, és új szellemet jövendöltek. Sok-sok megváltó járta az akkori világ poros útjait, kik később hamisaknak bizonyultak Krisztus árnyékában. Sok-sok sarut viselő egzaltált személy utazott szamáron Jeruzsálembe, hiába. És egyáltalán, nőtt-nőtt az izgalom.

Ilyen a világ. *Emberek* kezdenek el beszélni mindenféle dolgokról, mások nevében. És ha nagyon nagy az izgalom és a várakozás, akkor valami történik is, méghozzá úgy, hogy csak egy idő után derül ki, hogy *történt*. hogy *az* volt *az*. Hogy amit vártunk, itt van.

Egyesek régi köntösbe bújnak, emberi provincialitásukból hókuszpókuszokkal kívánnak kiröpülni. Mint a mindenféle eddigi istenek számtalan eddigi prófétája. Ők az Új Kort kissé régimódian képzelik. el. Nem könnyű büdös lábú, közönséges halandóból Isten küldöttjévé válni. Ezen erőlködik a titokzatos Maitreya, az Új Kor Messiása, akit Balducci és sokan mások oly nagy serénységgel próbálnak *azonosítani*. Állítólag London valamelyik szegénynegyedében rejtőzködik, de majd *kulcsszerep* jut neki. Ha bevezeti a világot átfogó ellenőrzési rendszert. 1977-ben érkezett Londonba repülőn. Új-Delhiből. Valószínűleg egyike a Nyugaton prófétáló és profitáló keleti vallási *vállalkozóknak*. Mindenesetre 1982 áprilisában egy szegénynegyed lakójához képest valóban túlontúl nagy összeget igénylő önreklámhadjáratba kezdett. Valakik a nevében azt állították, hogy Maitreya két hónapon belül „váratlanul feltűnik majd a tévé képernyőjén, a világ valamennyi tévéműsorában egyidejűleg, azokkal pedig akik akkor nem ülnek a tévé előtt, telepatikus kapcsolatba lép, és feltárja a világbéke titkát".

Természetesen a rengeteg újságban, televíziós csatornákon beharangozott eseményből semmi sem lett, állapítja meg Balducci elégedetten, de aztán bosszankodik, hogy nem józanodtak ki egyszer s mindenkorra az Új Kor hívők. Biztos vagyok benne, hogy az Isten által repülőn Új-Delhiből Londonba küldött Maitreyát sokan helyre tették, ha korábban kíváncsiságukkal központi hőssé is avatták egy időre. De a New Age nem Maitreya és a hozzá hasonló *átszellemültek* sikerén vagy sikertelenségén áll vagy bukik. Az ember mindent emberien csinál. Csoportban, titkos csoportban. Valamiért, valakik ellen. Világot átszövő szervezetről ábrándozik, de az Új Kor nem szervezet, még kevésbé Lucifer titkos, féltitkos rémmeséje, bár egyes, *emberből* lett messiások a lázadás lázában az ő nevével *fejezik ki magukat*. Az Új Kor egy mai és jövőbeli valóságból kinőtt félelemként, előérzetként, képzeletként, kozmikus elvágyódásként hálózza be a világot. Megjelenik a trikók szivárvány cégjelzésében, szelleme ott rejtőzik a gyerekek elektronikus játékaiban, és hiába kompromittálta Hitler Helena P. Blavatsky és Alice A. Baily tanait azzal, hogy ismerte és elhitte azokat, tündöklése és bukása inkább katalizátora lett az átkozott Új Kor kiteljesedésének. A második világháború és következményei erősen föllendítették a technikai fejlődést.

Jobbkezeseké a világ?

Balkezesnek lenni meglehetősen előnytelen fizikai vonás. Pedig a balkezesség önmagában nem rejt semmiféle veszélyt sem a fizikumra, sem a szervezet normális működésére nézve, s nem jelenti az erkölcs romlását sem. A balkezesség nem jele semmiféle alacsonyabbrendűségnek.

Csípős leszoktatás

Jobb kezemben a toll, s miközben ehhez az íráshoz készülődöm, gondolatok és élmények között rendezve-kutatva, eszembe jut hajdanvolt első elemista korom. Megvallom, nem is szívesen gondolok rá vissza. Ha most mégis ezt teszem, csak valamiféle aggodalommal elegy szolidaritásból azok iránt a kisgyerekek iránt – és ilyenek számosan vannak –, akiknek már otthon, a családban, majd később az iskolában is szenvedniük kell attól, hogy balkezesekként jöttek a világra. A „szebbik" kéz uralmának érdekében számos szülő és tanító durvább eszközöktől sem riad vissza. Némely szülő már az ujjszopás időszakában csípős paprikával keni be a néhány hónapos gyermek ujjait, hogy elriassza ennek „használatától"; van, aki lekötí gyermeke bal kezét, hogy „leszoktassa" a cselekvésről, ebédnél a gyermeknek kötényébe vagy nadrágzsebébe kell dugnia a bal kezét, hogy a másikat használja. Ha netán a gyermek megmenekül az ilyenfajta hamis szülői „felelősségérzettől", még mindig veszély fenyegeti az óvónéni, majd később a tanító részéről, aki a legtöbb esetben hallani sem akar arról, hogy „suta, fonák" emberkéket oktasson.

Leonardo találmányai védelmében bal kézzel, tükörírással jegyezetelt

Már az elején le kell szögeznünk, az ilyen szülő, az ilyen nevelő igyekezete – ártó igyekezet. Miről is van szó? Az a tény, hogy – leegyszerűsítve – az egyik kéz, láb, szem, fül működése differenciáltabb, ügyesebb, tehát a *dominancia* a központi idegrendszer született sajátossága.

Agyunk két féltekéből áll, s így páros szervnek is tekinthető. E féltekék nem egyforma szinten fejlődnek, az egyik mindig fejlettebb, mint a másik, következésképpen, lévén agyunk minden gondolatunk és cselekvésünk „főparancsnoka", az egyik vagy a másik agyfélteke egyik vagy másik része több feladatot lát el, vagy jóban lát el egy adott feladatot, mint a másik félteke megfelelő darabja. Tudnunk kell azt is, hogy az agykéregből kiinduló idegnyúlványok kereszteződnek a nyúltvelőbe, ennek megfelelően a jobb agyféltekéből kiinduló pályák mozgatják bal testfelünket, a bal féltekéből eredők pedig a jobbat. Neurokibernetikai kutatások bizonyították (*W. Penfield, L. Roberto, N. Wiener* stb.), hogy a páros szervek azonos színvonalú működése gyakorlatilag lehetetlen. Az ember esetében ez tulajdonképpen a két egyféltéke normális működésének az ismérve. A két agyfélteke közül tehát az egyik az uralkodó. Az uralkodó agyféltéke a *lateralitás* (egyoldaliság) egyik kifejezője.

De ezt sem szabad egyoldalúan értelmezni. Hiszen létezik *kevert lateralitás is.* Van úgy, hogy az ember balkezes, de jobblábas, jobb szemének látása élesebb, a bal fülével viszont jobban hall.

Már a legrégebbi időktől fogva foglalkoztatta az emberi agyat tanulmányozó tudósokat a különböző pszichikai funkciók agyi lokalizációja. Némelyek – ma már tudjuk – eléggé mechanikus módon különböző pontokat jelöltek meg az agyon, s ezeknek különböző pszichés funkciókat tulajdonítottak. „Meghatározták" a memória, a szeretet, a képzelet, a gondolkodás stb. központját. Kutatásaikat természetesen továbbfejlesztették, és a mai adatok szerint, ha nem is ilyen „precizitással", de megállapíthatók bizonyos képességek lokalizációs helyei.

A balkezesekre vonatkozó szakirodalom tanulmányozása során kezembe került egy 1960-ban kiadott szakkönyv, amely egyebek közt ezt írja: „A jobbkezesség az emberré válás, az emberré fejlődés folyamán évezredek alatt alakult ki." A könyv szerzője, bár egyértelműen nem állítja (ez az idézetből is kitűnik), azt a tévhitet – tévtudást? – sugallja, hogy a balkezesség valami sajnálatos emberi fogyatékosság. A szerző imigyen folytatja: „...ez – mármint a balkezesség – gyermekeknél megszokott, természetes állapot, később viszont a tanítás hatására megváltozik, és a jobbkezességnek ad helyet." Felvetődik a kérdés: ha ez természetes állapot, akkor mi szükség a megváltoztatására? Hiszen láttuk, a volt balkezesek tapasztalták, ez a változás csak brutális eszközökkel és nem minden következmény nélkül valósulhat meg!

A bűnöző balkezes?

Egyes szerzők *(M. Colombo, R. Thies)* a balkezességet – mert minden lateralitás közül ez a legnyilvánvalóbb – nem kis sajnálattal és „lesajnálással" afféle elkerülhetetlen fogyatékosságnak tartották. Mások, mint *K. Rhonson* is, egyenesen tökéletlenségnek, fizikai rendellenességnek tekintették a balkezességet. *C. Lombroso,* akit leginkább a bűnöző alkat tipológiájának megalapozásáról ismernek, azt állítja, hogy a legtöbb bűnöző a balkezesek közül kerül ki, s ezt egy börtönszociológia adataival is alátámasztja. A balkezesek – szerinte – a társadalmi rend és fegyelem megrögzött ellenlábasai. Ugyancsak Lombroso klinikai kutatásai bizonyították, hogy a balosság az erkölcsi fogyatékosságon túl számtalan patológiás tünettel jár kézenfogva. Az epilepsziában szenvedők jelentős része balkezes, ugyancsak a balkezesek táborából kerül ki a legtöbb beszédhibás, gyakoriak náluk a különböző tikkes állapotok, rángatódzó mozgások, s összefüggésbe hozza Lombroso a balkezességet a *strabizmussal* (egyfajta szemgyengeség) is. Az újabb kutatások eredményeit véve figyelembe, bármennyire furcsán hangzik is, azt kell mondanom, Lombrosónak bizony nagyon igaza van.

A neves kriminalista, tipológus és agysebész azonban elfeledkezett egy apróságról. Arról, hogy az említett patológiás tünetek valóban jelentkeznek ugyan, de csak akkor, csakis akkor válnak evidenssé, ha megkíséreljük a balkezesek visszanevelését!

Szénát eszik a farkas

Mi is történik az átnevelés során? Ha jobbkezességre szoktatják – erőszakolják – a született balkezest, az olyan

Ahol a két kéz között nincs alárendeltségi viszony: nagybőgőn játszó muzsikus

(bár minden hasonlat sántít), mint hogyha egy húsevő állatot növényevővé akarnának átnevelni. Lehet, hogy sikerül, lehet, hogy nem. Ha a farkas emésztőrendszere képes az átállásra, és megszokja a szénát, az még nem azt jelenti, hogy a farkas emésztőrendszere egyik napról a másikra megváltozott. Az emberi aggyal is hasonló, csak valamivel bonyolultabb a helyzet. Ha jobbkezességre szoktatják a született balkezest, attól az agy anatómiai szerkezete még nem változik meg, de rendellenessé válhat normális fiziológiai működése.

Az átnevelés során ugyanis arról van szó, hogy kénytelenkelletlen az egyik agyféltekének, a jelen esetben a bal oldalinak, át kell vennie a másik funkcióját.

A dominancia erőssége természetesen egyénenként változik. Vannak olyan személyek is, akiknél a dominancia megközelítően egyforma erősségű. Ezeknél gyerekkorban két-három szelídebb intelem is elegendő, hogy megszokják a jobb kéz használatát. Itt az átnevelés szinte észrevétlenül történik, és alig észlelhető következményekkel jár. Másoknál viszont erősebb vagy éppenséggel nagyon erős ez a dominancia. Olyannyira, hogy csak nehezen vagy egyáltalán nem mond le feladatáról: arról, hogy a bal kéz használatát vigye győzelemre.

Az agy roppant bonyolult, az egész idegtevékenységet koordináló szerkezet. Ismeretes, ha egy baleset során elvágjuk egyik ujjunk mozgatóidegét, az mozgásképtelenné válik, de komoly kezeléssel elérhető, hogy az elhalt és regenerálódásra képtelen idegszál szerepét egy másik vegye át, s akkor ujjunkat ismét mozgathatjuk. Igen ám, de ennek a segítőnek most már kettős feladatot kell ellátnia. S egy csöppet sem biztos, hogy ez az átvállalás nem az eredeti funkció rovására történik. Ha a jobb oldali agyféltekét „dologtalanul" hagyjuk, feladatát pedig a másikra hárítjuk, az kétségtelen zavart kelt a rendszer működésében.

A legfrissebb neurológiai kutatások azt is bizonyították, hogy a domináns agyfélteke reflextevékenysége sokkal jobb, mint a másik agyféltekéé. Az adottságainál fogva ügyesebb bal kéz rovására történő átnevelés számos rendellenesség forrása lehet, ezek *Rodinesco–Thyss-szindróma* néven ismeretesek. Alapvető szimptómáik: a beszédzavar (nagyon gyakori ennek egyik legsúlyosabbika, a dadogás, vagy az olvasás képességének körülményes elsajátítása), a motorikus zavar, ami általános ügyetlenségben, a térbeli tájékozódás képességének csökkentértékűségében nyilvánul meg, de okozhat írászavart is, és végül az érzelmi és magatartásbeli rendellenességek, amelyek félelemérzettel, a felelősségvállalás hiányával, hazudozással, alacsonyabbrendűségből táplálkozó agresszivitással, a közösségbe való beilleszkedés nehézségeivel (ha nem éppen ennek képtelenségével) járnak.

Az erőszakos átnevelés kísérlete olykor kudarcra van ítélve, főleg az erős dominancia mellett. Ilyenkor az egyének megmaradnak ugyan balkezeseknek, de az átnevelési kísérlet negatív következményei maradandóak lehetnek. Lombroso csak ezt látta meg. Az ilyen rendellenességek miatt nem a balkezest kell elmarasztalni, hanem az átnevelőt kell elítélni.

Összezavart funkciók

Említést tettem az agy pszichés funkcióinak lokalizációs kísérleteiről. Ma már senki sem veszi komolyan a hajdani merev és jobbára csak puszta elképzeléseken alapuló, olyan áltudományos kijelentéseket, mint például, hogy a szeretet központja az agynak ezen vagy amazon a pontján található. Ám mai tudásunk szerint igenis van az eredeti elképzelésnek némi alapja. Többé-kevésbé bizonyosan tudjuk, hogy a jobb oldali agyfélteke (ez a bal kéz irányítója is) inkább az absztrakt gondolkodást, míg a bal oldali jobbára a konkrét gondolkodást segíti. Akinél a jobb oldali agyfélteke a domináns, annak nagyobb a képzelőereje. Egy esetleges átneveléssel e funkciókat is alaposan összezavarhatjuk.

Az átnevelés egyetlen esetben sem indokolt, de kiváltképp fel kell vele hagynunk, amikor a balkezesség erősen megnyilvánul, vagy az olyan esetekben, amikor nem homogén, hanem keresztezett lateralitásról van szó.

Végezetül hadd idézzem a téma egyik elismert szaktekintélyét, *Emil Verza* professzort: „...mindenekelőtt tudnunk kell, hogy csaknem fele-fele arányban születünk jobb-, illetve balkezeseknek, sőt nagyobb arányban vannak azok, akikben erősebb a hajlam a bal kéz, a bal láb, a bal szem használatára".

Szőke Tamás

Múltidéző

Méltán mondhatjuk, hogy az idei esztendő a hazai bányászat nagy évfordulós éve. Az emlékezésre legméltóbbak közül itt, egy gondolati egység jegyében *Born Ignácról, Péch Antalról* és az idén százesztendős *Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületről* kívánunk említést tenni.

A 250 éve Gyulafehérváron született Born Ignác a magyar és nemzetközi bányászati – kohászati tudományok első és egyik legnagyobb egyénisége, Mária Terézia udvarának becsült és közismert személyisége. Világhírét, nemzetközi elismertségét egy tudományos és egy szervezői megvalósításának köszönheti. Kutatásai révén Born elsőként a világon egy olyan módszert fedezett fel, amely az addig nehézkes és veszteséges eljárással szemben tökéletesítette a nemesfémek kinyerését. Nyílt szellemiségére és önzetlenségére vall, hogy titkolózó korában felfedezését közkinccsé tette. Selmecbánya melletti műhelye a világ szakembereinek tanintézeti zarándokhelyévé vált. Ekkor, 1786 elején fogalmazódott meg az ötlete, hogy nemzetközi bányászati társaságot alapítson. Born elképzelése jegyében tartották meg a világon a legelső nemzetközi műszaki-tudományos konferenciát. A már egyszer megvalósult nemzetközi bányászati társaság (1791-ben megszűnt), szolgált példaadó ötletül a késői utódoknak, hogy egyesület keretében, az ismeretek és tapasztalatok megosztásának rendszerében tegyék még hatékonyabbá munkájukat.

E törekvésben a 170 évvel ezelőtt Nagyváradon született Péch Antal munkássága volt a példaadó, aki az általa 1868-ban alapított Bányászati és Kohászati Lapok indító számában egy ilyen egyesület megalakulását szorgalmazta. Péch, a későbbi miniszteri tanácsos, majd Selmecbányai bányaigazgató támogatásával, és az akkori fiatal szakemberek sürgetésére alakult meg 1892-ben az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület. Az egyesület egyik jelentős eredménye egy új, korszerű bányatörvény megalkotása. Péch Antal kezdeményezésére vezették be a „Jó szerencsét!" köszöntést.

(pe)

Fejtörő

A szeptember 12-ei Fejtörő játékunkra adott helyes válaszok a következők:

1. Igen, ha a szélességi kör mentén sétálunk. A szélességi körök mentén mozgó test súlya megváltozik. A kelet felé haladó test súlya kisebbedik, a nyugat felé haladóé nagyobbodik. A 45.-ik szélességi kör mentén például, ha nyugatról kelet felé halad egy 100 kilogramm súlyú ember, percenként hatvanméteres sebességgel, úgy súlya egy grammsúllyal csökken. Ezt nevezik Eötvös-hatásnak.

2. Klaudiosz Ptolemajosz, görög földrajztudós, aki 150-ben olyan pontos térképet állított össze az akkor ismert világról, hogy 1300 év múltán is (a nagy földrajzi felfedezések koráig) csak apróbb kiegészítésekre szorult.

3. A Fogarasi-havasokat, amelyeknek északi hegygerince körülbelül hetven kilométeren húzódik, s ezen a távon húsz 2400 méteren felüli csúcs és hat 2500 méternél is magasabb csúcs van.

Játékunk e heti fordulójának kérdései:

1. Milyen földrajzi fogalmat fed Anatólia?

2. Hány világrészt járt be Jules Verne?

3. Ki kelt át először elefántháton az Alpeseken és ki kelt át másodiknak?

Kérdéseinket következő összeállításunkban megválaszoljuk. A helyes válaszokat legkésőbb jövő szombatig szerkesztőségünk címére eljuttató kedves olvasóink között három, egyenként ötszáz forint értékű vásárlási utalványt sorsolunk ki.

Címünk: Új Magyarország szerkesztősége, 1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3. Postacím: 1410 Bp., Pf. 199. A boritékra kérjük, írják rá: Fejtörő!

A szeptember 5-i Fejtörő játékunk szerencsés nyertesei:

Lázár Szabolcs, Rád; **Torma Katalin,** Budapest; **Kelecsényi Irén,** Budapest.

Az alsóbbrendűségi érzés és a kompenzálás

Az örökléstan szerint minden ember meghatározott útravalóval indul el az életbe: orrunk formáját, testmagasságunkat, egészségünket, betegségre való hajlamainkat, ösztönéletünket, érzékszerveink épségét, sőt bizonyos fokig még intelligenciánkat is mindmind előre „beprogramozza" a természet.

Kegyes is hozzánk: a születési fogyatékosságokat általában előnyös tulajdonságokkal ellensúlyozza. A csúnya ember rendszerint kedves és megnyerő modorú, a betegségre hajlamos jóeszű, a süketnek éles a látása, a vaknak a hallása. De mit tesz az, aki nem éri be ezzel a kárpótlással? Erre a kérdésre kísérel meg feleletet adni az individuálpszichológia, kimagasló történelmi alakok személyiségének vizsgálatával.

Démoszthenész, az ókor legendás hírű szónoka úgy szabadult meg súlyos beszédhibájától, hogy – évekig – szájában tartott kővel próbálta túlkiabálni a tengert: a gyenge hallású, majd teljesen megsüketült Beethoven sem adta fel, s legjelentősebb műveit épp süketsége idején komponálta: az alacsony termetű Napóleon, Kutozov vagy Dzsingisz kán pedig a világtörténelem legnagyobb hadvezérei közé küzdötték fel magukat. Ezek az emberek nem tudtak belenyugodni abba, hogy életük végéig szenvedjenek vélt vagy valós születési fogyatékosságaik, illetve az azokkal járó kisebbségi érzésük miatt. Minden erejükkel le akarták küzdeni azt, és ez – rendkívüli képességeiknek köszönhetően – sikerült is nekik. Azaz: kompenzálni tudták alsóbbrendűségi érzésüket. De nem lesz minden beszédhibás emberből kiváló szónok, minden süketből zeneszerző, alacsony növésűből hadvezér. A kompenzáláshoz ugyanis fejlett intelligencia szükséges. Ez az oka, hogy a testi fogyatékosságok kompenzálhatók, a szellemi fogyatékosság azonban nem, vagy csak igen nehezen.

Harold Laaswel professzor Pszihopatológia és politika című könyvében írja, hogy számos politikus épp kisebbségi érzését kompenzálandó tört hatalomra. Elmondható tehát, hogy a hatalomvágy gyakran erre a komplexusra vezethető vissza. A súlyos potenciazavarban szenvedő Hitler vagy a férfiszépségnek legkevésbé sem mondható és sánta Talleyrand, a 19. század legnagyobb diplomatája, jó például szolgálnak erre.

Az individuálpszichológia alaptörvénye, hogy senki sem csupán vele született tehetsége, hanem jórészt annak a kompenzációnak a révén valósítja meg önmagát, amellyel esetleges alsóbbrendűségi tudatát leküzdi.

Adler, aki behatóan kutatta e komplexus megjelenési formáit, a testi fogyatékosságok mellett nagy szerepet tulajdonított a szociális tényezőknek, egyebek között a gyermekkorban szerzett negatív tapasztalatoknak. A szülők társadalmi vagy rossz anyagi helyzete, a kedvezőtlen lakásviszonyok, az öltözködés, a szülők magatartása, szakmája miatt a gyermekben már igen korán kifejlődhet a kisebbségi érzés, s felnőtt korára teljesen elhatamasodhat rajta. Úgy tetszik, hogy ez a szociális eredetű komplexus jóval inkább ösztönöz a kompenzálásra, mint a veleszületett fogyatékosságokkal magyarázhatóak.

Kolosi Tibor

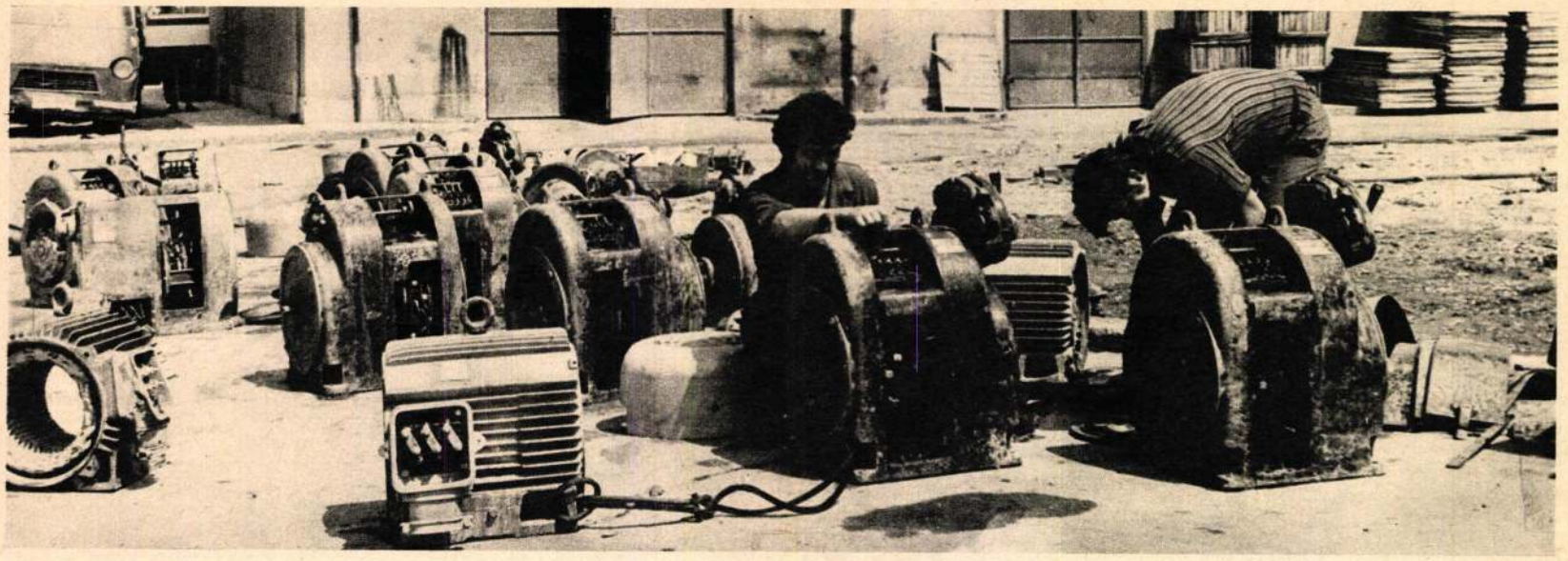

Fent: Székelyudvarhelyi szakemberek javították a medgyesi üzem villanymotorjait. Lent: Ketten a július eleji napok küzdelmeinek „vezérkarából": Veres Károly igazgató és Berze Áladár kereskedelmi igazgató.

Az udvarhelyi gyár nagy teljesítménye: sikerült rövid idő alatt a bőripar által igényelt műanyag alapú cérnát jó minőségben előállítani. Mindenki azt keresi. Az importgépek teljesítőképességét munkaszervezési módosításokkal sikerült a tervezettel szemben mintegy 32—33 százalékkal javítani.

Az udvaron, a raktárfalra fiatalember vörös festékkel vonalat húz mintegy hatvan-hetven centiméter magasságban. Ilyen szintet ért el az üzemet elárasztó víz 1975 júliusának elején. Az 1970-es árvíz méreteiben alatta maradt az ideinek; a károk azonban akkor nagyobbak voltak. Tanultak belőle. Az idén, még mielőtt betört volna a víz, az üzem vezetősége, a kommunistákkal az élen, mindenkit riasztott, aki elérhető volt. Leszerelték a gépekről a motorokat — nem kevesebbet, mint négyszáz darabot. A raktárban az alsó polcokról a magasba raktak mindent, amit emberi erővel elmozdíthattak. A drága külföldi konténereket felcipelték az emeletre... A szállításra kész, ládákba rakott áru azonban, és némi csomagolóanyag, a víz martaléka lett. Az elektromos targoncák a vízben felmondták a szolgálatot.

Négy órán át folyt a mentés; a víz még nem érte el a gyárat... Az üzem igazgatója, a mérnökök körbejárták a termeket: már nem volt semmi, amit az adott körülmények között biztonságba lehetett volna helyezni. Megjelentek a testvérüzemek hatalmas Diesel-autói; hazaszállították a munkások közül azokat, akikre itt már nem volt szükség, de otthon annál inkább...

A víz is megérkezett. Károkat okozott, de csak ott, ahol már valóban tehetetlen volt az emberi izomerő... Alig néhány nap múltán megindult a termelés. A dolgozók egyöntetűen vállalták: pótolják a kiesett termelést, helyrehozzák a károkat. Sőt: segítséget nyújtanak más gyáraknak. Például a medgyesi textilgyár villanymotorjait, kapcsolótábláit hozzák rendbe a szerelők...

Nem sokkal az árvíz után már csak a falak tövén látható vörös csík, az udvaron szerelés alatt álló „vendégmotorok" emlékeztettek a július eleji napokra. Fiatal, áldozatkész, pártos szellemű munkáskollektíva akaratereje bizonyul itt továbbra is a legdöntőbb energiaforrásnak.

VÁSÁRHELYI LAJOS

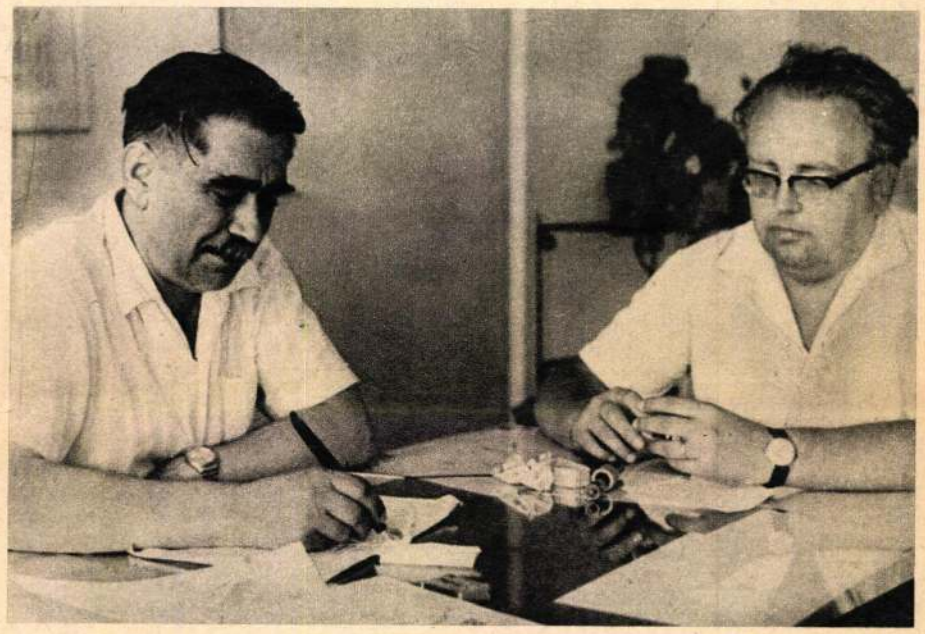

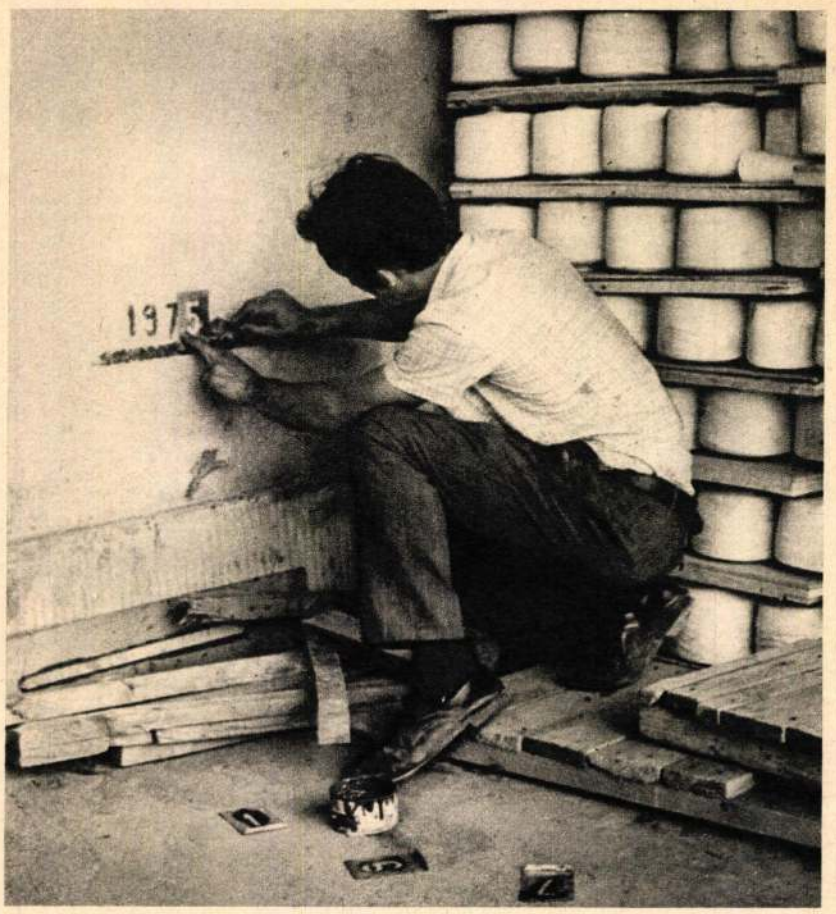

Az árvíz első napjának délelőttjén még eléggé magas vízállást örökített meg fényképezőgépével Szalay Sándor vegyész (fent). Az üzem dolgozói vörös festékkel jelölték meg, milyen magasra emelkedett a víz az áruraktárban (jobbra).

AZ ALSÓ-RÁKOSI

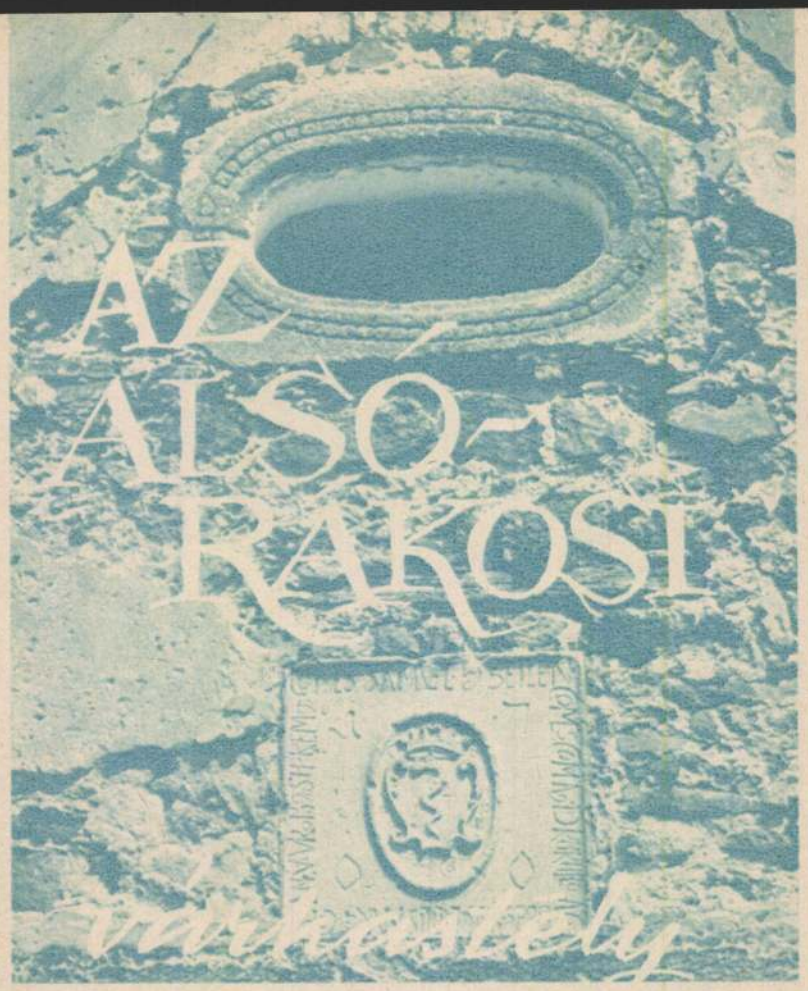

Kétszintes, többségükben fehérre meszelt házak között, régi piactér közepén feketéllik a vulkanikus kőből rakott épület. Félkör alakban hegyek, erdők, kaszálók övezik, s ahol ritkább a növényzet, elsősjlik a jellegzetes színű bazalt is. Észak felé a hegyekben kőbánya van. A szoros bejáratánál folyik az Olt.

A várkastély egy 1679-es összeírásban „hatalmas erődként" szerepel. A védelem minden kellékével felszerelték. Volt felvonóhídja, szakállas puskái, a fegyvertárban több hordó lőpor, dárda, kanóc, salétromkészlet — egész hadi arzenál. A strázsaház alatt börtönök, benne bilincsek, amelyek valószínűleg az elégedetlen jobbágyok megfékezésére szolgáltak.

Feljegyzések és szájhagyomány szerint a várkastély helyén valamikor szerzetesi kolostor állt. A XVII. század elején a birtok a Sükösd családra szállott; az erődöt Sükösd György mezei kapitány építtette 1624-ben. Az eseményt jelző feliratot a délnyugati sarokbástyán — egy lapos kövön — már csak a rákosiak „látják..." Sükösd György a vidék fölött hatalmaskodó, erőszakos főúr volt; fiát korán elvesztette, így a kastélyt 1631-ben végrendeletileg egy Budai Péter nevű, fehérvári születésű, polgárfiúból lett főemberre hagyta. Román nyelvtudása és kapcsolatai révén „Péter diák" — az akkor török hódoltság alatt levő Erdély fejedelmének, Apafinak iródeákja — havasalföldi és moldovai követ lett.

A várat Budai Péter megjavíttatta, és megmagasíttatta a sarokbástyákat. A toldás helye — körbeszaladó fehér csík — ma is jól kivehető a tető alatt. Négy alacsony olaszbástyával, külső falaival jól védhető vár lehetett, mert Teleki Mihály kancellár is fente rá a fogát. Meg is szerezte volna, ha az adósságba keveredő Budai Pétert Şerban havasalföldi vajda jelentős pénzkölcsönnel ki nem segíti. Budai — viszontszolgálat fejében — később birtokán rejtegette a töröknél kegyvesztett Grigore Ghica vajdát.

Budai Péter utód nélkül halt meg, s így a várat Bethlen János történetíró legkisebb fiára, Miklós féltestvérére, Sámuelre hagyta, aki neki keresztfia volt. Sámuel javítási, átalakítási munkálatai adták meg a vár mai formáját, ő építtette a kaputornyot, vésette bele 1700-ban a dátumos kő-címert, csináltatta a kis, ovális, már barokk stílusban fogant ablakot. Pompásan kiképeztette a főúri szárnyat; a reneszánsz ablakkeretek, ajtók mellé ma már ismeretlen mesterekkel igen szép stukkó díszítést csináltatott a lovagterem mennyezetére.

A várkastély utolsó tulajdonosa, Teleki Samu Afrika-kutató — a múlt század végén — keveset tartózkodott Alsórákoson. El is hanyagolta. Orbán Balázs keserűen jegyezte meg: „Inkább Bécsnek, tüdőre-lélekre egyaránt veszélyes, büzhödt légkörében él", mintsem ebben a festői környezetben. Lassan pusztulni kezdett a kastély. Először a műtörténeti szempontból legértékesebb részt, a főúri szárnyat kezdette ki az idő.

★

A hetvenkét éves Huszár András (régen falubíró) háza szemben áll a várral. A kapuban ácsorog, s a mindentudó öregek fennségével szinte várja, hogy megszólítsuk.

— Mikor bontották le a főúri szárnyat?

— Mielőtt bevonultam katonának, tizennégyben, úgy volt, hogy menhelynek fogják átalakítani a várkastélyt — feleli. — Mire leszereltem, annak az épületnek már nyoma sem volt. Mesélik, hogy azt a gyönyörű mennyezetet szekérre rakták s elszállították a budapesti múzeumba. Akkor a vár már a közbirtokosság tulajdona volt. Az első világháború után egy őr lakott a kéménnyel megtoldott északkeleti sarokbástyában; az urasági istállókban pedig bikanevelde volt. A hátsó kaput a harmincas években vágatta a falu. A kaputorony mögötti régi őrszobákban egy család lakik. Az eredetileg is raktárnak épült nyugati szárny tetőszerkezete két évvel ezelőtt annyira megrothadt, hogy a tető egy szép napon beomlott. Ez persze elkerülhető lett volna, ha a falu a vár javítására kiutalt pénzről nem mond le olyan könnyen, hanem megcsináltatja legalább a tetőt. Most, a választások idején a falu ismét felvetette a javítás szükségességét, s a vezetőség ismét kérvényezett. Nem sok időre rá bizottság szállott ki Bukarestből; engem hívtak, hogy magyarázzak.

A kaputorony mögötti hajdani őrszobák

Ilyen volt a lovagterem mennyezete (balra); reneszánsz ablak (lent)

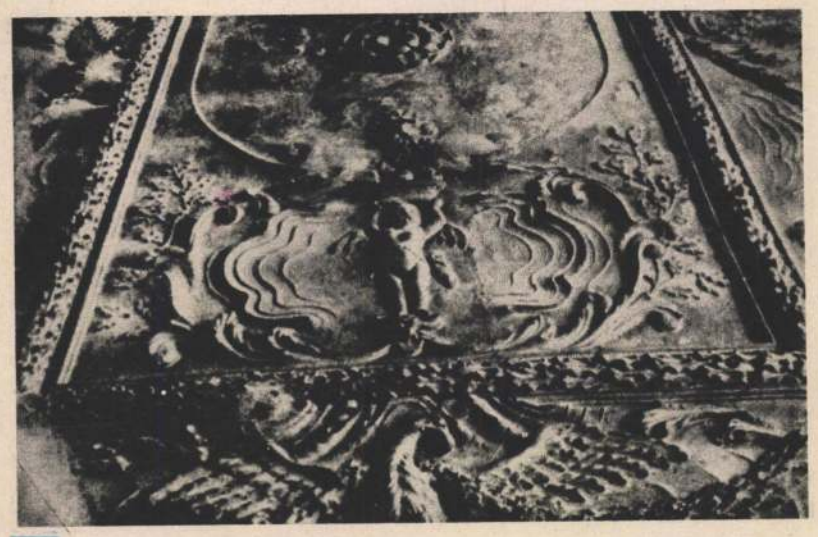

Az alsórákosi várkastély egyik jellegzetessége: a kaputorony
Haragos Zoltán felvételei

Mindent lemértek, lerajzoltak. Azt mondták, még az idén hozzákezdenek a munkához. Erre a hírre rendbeszedtük a kastély környékét, a régi vizesárkok helyén gruppokat csináltunk. Rózsatöveket hozattunk. De a hidegek miatt a rózsatöveket nem lehetett kiültetni; a vár legszebb szobájában, a cifra mennyezetű sarokbástyában helyezték el őket... Megkeressük a raktárost, akinél a kulcs áll.

Így aztán Huszár András segítségével szerencsére bejuthattunk a híres szobába, amelynek nyolc szögletű, rozettákkal tűzdelt gömbboltozata építészeti ritkaság. Még ép.

A tér végén búcsúzkodunk öreg vezetőnktől. Visszanézünk. Mintha a képzelet játéka volna: a vár sötét tornyait vidámpiros tető fedi. Ez az élénk cseréptető eddig nem tűnt fel a sok néznivaló között.

— A falutól nem messze van egy Csürkert nevű hely — magyarázza az öreg. — A régiek szerint itt készítették a vár számára a cserepet, ami azóta sem mohásodott be. Ma már senki se ismeri a „receptet".

...Az élénkpiros tető a maradandóság szimbólumaként kísér utunkon. Ha nem késlekedik sokat az Országos Műemlékvédő Bizottság segítsége, akkor ezt a történelmi hagyományokban gazdag helyet — az egyik legrégibb és egyben legérdekesebb reneszánsz kastélyunkat — jelentős turisztikai nevezetességként tarthatjuk számon.

SZÉPRÉTI LILLA

Mennyezeti stukkók, címerek a déli sarokbástyában

Beszélő házak

Dáliák alatt

Erdélyi Lajos felvétele

Tomcsa Sándor hatalmasat nevetne, ha látná, hogy én most — „örökléte 12ttedik évében" — az ő „írói lakásáról" próbálok leírást készíteni.

Meg is tréfál az emlékezet: valahogy semmi se ragadt meg benne az olyan képekből, amelyekből általában egy lakást összerakunk.

Arra emlékszem, hogy egy poros utca földszintes házának udvari szobájában lakott Székelyudvarhelyen; és hogy a délelőtt derekán is ágyban fogadott — a polgári hálószobák dupla ágyának egyikében. Későn fekvő ember volt, későn kelt. Aztán felrémlik még egy pléh mosdó meg egy dobhályha körvonala — egyéb semmi. Pedig lehetett ott még sok minden. Az emlékezetem filmszalagja csak Tomcsa Sándor képét őrzi, az elmaradhatatlan rövid szipkájával. Tomcsáét, aki frakkban sem lehetne elegánsabb, mint rövidnadrágban. Sándor bácsi képét, a felejthetetlenül kedves, megértő emberét.

Számított arra, hogy lesznek élete titkának kutatói, s ezért előre közölte életrajzíróival, hogy rémítően szeret cseresznye- és meggyszüretkor rálépni a szétköpködött magokra. Tigris kutyájának szenvedélyét is bevallotta: imádott borotvapengét rágni.

S ezekután ne is firtassunk utána.

Élete pénzes és pénztelen időszakokra oszlott; pénztelen napokon itt szundikált tíz percet vagy két hetet, itt dolgozott tíz percet vagy két hetet. Tudott húszféle anyagból tintát gyártani, s papírszűkében az érettségi bizonyítványa hátára is cikket írt, mert amolyan újságíró is volt. Mindenképpen: író. Ha jára nem tellett, begyújtotta a kályhában a lámpát és megindította az általa feltalált duruzsoló szerkezetet, így álmodott — pokrócba burkolva — trópusokról és piramisokról a vidám duruzsoló kályha mellett, melynek fénye arany pénztelenséget szórt a hideg szoba padlójára.

Tigris halála után már a nagy utazásról is lemondott.

Nem volt ebben a szobában semmi szép és semmi vonzó, mégis ez volt az a hely, ahonnan mindig elindult, és ahová, sokszor már az első vasútállomásról, visszaszökött. A dáliák és zörgő levelű akácok alá. Mert itt látogatta meg őt Kilincsné és Stumpné, Csabai Dudi és Szvoboda úr, Malvin és Refitafé (azaz a Rendkívül figyelmes és tapintatos férfi), valamint a végrehajtó.

Irtózott attól, hogy valaki beleszóljon az életébe. A legotrombább pimaszságnak az indiszkréciót tartotta. Szerette az abszolút tisztaságot, de utálta az abszolút rendet. Sohasem tűrte, hogy kiszolgálják. „Azt a kis rendetlenséget magam is meg tudom csinálni" — mondogatta.

Talán most is dohogna, ha látná, hogy szobájába behatolunk, amikor ő épp nincs itthon.

Még a fényképen is megállásra szólít fel intésével.

MAROSI ILDIKÓ

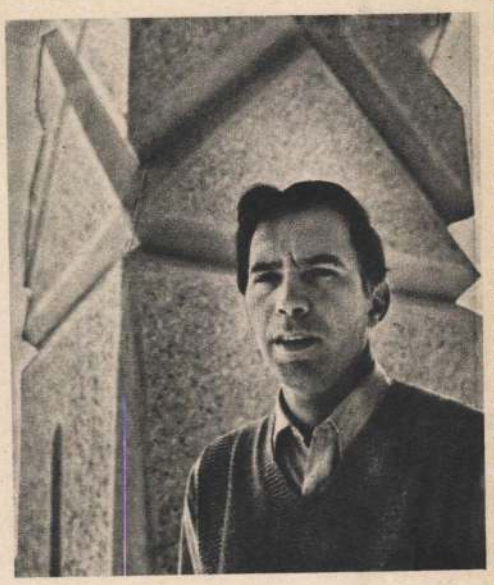

Riti Olivér építész, aki a tervező-csoportot irányította

Sepsiszentgyörgyön

Ha az ember féléves—éves kihagyásokkal látogat el Sepsiszentgyörgyre, minden alkalommal talál újabb és újabb megtekintenivalót; a városkép szinte viharos átalakuláson megy át. Sportcsarnok, szálló, üzletek, kiszolgálóegységek, kórház, a Szemerja-negyedben folyó nagyszabású lakásépítkezés; mindez az átgondolt városfejlesztési tervek megvalósulásának egy-egy határköve, hogy az ipari fejlődés sodrában rohamosan fejlődő megyeközpont lakosságának megfelelő civilizációs körülményeket teremtsenek.

Legutóbb a művelődés, a kultúra új otthonának avatásáról adott hírt a sajtó és a tévé: ünnepélyes keretek között megnyitották a Szakszervezetek Művelődési Házát Sepsiszentgyörgyön.

Pár évvel ezelőtt arról is írtak a lapok, hogy a város főteréről fölfutó dombot — tehát a városközpontot szinte uraló emelkedőt — jelölték ki a művelődési ház helyéül, s egyben országos pályázatot is hirdettek az épület tervezésére. A tervpályázat nyertese Puskás Sándor marosvásárhelyi építész, akinek elképzelésében a legszerencsésebben párosult a különleges fekvésű, dombos terep kihasználása és a helyi építési hagyományok korszerű továbbfejlesztése.

Anélkül, hogy ünneprontó lennék, be kell vallanom, csalódás ért, amikor Sepsiszentgyörgyre érve, a főtér felől megláttam a dombtetőn a zömök épületet. Karcsúbb, magasabbra törő, a környezetével jobban harmonizáló épületet képzeltem ide, mint ez a nagy, sík teret maga köré kívánó létesítmény.

Ez a disszonáns érzés, amit valószínűleg a másfajta tervezői lehetőség kelt az emberben, szerencsére enyhül, amint felmegyünk a lépcsőkön, és közelebbről is szemügyre vehetjük a művelődési házat. Mert egyenesen leszerelő és tiszteletet parancsoló a kivitelezés gondossága, a megmunkálás alaposssága, az anyagok megválogatásában mutatkozó hozzáértés. Ezt az épületet méltán vallják mestermunkájuknak a Kovászna megyei Építkezési Vállalat dolgozói. Simon Ferenc építőmester vezetésével valóban tudásuk legjavát adták. Az épület minden részletén érezni, hogy nemcsak a jelennek, hanem a jövőnek is építkeztek. Velük együtt a helyiipari vállalatok, szövetkezetek, a bútorgyár, tehát valamennyi „bedolgozó" egység is remek munkát végzett a belső kiképzés, felszerelés ötletes, célszerű kivitelezésével.

A művelődési ház tervezési munkálatait a megyei Tervezőintézet I. számú műhelyének tagjai (Balázs István, Farkas Lenke, Knoblock László, Mardirosz László, Chiriacescu Paul, Roşca Eugen, Nicolescu Sofia) végezték, Riti Olivér építész vezetésével a helyi viszonyokhoz alkalmazták, és a kivitelezésnél a helyi építkezési stílusjegyekből is igyekeztek sokat érvényesíteni.

Az épület belülről nagy gonddal és móddal berendezve várja a látogatókat. Valósággal tobzódik a különböző színű és szerkezetű márványapplikációkban; fehér, vörös, fekete, drapp, sima és lukacsos márványberakásokból szám talan variációt láthatunk az előcsarnokokban és a folyosókon. Tizenkét tonna tört márványt használtak fel oszlop- és padlóburkolásra. Ugyanilyen gazdag a faberakások, díszítések, takarások, mennyezetkazetták sora; tervezésükben, kivitelezésükben nemcsak a tervezők és a helyiipari vállalatok, hanem a sepsiszentgyörgyi képzőművészek is részt vettek.

De hát mit is foglal magában ez a tizenöt és fél millió lejt „érő" művelődési ház?

Elsősorban is egy ötszázhatvan férőhelyes, zsinórpadlással ellátott, gyors változásokra alkalmas, a helyi-

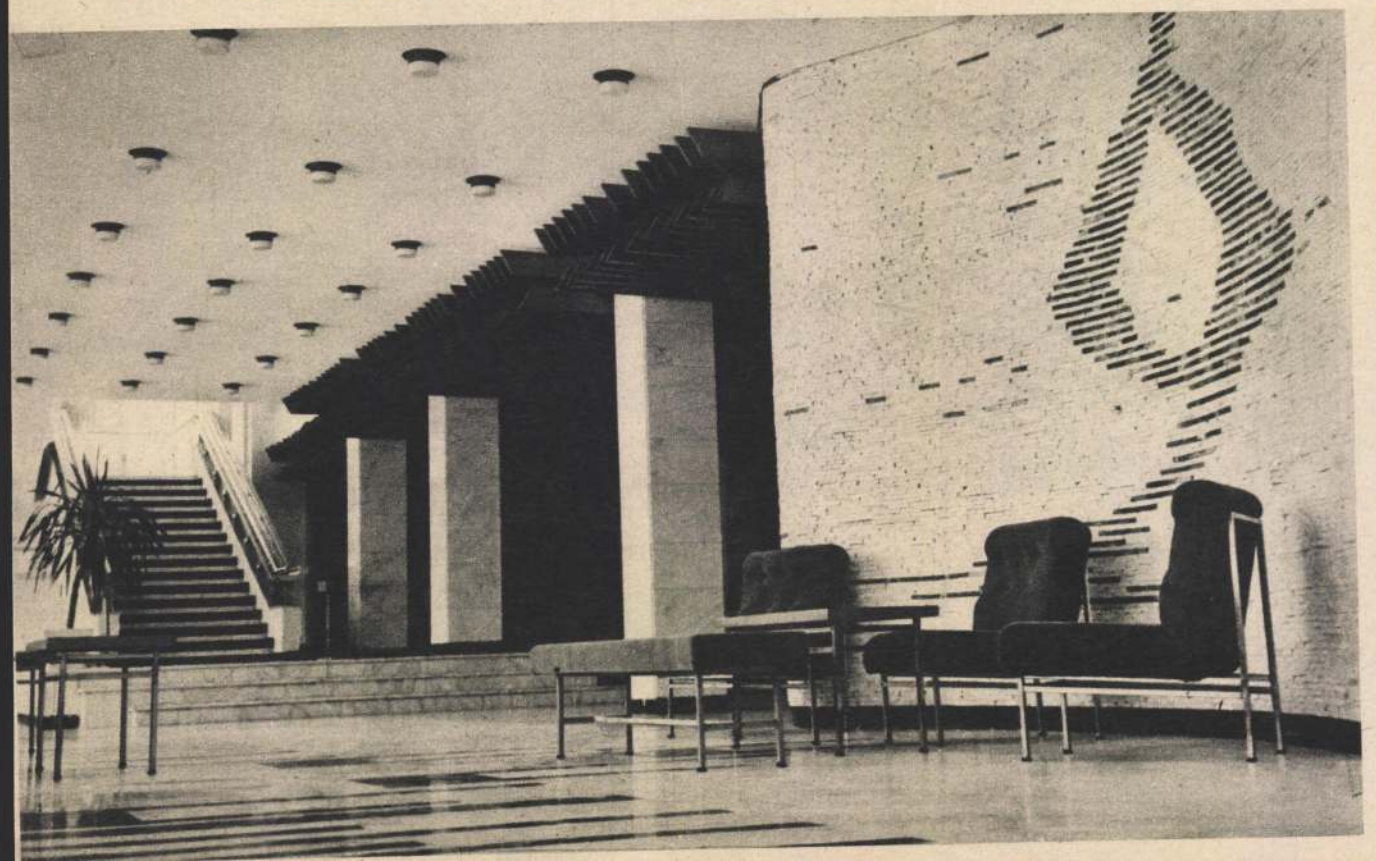

Az előcsarnok egyik részlete (balra); Kováts László, a Szakszervezetek sepsiszentgyörgyi Művelődési Házának igazgatója

Alszegi Irén

MNK

gyermekrajzoló

A Shankar's Weekly indiai hetilap pályázatának egyik nyertese.

Magyar Tibor: Rajzoló gyermekek....
Magyar Nemzet 1950. IX. 28. XIV. 229.

Alszeghy Zoltán (gyak. középisk. VIII. o.)

Képzőművészeti Társulat első díját megosztva nyerte a Műcsarnok diák-pályázatán.

PH. 953. II. 22.

Alszeghy Zoltán (Gyak. középisk. VIII. o).

Műcsarnok diákpályázatán dicsérő elismerést kapott.

PH.933.II.22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán a Képzőművészeti Társulat első díját megosztva nyerte (50.- pengő)

M. 933. II. 22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán dicséretet elismerést kapott.

M. 933. II. 22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán a Képző-művészeti Társulat első díját megosztva nyerte.

NM.933.II.22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán díjnyertes elismerést kapott.

NM. 933. II. 22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán a Képzőművészeti Társulat első díját megosztva nyerte.

80u. 933. II. 22.

Alszeghy Zoltán

Műcsarnok diákpályázatán dicséretes elismerést kapott.

PÓM. 933.II.22.

Alszeghy Zsolt, volt tanuló

Jávor Ottó: Trefort u.-i „Minta". Az Elte Ságvári Endre Gyakorló-iskola története. téka.

1872. okt. 7-én alakult meg a tanárképző intézet gyakorló-iskolája, 25 tanulóval. A nevek, majd az iskola későbbi tanárainak névsora (csak úgy tallózva benne):

Badics Ferenc, Alszeghy Zsolt és még többen.

Budapest folyóirat, 1988., 10., 46-old.

MDK

Alt

Schoen Csillag gyüjt. 27.1.

Alt

a nemzetközi kollekció egyik rézetocsőjé
a MAPE kiállításán.

– io: A Mücs. őszi tárlata.
P.N. 931. X. 18.

Alt

A Budavári Palota metszet-tárában megnyílt kiállítás egy fél évszázad Pest-Buda-i eseményét idézi fel korabeli metszetekkel, rajzokkal, akvarellekkel. A művész munkáit látjuk e kiállításon.

Láttuk, hallottuk.

1973. dec. 2. Petőfi 11.47/11/11.

MDK

Alt Ferenc /állitólag/

Bécsi utca, akv.

" " "

Müvészi Interieurök rt. I. auk. 1917, márc.

4 l.

Alt [ ], grafikus

„A „kéjhely": a Csánár fürdő udvara Alt 1851-ben készült metszetén":

Repr.

Jajczay János: Rördőrés a hajdani Pest-Budán 1203-1207.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. jún. 25.

XXVI/26.

mdk.

Alt

metszete után a Festetics kastély udvar felöli látképe 1887-ben
83. kép.

Keszthely Mnemlékei. 1962 105 l.

Franz Alt(bécsi) F.0.19.2.

legfiatalbb. Járt itt. 1852 kiállitotta Pesten
a poszonyi dóm c. képét.

Litográfia

Buda város képe a XV században

"Alt."

Századok 1874.184-205 o.

Nagy Iván: Magyarország képzőművészei

/Rauschmann János/

H a t v a n y Ferenc festő

Ú l ő a k t /Olajfestmény/
/ Kiállítva az Ernszt Múzeumban,
1914 /

- Illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
69.
Szöveg: 91-92.

"Alt." litográfus

Századok 1874.184-205 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Rauschmann János/

H a t v a n y Ferenc festő

Kiállítása az Ernszt muzeum-
ban/1914/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
91-92.
Illusztráció: 69.

Altfalkat

M.D.K.

Ó-budai hajógyár. J. Alt utóda Sandmann Könyvnyomat.

Budapest régen és most. Bp. 1923.

9l.

Alt Ferencz, osztrák festő; szül. Bécsben 1821 aug. 16-án. A. Jakab fia s Rudolfnak, a híres osztrák festőnek testvére. A mult század 40-es éveiben gyakran megfordult hazánkban s egy ideig úgylátszik Pozsonyban lakott. A magyar mágnások közül különösen Esterházy Kázmér gróf foglalkoztatta, kinek megrendeléséből 1846-ban negyven aquarellel Tarvis és környékéről egy albumot készített. 1851-ben a bécsi Kunstverein kiállításán a pozsonyi főtemplom belsejét (Innere Ansicht der Domkirche in Pressburg) ábrázoló képét állította ki, mely 1852-ben a pesti műegylet kiállításán is látható volt. Művei közül Részlet Bécs városából a szent István templom tornyával cz. vízfestménye a Kassai Múzeum tulajdona.

Hevesi, Ludwig: Österreichische Kunst des XIX. Jahrhunderts. Leipzig, 1903. 324. l. — *Mihalik József:* A Kassai Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma. Kassa, 1903. 426. l. — *Lajstroma* a pesti műegylet 1852. évi kiállításának. — *Ormós Zsigmond:* Adatok a művészet történetéhez. Pest, 1859. 264. l. — *Wurzbach:* Biographisches Lexikon. Wien, 1856. I. 16. l.

1845. Schlosstirol / Esterházy Dániel gróf részére. copie aquarelle.

1846. Die Dampfsäge in Feistrita

Ausicht von Gogen

Der Manhart bey Tarvis

Derselbe von der Poststrasse aus

Tarvis von Wispelhofe aus

Dasselbe vom Prisnik aus.

Hauptansicht von Tarvis.

Desgleichen Nro.2.

Unter = Tarvis.

Ein Eisenhammer daselbst.

Tarvis vom Fassteige aus.

Saifnitz

Ugowitz

Leopoldskirchen.

Pontafel.

Dogna.

Ausicht vom Lusariberge aus.

Intérieur vom Schön. Salon.

Weissenbacherwehre bey Moudbal.

Weissenbacherbrücke.

Flitschl.

Raibl vom gedeckten Weg aus.

Raibler See bey Sonnenuntergang.

Predil.

Ausicht aus dem fenstergax Tarvis.

Malborghetta.

Der Platz daselbst.

Interieur der Veranda in Pattendorf.

Interieur des Billiardgimmers dasselbst.

Interieur der Bibliothek "

Gartenaussicht des Schlosses dasselbst.

Hofansicht Hofansicht des Schlosses daselbst

Sommeraufgang in Pattendorf.

Sommeruntergang daselbst

Wolfsbach

Holzstrasse bey Malborghetto

" im Kesselwalde.

Römische Scene im Mailand. /ez olajfestmény.másolat./ E.K. részére.

aquarellek természet után gróf Esterházy Kázmér részére.

Ansicht aus dem Fenster Tarvis n.d.N. aquarelle Gfn.Aspasia E.

1847. Intérieur des Domes in Mailand . Copia. Aquarell. altr. Kunstverein

Portreit /mäulich/ . Copia. Öhl. gróf Casimier Esterházy. nach ein Passtell

" /wrieblich/ " " " " " nach ein Miniature

" der Graf Daniel Esterházy. N.d.n. ceruzarajz. Gfn.Aspasie Esterházy.

" Esterházy Irene nach der Natur szinezett " . " " "

Esterházy Irene grófnö arcképe másolat, szinezett ceruzarajz, Esterházy Kázmér részére.

Baumstudien in Pottándorf. n.d.N. aquarelle.

" " " " Öhl.

Sonnenuntergang " "

Getreidefeld " "

Klettenstande " "

Sonnenuntergang " aquarelle. Gfn.Marianne Esterházy.

Pferd im Stahle " "

Portreit der Grafin Lato Pejacsevich n.d.N. aquarell. Gfn.Lidw.Elz.

" " " " " " " Graf Nickola Pejacsevich

Platz im Udine " "

Inneres des Bergwerckes in Raibl. " " Graf Esterházy Kázmér.

Die Maucht im Raibl " " " " "

Der Platz im Tarvis " " " " "

Ansicht von Luschariburg gegen Wolfsbach " " " " "

Der Bartolograben " " " " "

St.Katharein " " " " "

Poutafel und Poutebach " " " " "

Schifsverfte in Triest " " " " "

" bey Sonnenuntergang. " " " " "

Fundamente nouve in Venedig	n.d.N.	aquarelle.	Gf. Esterházy Kázmér
Der Mittagskoffe bey Molborghitto	"	"	" " "
Tarvis bey Sonnenaufgang.	"	"	" " "
Die Villacher Alge/?/	"	"	" " "
Die Kirche in Karlburg /Winter./	"	"	Gfn. Zichy Karolina
" " " copie.	"	"	Mětternich herczegnö.
" " " "		"	Lichnovszky "
1848. Landungsplatz in Pressburg.	"	"	
Franziskaner Klostergarten dasselbst	"	"	
Auparthien von Pressburg	"	"	
" " "	"	"	
Schlossberg Pozsonyban.	"	"	
Altes Schlosstohr in Pressburg	"	"	Altes Kunstverein.
Abhang am Wege von Pressburg	"	"	
Baumparthie in der Mühlau	"	"	
" " " "	"	"	
Inneres der Domkirche zu Pressburg	"	"	Unterstützungs Commite
" " " "	"	in vier Teilen	"
Theben /Dévény/	n.d.N.	"	
Waffenhalle in Carlsburg	"	"	Sándor grófné
Kirchhoff in Valegio	"	"	Széchenyi grófné
Grfn. Esterházy am Streibtisch	"	"	Esterházy Kázmér
Esterházy Kázmérné grófné a Kandalló mellett	nd.N.	Aq.	" "
" " Iréne grófnövel	n.d.N.	aquarell	" "
" " és Pejacsevich grófnö	"	"	" "
néhai Esterházy grófnö arcképe mésolat		"	" "
Aussicht von Luschorx	"	olajf.	" "
Arsenal von Venedig	"	"	Kunstverein.
Raibler See bey Sonnenuntergang	"	"	Esterházy Aspásia grófnö
Pejacsevich Miklós gróf lovon	n.d.N.	"	gróf Pejacsevich P.
Kirche in Gresten. interieur	"	aquarelle	" Knorr

Portrait			
Uniform der Pressburger Nazionalgarde	n.d.N.	aquarelle	Esterházy Kázmér.
Linde am Calvarienberg im Pressburg	"	"	" Aspasia
Tunell der Pressburger Eisenbahn.	"	"	"
Viaduckt der Selbenbahn.	"	"	" Dániel
Interieur /nach einem Zeichnung der Grafsternberg/	"	"	Elsternberg gráf
Auparthie másolat. ceruzarajz			Gallenberg "
Ruinen von Hainburg	"	ceruzarajz.	
Winterlandschaft aus der Au.	"	aquarelle	
Baum in der Mühlau.	"	"	
Serenade in Pressburg	"	"	Esterházy Kázmér
Luftstudie	"	olajf.	
Michälertor in Pressburg	"	aquarelle	befejezetlen.
Schulkirche in Pressburg	"	"	
Gfn. Esterházy am Sreibtisch	"	"	
Auparthie	"	cerüzarajz	
Oberer Ladungsplatz in Pressburg	"	rajz	
Marienbad und Maiswald.Neueweld	"	"	

Innen a 43-56 tételig csak egy pozsonyi tételt írtam ki. Minthogy a többi tételek nem Pozsonyiak és a megrendelök sincsenek feltüntetve.
55. tétel a pozsonyi várkastély természet után, aquarell, Pejacsevich F. gróf részére.

1849. Portreit Daniells	n.d.N.	aquarelle	Esterházy Kázmér
Uniform des Weldencorbs		"	" "
Esterházy L. grófné arcképe másolat		"	Pejacsevich F.
Szapáry F.grófnö arcképe	"	"	Esterházy Kázmér
1850. Ungarische puszta.	litografia.		
" "		olajf.	
Ki Házak a folyó partján	másolat	ceruzarajz	Esterházy Dániel
Interieur des Salons der Grafin Károlyi	n.d.N.	aquarell	Károlyi N.Grófné
1851. Rathaus in Breslau.	copia	ceruzarajz	Esterházy Aspasia
Canal von Venedig	"	aquarelle	" Zsófia
Capelle mit der Leiche des M.Marmont	n.d.N.	"	" V.

1852. Neudorf	n.d.N.	ceruzarajz	Esterházy Kázmér
Ansichten von Mönchsberg	"	aquarelle	" "
Portrait des baron Roosen	"	"	" "
" der Baronin "	"	"	" "
Aussicht aus dem Fenster in Neudorf	"	"	" "
Schottenstein in Hohlstein	"	"	" "
1853. Esterházy grófnö arcképe	"	"	" F/?/ grófnö
" " "	"	"	Hacker
Die Anna Kapelle in Gattendorf	"	"	Esterházy Kázmér
1855. Caffe Florion in Venedig	copie	Öhl.	Pejacsevich Miklós
Esterházy gróf arcképe	"	aquarelle	Weichs baron
" Marianna grófnö arcképe	"	"	Esterházy Helén
Interieur in Fraschimm contessen Zimmer	nd.N.	"	" Marianne
Aussicht von Balkon gegen M.Ploin	"	ceruzarauj	" "
" " " " "	"	"	" Aspasia
Gassenleicher	"	"	" Dániel
Die Markentenderin am Mönchsberg	"	"	" Marianna
Portrait des Grafin Casimir Esterházy	másolat	aquarelle	" "
1856. Capelle in venetzianischer Palazze	n.d.N.	"	" Móric
Schlaffzimmer Salon /sr.Heidigkeith/	"	"	" "
Salon " "	"	"	" "
Boudoir " "	"	"	" "
Franzeska Romana /interieur/	"	"	" "
1857. Ansicht von Froschheim	"	"	" Marianna
Ansicht von Caisberg	"	ceruzarajz	" Aspasia
" " Rétfalu nach explication		"	" Zsófia
1860. Der Bahnhoff in Salzburg	"	aquarell	" Kázmér
1861. Die Eisenbahnbrücke in Salzburg	"	ceruzarajz	" Aspasia

1861-ben számos aquarell gróf Pejacsevich készített és Pejacsevichné részére.

1862. Ansicht des Schlosses in Rétfalu	n.d.N.	ceruzarajz	Pejacsevich F.né
Ansicht von der Parkseite	"	"	" "

Ansicht von der Westseite /Rétfalu/	n.d.N.	ceruzarajz	Pejacsevics	F.gfné
Ansicht aus dem Zelt	"	"	"	"
Peterhoff im Ruma	"	"	"	"
Interieur des Salon / Rétfalu/	"	"	"	"
Ansicht gegen das Toor in Rétfalu	"	"	gróf Lato	Pejacsev.
Das Haus des grafin Adolf Pejacsevich	"	"	gfn.Agathe	"
Aussicht von der Terrasse	"	"	" "	"
1862. Portrait	copie	Öhl.	Apponyi	grófné
Fannyhof bey Ruma	n.d.N.	aquarell	Pejácsevich	Péter
Ansicht gegen die Fruskagora	"	"	"	"
Salon in Ruma	"	"	"	"
Caminzimmer in Rétfalu	"	"	"	"
Ansicht von Pavlovce	"	"	"	"
Jagdwagen des Grafen Adolf Pejacsevich	"	"	"	Adolf
Partere vor Peterhof	"	ceruzarajz	"	Fanni
Von der Hutweide	"	"	"	"
Bei der Mühle	"	"	"	"
Puszta mit Brunnen	"	"	"	"
Hoff im Ruma	"	"	"	"
Closter Ravaniza	"	"	"	"
" "	mészlat	"	"	"
Puszta	n.d.N.	"		
Von der Hutweide	"	"		
Rastenparthie in Fasangarte	"	"	"	"
Cabine in Froschheim 1-4.	"	"	Esterházy	Kázmér gr.
1863. Briefwignette von Froschheim	litografie		Esterházy	Kázmér
1865. Clausenthor vom Leprosenhaus aus	n.d.N.	aquarell	"	"
1873. Templom interieurt, aquarellben természet után fest			"	Móricnak

Franz Alt sämtliche Gemälden. Einziges, hinterbliebenes Dokument, Welches uns über seine zahlreichen Arbeiten und die Besteller oder Ersteher kundgibt.

Szépmüvészeti Muzeum. Külföldi müvészeti adattár 64/1938.

Alt Franz, grafikus

Forum, 1935. 219.

J.H. Csákós: Augsburgs künstlerischer Einfluss auf Pressburg.

Als Ferenc.

Rudolf báró
Pozsonyban gróf Esterházy
Kázmér családjának
szolgálatában állott.

Gráfos. H. L.

Alt Franz

geb. Wien 1822

gest. daselbst

1914.

Motive aus Pressburg

akvarell.

Sidlofs Kunstauktions-

haus. Nachlass Friedrich

v. Amerling und

anderer Beitr.

Wien 1920. 198-Z.

Alt, Franz

bécsi festő
művéről saját kezűleg
készítek lajstromá
a műveszeti adattárban.
l.

Szépm. Muz. Erk

IX. 278. l

Az O.M. Szépművé-
szeti Muzeum évkönyv-
ei. IX. k. 1937-39.
Bp. 1940. 278. l. —

MOB topográfia.

94³

ágos Bizottsága

ány	száma:	194
	kelte: okt.16.	194
	beérkezése: okt.25.	194

ek száma:

elintézett szám:

áma:

záma:

825

Alt, Franz

Ernst-Muz. auke

X. auke.

Alvó hölyg-

Jelzése Pressburg

1848. Franz Alt.

Br2 930. Divald graf. müint.

vesznek: Petry Pál dr. államtitkár úr Ő Excellenciája, Kertész K. Róbert h. államtitkár úr, a Műemlékek Orsz. Bizottságának elnöklelyettese, Hóman Bálint dr. úr, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, Kálnoki-Bedő Sándor, országgyűlési képviselő úr és Möller István, műegyetemi ny. r. tanár, építész úr, Ő Méltóságaik.

Ezek az urak, Möller István kivételével, — folyó évi július 11-én (szombat) 14 órakor indulnak a budapesti Nyugati pályaudvarról és Debrecen felől a Sinaival érkeznek meg Nyírbátorra. Möller István műegyetemi tanár úr a Kripta feltörása végett már előbb érkezik, érkezésének időpontját közölni fogja.

Érkezésünkkel kapcsolatosan még a következőkre kérjük fel tisztelettel a Nagytekintetű Presbitériumot.

Fent nevezett uraknak a-

Alt, Franz (Wien 1821 - Wien 1914)

„Kastély parkban" vízfestmény 322 x 461 mm
J. l. b. Alt. 1883 Sérült Védett
kikiáltási ár: 12000 ft.

„Kirándulé társaság" vízfestmény 130 x 190 mm
J. l. j.: F. Alt. (Sérült) kikiáltási ár: 10000 ft.

BÁV 55.Képaukció Budapest,1981.szeptember

Alt, Franz

Alt *Franz*, osztrák festő, Alt Jakob festő fia, szül. 1821 aug. 16-án Bécsben, megh. 1914 febr. 13-án u. o. Termékeny építészeti és tájképfestő volt, aki többízben járt Magyarországon is és itt akvarell városképeket, templom-interieuröket festett.

ÉBER L.

Gutenberg Lex.
III. k. 185 l.

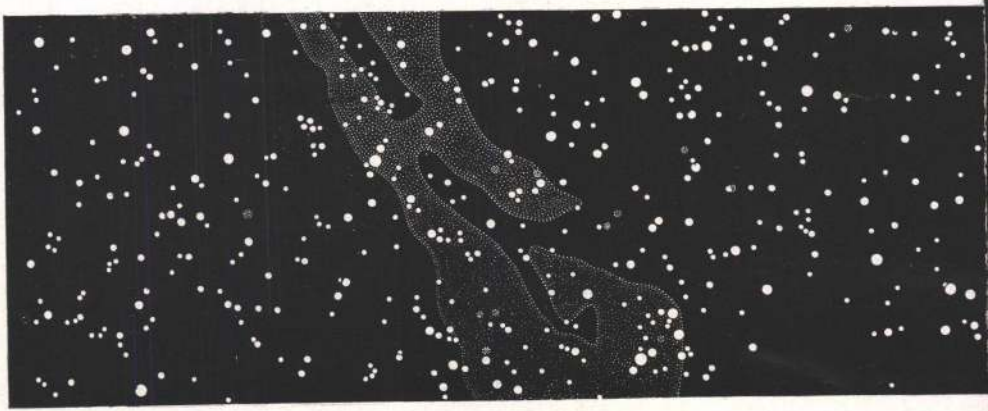

Alt, Franz =

A. Rudolf testvére.
Esterházy Kasimir
gróf szolgálatában
állt Pozsonyban. Sein
gesamtes Kunstschaffen
bekamen wir während
des Krieges zu Ge-
sicht.

Csákós, Joseph Hans =

Zur Geschichte des
Preßburger Kunst-
vereines. Forum
1934. 308. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp. V., Rothermere-u. 12.
Telefon: [illegible]

Alt, franz, festő [?] Boh

A pozsonyi Dóm belseje.
Cenzorajz, melyet Csákos F. János
Alt akvarellje után készített.

82-l.
5. kép. Repr.

Franz, A. R.: Pressburg, die ehemalige
Hauptstadt ...
Berlin: Stuttgart, 1935. 83.l 12.t.

Alt

és Ritter négy, királyi kastélyokat ábrázoló akvarellje dinitette a budai palota Habsburg terme érzeki nomszédságában lévő helyiségét.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

111. l.

Alt, Franz

Der Pressburger Dom
von Innen c.
Kepe repr.

Forum 1935. 2/9.1.

✓

Lengyel Sarap

1904. XII. 22.

Hódmezővásárhely.

Csapó Ida férj. Kiss Pálné naplójából (1008/1904.)

A magyar művészet, de elsősorban művészi életünk szempontjából sokkal fontosabb *Jakob Alt* magyarországi működése. Frankfurt a/M.-ból szakadt Bécsbe, 1811-ben. Fiával, Rudolffal együtt koruk legtipikusabb vándorfestői. A 10-es évek második felétől kezdve többször ellátogatott hozzánk. Valósággal rajongott a Dunavölgy festői vidékéért. 1818-tól kezdve egymásután jelentek meg a Dunát ábrázoló kőnyomatos sorozatai: „Donau-Ansichten . . . 264 Bll.", „Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrád", vagy rajzai és akvarelljei után készült litográfiák, leginkább F. X. Sandmann kivitelezésében (16). Jakob Alt képein az idillikus elemek helyébe a genre-szerűség lép. Nem pogány pásztorok és nimfák, hanem nyájat legeltető, mezőn dolgozó, vagy a fák árnyékában pihenő alakok, parasztok, élő pásztorok népesítik be a bécsiesen szentimentális, vastag krétával rajzolt, dús lombozatú fákkal, bokrokkal és „romantikus" várromokkal zsúfolt tájakat.

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA
könyvkereskedése
Budapest, IV., Kecskeméti ucca 4.

NYOMTATVÁNY

Alt Jacob

1789–1872

Ltab IV. 148,

ból, kegyeskednék a székesfehérvá
szini szemlével is egybekötött ér

Fogadja Nagyméltó

nyilvánitását

Budapest, 1937. ja

3/16.

A Magyar Film Irodá-
nak

Budapest.

A. T. Céguek 1934. jun. 30-
ól 1938. márc. 30-ig terjedő
időről szóló folyószámla-
kivonatát megvizsgáltattam
ó eltekintve a terhünkre
mutatkozó 18 P 60 f-es hi-
ától, elfogadhatónak ta-
áltam.

Kérem, hogy a 18 P 60 f-t
avunkra írni, s erről érte-
ítem szíveskedjék.

Egyidejűleg intézkedtem
n összes nyitott tételek
ifizetése iránt.

Nyomatékosan fel-

Alt Jacob

l.

Bedölitogr

11. 1.

-·36
-·68
-·34
-·40
4·30
2·—
8·34

2·80
2·80
2·60
4·32
9·36
19·10
5·60
1·—
47·58

1·20
1·04
1·72
1·12
1·90
1·92
8·90

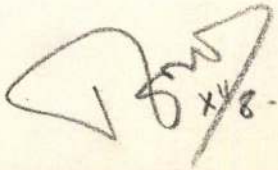

Alt Jacob

Sandmann

Sowabb.

Pozsony Cathepe,

szines litogr.

l. Gil Ran

1335. 4.

miniszternek jelen kelet és ügyszám
lyához intézett rendeletének másolata.

0 számu csekkszámla terhére azonnal
anácsos kezeihez /:lakik: Budapest,
ottsága /a feldebrői templom helyre-

Alt Jacob

Lörse lathepe
kromolitogr.

l.

Gil Ran

1003. 77

n

sére

árás

végett másolatban megküldöm.

Alt Jakab

l.

Mus. a Kot. Ert.

1913.259.1.

Alt Jacob

1967. DISZKARD, hajlott alak, hi

1968. ALABÁSTROM-SZOBROCSK
ábrázol. Spanyol XVI.—XVI
M. 40 cm.

1969. LÁDIKA, Boulle-modoru bera

1970. KARMESTERI PÁLCA, ébe

1971. SAKKJÁTÉK, mahagoni ládi
század.

1972. NŐRABLÁS, terrakotta-szobr
M. 30 cm.

1973. NAPÓRA, négyszögü, vésett

1974. PIPA, tajték, ezüst veretekke

1975. DISZSZEKRÉNYKE, fekete
ülő Ámorka, réz veretekkel.

1976. DOMBORMŰ u. n. cartapesta,
XVI—XVII. sz.
37—50 cm.

1976a. MADONNA, dombormű, szin
Jézus. Olasz. XVI—XVII. sz.

1977. SAKKJÁTÉK, ládája Boulle-
kinai faragvány. A tok Bécs,

1978. LEGYEZŐ, szaruküllőkkel. Bi

1979. KIGYÓVAL KÜZKÖDŐ FÉ

45. sz.-hoz hasonló.

elyem alapon, aranyozott fakeretben. Empire.

kék alapon heráti mustrával.

vörös szinben.

I. KÜLÖNFÉLE.

1950—2006.

pikkelyes diszités. Empire.

papirlapja kinai modorban diszitett.

zott csontküllőkkel, selyemlapján medaillonban rokoko jelenet.

t csontküllőkkel, selyemlapján himzett keretben festett méda-

ka. Bécs, XIX. sz. k.

ott, barokizlésü ezüstveretekkel. XIX. sz.

efántcsont fedőlappal és küllőkkel: táncoló és zenélő puttok-

két római jelenet, kétoldalt virágok és gyümölcsök. Francia.

Illusztr. LXII. tábl.

és ékköves diszitéssel, köszörült kristálygombbal. XIX.

Alt Jacob

Dévéry, (litogr.
Sandmann, nuves

l.

Gil Ran.

286.12

Freiburger Münsterblätter I-V,

vi

Album G.B.De Rossi,1892.

P.M.Baumgarten:G.B.De rossi

Deutsche Kunst und Denkmalpfleg

Bau- und Kunstdenkmäler der Pre

N.F.I.Die Stadt Halle u.der Saalkr

Bau- u.Kunstdenkmäler der Provi

1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,1

Budapest,1946 évi augusztus hó

Alt Jacob

1.

Gil Ran

368. m.

Asztergom
Sandmann
szinyomata.

téséig nyugdij folyósitása átmenetileg

em, hogy az érvényben álló rendelke-
gazolvány jogosulatlan használatáért
s büntetőjogi felelősége mellett a
ny igénybevevőjével egyetemlegesen

eptember hó. 21-én.

A miniszter rendeletéből:

dr. Ferenczy Emil s.k.

miniszteri osztálytanácsos.

Alt Jacob és

Kunicke A.

tovább

lásd

Gil Ran

hátsó borítón

betső oldalát

P

7200/1916.-

ORSZÁGOS MÜEMLÉKEK

A pannonhalmi szent-

1912 október 23-án a pannonhalmi ez

lentésére T. C.872/1912 szám alatt

mutatkozó hiányok megszüntetése cé

sek megállapitása végett Dudits And

tész urakat a helyszinére kiküldte

után gondoskodni fog a szükséges he

Mindezideig a helyszin

tézkedés nem történt, az emlékmü pe

egyre jobban pusztulnak a terjedő n

Alt, Jacob

Sandmann

Sovatb.

Viscgrád látképe.

l. nincs litogr.

Gil Ran

1830. r.

694 sz.

DR. SZENDREI JÁNOS.

Igen tisztelt Titkár Ur!

Kérem néhamre Rómer jegyzőkönyvé-
nek. XXVII ik kötetét sürgösen megküld-
ni; - vagy a mennyiben ez nem volna

Alt, Jacob

Szabánc látkeje, fenti rajza után Lang nincs litografiája.

l. Gil Ran

1703. r.

Alt Jacob

l.

Gil Ran

744. sz.

Késmárk

latrepe

Stiner litogr.

.,2.

lé-

kek

ánya

86.374/1946.VII.szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága
Elnökségének
B u d a p e s t .

Tudomásul másolatban kiadom az
zal, hogy a kiutalványozott össze
felhasználásáról szabályszerüen s
moljon el.

Budapest, 1946. augusztus hó 5-é

A miniszter rendeletéből:
Dr. Pogány Károly s. k.
miniszteri tanácsos.

A kiadvány hitel

8.

Alt Jacob

l.

Gil Ran

215, 216, 217,
218. 219. 2.

Budapest lät-
Gepei
Sandmann
Wiener litogr.

szerzési költségekre 200.0
350.000 adópengőt, összese
Ötszázötvenezer adópengőt
Az összeg kiut
tettem.

Budapest, 1946.

A hivatalos másolat hitelé

irodavezető.

Veduta di Buda da sud-est.

19. Dall'originale di Alt. Dall'opera di Schams (1821).
(litografia)

felice, nel quale già dappertutto si faceva sentire l'influsso della nuova corrente artistica di Parigi che avviò da parte sua, anche l'arte della medaglia in direzioni affatto nuove. Così anche il nostro primo medaglista Fülöp Beck Ö. eseguì i suoi primi lavori sotto l'influsso francese, ma era una personalità d'artista molto originale, così da non rimanere per sempre attaccato a questo indirizzo. Dopo molto ricerche di stile ed esperienze giunse infine nelle ultime sue opere alla rapresentazione di una plasticità più robusta in forme chiuse. Le sue opere più recenti si differenziano dalle opere anteriori, modellate con un certo naturalismo, per una leggera stilizzazione. L'arte di Ede Telcs si formò

Alt

Ltáb I. 20, 78. l.

II. 12.

III. 63, 102

IV. 42, 47, 105, 111.

ő Szent István szobor felállitását,
zetileg, történetileg, művészileg
i követelmények szerint is egységes
és központja maga a Szent István-ba-
különböző korokból származó kőtöre-
lra létesitendő muzeumban /Lapida-
a, de szemléletileg és turisztikai-
a lelőhely közelében nyerjenek elhe-
ket rendszeres, időrendi fölállitás-
a régészeti és esztétikai szempont
i, épitészeti fölvételek, képzeleti
Szent István egykori bazilikáját.
kerülnének ide, mig a römaikori kö-
gát gyarapitanák, viszont ugy a
g a Nemzeti Muzeum székesfehérvári
ndezésével /letét,örök letét,csere,
ndő kőmuzeum anyagával. A római tö-

l i n t U r n a k
tásügyi m.kir. Miniszter

B u d a p e s t

Alt, Jacob

sowie Sandmann

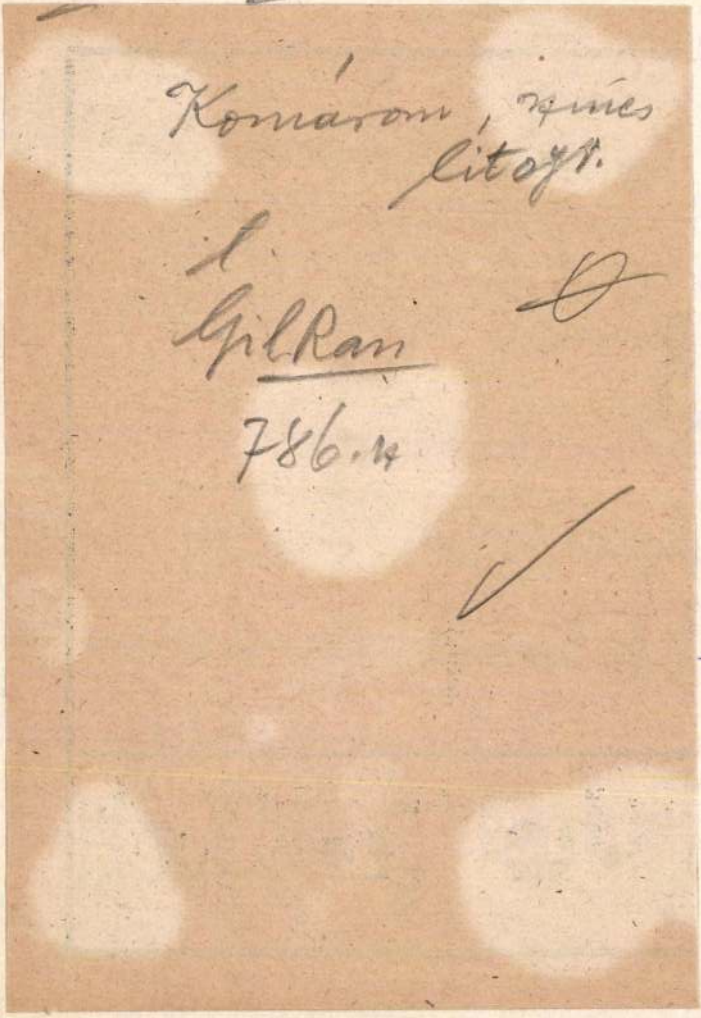

KARL W. H

BUCHHÄNDLER

RECHNUNGS-AUSZUG *für* die Landes-Deni

Fol. XIV/297, 82/85/187.

Erfüllungs

		Sie empfingen:
1908.	30/1	328/141 Choisy, d'architec
		340/598 Paulus, Kunst & A
		Atlas 1/3 & Text
	30/1	Dehio & Bezold, Kirchl. B
	19/6	Bau-& Kunstdenkmäler des

(festő VII. 26.–)

Alt Jakab, budapesti látképes akvarellje

(VII. 259. – József I. 224. –)

Rudolf, festő VII. 26. – tájkép 1835 –
ből V. 42.

Muz. és Kot. Ért.

Alt, Jakob

MAGYAR MŰVÉSZET

~~1926. 175.~~

~~1929. 57.~~

1933. 264

ÖVETSÉG
kmák Országos Egyesülete
— Telefon: 86—4—85.

ályi Tagtárs Ur!

rátom!

cserkész csapatát, szövetségünk tekin-
szonylatban is oly nagy fontossággal
us hó folyamán megrendezendő világ
zerepeltetése költségekkel jár, amelyeket
ok között magára vállalni nem képes,
, hogy igénybe vegyük.
a kérem szakosztályi Tagtárs urat, le-
lásával, avagy a bemutatott gyüjtőiven
ozzánk juttatni.
t ismételten köszönetet mondok vagyok

.....szakosztály
elnöke

Als Jacob

1. Váci Mur. lajstr.
242. l.

ZURICH

29. Mai bis 2. Juni 1928

E. LUDER-EDELMANN & CO.

fizetett 1.000 P részletes okmányolt

. január hó 17-én.

A miniszter rendeletéből:

Dalnoki

miniszteri tanácsos.

77.143/1942.III.szám.

Az esztergomi vár fe
3.000 P-ből a számadás 30.tét
nyának alátámasztására fordit
P pedig Schulek János kezéhez
palota romjainak konzerválás

Az összegeknek a jel
lagosan hozzájárulok, felhivo

A Müemlékek Orsz.Bizottsága t

ALT, Jacob

Paul Almasy fotói

A FRANCIAORSZÁGBAN élő, budapesti születésű fotóriporter, Paul Almasy kiállítása nyílt meg tegnap Budapesten, az Ernst Múzeumban. Almásy Pál a Berliner Illustrierte és a Schweizer Illustrierte, valamint számos nemzetközi szervezet munkatársaként bejárta az egész világot. Életműve, A világ archívuma fél évszázad munkájának termését, 120 ezer fekete-fehér felvételt foglal magában. A retrospektív kiállításon kilencven fotót láthatnak az érdeklődők. Paul Almasy munkái április 11-ig láthatók Budapesten, a VI. kerületi Nagymező u. 8. szám alatt, az Ernst Múzeumban. (MTI)

Esterházy könyve spanyolul

A MADRIDI magyar nagykövetség március 15-i ünnepsége alkalmából a Círculo de Bellas Artes kultúrházában mutatták be Esterházy Péter spanyolul az Alfaguara kiadónál most megjelent, Egy nő című könyvét. A magyar írót bemutató irodalmárok szerint a frankfurti könyvvásár óta – amelyen Magyarország volt a meghívott ország – Spanyolországban is jelentősen nőtt a magyar irodalom iránti érdeklődés. Esterházy Péter, Nádas Péter és Kertész Imre művei mellett újra kiadják a két világháború között már megjelent klasszikusokat is, és például Márai Sándor könyvei jelentős sikert értek el. Hamarosan megjelenik Bodor Ádám, Krasznahorkai László és Szentkuthy Miklós egy-egy alkotása is. (MTI)

Százéves a Menyegző

Útirajzok a XIX. századból

Osztrák művészek akvarelljei és grafikái a Szépművészeti Múzeumban · Látképek hazánkról

P. Szabó Ernő

Az akvarellfestészet minden szépsége benne van abban a műben, amely *Jacob Alt* (1789–1872) keze alól került ki 1838-ban. A vízfestmény Budát ábrázolja valahonnan északról, a Rózsadomb oldalából nézve, az előtérben tehát a Víziváros háztetői látszanak, fölöttük a Várhegy tömbje. Hátul a Gellért-hegy és a Duna víztükre mögött Pest formálódó klasszicista házsora a folyó mellett. A kora tavaszi árvíznek már nyoma sincs, ragyogóan süt a nap, s az előtérben egy népviseletbe öltözött férfi az akkor még jó bort termő szőlőtőkéket nézegeti. Finoman kidolgozott részletek, topográfiai pontosság jellemzi a művet, amely akár *Ferdinánd* császár megrendelésére is születhetett volna, ahogyan annyi más kép az úgynevezett Guckkasten-sorozatban. A „kukkantóláda" különleges optikai szerkezet volt, amely állványból és homorú tükörből állt, s az elé tett, megvilágított akvarellről panorámaszerű, háromdimenziós képet adott. Guckkastennel vagy anélkül, különleges élvezetet jelentett a XIX. század embere számára a tájakat, városokat ábrázoló művek nézegetése, gyűjtése. Aligha véletlen, hogy erre az időszakra esik az útirajzok, a „festői utazások" kínálta látványt megörökítő, tollal, akvarellel készített képek, s az azok nyomán festett vásznak, litográfiákat, acélmetszeteket tartalmazó albumok kiadásának virágkora.

A Szépművészeti Múzeumban látható Útirajzok – osztrák művészek Magyarország tájain 1820–1880 című kiállítás bőséges válogatást ad a műfaj kiváló alkotásaiból. Részben saját gyűjteményéből válogatott anyagot, részben a Budapesti Történeti Múzeumtól, a Magyar Nemzeti Múzeumtól, a Magyar Tudományos Akadémiától, az Országos Széchényi Könyvtártól kölcsönzött lapokat. Ha nem töltené meg az anyag így is a grafikai kiállítóterme, nyilván határon túli gyűjtemények ritkaságával is szaporítható lenne az összeállítás, hiszen a rajzok többsége osztrák arisztokraták, illetve Bécsben működött nyomdák, kiadók megrendelésére készült, s került azután nagy magán- és közgyűjteményekbe.

Szerencsére a műfaj legjobbjai, az említett Jacob Alt mellett fia, a nála is híresebbé vált *Rudolf Alt* (1812–1905), *Thomas Ender* (1793–1875) és mások műveiből a hazai gyűjtemények is gazdag válogatással rendelkeznek. Így a kiállítás gazdag, sokszínű képet adhat a XIX. századi Magyarország festői tájairól, városairól, természeti, történeti értékeiről, s persze jelezheti e kép változásait, a reformkorban felgyorsult fejlődés, majd a kiegyezés utáni gyors gazdasági növekedés eredményeit. Jól érzékeltetik ezt a pesti, budai városképek, a klasszicista stílusban épült paloták növekvő száma, a kiépülő rakpart, az új színházak, fürdőépületek. A kiállítás első képei még a XVIII. század közepén létesített, majd nyolc évtizedig használt hajóhíddal ábrázolják a Dunát, Rudolf Alt 1881-es látképén a Lánchíd mellett már ott van a Margit híd is, mögötte pedig füstölgő gyárkémények sora jelzi a fővárosi ipar növekvő erejét.

Pest és Buda mellett sík alföldi tájak, parasztházak, jellegzetes népi figurák jelennek meg az 1850-es évektől Szolnokon kialakult művésztelep tagjainak munkáin. Thomas Ender az 1830-as évek végén gödöllői, az 1860 utáni években felvidéki, erdélyi motívumokat örökített meg. Olyan történelmi emlékeket, „kincses városokat", amelyek itthon a nemzeti öntudat számára jelentettek támaszt, táplálékot, az idegeneket pedig különleges szépségükkel, sajátos karakterükkel ragadták meg. Brassó főtere, Vajdahunyad vára, a kolozsmonostori apátság romjai ugyanúgy megjelennek e lapokon, mint Árva vára, Ótátrafüred a Tátra bérceivel. Ebben a korban sok művész használta már a fotográfiát, segítségképpen legalább, hogy később pontosan megörökítse a részleteket – a kép azonban, amelyet az optikailag pontos szerkezet adhat a világról, azóta sem vált olyan különössé, varázslatossá, mint amilyet a ceruza és akvarell segítségével készült útirajzok adtak a tájról és a városról, az épületekről, emberekről.

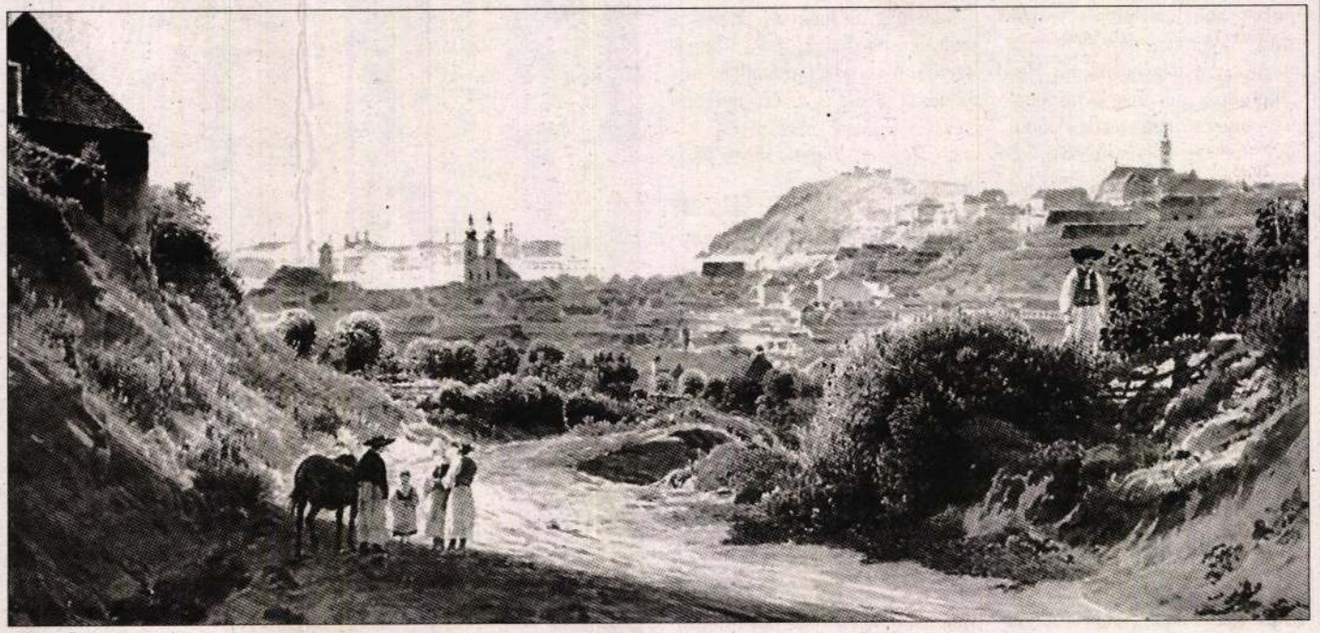

Jacob Alt: Pest és Buda látképe

FOTÓ: MAGYAR NEMZET-REPRODUKCIÓ

A bőgő és a basszusgitár Pegeninije

Pege Aladár ma is szívesen játszik oldott hangulatú klubokban

Évtizedek óta élvonalbeli klasszikus- és dzsesszmuzsikus, ő a nagybőgő Paganinije. Tréfásan és szeretettel: Pegenini, hangszerének mágusa. Játékában ragyogó improvizációs képességét, hangszertechnikai tudását, rendkívüli muzikalitását méltatja a nemzetközi kritika, amely az előadóművészek legnagyobbjai közt tartja számon Pege Aladárt. Sok-sok tanítás itthon és külföldön, évente egy klasszikus- és egy dzsesszlemez – fáradhatatlan. Pályáját a publikum nem lankadó szeretete kíséri – valamint hivatalos díjak, kitüntető címek. Néhány nap múlva újabb elismerést vehet át: a 2000. év eMeRTon-díját.

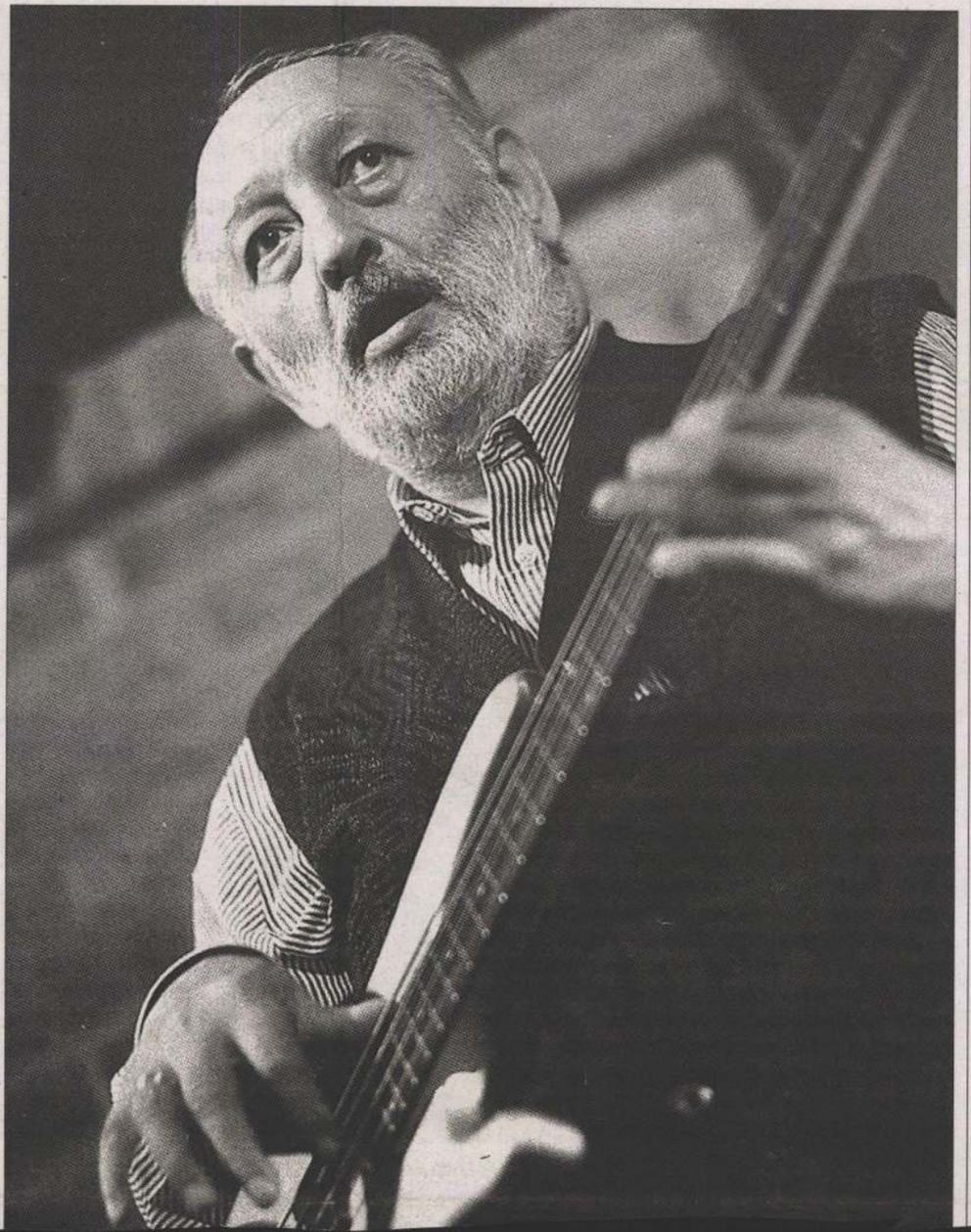

KÁLMÁN GYÖNGYI

Kisgyermekként zongorázni tanult, majd egyszer csak nagybőgőzni kezdett. Mi vonzotta ehhez a hangszerhez?

– A családunkban folyton a nagybőgő hangja szólt. Mindenki játszott rajta. Tízéves lehettem, amikor abbahagytam a zongorázást. Akkor viszont még nem tanulhattam a nagybőgőt, túl kicsi voltam hozzá, és még nem voltak kisebb méretű hangszerek. Hallom, hogy Németországban elvétve készítenek felesnél kisebb nagybőgőket, hogy akár tízesztendősen is elkezdhessék a tanulást. Mindenesetre nagyon jó alap a zongora, amit szerintem minden hangszeresnek érdemes megtanulnia.

– A Zeneakadémián nagybőgőművész-tanári diplomáját 1969-ben kapta meg. Hogyan került kapcsolatba a dzsesszel, amely szintén elválaszthatatlan a nevétől?

– A tánczenén át vezetett az utam a dzsesszhez. Iskolai rendezvényeken diákkoromban mindenféle tánczene volt a divat. Egyszer valaki lejátszott nekem másfajta zenéket, lemezeket. Akkor tudtam meg, hogy ilyen is van. Ami első hallásra megragadott, az a muzsikusok kiváló hangszeres tudása

– 1963 óta járom a világot. Adok klasszikus hangversenyeket és nagyon sok dzsesszkoncertet. Sajnos a nagybőgő még mindig nem elismert szólóhangszer, így kevesebb a fellépési lehetőség a klasszikus vonalon. Én ugyanolyan hangszeres tudással játszom dzsesszt, mint klasszikus zenét. Sajnos nagyon hiányoznak azok a muzsikuspartnerek, akik a hangszerükön mindkét műfajban otthonosak. Pedig ez az érvényesülésüket is segítené.

– Hogyan választja meg a partnereit?

– Kénytelen vagyok kizárólag dzsesszhez értőket választani, amikor azt játszom, és klasszikus zenét művelőket, amikor komolyzenei produkciót vállalok. S tudok alkalmazkodni a körülményekhez. Ha kell, kísérek, ha kell, szólót játszom.

– Egészen fiatalon, 1964-ben kezdett tanítani. Két évtizeden át volt tanár a Zeneakadémián. Mindig is segítette az ifjú zenészeket. Fiatalokkal játszik most is a kvartettjében. Mire tanítja őket játék közben?

– Arra például, hogy a tehetség nem tévesztendő össze a tudással. Állandóan gyakorolni kell. A szorgalom, a kitartás, a fegyelem a mi pályánkon alapkövetelmény. Idehaza elrontják a gyerekeket. Foly-

Imreh István kitüntetése

MÁDL FERENC, a Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét adományozta a Kolozsváron élő dr. Imreh István professzornak. A 82. életévét nemrégiben betöltött történész professzornak pénteken a kolozsvári magyar főkonzulátuson nyújtotta át az egyik legmagasabb magyar kormánykitüntetést Íjgyártó István, Magyarország bukaresti nagykövete. Laudációt Benkő Samu, Imreh professzor tanítványa mondott. (MTI)

Én országom Moldova

DUMA ISTVÁN ANDRÁS kézsei csángó költő Én országom Moldova című verseskötetét mutatják be ma délután öt órakor Budapesten, a Magyar Írószövetség Klubjában (VI., Bajza utca 18.). A könyvről Ferenczes István és Halász Péter beszél. (G. L.)

Új Kalevala-fordítás

SZENTE IMRE új Kalevala-fordítását mutatják be ma délután 5 órakor Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetem finnugor tanszékén (V., Piarista köz 1.). Az est házigazdája Domokos Péter tanszékvezető egyetemi tanár. A Kalevala új helyesírású fordítását a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola uralisztikai tanszéke jelentette meg, és a Bárczi Géza Értékőrző Kiejtési Alapítvány is támogatta. (L. G. A.)

Buddhizmus, misztika, Tibet

NAGY

ALT, JAKOB

Jakob Alt: Blick auf Pressburg.
Aquarell auf Papier, 17x27 cm.
Sign. und dat.: 1838.

Aukción: WIEN, DOROTHEUM
623. Kunstauktion, 1979.
Katalogus 153.sz., 32.old.
Kép: Taf. 115.

ALT, Rudolf von

Cs. Szabó László: Széchenyi István
Pest-Budája: Rudolf von Alt alkar.
kiállítása a Bécsi Albertinában.
= Irodalmi Újság, XXXV. évf. 3. sz.
1984. 16-17. p.

Wien,

häuser (bestehend aus einem viergeschoßigen Vordergebäude und einem dreigeschoßigen Gartengebäude) nach eigenen Entwürfen aus dem Jahre 1903. Diese zwei noch gut erhaltenen und aufwendig renovierten Gebäude gehören zu den bemerkenswertesten Leistungen der Jugendstil-Baukunst in München.

Mit dem Stichwort »Jugendstil« wurde hier bereits eine neue Sparte des Bauens um 1900 angesprochen und eine neue Seite des Wirkens ungarischer Künstler in München aufgeschlagen. Benczur und Könyves haben wir als bemerkenswerte Vertreter des Historismus kennengelernt, Nyilas wird uns als nicht minder bemerkenswerter Vertreter eines neuen, eines den Historismus überwinden wollenden Stils entgegentreten. Das Besondere an Nyilas' Arbeit ist die Tatsache, daß er als einziger die Wiener Auffassung von der Jugendstil-Architektur (gemeint ist die Wagner-Schule) in München zu verwirklichen versuchte. Um dies zu verstehen, sei hier ein kurzer Blick auf die Münchener Jugendstil-Architektur wie auch das Bauen um 1900 in der Stadt erlaubt. Die größten Bauprojekte dieser Zeit sind in München die Kirche St. Paul (1892—1906) und das neue Rathaus (1899—1908), beide im neugotischen Stil von Georg v. Hauberisser; die Kgl. Filialbank & Zentralstaatskasse (1893—1908), neubarock von A. Schmidt; das Bayerische Nationalmuseum (1894—1900), das Künstlerhaus (1896—1900), die Rupertuskirche (1901—1903), alle in historisierenden Formen von Gabriel v. Seidl; St. Maximilian

Alt, Jacob
metszete a
Salamon-torompól 1820 zőrül

MDK

D.D. Visegr. 1951

29.0

Jacob Alt

litográfiája: „Pétervárad látképe". 556. p.
reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc
a kortársak szemével, Budapest 1973. 575 l

Jacob Alt

litográfiája A. C. Mayer rajza nyomán: „Felvonuló csapatok Fiumében". 352. sz. reprodukció.

Rózsa György. Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 5751.

Alt Jakob (1789-1872)

„Bányavidéz" o.v. 53x73

J. l. j.: J. Alt 1840. Védett.

– FOTO –

Ra: 30000 ft

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976 december

Alt Jakab

Egy festménye, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

N.U.932.XII.1.

Alt Jakab

Magyar tárgyu képe a Bécsből hazakerült kulturkincsek között.

P.H.932.XII.1.

Jacob Alt

Osztrák festő magyar tárgyú képe, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

M.933.VI.7.

Alt Jakab

1821-ben készített rajza után
készült hőnyomat, kunike hőnyomata.

Óbuda a Margitszigetről tekintve

57.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról, Helikon 1959

Alt Jakab, festőm.

466. Komárom c festményét szinezett köre vitte Sandmann graf.

Árverési Közlöny. 1929. 3.rk.sz.ápr. 25.i.

ALT, JAKOB

Jakob Alt

Mohács látképe

Magyarországi vonatkepék

Magyar Nemzeti Mus.

Katalógus: Pózsa György

ALT, Jakob

M. D. K.

XIX. századi grafikus Pesten

Scheiber Mária: Franz Jaschke Pest- budai látképei

Művészettörténeti Értesitő 1961. 2-4 . sz. 196.l.

Alt Jakab

litografiái szerepelnek a Közlekedési Múzeum „Festmények és grafikák a Közlekedésről" c. Ziállitásán

Magyar Nemzet 1971 november 1o 4.old.

M. D. K.

ALT Jakob

1821.-ben 2 veduta óbudáról

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 130. l.

Alt Jacob

rekonstrukciós rajza a budai várról; lekete-lehér reprodukció.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Hlavassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem V. (1967-68) Budapest, 1970.

1571

M. D. K.

ALT Jakab

Óbudai bajógyár 1851.

festmenye nyomán: Sandmann kőnyomata

Budapest műemlékei II. Bp. 1962. 130. e.

M. D. K.

ALT Jakab

Rauschmann J. ecsetrajzának kőnyomatú másolata

F. Schams Budáról szóló könyve mellékletehénz

Budapest műemlékei II. Bp. 1962. 123. e.

MDK

Alt Jakob festő

1840-ben a pesti kiállitason bemutatta Gölnic Mindszent, a kolpachi völgy, Nagyszalók, Szomolnok és Arva vára c. vizfestményét.

Ltáb.IV.47.1.

MDK

Alt Jakob festő

A bécsi Jakob Alt csak atutazott Kassan 1839-ben s ott vizfestékkel festette meg a székesegyház képét.

Ltáb.IV.42.1.

M.-D. K

ALT Jakob

1821. 264 Donau-Ansichten c. albumat illusztrálja ~~[illegible]~~ ebben 5 könyvmat ábrázolja Budát, Pestet, Obudát és argitszigetet

A rajz litografusa: Kunike Adolf

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 123. l.

Alt, Jacob

akvarellje 1839-ből: a kassai Szt. Erzsébet templom északkelet felől. - Nő. nyomán készült a templom északnyugati nézetéről Petersen acélmetszete; ennek nyomán Reschka acélmetszete és A. Knessel litográfiája.

Említi, ismerteti sa elsőnek reprodukcióját közli.

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez. /Müvtört. Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p. 9, 10, 11, 38.

MDK

Alt Jakab

litografiája Esztergomról 1821-23.

/repr./

AHA.1956. Tom.III. Fasc.1-4. 33.l.- Balogh:La capella Bakócz di Esztergom.-1-198.l.

MDK

Alt, Jacob

az esztergomi vár rajza 182o/21.

/repr./

AHA. 1956. Tom.III. Fasc.1-4. 2o és 336l.- Balogh: La capella Bakócz di Esztergom. 1-198. l.

MDK

Alt, Jakob

(1789-1872)

Rudolf Alt apja. Tájképfestő.
A lithográfia szélesítője és törélesítője.

Bermann Moritz: Österreich-Ungarn im neunzehnten Jahrhundert, Wien 1884 605

Alt Jacob
festő

MDK

Az esztergomi vár látképe.
Könyomat 1821-23 körül.
repr. 27.kép.
17. és 117. o.

Balogh Jolán: Bakócz kápolna

S á n d o r Antal festő

"Varróleányok"
/Jónas Adolf genre-kép díj a Nemzeti Szalon téli kiállításán, 1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
92.
"Kitüntetések"

Litográfia
Buda város képe 1821-ben
"Alt."

Századok 1874.184-205 o.
Nagy Iván:Magyarország képzőművészei
/Rauschmann János/

MOK

Alt (képzőművész)

Említve: a régi Pestet ábrázoló sorozata. Munkái javarésze a Képművészeti Múzeumban, néhány műve a Székesfővárosi Múzeumban van.

Dr. Krammer Dezső: A felsőoktatási városi múzeumok és a székesfővárosi múzeum.

Városi Szemle, Bp. 1913. VI. évf. 138. l.

Alt

A Szépművészeti Muzeum német rajzgyüjteményének egyik legérdekesebb és legértékesebb részletét mutatja be. Ezek a rajzok bevilágitanak a nagy mesterek műhelytitkaiba, a stilusok szellemébe, a fehér és fekete árnyalat gazdag, és éppen nem egyhangu világába. *Alt, Pettenkoffen, Leibe, Liebermann, Rode, Feuerbach* mellett néhány kevésbé ismert mestertől is találunk remek lapokat. A kitünő rendezésért és katalógusért *Hoffmann* Edith dr. igazgatót illeti teljes elismerés és dicséret.

N.U.932.V.8.

of
5%,
ern
Pac

New
thern

MDK

Alt

Olaszországi és bécsi tárgyu acélmetszetek, Alt, Endler, Gurk, Barbarini, Ender rajzai u.

Pesther Handlungszeitung, 1843, ápr.29.XVI. 26. 1o3.

Alt

Vízfestményekkel nézesel a „A főváros képzőművészeti gyűjteménye" c. kiállításon a Kiscelli Múzeumban (emlitve)

Nagyvarsa 1966 okt. 9 7 old.

Alt Jakab
1789 – 1872

– Dalmát Tiltó Olaj, Zaston
32x40

Jelesve lent jobbra J. Alt 1848
Védett

Tiltáltási ár: 8000 Ft

BÁV 33.Müvészeti Képaukció,árverés 1974 május 21-22

A

M. D. U.

Jacob és Rudolf Alt
= festők

Városkép litográfiáik a 20 as években Donau Ansichten, illetve Malerische Donaureise vom Ursprung bis Belgrad cimmel, a 40 es években Sandmann körajzaiban kerültek kiadásra.

11 – 12 ábra

Gerri, A magy. körajz. 1960 60

Alt Jakab

litografiája 1821-ből

melyen a királyi palotát az 1779-ben épitett csillagvizsgáló torony dominálja./ Repr. 79. kép/

141.o.

Borsos - Sidor - Zádor: Budapest. Bp. 1950.

M. D. K

ALT, Jacob festő

Vác látképe. Litográfia (Rec.)

Dercsényi - Granasztói: Vác, Bp. 1960

45.

Alt Jakab (:1789-1872:) festő és grafikus.

Tud. gyűjt.

1836. évf., III., 64.

Porcsalay Fridrik: Gyurikovits György könyv és kéziratgyűjteménye.

Alt Jakab rajcolémüvén.

Tud. gyűjt.
1836.; III.; 64.

MDK

Alt Jakab

Nagy Sálok a Kárpátokban, vf.

Szomolnok Szepesben, vf.

Árva vára

Az első magyar művészkiállitást a Pesti müegylet 1840-ben rendezte. Művészet 1909. 405.l.

MDK

Alt Jakab

Gölnicz, vf.

Mindszent, vf.

Kohlbach völgye a Kárpátokban, vf.

Az első magyar müvészkiállitást a Pesti müegylet 184o-ben rendezte. Müvészet 1909. 405.l.

ALTI Jacob

Bedő István

Az Alt-album

Múlt századi képes a Duna völgyéről

[Jacob alt]

Élet és Tudom 1985 juni 7. 23.sz. 712-714.

tárgyi alapjai is. A kiáll
a megfúrodásról, megtorpa
kotás. De szerencsére nem
Rippl-Rónairól. A magyar n
foglalkozott vele, s kijel
netében. Érdemeként mindaz
mányában pozitívumként em
hogy történeti helyének ki
dagságát" nem lehet kimeri
dult a helyzet: a kiállító
kori produkció alapján tal
szont kellő távlatból teki
kásságának megalta az őt n
tónetében.

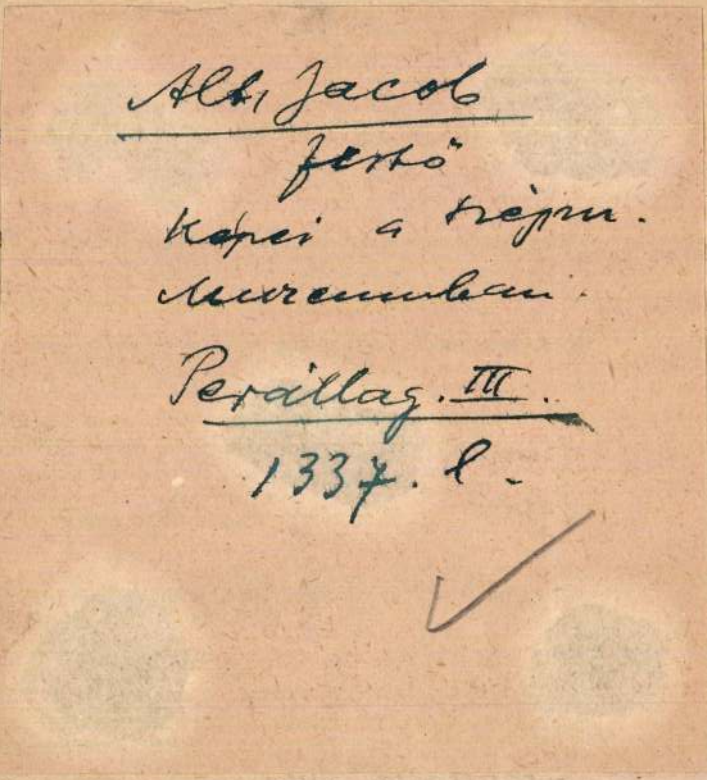

yon ülő madarak. Herend, 1860. táj. — ZWEI TELLER, gel auf einem Ast sitzend. Herend, um 1860.

ar címer, a tányéron »Éllyen a Nemzet« felirat. Bécs, 1830. — er Schale ungarisches Wappen in Goldumrahmung auf lila-

589. **Tányér,**

porcellán, imári díszítéssel. Kék jegy. Bécs, XVIII
Wien, erste H. XVIII. Jahrhundert.

590. **Kávéskészlet,**

porcellán, darabjai: két kanna, cukortartó és ké
KAFFEESERVICE, Porzellan, bestehend aus zwe
mit Landschaften in Sepiamalerei. Wien, 1795.

591. **Szolitär-készlet,**

porcellán, darabjai: tálca, két kanna és csésze aljjal
Bécs, XVIII. század vége. — FRÜHSTÜCKSSERV
Schale mit Untertasse und Anbieteplatte, mit braune

592. **Szelence,**

porcellán, ezüstfoglalatban, kosárfonatos oldalain é
Porzellan, in Silbermontierung. Die Wandung mit
mensträussen.

593. **Mártásos csésze,**

porcellán, kosárfonatos szélsávval és szines virágcso
zellan, mit Korbflechtrand und bunten Blumensträ

594. **Teakanna,**

porcellán, biborvörös virágdiszítéssel. Berlin, XVIII
Blumendekor in Purpur. Berlin, XVIII. Jahrhunder

595. **Két csésze aljjal,**

porcellán, arany csipkeszegély és szépiával festett lá
— ZWEI SCHALEN MIT UNTERTASSEN, Porzell
Wien, erste H. XVIII. Jahrhundert.

596. **Két tányér,**

porcellán, rózsaszin, illetve sárga alapon zománcfesté
Porzellan, mit Kirschenblüten auf rosafarbenem,

597. **Toilettekészlet.**

Alt Jakob

l. Šourek

34.l.

✓

Zweites Kapitel. Darstellungen der Mutter Gottes.

Inhaltsverzeichnis.

Erstes Buch.

Allgemeine Untersuchungen zur konstantinischen, nachkonstantinischen und mittelalterlichen Monumentalkunst Roms.

Erstes Kapitel. Die altchristlichen Bilderzyklen Roms.
Zweites Kapitel. Gemeinsame Gegenstände der altchristlichen Bilderzyklen.
Drittes Kapittel. Gewandung.
Viertes Kapitel. Nimbus.
Fünftes Kapitel. Gebärden.

Zweites Buch.

zadok. 1874. 191. l. — *Novák Dániel:* Nehány szó a pesti műkiállítás fölött. *Honművész.* 1840. 485. l. — *Ormós Zsigmond:* Adatok a művészet történetéhez. Pest, 1859. 264. l. — *Parlagi:* Pesti műkiállítás. *Honművész.* 1840. 430. l. — *Peregriny János dr.:* A Magyar Történeti Képcsarnok lajstroma. Budapest, 1894. 146. l. — *Pesther Tageblatt.* 1840. 188. szám. — *Szana Tamás:* Száz év a magyar művészet történetéből. Budapest, 1901. 45. l. — *Szépművészeti Múzeum.* A modern képtár lajstroma. Budapest, 1908. 103. l. — *Wurzbach:* Biographisches Lexikon. Wien, 1856. I. 15. l.

Alt, Jakob

neuilt. ~~[illegible]~~ fectő, Hül. 1789.
Sept. 27. Frankfurt a. M. –
bom, megh. 1872 Sept. 30.
Beésben.
Donaureise 1818-tól.

Thieme-Becker
I. 339. l.

A hivatalos másola

gazgató.

Alt Jakab, osztrák festő; szül. 1789 szept. 27-én a Majna melletti Frankfurtban, megh. 1872 szept. 30-án Bécsben. 1811-ben került Bécsbe, hol évekig a képzőművészeti akadémiára járván, ügyes tájképfestővé képezte magát. Bennünket közelebbről azért érdekel, mert az 1820-as évek elején összejárta egész Magyarországot, s festői tájékainkat s népviseletünket jórészt az ő rajzai alapján ismerte meg a külföld. Eleinte úgylátszik csak a dunamenti tájékokat vette fel, melyeket Bécsben »Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad nach der Natur gezeichnet« czím alatt nagy ívrét alakban kőnyomatban 1826-ban adott ki. Később azonban Felsőmagyarországon, nevezetesen Abaúj és Sáros vármegyékben s a Szepességben is hosszabb ideig tartózkodott, mint ezt az itt természet után felvett és kőnyomatban megjelent tájképei bizonyítják. Szepesi képei közül egy egész kollekczióval szerepelt a pesti műegylet 1840. évi első kiállításán, hol Gölnicz, Mindszent, Kolpach-völgye a Kárpátokban, Nagy-Szalók, Szomolnok a Szepességben és ezeken kívül Árva vára czímű vízfestményei voltak láthatók. E művei közül Árva vára czímű képét a műegylet vásárolta meg, s a kisorsoláson Marich Francziska nyerte el Pesten. A festői Duna tájképeket később újból kiadta s e szépen színezett művészi kőnyomatokat A. eredeti aquarelljei után Sandmann készítette. Érdekes, hogy e képek a németen kívül már magyar szöveggel is bírtak. Kiemeljük ezek közül Budapest, Pest, Buda, Visegrád, Pozsony és Vácz látképeit. A pesti műegylet 1853. évi június—júliusi kiállításán A kassai főtemplom cz. kisebb olajfestményét állította ki. Művei közül Castel a Mare cz. képe a Szépművészeti Múzeum modern képtárában, nehány eredeti aquarellje pedig a Történelmi Képcsarnok grafikai gyűjteményében van. Budát és Pestet a Rózsadombról ábrázoló, tükörből nézendő negativ vízfestménye (1834) a Székesfővárosi Múzeumé.

Athenaeum. 1840. II. 16. l. (A pesti művészeti egyesület.) — *Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa.* Budapest, 1907. 85. l. — *Évkönyve,* A pesti műegylet, 1853-ra. Pest, 1854. 12. l. — *Hevesi, Ludwig:* Österreichische Kunst des XIX. Jahrhunderts. Leipzig, 1903. 99. l. — *Honművész,* 1840. 509, 525. l. (A pesti művészeti egyesület.) — *Lajstromai* az említett kiállításoknak. — *Művésset.* 1909. 405. l. — *Nagy Iván:* Magyarországi képzőművészek. *Szá-*

Alt, Jakob
festő
Magyarország

Alt Jakab

l:

Schoen Pest-Buda

55. l. 56. l.

61. l. 62. l. 64,

2014. Boruth Andor:

Spanyol csavargó.

A derékig látható, jobbra f
tetét balra veti. Puha nemez-kala
kos inge nyakán szétáll és kabátj

Vászon, mér. 69·5 : 51·6 cm

Vétetett az 1901: V. 15-én
nán. (247/901.) Elszámoltatott 19

Az elszámolást elfogadta az
(554/901.)

Az 1901:XI. 16-iki felterjes
kelt 92507 ex 1901 számú leiratta
muzeumnak (98/902)

Alt Jakab

Erdő

Lux Kálmán dr

A budai kir. vár
kepe I. Mátyás korabe
MMÉE Kopt
1917. 281. l.

Alt Jacob

t

vod

Lykanemzromantika

59. 60.

Lyka Károly = Neuveti romantika. Bp. 1942.

Magyar Nemzet

Átvételi-jegy.

T. Klein

200 pld

942 ún 31

Átvette: Klein

Alt Jakab

1840. Eiüll-

Göllnitz Gölnicbánya

Mindszent

Kohlbach völgye Kolpachi

~~Nagyszalok~~

Schmöcks fürdő

Szomolnok

Árva vára

valamyi akvarell

L 1840.

Tatrafüred

~~Nyíregyházai múzeum~~ III. 26.

Alt Jakab

~~E~~. 1818*-tól a Duma
partvidékéről készí-
tett rajzokat.

Ford vagy 1820-tól

nincsenek azutáb

LykaMagymü1800-50

~~15~~, 321, ~~358~~, ~~418~~,
424, 503

Lyka Károly: Ma-
gyar művészet 1800-
1850. Bp. [1929]

B. Róbert		Izraelita: Ijar 21.
Csütörtök **14** Bonifác	Budapesti Nemzetközi Vásár ☾ Utolsó negyed 7 ó. 12 p.	Protestáns: Bonifác Görög: Izidor Izraelita: Ijar 22.
Péntek **15** S. János	Budapesti Nemzetközi Vásár	Protestáns: Zsófia Görög: Pakóm Izraelita: Ijar 23.
Szombat **16** Nep. sz. János	Nap kelte 4 ó. 22 p. — Nyugta 19 ó. 31 p. Budapesti Nemzetközi Vásár	Protestáns: Mózes Görög: Teodór Izraelita: Behar
20. hét	1936 **MÁJUS** 31 nap	

Alt Jakab Beisben

1853. jun. – júl. kiált. Müegylet.
Kassai főtemplom, olajf. 90 ft.

Lipcse l. Leipzig.

Alt Jakab

Ariza vará c. képét 40 fokt magvette a Müegylet 1840-ben

PMEik 1853 va. 14. l.

Szkytha bronzcsörgők Sümeg
vidékéről VI. 127

Alt, Jacob

Kunike A.

Paks látképe
Tolna látképe
fentiektől
litogr.

re átvenni s az erről felveendő
beküldeni sziveskedjék.

Budapest, 1946 augusz

Melléklet száma: 1.

S C H U L E K

Alt Jarab

Ansicht der Haupt-
stadt Ofen in Un-
garn 1821
Rauschmann János
rajza után lith.
fenti
Meggelent -
Schams Ofen

VI. Andrássy-út 10.
Tel: ✳113-619

Magyar
PHILIPS
Művek R.-T., Budapest
XIV. Stefánia-út 57. ✳297-830
Service, V. Szent István-krt 18.
✳118-798

MAGYAR
SIEMENS
RÁDIÓ
Gyártja
a Magyar Siemens-Schuckert Művek
Villamossági r.-t. rádióosztálya,
Budapest, IV. Kecskeméti-utca 19.
Tel.: 187-792, 187-794

Márkus k.f.t. rádió, gramofon szaküzlet. Bpest. Rákóczi-út 49 144-939 144-801

Marnitz Frigyes, Bp József krt 37/39. 134-028
Modern gépeket értékesitő kft. rádió. Budapest. VII Nagyatádi Szabó-u. 33 222-045

ORION RÁDIÓ
MAGYAR WOLFRAMLÁMPA-GYAR
Kremenezky János R.T. rádió osztálya Ujpest, Váci-út 77. ✳295-955
Készülék karbantartás (service)
XIII. Váci-út 99. 290-651

Reiss F hangszóró javitás Bp Csáky-u 37 298-700

Érsekújvár

Haimann Lajos, műszaki szaküzlet, Érsekujvár Kossuth L. tér 7 21-58

Esztergom

Meggyes Károly villanyrádió és műszaki vállalat Esztergom Kossuth L-u. 3 2-34

Galánta

Andrászky János rádió és villamossági váll. Galánta, 72

Gödöllő

Hegedüs László, Gödöllő, Horthy M.-út 2. 1-50

Gyergyószentmiklós

Grosz Viktor Ös Keresztény rádió, villamossági és műszaki vállalata, Gyergyószentmiklós, Kossuth Lajos-tér 26. **61**

Győr

Boros József vill műszerész Győr Jedlik u 8 2-28

Kummer Károly Győr. Árpád-út 38. 6-10

Opitz Vilmos és fia Győr, Czuczor G.-u. 21. 3-49

Hatvan

Angeli István villamossági és rádiófelszerelési váll Hatvan Br Hatvany u 15. 1-42

Fogarasi Lajos rádió és villamossági váll. Hatvan Horváth M. u. 1. 1-08

Alt Jakab

A SON ALTESSE IMPERIALE LOUIS ARCHIDUC D'AUTRICHE
avec la plus profonde veneration
par des amis de la Lithographie.

a jobb sarokban: Alt.

Kny., alányomással, mér. a vk. 57.6 : 54.6 cm.

57-94-77.

Toplecz. T. 4525. III.

A Cserna vizétől szelt hegyes vidék középterében balra látjuk a községet, a melyen innen a partot két tehén, egy vizben álló kocsis és egy földön ülő paraszt élénkiti, mig jobbra az uton a lovas mellett orsót pedrő asszony közeledik fején gyermekével és kissé idább a szuronyos határőrrel egy paraszt beszélget, kit a kutya ugat meg. Felirata

balra: Ansicht
Des Militair-Gränz Dorfes Topletz
der Wasserleitung nächst Mehadia gegenüber
im Banat
Seiner Kaiserlichen Hoheit dem Erz Herzog
Ludwig
in tiefster Ehrfurcht gewidmet
durch Freinde der Lithographie.

jobbra: VUE
DU VILLAGE FRONTIERE MILITAIRE TOPLETZ
vis à vis de l'aqueduc près de Mehadia
au Banat
dédié

Herkulesfürdő. T. 5983.

Az előtért átszelő folyó tulsó partján látjuk a fürdő épületét, a melytől balra a korlátos utat járókelők élénkitik, mig kissé feljebb egy társaság köti le figyelmünket. Jobbra a dombon szekér hajt kettős ökörfogattal és két botjára tá-maszkodó úr közeledik. Felirata

balra: ANSJCHT
Des Hercules Bades
BEY MEHADIA IM BANAT
ez után: Seiner Kaiserlichen Hoheit dem Erz Herzog
LUDWIG
in tiefster Ehrfurcht gewidmet
durch Freunde der Lithographie.

jobbra: VUE
DU BAIN D'HERCULE
près de Mehadia au Banat.
ez után: DEDIÉ
A SON ALTESSE IMPERIALE LOUIS ARCHIDUC D'AUTRICHE
avec la plus profonde veneration
par des amis de la Lithographie.

alól balra: Lith. Inst. in Wien.
jobbra a sarokban: Alt.
legalól középütt: Lithographisches Institut in Wien.

Kny., mér. a vk. 37.5: 54 cm.

140-95

Alt Jakab

Ansicht der Residenz-
Stadt Ofen im 15-ten
Jahrhundert unter
König Mathias Corvin:
Rauschann Janus
rajza után lith. fenti
A Schedel kronika
metszete után kiszült
Megjelent
Schams Ofen

Buzás Gyula villamossági és rádió techn. vállalat Bpest II. Margit-krt 8. 154-269

Hahn Arthur és Társai Rádió-osztálya az összes márkás rádiók elektro-gramofonok, részletre is. Bpest, VI. Andrássy-út 10. Tel: ✻113-619

Magyar
PHILIPS
Művek R.-T., Budapest
XIV. Stefánia-út 57. ✻297-830
Service, V. Szent István-krt 18.
✻118-798

MAGYAR
SIEMENS RÁDIÓ
Gyártja
a Magyar Siemens-Schuckert Művek Villamossági r.-t. rádióosztálya, Budapest, IV. Kecskeméti-utca 19.
Tel.: 187-792, 187-794

Márkus k.f.t. rádió, gramofon szaküzlet. Bpest. Rákóczi-út 49 144-939 144-801

Marnitz Frigyes, Bp József krt 37/39. 134-028
Modern gépeket értékesítő kft. rádió. Budapest. VII Nagyatádi Szabó-u. 33 222-045

ORION RÁDIÓ
MAGYAR WOLFRAMLÁMPA-GYÁR
Kremenezky János R.T. rádió osztálya Ujpest, Váci-út 77. ✻295-955
Készülék karbantartás (service) XIII. Váci-út 99. 290-651

Reiss F hangszóró javitás Bp Csáky-u 37 298-700

Kiss Gyula elektrotechnikai vállalat rádió service Dombóvár Szt Imre-u 12 80

Marosi János villanyszerelő és rádió service Dombóvár, Zrinyi-u 76. 1-96

Rácz István elektrotechnikai vállalat rádió sservice Dombóvár Hunyadi tér 10 2-32

Érsekújvár

Haimann Lajos, műszaki szaküzlet, Érsekujvár Kossuth L. tér 7 21-58

Esztergom

Meggyes Károly villanyrádió és műszaki vállalat Esztergom Kossuth L-u. 3 2-34

Galánta

Andrácsky János rádió és villamossági váll. Galánta, 72

Gödöllő

Hegedüs László, Gödöllő, Horthy M.-út 2. 1-50

Gyergyószentmiklós

Grosz Viktor Ós Keresztény rádió, villamossági és műszaki vállalata, Gyergyószentmiklós, Kossuth Lajos-tér 26. 61

Győr

Boros József vill műszerész Győr Jedlik u 8 2-28

Kummer Károly Győr. Árpád-út 38. 6-10

Opitz Vilmos és fia Győr, Czuczor G.-u. 21. 3-49

Hatvan

Angeli István villamossági és rádiófelszerelési váll Hatvan Br Hatvany u 15. 1-42

Fogarasi Lajos rádió és villamossági váll. Hatvan Horváth M. u. 1. 1-08

Alt, Jacob

Zweyhundert vier und sechzig Donau-Ansichten. Wien 1826.
c. album képeit fenti rajzolta, Könyvnatok.
Esztergom képének egy részlete repr.

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört
V. k. Bp. c. n. 108,666 l.

tovább Alt Jakob

Bergmann J.

mikereskedő ~~litografus~~

l.

Váci Muz. lapter

227. f

[illegible]

T. Selim:

Vállon alól, hétnyolcad jobbra
szakála rövid s arczának jobb felé
nek gallérja lehajtott s palástja jo

„Selimvs I^s VMD

a felső bal sarokban: „11."
s a kép fölött s legalól: „Selim T.

A lap hátán olasz szöveg
Rézkarc, méretei a vonalker
P. Bertelli: Vite degl' Imp
Ltfra 7829.

Alt, Jakob

Alt *Jakob*, osztrák festő, szül. 1789 szept. 27-én Frankfurt-ban, a/M. megh. 1872 szept. 30-án Bécsben. Sűrűn megfordult Magyarországon, amelynek tájairól, városairól, várairól készített akvarelljei után igen sok litográfia jelent meg. Eredeti művei találhatók a budapesti Szépművészeti Múzeumban, Történelmi Képcsarnokban és a Fővárosi Múzeumban is. ÉBER L.

Gutenberg Lex. III. k.

1854.

Cimon della Rosetta, a Dolomitokban

Kassa

Eredeti akvarellek a TK-ban

Alt Jakab

A székes-egyház.

A középtért a (szt. Erzsébet-) főegyház foglalja el, melynek kereszt alakja van. Az éjszaki torony teljesen ki van építve, míg a déli csonka. Mellette balra a szt. Mihály tiszteletére épült templom áll alatta a sirboltul szolgáló altemplommal. A terén a kofák árulgatják holmijaikat s úgy balra, mint a szobrok közelében szekeret veszünk észre, míg az út testén egy tót asszony öszszedugott kénel halad, egy leány batyút visz, egy pipáró tót beszélget élete párjával s egy másik atyafi, kitől nem messze egy leányró áll, vissza néz. Jobbra a szomszédos utcza épületei tűnnek szemünkbe, melyek előtt szekerek és a városi lakosok közlekednek s melyek egyikének feljáró lépcsőjén egy tót nézi a történendőket. Felirata alól jobbra: „J. Alt 1838."

Aquarell, méretei 42 : 52.6 Cm.
Festette: Alt J. 1830.

Ltsza:

Buda-Pest:

A középtért átfelő ~~átfelő~~ Duna innenső partjáu az Ujlakot az Erzsébet szerzetes nők egy-s a Vizi várost a szt Anna két tornyú egyházával látjuk. Mögöttük jobbra emelkedik a vár, hol a ~~Ma~~ Matyás templom válik ki s rajta túl a szt Gellért hegy van a csillagdával. A folyam bal partjáu Pest terül el, melynek épületei felett a belvárosi plébánia, a városháza, az egyetem, az angol kisaszonyok zárdájának, a ferencziekuek, a servitáknak s a Károly-kaszárnyának tornyai uralkodnak. A két várost hajóhíd köti össze s az előtérben balra a Rózsa-domb tövében a lova mellett álló földmivessel szemben három tagú tárasag van s állva befélgetnek, míg jobbra a fák közül egy piros mellényt, tüpőt és széles karimáju kalapot viselő parapt közelodik a néző felé. Az égbolt kissé felhős s alól jobbra: „J. Alt 1838" olvasható.

Aquarell, J. Alttól, méretei 42.3:53 c/m.

T. 4278.

155/93.

Árvavára. T. 7002.

A középtérben emelkedő sziklán látjuk a tagozott várat, az előtérben a házakon innen férfi áll a templom felé fordulva, a háttérben pedig hegység látszik. Jelzése

alól jobbra: J. Alt. 1839.

Aquarell, mér. 18.1: 25.4 cm.

Szn. 234-99.
442-99-1.

2 drb van a Tört Képcsarnok
ban, egy 1835-ből és 1
1840-ből.

Árva vára. 8675.

A hegyes háttér felé kanyarodó Árva folyón innen látjuk a kelet felé három fokozatban lejtősődő kupalakú hegyet, a melynek csucsát és oldalát a várnak egymás felé emelt tornyos épületei foglalják el. Elől a takarmányboglya mellett balról három tót férfi és egy nő közeledik, mig hátrább az utat egyes alakok élénkitik. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól jobbra: J.Alt 1840.

Aquarell, mér. 12.3:18.4 cm.

Szn. 108-905
130-905-1

Magyaróvár. 8678.

A város látképe.

A Lajta és a kis Duna egyesülésénél fekvő városon innen, melynek épületei közül a templom válik ki szép tornyával, a parkon keresztül folyó Lajtának partján dereglye kötött ki; az előtérben libák, heverő disznók és szarvasmarhák képeznek csoportot, a melyekre két pásztor ügyel, mig balról a vályú mellett álló két-fogatos szekérnél három férfi és egy batyut vivő asszony áll. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól jobbra: J. Alt 1841.

Aquarell, mér. 12.7:18.7 cm.

Szn. 111-905
130-905-4

Győr. 8676.

A város látképe.

A háttérben a Rába, Rábcza és Duna összefolyásánál fekvő várost látjuk kiemelkedő templomaival, az előtérben pedig a balra kanyarodó kocsi-út mentén botjára támaszkodó pásztor [illegible], kinek társa a gyepre ült, őrzi szarvasmarháit, a melyeken túl férfi és nő alakja bukkan elő, a kik előtt két földmives közeledik a két magános fa irányában. Jelzése alól balra: J. Alt 1842.

Aquarell, mér. 12.7:18.7 cm.

Szn. 109-905
130-905-2

Kis-Megyer. T. 6940.

Az előtérben balra az uton egy férfi áll, mig kissé odább boglyák látszanak, a középtérbeli dombon templom van, a háttérben pedig Győr vidéke terül el. Jelzése alól jobbra: Jac. Alt.

Aquarell, mér. 12.9 : 18.8 cm.

140-95.

Alt, Jakob

Vashámor Korompa
mellett Szepes vm.
Vízfestmi.
Tört. Kepes. graf.
gyűjt.

Szalancz.

A hegyes vidék középteré
terülő város foglalja el, az
maszkodó pásztor legelteti cs

SZALANCZ
(Abaujvárer Comi

alól balra: J. Alt del.
középütt: K. k. auschl. p
Leykum in
jobbra: R. Lang lith.
legalól középütt: Wien in der
Kohlmarkt N

Szines kny., mér. a vk.

14

Alt Jarab és Rudolf

lásd

Tonelli Sándor –
Vagyapárnik Pest –
Budája. Bp. 2
1944.

91. l.

XXIII.

167.

168.

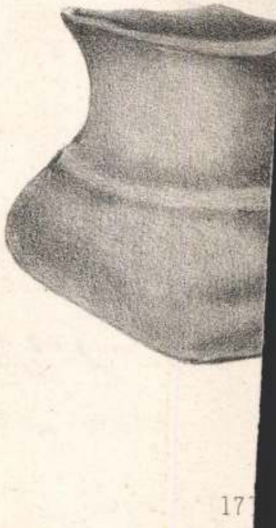

170

17

Ansicht der Residenzstadt Ofen im 15-ten Jahrhundert unter König Math. Corvin. — *Raussmann del* — *J. Alt lithogr.* — Schams. „Beschreibung . . ." Pest, 1821—22. — 225×126 m/m. — Főv. Múz. Lanfr. Gy. 150.

Ansicht der Hauptstadt Ofen in Ungarn. — *Rauschmann del.* — *Alt lithogr.* — Schams „Beschreibung . . ." Pest, *1821.* c. művéből. 355×194 m/m. — Főv. Múz. Lt. sz. 351. L. Lex. Jacob Alt: 1, 2, 3, 4.

[illegible] *Rohn.* (Felül Mátyás képével, két oldalt pajzsával.) 254×185 mm. — Kubinyi és Vahot: Magyarország és Erdély képekben *1853.* c. művében.

Buda 1497 ben. — Schedel Hartmann után *Rauh J.* — *Jancsó Imre* udv. lit. gyüjteményéből. — Főv. Muz. Lt. 2810.

A budai hegyek látképe a régi fürdőházzal. Hangjegyrímlap Stadtwaldl Polka. Kiadta Langer Ede. 1864. — Magy. Bibl. Szemle, I. 3—4. 177. l.

ALT, JACOB, osztrák tájfestő és kőrajzoló (1789—1872.) magyar vonatkozású litográfiái:

I. Donau-Ansichten nach dem Laufe des Donaustroms von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausfluss ins Schwarze Meer. 264. Bll. nebst Karte und Text. Dr. Kunike Verl. Wien, 1820—26. qu-fol.

II. Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad. In 4 Abth. 71. Bll. mit Text. Wien, 1833. gr-qu-4°. — Lith. Mansfeld & Comp. — IV. Abtheilung: Ungarn.

Rajzai, akvarelljei után készült kőrajzok:

III. Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen. Nach den im Besitze des Kunsthändlers J. Bermann befindlichen Zeichnungen lithogr. von F. X. Sandmann. 14. Bll. Wien, 1851. kl-qu-fol. Általam ismert magyar vonatkozású lapjai: Pressburg — Vissegrad — Waitzen — Ofen-Pest — Pest-Pest — Ofen-Buda — Schiffswerfte von Alt-Ofen. A német aláírások mellett mindenütt szerepel a magyar is. Jelzésük: „Gem. v. J. Alt — Gedr. b. Rauh — Lith. v. Sandmann — Verlagseigenthum v. Jos. Bermann in Wien."

IV. Ansichten aus dem Rakonitzer, Troppauer, Teschener, Salzburger, den vier Dalmatiner Kreisen, aus dem Zipser, Scharoscher, Aba-Ujvarer Komitate. Kromolithographien in „Das pittoreske Österreich". Wien, 1840—42. qu-fol. — Tudomásom van e sorozat következő magyar vonatkozású lapjairól: 1. Sarosser Comitat. Eperjes. Soóvár. Jelz. J. Alt del. — J. Zahradniczek lith." (Eperjesi és sóvári népviselet). — 2. Eperjes. „J. Alt del — R. Lang lith." — 3. „Sarosser Comitat. 1. Das Rathaus Bartfeld, 2. Griechische Kirche zu Eperjes, 3. Ruinen Kapuvár, 4. Pfarrkirche, Kollegium Eperjes. „J. Alt del — J. Zahradniczek sen. lith." — 4. Késmárk — Käsmarkt. Jelz.: „J. Alt del — J. Zahradniczek lith." — 5. Lőcse — Leutschau. Jelz: „J. Alt del — J. Zahradniczek lith." — 6. Szalánc. Jelz: „J. Alt del — Chromolith. von Lang." —

A sorozatok egyes lapjait más kiadók külön is kiadták, ezek felsorolására nem térünk ki, mert legtöbb esetben csak méretben különböznek az eredetitől.

Bibl. Főv. Kvt. B. Gyüjteménye. — Gilh-Ranschb. Kat. IV., 94. — Kremmer II. — Lanfr. Kat. — Lantos VIII. A. és X. A — Lyka Tbv. m. III. — M. T. Kcs, Kat, — Meyer, Kstlex, (litográfiáinak jegyzéke). — Szfv. Múz. Lt. — Szfv. Múz. Kat. — Sz-Szi. Lex. Schams Beschreibung (melléklet). — Th. B. Kstlex. I. —

veduta-festő és kőrajzoló. — Magyar vonatkozású kőrajzai:

I. Buda-Pest előadva 32 eredeti rajzolatban Alt Rudolf által. Rajzolta Sandmann. nyomtatta Rauh János. Pesten, 1845. Hartleben Konrád Adolf sajátja. (A cím és a lapok alá-írása magyar és német nyelven.)

II. Malerische Ansichten von Ofen und Pest. (Festői meg-tekintések Pestre és Budára.) Nach d. Natur gezeich. v. R. Alt. Lithogr. v. X. Sandmann. Veralgseigentum v. L. T. Neumann in Wien. Lith. bei J. Rauh. 1846—50. 24 Bll. —

III. Vogelperspektiv-Ansichten. 4 Bll. Wien, 1855—56. qu-fol. Köztük „Pest-Ofen." —

IV. Ld. még Libay Lajos.

Bibliográfia: Főv. Kvt. B. Gyüjteménye. — Hevesi, Ludwig: Rudolf von Alt. Sein Leben und sein Werk. Wien, 1911. — Sz-Szi. Lex. — Szfv. Múz. Graf. Gyüjteménye. — Th-B. Kstlex. I. —

LEXIKON.

ALCONIERE Hermann Tivadar, családi nevén Kohn Hermann, festő és grafikus. Nagymartonban szül. 1797-ben, Bécsben halt meg 1865-ben. A 30-as évek elején Rómába ment, ahol mint kedvelt arcképfestő működött, s a luccai herceg udvari festője volt. A negyvenes évek elején Bécsbe, innen Székesfehérvárra, Pápára, majd Pestre költözött. 1850 körül ismét Bécsben találjuk, s ott élt haláig. Bécsben humoros tárgyú kőrajzokat készített Bäuerle Theater Zeitungja, litográfiákat és metszeteket Vahot „Magyarország és Erdély képekben" c. kiadványa részére, valamint több fametszetet Heckenastnak. Ehrenreich Iconeseiben megjelent Ürményi József országbírót ábrázoló rajza. Bővebb életrajzát, s a rá-vonatkozó irodalmat közli Sz-Szi. Lex. I. 15. l.

ALMÁSSY ALBERT magyar kőrajzoló Bécsben a 19. sz. derekán. Életrajzi adatai, s az alábbin kívül művei eddig ismeretlenek. 1865-ben Friedrich Schiller „Ritter von Togenburg.." c. művéhez 16 kőrajz illusztrációt készített — Bibl. Sz-Szi. Lex.

Alt Jakab

M.D.K.

14) Buda és Pest. 1838. Vízfestmény
15.) Buda és Pest 1821. Könyomat

Budapest régen és most. Bp. 1923.

3 l.

Alt Jakob

M.D.K.

Jakob Alt vajza után nyomtatta Kimle.
„Pest" 1818-1822. Könyvnyomat

Budapest végen és most. Bp 1923.

2.l.

A L T , J A C O B , sz.Frankfurt a/M.1789,megh.Bécsben 1872.- 1811-ben költözött Bécsbe,ahol az Akadémián történeti festészetet tanult,de tehetsége a tájfestészet felé vonzotta.Művészetének gazdag euvre-je csaknem kivétel nélkül olajjal,vagy vizzel festett és kőre rajzolt tájképekből áll. Eleinte egyedül,később fiával,Rudolffal együtt bejárta az osztrák-magyar monarchia csaknem egész területét, az osztrák Alpokat,a Dunát eredetétől torkolatáig,Felső-Magyarországot,stb.A pesti müegylet kiállitásain állandóan szerepelt olaj-, illetve vizfestésü,többnyire magyar vonatkozásu tájképeivel.Mint kuriozumot megemlitjük a Fővárosi Muzeum-ban őrzött,Pest-Budát tükörképben ábrázoló,üde szinezésü vizfestményét/1833/,amely,mint negativ kép,jó tanulási eszköz lehetett a kőrajzolóknak.Az ő rajzai után készült az első osztrák monumentális litografált tájkép-sorozat,Kunike kiadásában.Ebben,valamint J.Alt egyéb sorozataiban számtalan magyar vonatkozásu lap található; Magyar érdekü sorozatai és önálló kőrajzai:

Eredeti kőrajzok:

1./Donau-Ansichten nach dem Laufe des Donaustroms von seinem Ursprungs bis zu seinem Ausfluss in's Schwarze Meer.264 Bll.nebst Karte und Text.Dr.Kunike Verl.Wien 1820-26.-qu-fol.- Általam ismert magyar vonatkozásu lapjai:

Esztergom."Stadt Gran.Ungern" felirással;Gez.v.J.Alt.Druckt von Kunike" jelzéssel.

"Alter Thurm zu Visegrád".Jelz:"gez.v. J.Alt.-Druck v. Kunike."

"Ruinen des Schlosses zu Visegrád".Jelz: "gez.v.J.Alt.Druck v.Kunike".

"Ruinen zu Visegrád und Dorf Marosch". Jelz: "gez.v.J.Alt.-Druck v.Kunike".-

"Ansicht gegen die Stadt Waitzen u.d. Dorf Jelky".Jelz:"gez.v.J.Alt.-Druck v.Kunike".-

5* "Ungern.Ofen und Pest".Jelz:"gez.v.J.Alt - Druck v.Kunike".-

1* "Ungern.Alt-Ofen".Jelz.:"gez.v.J.Alt.-Druck v.Kunike."-

2* "Ungern.Kloster Klein-Mariazell bei Ofen." Jelz:"gez.v.J.Alt - Druck v.Kunike".-

3* "Ungern.Stadt Pest." Jelz.:"Gez.v.J.Alt - Druck v.Kunike."-

4* "Ungern.Ruine auf der Margaretheninsel".- Jelz.:"Gez.V.J.Alt - Druck v.Kunike".-

"Ungern.Die Stadt Manacs." Jelzése:"Gez. v.J.Alt -Druck v.Kunike".-

2./ Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad.In 4 Abth.71 Bll.mit Text.Wien 1833. gr-qu-4°.-Im lithographischen Bureau von Mansfeld et Comp.No.464.- IV.Abtheilung.Ungarn: 1.Hainburg - 2.Theben - 3.Pressburg - 4.Gran - 5.Wishegrad - 6.Waitzen - 7.Ofen und Pesth - 8.Pesth - 9.Shaningrad /Syrmien/ 10.Illok/Syrmien/ - 11.Kamenitz/Syrmien/ - 12.Peterwardein /Ungarn/ - 13.Neusatz/Ungarn/ - 14.Carlowitz /Syrmien/ - 15.Semlin/Syrmien/ - 16.Belgrad.-

Rajzai,akvarelljei után készült kőrajzok:

1./ Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen.Nach den im Besitze des Kunsthändlers J.Bermann befindlichen Zeichnungen lithogr.von F.X.Sandmann.14 Bll.Wien,1851.kl-qu-fol.

Nyomtatta Reiffenstein et Rösch.-

Kromolithographien in "Das pittoreske Österreich".Wien,1840-42.qu-fol.-Tudomásom van a következő magyar vonatkozásu lapjairól: 1.Sarosser Comitat.Eperjes.Sóvár".Jelz.: J.Alt del.-J.Zahradniczek lith."/Eperjesi és sóvári népviselet/.- 2.Eperjes."J.Alt del - R.Lang lith".- 3."Sarosser Comitat.1.Das Rathaus'Bartfeld,2.Griechische Kirche zu Eperjes,3.Ruinen Kapuvár, 4.Pfarrkirche,Kollegium Eperjes."J.Alt.del - J.Zahradniczek sen lith".-

\- -

4. Késmárk-Käsmarkt.Jelz:"J.Alt del -J.Zahradniczek lith:-
5. Lőcse - Leutschau.Jelz:"J.Alt del - J.Zahradniczek lith:-
6. Szalánc.Jelz:"J.Alt del - Chromolith.von Lang".-

A sorozatok egyes lapjait más kiadók külön is kiadták, ezek felsorolására nem térünk ki,mert legtöbb esetben csak méretben különböznek az eredetitől.

Bibliográfia:

Fővv.Kvt.B.Gyüjteménye.- Gilh-Ranschb.Kat.LV.,94.- Kremmer II.- Lanfr.Kat.- Lantos VIII.A.és X.A.- Lyka Tbv.m.III.-M.T.Kos.Kat.- Meyer,Kstlerlex/litográiáinak jegyzéke/.- Szfv.Muz.Lt.-Szfv.Muz.Kat.- Sz-Szi.Lex.- Schams Beschreibung /melléklet/.- Th-B.Kstlex.I.-
Értekezésünk.....

A l t , J a c o b, osztrák tájfestő és kőrajzoló, 1882-1872.
Magyar vonatkozású kőrajzai:

I./ Donau-Ansichten nach dem Laufe des Donaustroms von seinem Ursprungs bis zu seinem Ausfluss ins Schwarze Meer. 264 Bll. nebst Karte und Text. Dr. Kunike Verl. Wien 1820-26. qu-fol. Általam ismert magyar vonatkozású lapjai: 1. Esztergom, "Stadt Gran. Ungern" felirással, "Gez. v. J. Alt - Druckt von Kunike" jelzéssel. - 2. Visegrád. "Alter Thurm zu Visegrád. Ungern" felirással. Jelzése mint előbbié. - 3. Visegrád "Ruinen des Schlosses Visegrád. Ungern." felirással. Jelzése mint előbbié. - 4. Visegrád és Maros, "Ruinen zu Visegrád und Dorf Marosch. Ungern" felirással. Jelz. mint előbbié. - 5. Vác "Ansicht gegen die Stadt Waitzen u. d. Dorf Jelky. Ungern" felirással. Jelz. mint előbbié. - 6. Buda-Pest "Ungern Ofen und Pesth" aláírással. Jelzése, mint előbbié. - 7. Ó-Buda "Ungern Alt-Ofen" aláírással. Jelz. mint előbbié. - 8. Kis-Máriacell "Ungern Kloster Klein-Mariazell bei Ofen" aláírással. Jelz. mint előbbié. - 9. Pest "Ungern Stadt Pest" aláírással. Jelz. mint előbbié. - 10. Margitszigeti romok "Ungern Ruinenauf der Margaretheninsel" aláírással. Jelz. mint előbbié. - 11. Mohács "Ungern Die Stadt Mahacs" aláírással.

II./ Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad. In 4 Abth. 71 Bll. mit Text. Wien 1833. gr-qu-4°. - Lith. Mansfeld & Comp. - IV. Abtheilung. Ungarn: - 1. Hainburg - 2. Theben - 3. Pressburg - 4. Gran - 5. Wishegrad - 6. Waitzen - 7. Ofen und Pesth. - 8. Pesth - 9. Shaningrad/Syrmien/ - 10. Illok/Syrmien/ - 11. Kamenitz/Syrmien/ - 12. Peterwardein - 13. Neusatz - 14. Carlowitz/Syrmien/ - 15. Semlin/Syrmien/ - 16. Belgrad.

Rajzai, akvarelljei után készült kőrajzok:

III./ Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen. Nach den im Besitze des Kunsthändlers J. Bermann befindlichen Zeichnungen lithogr. von F. X. Sandmann. 14 Bll. Wien, 1851. kl-qu-fol. Általam ismert magyar vonatkozású lapjai: Pressburg - Vissegrad - Waitzen - Ofen-Pest - Pest-Pest - Ofen-Buda - Schiffswerfte von Alt-Ofen. A német aláírások mellett mindenütt szerepel ammagyar is. Jelzésük: "Gem. v. J. Alt - Gedr. b. Rauh - Lith. v. Sandmann - Verlagseigenthum v. Jos. Bermann in Wien". -

K. Lippich

miniszteri tanácsos.

kalmazott díjnokok és napi
lapján valamely munkásbiz
tek volna, azok onnan hal

Megjegyeztetik,
gédszolgák fogalma alá nem
ki, azok tehát továbbra is

Baleset elleni
t.c. VII. fejezetében megá
4616/K.E. 910. számu korm
az összes alkalmazottakat
set esetére való biztositá
alkalmazottak az illető ke
lendők.

A fentiekben elő
tóságu m.kir. pénzügyminisz

A

Müemlékek ország

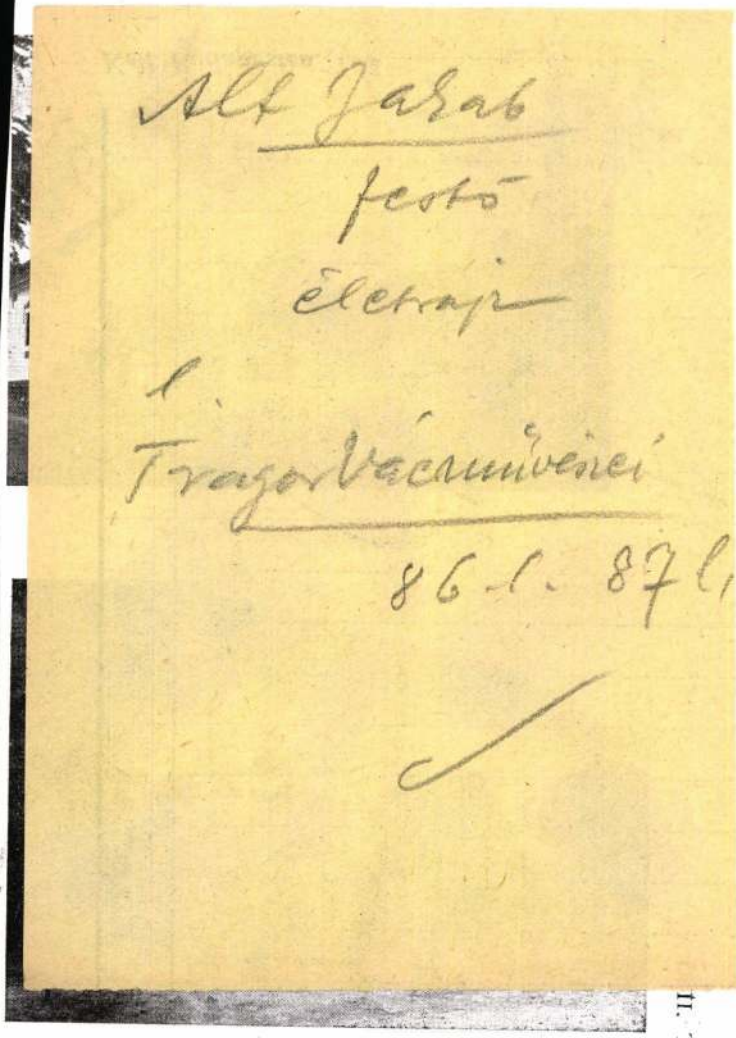

Sámodi körjegyzői lak

II. Tábla.

Páll Ödön műhelye Pécs

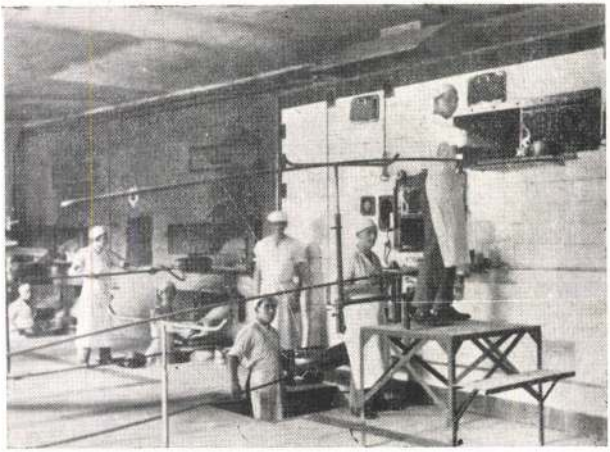

Stefánia sütőde, Pécs

Alt Jakob

Petrovics Elek:
A Beistet haza-
került mu Emesch
kiállítása a
Nemzeti Vurzamba
I. Képzőmi
Alkotások
Magyar nüvernet
1933. 264. l

nkurrenzen
ann Scheurembrandt
Einzelne Hefte 1,80 Mk.
—
auf Wunsch. ——

Der Städtebau
Monatsschrift f. d. künstl. Ausgestalt. d. Städte
12 Hefte jährl. von je 16 Seit. ill. Text u. je 8 Tafeln
20 Mk. für Inland — 24 Mk. für Ausland.

Alt, Jacob

Orsz. M. Szépm. Múzeum.
A graf. ost. ~~XLVI~~ 46. kiáll.
Magyar tájak. Bp. 1922.

[illegible]

ciak a II fokozat szerinti

Kérésem ismételve va

Alt, Jacob

lást

Lay Bpest áparmuvkiáll

64. l.

I KIÁLLIT

ria-utca 8.

naftr

MAF

Alt Jakab

Kovács

Alt Rudolf

a bécsi volt udvari
gyűjtemenyektől
a muzeummak
fentiektől rajok
gyűjtetek

l. Szépm. Muz. Évk.
~~VII~~. 194. l.

Leiningen Károly:

~~[illegible]~~ Mellig, kissé bal
kála szőke, szemöldöke
Vörösbarna atillája z

Olajfestés, vászo
Az 1848-dik

Alt Jakab

Magyar Művészet
1926. 175

Alt Jakab

festő

l.

Tanulmányok Bp.

muktjából.

X. 165. l.

F. *Pesti látképek.*

„*Ungern Stadt Pesth*“ Gez. v. *J. Alt* — Druck von *Kunike*. Donau—Ansichten . . . . 264 Bll. 1820—26. Sorozatban. —

„*Pest*“ (a lánchiddal). — *L. Petrovits & J.* Druck u. Verlag v. Gerhard, Wien. — 385×275 mm. Főv. Muz. Lanfr. Gy. 271. ve. „Steindr. v. *A. Kneisel*“. — 192×138 mm. A J. Alt: „264 Donau— Ansichten“ 1826. „Ungern. Stadt Pest“ kisebb méretű, némileg elváltoztatott másolata. Lanfr. Gy. Főv. Muz. 269. —

Buda és Pest látképe a Rózsadombról az 1850. es évek végé-
ről. Szinezve. — 14×10 cm. Főv. Kvt. B. 769/412. —
Buda—Pest (a Rózsadombról tekintve). Felirása: „Ungarn
Hongrie, Ofen—Pest. — Buda—Pest". — [illegible]

alakokkal). Sárgás tónusu könyomat. Felirat nélkül. — Főv.
Muz. 3869.

A Császár-fürdő főhomlokzata a Duna felől. Ny. *Pataki*
J. Pesten *1853.* — Főv. Muz. Lt. 3014. —

A Nemzeti Szinház: Jelz.: *Pesteszi szi*[illegible] A Rajzolatok

„*Ofen-Buda*“. *J. Alt:* Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen; — Wien, 1851. c. sorozatban.

„*Schiffswerfte — Óbudai hajógyár*“ *J. Alt:* Malerische Donaureise v. Wien bis Pest-Ofen 1851. c. sorozatban.

„*Ungern. Ofen und Pest*“. „Gez. v. *J. Alt* — Druck v. Kunike“. Donauansichten . . . 264. Bll. *1820—26.* sorozatban.

B) *Budai látképek.*

Ofen, nördliche Ansicht von der St. Gerardsberger Sternwarte zu 1819. Szinezett Fémnyomat. *A. Petrich*, 58×41 cm.

Der Bloxberg bei Pest. „F. Zelinka" 18×18 cm, Kreimmer: II. 213.

[illegible]

Alt Jakab

"Ofen-Buda". J.Alt: Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen; - Wien 1851. c.sorozatban. -

"Schiffswerfte - Obudai hajógyár" J.Alt: Malerische Donaureise v. Wien bis Pest-Ofen" 1851. c. sorozatban.

Alt, J.

"Ungern Stadt Pesth" Gez.v.J.Alt-Druck von Kunike. Donau - Ansichten.....264 Bll.1820-26. Sorozatban.-

P e s t - B u d á t á b r á z

j e g y z é

I. Térképek, tervrajzok:

Pest határtérképe a körülött
gekkel 1820-ból. Szinezett kőnyoma
von Pesth zum Lager im Jahre 1820

Pest térképe 1827-ben. "Plan
ungarisch: Freystadt Pesth" fölira
Joseph v: Dorffinger.-Garv: im Ste
Gedruckt bey J.Schmid i
zéssel. Jos. And. Dorfinger "Wegweis
1827-ben megjelent müvében.-

Plan der königlichen ungaris
Städte Ofen und Pesth sammt deren
mit beyhilfe der besten bereits v
Grundrisse, gezeichnet un dem löbl
der königl. Freystadt Pesth gewi
Benjamin B l a s c h n e k 1830
helyszinrajz magyarázatokkal. "Lit
Schmid Maria Dorotheagasse Nr 11.
Schrift und Numerierung von Leo T
Lithogr. von E.K.Frühwirth", 1831-1
még további három kiadásáról tudu

Buda és Pest városok terve P
Sámueltől. A bal felső sarokban Pe

Alt, J.-

"Ungern. Ofen und Pest". "Gez. v. J. Alt - Druck v. Kunike". Donau - ansichten .... 264. Bll. 1820-26. sorozatban.-

A térképek,tájképek és egyéb kőnyomatok mellett a portré terén i tovább serénykedett Schmid János.A már emlitett orvosprofesszorokat ábrázoló arcképeken kivül kiadott egy "Nemzeti Képtár" c.arckép-sorozatot amelynek rajzolója az ismeretlen származásu L e o T o r s c h. Valószinüleg Bécsből került hozzánk Stilusa a 19.század első felének bécsi akadémikus-kispolgári festészethez kapcsolódik.Főként Lieder hatás érezhető művein.A "Nemzeti Képtár" 1833-tól kezdve jelent meg,s egyes lapjai 1835-től kezdve a "Rajzolato mellékleteiként is megjelentek.A "Rajzolatok"-ban olvassuk,hogy"Nemzeti Képtárunk metszéseihez külföldről,

Volt Jakab

Az I-ső kötet átdolgozásainál lásd

Petrik: Bibliographia 1712–1860. I k. 56. l.

Alt Jakob.

Z. 4233. 55. l.

56 l

61. l.

62. l.

64. l.

Vaskord VIII. 205.

Alt Jakob

1789 – 1872

l.

Almásy-Telki XIII. 1944.

4, 5, n.

Alt Josef lithograph.

Ansicht der Residenzstadt Ofen.

im 15. Jahrhundert. A muzeumi

dagfestúrcáj vitán. Rapzella. Ranszman

Schams. valst. Beschreibung der k. f. st. Ofen.

teves adatok

+ Thieme nem ismeri +

laid

Bmk 83-l.

laid

Lam 1887. 16 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 ... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Alt Jakab

körapolo

l.

Bilágy: Mag. nemzet

tört. VIII. 273. l.

Alt Jakab

1789 - 1872

Egy idsig Porsonyban

~~elt~~

Csákós. 4. l.

Alt, Jacob

1,

Kolp. 20-l

9

Mentha - genus VIII. 182

Alt Jarab

l.

Arv. Csam. 99. aukc. kat

" " 105. " "

" " 106. " "

" " 110. " "

Alt Jakab

festö -

Kassa lakrepe

0

Wick Kassatört.

177. l.

a kép nepr.

n. o. 320. l. mellett.

321. l.

✓

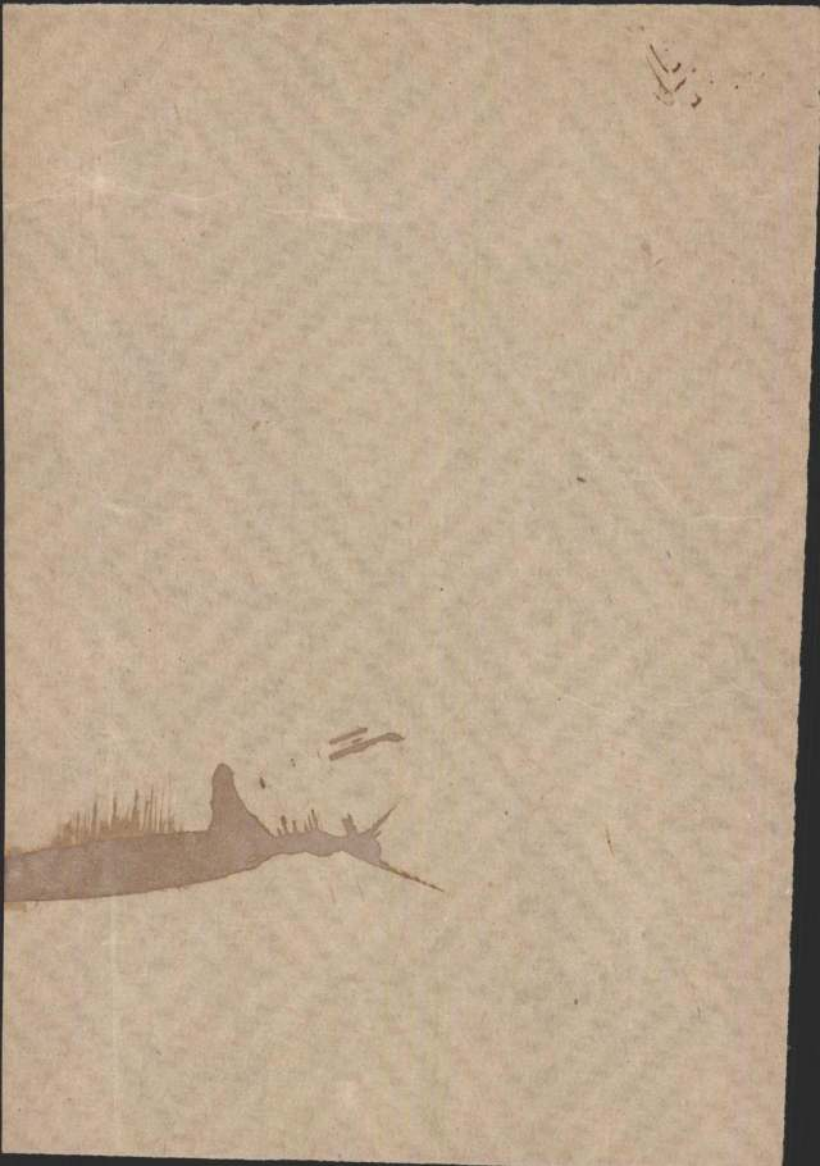

Alt Jakab

l.

Kilaggi: Magy. nemzet
tört. IX. 82, ~~[illegible]~~ l.
361. l.

Alt Jakab

A kassai dóm Lépe
1839 repr.

Wickkassaidóm

159. l.

Alt Jakol

XXI. aukció
a Gyüjtő 1915. 58. l.

280. ALT J.: Visegrád. Szines lithografia 1850. 20

Jaco, ref.

146,281

Alt Jacob

l.
Mi és Regiségkeres-
kedelmi Vállalat
(v. Ernst Museum)
II. num. aukció.
1946. máj. 5.4.
Alt (~~Rudolf~~ Jakab?) – Ku-
nike
u.o. 9.4.

Alt Jacob

utan Kunike.

Deveny varanak
ronjai; két rezletben
XIX. sz. eleje
XIX. aukc. Postatakarékp.

1923. máj

✓

n a Magyar Földmívelésügyi Miniszter Címnek

egyében .....

..... tulajdonát képező

Bizottsága nyilvántartásában mint fenntartandó

szerencsém felhívni Címet az alábbiakra :

1946. F. M. sz. rendelete (megjelent a Magyar

nak (2) bekezdése értelmében : „A juttatásban

egyéb vagyontárgyak műemlékszerű fenntartásáról

z 1929 : XI. törvénycikben foglalt rendelkezések

a műemlékvédelmi törvény, melynek utasítása

Alt, Jacob

Sandmann

tovább

Vác látképe

nincs litogr.

l.

Gil Ran

1805. n.

egkezdeni fogom. — Mellőz-
ni, hogy ezen munkálatokat
en megkezdhessem és kivitel

Kiváló tisztelettel

JAKOBOUITS GYULA

[illegible]

ALT, Jacob

1842

Sralai - Srabi 1999. 116. No. 36.

nd MA, 01.08.1921,
S. 11.

ére – Neue Romantik
Lloyd, 27.02.1944,
tanulmányok Buda-

01.05.1922, S. 7–9,

3) Forum, Bratislava,
Óbudai Pincegaléria,

01.05.1922, S. 7–9,

ALT, Jacob

90 3 10.

91 12. 18

Új Müvészet

megrendelésére rajzolja meg kőnyomatu sokszorositásra. Ilyfajta műveinek száma megüti a százat.

Végül egyes képirók a hirlapi apróhirdetést is igénybe veszik, de csak ritkán. Igy 1843-ban egy arcképfestész hirdeti magát a Pesti Hirlapban, névtelenül.

Közönség és festő olykor egészen váratlan formában kerül egymással szembe. Stettner Györgynek egy 1828-ban Pesten kelt levele megvilágitja az efajta eshetőséget: «Ponori Thewrewk régóta itt tekereg egy festővel, kit napszámra fizet s aki igen sebesen és szépen rajzol; lefestette majd fél Pestet s Budát, igen sok érdemeseket is... és minden potom németet, aki elég kába hihetőleg soha meg nem jelenendő Galériájára előfizetni. Megjárta Pápát is, Füredet és Fejérvárt...» Thewrewk ez időben két festőt foglalkoztatott Panteonja számára: az egyik Lütgendorf báró, a másik Manschgó János, akivel Egerben, Miskolcon, Patakon, Kassán járt. Mind a kettő az arcképek nagy sorát rajzolta, festette számára.

Igy kerül össze festő és közönség különféle módon ebben a században. A legtöbb nem-pesti, nem-budai festő természetesen a kiállitások egyszerü módjához fordul, amiért nem is kell nagy utra indulni. Igy a magyarok közül 1840-ben Ginovsky és Jankovics, 1841-ben Balkay Pál, Stech Alajos és Kukorelli, 1843-ban Balassa Ferenc és Deutsch Mór, 1844-ben Zsohár Rajnárd, 1845-ben Hönig és Vidra Ferdinánd, 1846-ban Fényes László stb. Ezek tehát nem vettek részt Pest-Buda művészeti életében. A külföldi művészek száma, akik csak éppen kiállitottak Pesten, természetszerüen sokkal nagyobb.*

* Ilyenek, hogy példákra is hivatkozzunk, egyebek közt: Abbiati, Brudermann, Brunner, Bürkel, Danhauser, Ebhardt, Erhard, Fischbach, Frankenberger, Gebel, Grise, van Haanen, Hansch, Heicke, Heinzmann, Hess, Lotze, Marr, Mössmer, Petter, Ranftl, Rauh, Ritter, Schiavone, Schrödl, Schubert, Smith, Voltz, Vogel stb. stb.

képét. Mathias Kern bécsi festő 1840-ben Pestre jött, a Vadászkürtben vesz szállást s arcképeket fest, Koegel festőművész pedig 1845-ben «rövid idő óta Pesten van (Angol királynő), négy óra alatt fest teljesen kész arcképet». De az «átutazó művészeknek» nem mindegyike látja fáradozásának hasznát. Egy példával szolgálhatunk, ugyancsak ebből az évből: «Unverdorben festőművész most Pesten van, a kiállitás számára képet szándékozik festeni, mely magában egyesitse a magyar nemzeti élet főbb mozzanatait». Pár héttel utóbb: «A művész Bécsbe utazott, hogy ott képét befejezze. Ugy látszik, nem volt itt inyére az idevaló művészek sovány kosztja».

A két Alt, Jacob és Rudolf, mind a kettő táj- és városkép-festő, többször megfordult Pesten, Budán, csak azért, mert e két város módfelett vonzotta őket motivumainak gazdagsága révén. Jacob Alt 1820-tól fogva adta ki dunamenti képeit kőre rajzolva Bécsben s ezeket megtoldotta 1833-ban. Rudolf Alt 1840, 1844, 1845-ben fordult meg itt, idevaló rajzainak, festményeinek javát 1846-tól fogva adta ki Bécsben «Malerische Ansichten von Ofen u. Pest» cimmel, kőnyomatban. E két barátságos bécsi utazó-művészhez csatolhatjuk harmadikul az angol William Henry Bartlett-et, aki beutazta az egész Keletet s akinek rajzai nyomán öt pest-budai látkép jelent meg acélmetszetben 1843-ban Lipcsében Wolff «Die Donau» c. művében. Őket csak azért emlitjük éppen itt meg, mert a vándor-művészek sorába tartoznak s szintén van közük Pesthez, ha nem is éppen megrendelés kereséséből járták meg fővárosunkat.

Rendszeres látogatója volt Pestnek, Budának, Pozsonynak 1841-től a forradalomig a bécsi Franz Eybl. A förangu világ s a nyilvános élet számos szereplőjét festi, sokaknak arcképét pedig Wagner József műkereskedő

Lkáb IV.

M E G H I V Ó

A Magyar Nemzeti Galéria és a Budapesti Osztrák Kulturális Intézet tisztelettel meghivja Önt és kedves hozzátartozóit

WALTER KOSCHATZKY
a bécsi Albertina egykori igazgatója

"RUDOLF VON ALT – EIN MEISTER DES WIENER AQUARELLS"
cimen tartandó előadására

melyre 1992. október 15.-én csütörtökön 16 órakor kerül sor a Magyar Nemzeti Galéria előadótermében: Budavári Palota "B" épület.

Az előadást kötetlen eszmecsere követi. Megjelenésére feltétlenül számitunk.

ALT, Rudolf von

ALT, Rudolf von 1812–1905

STERNATH, Hermann: Die Grenzen des Möglichen.
=Weltkunst, Jg. 54, Nr.7. 1984 871 - 874.p.ill.

Wien, Graphische Sammlungen Albertina, 1984

-

793 - 1879 /

1864 / 1828-1832 Pozsony vármegye
elytartója, 183o-tól főkincstartó

1 / Borsod vármegye követe

1854 / Komárom vármegye ellenzéki
követe

7 / teológus, iró

/ orosz nagyhercegnő,
nádor első felesége

6 / Pest vármegye követe

3 - 1849 / a főrendi ellenzék egyik
re

25 körül / ógörög történetiró

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

ORTH AMBRUS †. Rövid szenvedés után, november 18-án meghalt Budapesten *Orth Ambrus*, 60-ik születésnapján. Neve egyike volt a legismertebbeknek, éveken át számos építészeti tervpályázaton vett részt, 1904 óta *Somló Emillel* társulva, sok esetben kettejük együttes munkája kapta meg az első díjat. Igy ebben az évben a kolozsvári egyetemi könyvtár tervpályázatán, 1905-ben a szombathelyi Trummer-házén, 1907-ben a szatmári állami ipariskola, továbbá a Mocsonyi Antal-féle bérház tervpályázatán, 1908-ban a zombori törvénykezési, 1909-ben a szegedi felső ipariskola és ugyanakkor a soproni posta- és távírópalota tervpályázatán. Tanulmányait Budapesten végezte, ahol kiterjedt építőgyakorlatot is folytatott.

ÚJ ALT-KÉP A FŐVÁROSI MÚZEUMBAN. Rudolf Altnak e füzetünkben színes reprodukcióban közölt képe a 24 régi pest-budai vedutából álló sorozatból való, mely a Sandmann-Hartleben-féle színes litografiák útján a nagyközönség előtt is már régen ismeretes és a korabeli budapesti város- és utcaképnek legautentikusabb emléke. A városképnek előttünk fekvő kivágásában az „Európa" és az „István főherceg" szálló épületei vannak megrögzítve, melyek a mai főkapitányság és a GyOSz székházának épületkomplexumaiban, ha átépített alakban is, manapság is fennállanak. A sujet tehát egyáltalában nem új, hacsak annak a ténynek nem akarunk bizonyos időszerű jelentőséget tulajdonítani, hogy ez az eredeti aquarell a legutóbbi időben került budapesti magántulajdonból a Fővárosi Múzeum birtokába. Nem új, de elavult sem, mindig aktuális, minden tér- és időbeli megkötöttségtől szabadon emelkedik amaz abszolut tudás szférájába, mely a bécsi mester minden képéből, minden vázlatából, minden ecsetvonásából oly derüsen sugárzik felénk. Ennek az időteléstől független érvényesülésnek nem is találnók jobb személyesítőjét Rudolf Altnál, ki mint az 1848-as idők előtt való habsburgi monarchia fővárosainak (Bécs, Pest-Buda, Prága, Milano) festőkrónikása indult el művészi életútjára és mint a bécsi „secessio" tiszteletbeli elnöke érkezett az utolsó állomáshoz s egy 93 évig tartott munkás élet folyamán a XIX. század egész művészettörténetén keresztül vonult; érintetlenül divatstílusoktól, programmoktól, de az összes, egymást követő vagy egymást keresztező áramlatok előtt újra és újra fölényes festői tudása révén elismerten. Tematikus tekintetben meglehetősen szűkreszabott és majdnem kizárólag építészeti prospektusokra beállított érdeklődési területe technikailag és formailag a század valamennyi festői lehetőségét felöleli. Az eset amellett korántsem fest úgy, mintha Rudolf Alt az egymást követő új nemzedékek követeléseinek koncessziókat tett volna, hanem az új irányok Alt oeuvre-jében implicite valahogyan már benne is voltak. Igy tehát fejlődésről a szónak megszokott értelmében nem is beszélhetünk, mivel már az első munkái teljesen kiforrottak voltak, „herrlich wie am ersten Tag". Ha ennek dacára műveiben a művészi célzat bizonyos átalakulását megállapíthatjuk, úgy ez legföljebb egy nagyon érzékeny seizmograf reagálásának látszik, mely a művészi történésnek legfinomabb rezgéseit is jelzi. Mikor a 90 éves művész a bécsi secessio élére állt, ez a gesztus egyenesen magától értetődőnek hatott.

A most mondottak a 40-es évek produkciójára, melyhez a mi képünk (1844) is tartozik, vonatkoztathatók talán elsősorban. Képünkkel különben a Fővárosi Múzeumban őrzött eredeti Alt-aquarellek száma *hétre* emelkedett. A mester az 1840—52 közti években ötször volt Pesten. Itteni tartózkodása alatt festette a két, 24 és 32 darabból álló ciklust, továbbá azt a nagy látképet, mely jelenleg József kir. herceg Ő Fensége birtokában van és ezenfelül még számtalan, többé-kevésbbé vázlatszerű különlapot. De a sorozatos lapok sem készültek egy kaptafára. A művész szinte abszolút biztonsággal végigjátssza ezeken belül is az aquarellfestészetben rejlő összes lehetőségek skáláját. Gondosan végigfestett kabinetdarabok mellett oly hímporszerűen odalehelt vázlatokkal találkozunk, aminő pl. o. képünk is. Valóban mesteri az a mód, ahogyan a távlati hatásokat tisztán optikailag, mértani szerkezet és előrajz nélkül visszaadja és egy pár, az előtérben alkalmazott színfolt segítségével a mozgásnak és az életnek megkapó illusióját érzékelteti. A formáknak, színeknek, fényfoltoknak szeszélyesnek tetsző játéka felett erős kvalitású, tudatos művészi erő érvényesül. Szinte kézzelfoghatóan bukkannak elő ilyenkor ama szálak, melyek

Magyar Művészet
1931. 9–10 f.

az egykori biedermaierfestőt az impressionismus világnézetével kötik össze. Az építészeti-topografiai leírások és az ábrázolásnak megingathatatlan tárgyilagossága a hangulati impressiókkal és az optikai-festői formaérzékkel páratlan intenzitású összbenyomássá olvadnak egybe. Ezek a tulajdonságok ugyan más kortársainál is fellelhetők, de ilyen szerencsés ötvözetben csak Rudolf Altnál érvényesülnek. Hogy ugyanezek a tényezők egymástól elkülönülten és úgyszólván nyers állapotban milyen hatásúak, megkapóan naiv módon bizonyítja Franz Jaschke-nek 1825-ből származó három pest-budai látképe.[1] Ennek a biedermaier-jelmezben megjelenő érdekes festőriporternek az adalékai történeti-helyrajzi szempontból felbecsülhetetlen értékkel bírnak. De művészi kivitelük is, a napos, világosbarna városképeknek, a szaturált zöld előtereknek és a paraszti vagy divatos, de mindig tarka staffázsalakoknak együttese a 20 évvel az Alt-kép előtt készült guache-festményeknek a telivér biedermaier esztetikai és hangulati értékeit kölcsönzik.

Rudolf Alt ezeknél jóval többet nyujt. Igaz, hogy nála is, kivált a tárgyi motívumoknak objektív visszaadása hasonló associációkat ébreszt, de az időbeli kötöttségtől mentes, tisztán festői képesség alapakkordjai mindig kicsendülnek. *Horváth Henrik*

[1] L. a mult számunkban közölt reprodukcióikat.

DR. CSATKAI ENDRE: SOPRONI ÖTVÖSÖK a XV—XIX. SZÁZADBAN, 1931. A magyar ötvösség összefoglaló történetét mindaddig nem lehet megírni, amíg a részletkutatások nincsenek befejezve. Ilyen értékes részlettanulmánnyal gazdagította most Csatkai dr. szakirodalmunkat. Levéltári kutatások alapján összefoglalta a soproni ötvösség történetét. Előtte alig egy-két adat volt csak ismeretes, szerzőnk viszont 1588-tól kezdve a XIX. század közepéig 54, céhbe tartozó mestert sorol fel.

Sopron határvárosjellegét az is mutatja, hogy nem egy külföldi, vagy más magyarországi helyről bevándorolt mester nevével is találkozunk.

39 oldalra terjedő dolgozatát Csatkai kisebb fejezetekre osztja. Az I. fejezetben azokról az ötvösökről emlékezik meg, akik a céh megalapítása (1612) előtt működtek Sopronban. Itt egy-két XV. századi mester nevét is megemlíti. A II. fejezetben a céh megalakulását ismerteti és a XVII. századi ötvösöket. A céh pecsétjét Kőszeghy Elemér közölte a Múzeumi Értesítő 1912. évfolyamában. A III. fejezetben a XVIII. és XIX. századi ötvösökkel ismerkedünk meg. A legértékesebb fejezet a IV. Ebben a fentemlített 54, céhbe tartozó mester névsorát adja a szerző. Ehhez forrásul a városi polgárok lajstroma és a mesterkönyv szolgált; ahol lehetett, néhány adatot is fűzött a névhez. A nevek túlnyomó része németes hangzású, de amint tudjuk, ezek is jó magyar polgárok voltak. Van olyan is közöttük, aki külföldi származású (Kumano, Brünn, Regensburg, Staade, Grafendorf, Weissenberg, Augsburg stb.). Különösen áll ez a XVII. századra. Az egész sorozatot Kugler György fejezi be, aki 1859-ben lett mesterré.

A Függelékben több soproni eredetű ötvöstárgyat ismertet, végül pedig a soproni hitelesítő bélyegeket és mesterjegyeket mutatja be. Ez a sorozat az idők folyamán még bővíthető.

Azt maga a szerző is megállapítja, hogy a soproni ötvösség nem volt olyan jelentékeny, amint azt egy-két szakírónk korábban feltüntette. Itt bizonyára hátrányosan hatott Bécs és Pozsony közelsége. Csatkai dr. hálára kötelezte alapos tanulmányával mindazokat, akik a magyar ötvösség iránt érdeklődnek. *Cs. K.*

LEHEL FERENC: CSONTVÁRY TIVADAR.[1] A posztimpresszionizmus magyar előfutára. Második vázlat. 70 képpel. Les Éditions de Style, Paris 1931. (Biró-nyomda R.-T. nyomása, Budapest.)

Kilenc év előtt megjelent „első" vázlatát Csontváry művészetéről adta ki most újra Lehel Ferenc, a régi szöveg némi felhasználásával és jelentékenyen megnövekedett képanyaggal. A könyv, mely egyébként az egyetlen komoly művészetkritikai munka az idei magyar könyvpiacon, bizonyos tekintetben epilogja a tavalyi nagyhatású Csontváry-emlékkiállításnak (Ernst-Múzeum). Kétségtelenül Lehel érdeme volt, hogy e kiállítás a haladó szellemű művészek és a nagyközönség ítéletében mint esemény zajlott le. Amit a sajtókritika és az újságok fürge krónikásai Csontváry művészetéről és különcködő egyéniségéről írtak, ismétlése volt Lehel kilenc év előtti adatainak s megállapításainak. Szinte észrevétlenül forrásmunkává vált Lehel régi tanulmánya, mely annakidején csak egyéni vallomástétel volt egy „fölfedezett" igazi művész mellett. A most kiadott „második" vázlat tehát joggal követelheti, hogy az elsőnek érdemeiben részesedjék, mégis visszás érzéseket vált ki a figyelmes olvasóban. Tulajdonképpen két bírálatot lehetne írni e könyvről, egy dícsérőt és egy elvetőt, melyek közül egyik sem lenne igazságtalanabb a másiknál. Mi az elismerésreméltó benne? Elsősorban Csontvárynak sikerült jellemrajza. Ezt a félszeg, gyermekien nagyzoló s önmagába vetett hitében tántoríthatatlan álmodozót, ezt az aszkétalelkű s érzékenységig sérthető rajongót, a furcsaságain keresztül is derűs művészt

[1] L. még *Lehel Ferenc:* Emlékezés Csontváry Tivadarra. *Magyar Művészet* V. évf. (1929.) 4. sz. 197—204. és *Vaszary János:* Csontváry c. tanulmányait. Utóbbi a *Magyar Művészet* mult, 1930. évi évf. 558—60. lapjain.

Als Rudolf

Budapest. T. 2202. III.

Az északról felvett testvérvárost a Lánczhid köti össze és utczáit járókelők és katonák élénkitik, a Dunán pedig a hid fölött és alatt számos hajó közlekedik. Felirata

balra: PESTH - OFEN.
jobbra: BUDA - PEST.

alól balra: Nach d. Natur gez. & lith. v. R. Alt.
középütt: Verlag, Eigenthum v. F. Paterno in Wien.
jobbra: Vervielfaltigungsrecht vorbehalten.
legalól középütt: Druck v. Reiffenstein & Rösch.

Kny, szinezve alányomással, melynek mér. 41.7: 57.8 cm.

111-91-55.

Alt K./ R.

MDK

Repr: A pesti vigadó / Redout/ épülete 1829-32.

Aman J.- Pollack M. müve.

Alt R. kőrajzáról, F.J. Sandmann könyomatg

1845.

87.o. 73. kép.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Alt R.

Repr.: A pesti vármegyeház /ma megyei tanács/
A XIX sz. első fele.
Alt vizfestményéből, F.J. Sandmann könyomata 1852 körül.

90.o. 77. kép.

Borsos - Söder - Zádor : Budapest. Bp. 1960.

Alt R.

MDK

~~Hild József~~

Repr. Az egykori kirakodó tér az Europa
szállával. A XIX sz. első fele.
Alt vizfestményéből Sandmann könyömata
1852. körül.

90.o. 76. kép.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

MDK

Alt Rezsö, festöm.

683. Az angol királyné fogadó Pesten. 1830.

Műcs. - A bp.-i Orvosszövetség Mű-kiállitása. 1902.
Kat. 61.1.

ALT, Rudolf ,festő M.D.K.
/1812-1905/

A pesti Nemzeti SZinház épülete. / vizfestmény/1847. rep
repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella:Magyarország történetének
képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 278.1.

Alt Rezső

Római pantheon

Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat Szegeden rendezett kiállitás 1876, katalogusa

ALT, RUDOLF
~~Rudolf Alt~~

Balatonfüredi részlet

MDK

Alt Rudolf

müvei a Kálvin térről

Archaeologiai Értesitő XLV. 1931, 174-186 l.
Réh Elemér: Adatok a 18. sz.-i épitőmesteri
müködéséhez.

926

ELTŰNT ÉS «ÉLŐ» ÉPÜLETEK A VÁROSLIGETBEN

„Az omnibusz fedélzetén
Láttuk meg egymást, ön meg én,
Tavasz volt a ligetben. ;
Liget... Körönd... és Oktogón...
Csak néztük egymást olvadón
Mi ketten." (Heltai Jenő)

Valamikor a pesti határ szélfútta homokjából kis buckák és közöttük a Rákospatak vizéből táplálkozó mocsarak, nádas tavak képződtek a mai Városliget területén és tették változatossá e helyet. Fordulatos múltja során a tatárjárás utáni időkben a domonkosrendi apácák birtoka, Mátyás idején vadaskert volt. I. Lipót a Városi Tanács kezére adta, s ekkor kezdték meg tervszerű fásítását.

A Ligetet vagy ahogyan gyakran nevezték, a *Városerdőt* a XVIII. század végén legelőnek használták. Először Boráros János városbíró 1794-ben javasolta, hogy az erdőt, a közönség használatára kirándulóhellyé alakítsák. A tanács megbízására 1799-re tervet készítettek, de sokallva a költségeket, a tanács inkább bérbe adta ezt a területet Batthyány József hercegprímásnak. A főpap el is kezdte a csatornázást, a tó szabályozását, a szigetek kialakítását, a fásítást. Néhány hónappal később azonban meghalt, és a bérletet öröklő Batthyány Tivadar nemtörődömsége miatt a munkálatok abbamaradtak. A tanács — vétkes mulasztás címén — 1805-ben föl is bontotta a szerződést.

Az 1808-ban megalakult Királyi Szépítő Bizottság — ennek feladata volt a főváros fejlesztése — egyik programpontjának tekintette a Városerdő további kiépítését. *Nebbien Henrik* francia származású kertépítőt bízták meg az új tervek elkészítésével. Nebbien a mai Gorkij fasort — amelyet a városi tanács már fásított —, reprezentatív bevezető útvonalnak szánta. Ezért ezt az utat a Lövölde tértől — ahol akkoriban a városi lövölde épülete állott — villatelkekkel vették körül, hogy a Ligetbe vezető útvonal zöldövezetét szélesítsék. Sajnos, a fasorhoz vezető Király (a mai Majakovszkij) utcát — a fejlődő városnak egyik sugárirányban kivezető főútvonalát — sohasem sikerült igazán szépen rendezni. Pardoe Júlia utazó 1840-ben Pesten járva a városligeti promenádot a párizsi Bois de Boulogne-hoz (boá dö bulony) hasonlítja, ugyanakkor kárhoztatja a még mindig megkötetlen vándorhomok porát és a Király utca szennyét, bűzét.

Rendezték a két városligeti tavat is. A nagyobbik tónak még a múlt század második felében is két szigete volt. Az egyik — nagyjából a mai Széchenyi fürdő helyén — a *Nádor-* vagy *Páva-sziget*, a másik a most is meglevő *Széchenyi-sziget*, amelyen a „Vajdahunyad vára" áll. Erre egy kicsi — a pestiektől „drótháid"-nak becézett — kábelhíd vezetett. Az Iparcsarnok helyén egy kisebb tó, a

A Páva-sziget (Alt Rudolf rajza az 1840-es évekből)

Hattyú-tó vize a *Hattyú-szigetet* ölelte körül. Hattyúk azonban aligha úszkálhattak benne, mert a *Hölgyfutár* című lap még egy 1857-ben megjelent cikkében is csak *reméli* a betelepítésüket. Ez a cikk azonban már hírt ad arról, hogy csóna-

ELTŰNT ÉS ÉLŐ ÉPÜLETEK A VÁROSLIGETBEN

A régi Budavárát mímelő épületek falain mulatságosan hatnak a vendéglők hirdetései

Az „Ős-Budavára" bejárata

kok bérelhetők a tavon. Később — 1861-ben — két mentőcsónakot is „üzembe helyeztek" a balesetek megakadályozására.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa, mely az 1856-ban feloszlatott Szépítő Bizottság helyett folytatta ezt a munkát, a Ligetet

A királyi díszsátor a millenniumi kiállításon

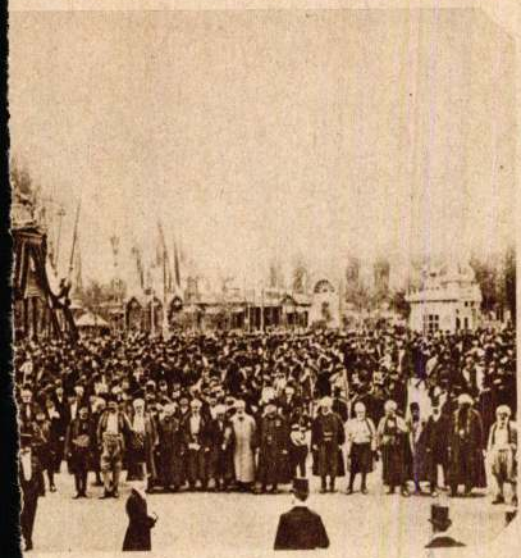

már egy nagyobb városrendezési elképzelésbe is bevonta. Mindenekelőtt bővíteni akarták, mégpedig a mai Népstadiont környező területtel, amelynek homokbányákkal összeszabdalt szántóit akkoriban *Istvánmező*nek nevezték. Az így megnagyobbított Városliget folytatása lett volna a Kerepesi temető, az Orczy kert, a Népliget, kifelé pedig a parkosított lóversenypálya. Mindez együtt Pest városát zöldövezettel szegélyezte volna.

A főváros azonban túlnőtt a tervezett kereteken, és a zöldövezeten kívül is megkezdődött a nagyarányú lakásépítés, az ipari üzemek létesítése, a kivezető utak mentén a városias utcakép kialakítása. A várost keretező összefüggő zöldövezetet tehát nem sikerült megvalósítani, sőt az idők során a fás, füves részek inkább csökkentek, mint gyarapodtak.

A Városliget első területvesztesége az *Állatkert* kihasításával kezdődött. Kezdetben a Liget egész északnyugati negyede — tehát a mai Vidám Park is — az Állatkerthez tartozott. Ez azonban még jól ápolt park lévén, nem csorbította volna az eredeti elképzelést. Sajnos később a vendéglők, szórakozóhelyek építése és a szánalmas mutatványosbódék térhódítása elindította a *„Vurstli"* kialakulását, és ezzel a Ligetnek ez a része kezdte elveszíteni pihenőparkos jellegét.

Ezt követően egymás után — okkal vagy ok nélkül — újabb épületeket emeltek a Városligetben. Például az 1885-ben rendezett iparegyesületi kiállítás céljaira készült el az *Iparcsarnok* és a *Közlekedési Múzeum*. (A második világháborúban megmaradt falaikat a helyreállításkor ismét felhasználták.)

A Liget jelentősége akkor nőtt meg különösen, amikor a múlt század végén megépült a mai Népköztársaság útja (régen Sugárút, majd Andrássy út), amely a Nagykörút áttörésével együtt — hatalmas áldozatok árán — a már jórészt beépített területeket nagyvonalú városrendezési elképzelésbe foglalta. Az új út a régi Király utca szerepét is átvette, pompás összeköttetést teremtve a belváros és a Városliget között.

Amikor 1896-ban Magyarország ezeréves fennállásának ünnepségei alkalmával kiállítást rendeztek, erre a Városliget területe kínálkozott a legmegfelelőbbnek. Főbejáratát a mai Hősök terén alakították ki. Onnan ágaztak szét a Ligetbe az akkor megépített és ma is meglevő, széles fasorral szegélyezett utak, köztük a Sugárút folytatásaként a hídon átvezető útvonal is. Ez akkor még nem egyenes irányban, hanem a tó mögött elkanyarodva haladt tovább. A ligeti tó

ekkor kapta mai formáját. Ugyancsak ekkor épült meg a fölötte átvezető — *Zielinszky Szilárd* tervezte — kecses vonalú vashíd is. A négy nyomvonalnyi (10 m) szélességű híd ma is kitűnően teljesíti feladatát. A kiállítás forgalmának lebonyolítására épült meg — Európában elsőként — az úttest alatt vezető villamos vasút is.

A kiállításnak mintegy bejáratául szolgált a *millenniumi emlékmű*. Ennek akkori formája eltért a maitól: a középtengelyben, az angyalos oszlop helyén állott a millenniumi zászló, amelyet később a Széchenyi-hegyre helyeztek át. A két karéjban elhelyezkedő „gloriette" — több uralkodó szobra állt rajta — csak főformáiban hasonlított a mostanihoz, amelyet csupán századunk elején — *Schickedanz* Albert és *Herzog* Fülöp tervei szerint — alakítottak ki. (A szobrok nagy részét *Zala* György készítette.)

A *Műcsarnok*, a Képzőművészeti Társulat otthona — ugyancsak Schickedanz alkotása — 1896-ban már készen állott. Vele szemben, a *Szépművészeti Múzeum* helyén akkor még a *Feszty Árpád* festette, a honfoglaló magyarok bejövetelét ábrázoló, hatalmas körkép volt kiállítva. A körképet később a Vurstli területén állították fel. Befoglaló épülete a második világháború alatt annyira megsérült, hogy helyreállításáról le kellett mondani.

A millenáris kiállítás területén számos pavilon épült, amelyekben a magyar mezőgazdaság és ipar termékein kívül külföldi államok árui is helyet kaptak. A tó szigetén, a manapság *Vajdahunyad* várának nevezett épületcsoport — *Alpár* Ignác építész műve — eredetileg *ideiglenes* jelleggel készült. A vasvázas szerkezetet vékony falak töltötték ki, és a homlokzatokat mesterségesen régiesre formálva igyekeztek a magyarországi építészet román, gótikus és barokk emléktárából néhány jellemző motívumot bemutatni. Nagy közönségsikere aztán arra ösztönözte az államot, hogy lebontása után, *végleges* formában is megépíttesse. Elkészülte után — 1907-ben — a már formai és részletfinomságokban is bővelkedő festői épületkomplexumba a *Mezőgazdasági Múzeum* költözött be.

Az épületcsoport keleti részén egy román kori kápolna áll. Főhomlokzatára a *Ják* községbeli bencés templom díszes kapukeretének másolata került. Mellette egy ugyancsak román kori szép kolostorudvarra pillanthatunk be. Északi sarkán több festői várfal és bástyarészlet teremt kapcsolatot a kapu melletti nagy „kínzótorony"-hoz. E torony több magyarországi várnak a részleteiből tevődik össze. Kiugró zárt erkélyéhez a vajdahunyadi vár egy részlete szolgált mintául. A torony mellett levő kapu a lebocsátható rácso-

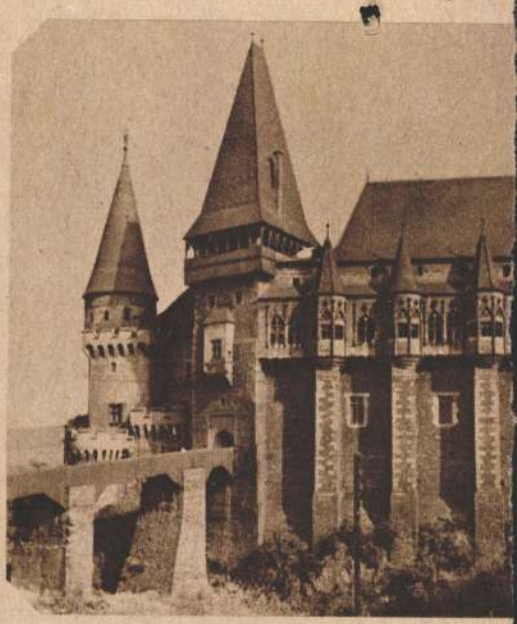

A városligeti román stílusú kápolna hátsó része (Bangha Ernőné felvétele)

A valódi Vajda-Hunyad vára (balra) és az utánzat (jobbra): a városligeti „Vajda-Hunyad vár" épületkomplexumának középkori része (Bodnár Miklósné felvételei)

zat utánzatával a gótikus várkapuk példája. Ugyancsak a vajdahunyadi vár egy-egy részének a másolata a nagy sarokto-

A főváros idegenforgalmának egyik látványosságát, a ligeti tavat elcsúfítják a BNV épületei (Bojtár Ottó felvétele)

rony és mellette a lovagtermi épületrész, amely a kompozíció legszebb részlete. A gótikus csoporttól déli irányban a reneszánsz és barokk épületek csoportja a magyarországi kastélyépítészet néhány kiváló emlékének részleteiből ötvöződött egységgé.

A kiállítás megnyitásának napján, 1896. május 2-án a Várat és a Lánchidat már reggel 7 órakor lezárták. Az uralkodói pár délelőtt 10-kor indult el a palotából, és az Andrássy úton óriási tömeg szemlélte az előkelőségekkel felvonuló hintókat, s az „ó-divatúlag öltöztetett parókás és háromszögletű kalapos kocsisokat és fullajtárokat". Az Iparcsarnok előtt egy hatalmas díszsátor alatt foglalt helyet a királyi pár. Délelőtt 11 órakor — tévedésből már a királyt üdvözlő beszéd közben — megszólaltak a város harangjai és a Citadella ágyúi. A honvédség katonai léggömböt bocsátott fel, és az Vácig repült.

A kiállításnak egyik nevezetessége volt az *„Ős-Budavára"*. Ez a romantikus, ideiglenes építmény a török kori budavári palotát kívánta bemutatni. Még egy mecsetet is építettek a „falai" közé. Egyébként „vegyes" szórakozóhelyekkel volt tele, és alig élte túl a kiállítást. Helyébe a Vurstli lépett, amelyet azután az Angol Parkkal együtt a mai Vidám Park olvasztott magába. Eltűnt a mai szkanzenek ősének tekinthető *„néprajzi falu"* is. Az ebben fölépített házak az akkori Magyarország jellemző néprajzi egységeinek építkezési módját mutatták be. Lebontották azt a pavilont, amelyben *Munkácsy* Mihály nagyszerű „Krisztus Pilátus előtt" című képét helyezték el, és természetesen lebontották az akkori nagy gyárak és vállalatok ideiglenes pavilonjait is. Jó ideig működött még néhány vendéglő — a Wampetics, a Weingruber, a cukrászdák közül a Gerbeaud híres ligeti pavilonja. Ezeket a második világháború tüntette el.

A kiállítás bezárása után a lebontott épületek helyét újra parkosították, de egyúttal új épületet is emeltek. Így került a Feszty-körkép helyére a *Szépművészeti Múzeum* (tervezői ugyancsak Schickedanz és Herzog voltak). Az 1900—1906 között készült neoklasszikus épület monumentális hatását növelik az antik római építészetből kölcsönzött oszloprendek. Erre az épületre is — mint e kor építészetére általában — jellemző a jó mesterségbeli tudás, a pontos kidolgozás, az időtálló anyagok használata. (Abban az időben kezdtek kísérletezni a vasbetonnal. A földalatti villamos állatkerti állomása fölött vezet át az a kis híd,

01 NOV 1961
TUDOMÁNY

[illegible] az Állatkert épületeit. Ma is látható főbejárata is ekkor — 1912-ben — épült.

A két világháború között nem volt jelentősebb építkezés a Liget területén, hacsak a *műjégpálya* hatalmas betonmezőjére nem gondolunk, amelyet szerencsésen úgy valósítottak meg, hogy a tó nyári használatát, tájképi hatását egyáltalán nem zavarja. A Széchenyi fürdő nyitott medencéit körülölelő félkörű épület jól sikerült kiegészítése a réginek, és bár ismét nagy területet foglal el a parkból, céljánál fogva odaillik.

A második világháború előtt nagy gondot fordítottak a Városliget növényzetének szaporítására és ápolására. A park kezdett *botanikus kerti* jelleget ölteni, egyszersmind több játszóteret is berendeztek rajta. Rendezték a közismert „Fuit" (volt) feliratú sírkőnek a környékét is. E kő alatt *Horváth Jakab* pesti ügyvéd nyugszik. Saját kívánságára temették oda őt, aki valamikor a Martinovics-féle összeesküvés vádlottainak védője volt.

A második világháború a Ligetben, amely hosszú ideig hadszíntér volt, nagy pusztítást végzett. Utána egy ideig a környék szemétlerakodó telepének használták, fáinak tetemes részét tüzelőnek vágták ki. Az utóbbi két évtizedben lassan megújult, és ismét elérte a korábbi színvonalát. Sajnos azonban az épületek száma nagyon meggyarapodott, újabb meg újabb területeket hódítva el a növényektől. Oda kerül az új Nemzeti Színház épülete is, a felvonulási útvonallal már amúgy is leszűkített parkrészt még tovább csökkentve. Az évente ott megrendezett BNV elkerített területe jelenleg kikapcsolja a forgalomból a Városliget belsejét és jóformán megszünteti annak pihenőpark jellegét. A tó vizéből hatalmas reflektorállványok nyúlnak ki, a sima víztükröt gyalogjárók és egyéb építmények szabdalják szét.

Igaz, határozat van rá, hogy a BNV épületeit máshová kell telepíteni és reméljük, ennek végrehajtását már nem sokáig halogatják. Ha ez megtörténik, és az illetékesek többé nem engedve a kísértésnek vigyáznak arra, hogy ligetként maradjon: kedvelt Városligetünk hamarosan reneszánszát élheti.

Dr. Radnai Lóráni

M.D.K.

Rudolf v. Alt, festő

Két litografiáját közli a szerző: a Szentháromság utcát ábrázolót, háttérben a Mátyástemplommal (1848), és a Váci-utcát ábrázolót 1845-ből. Egyébként R. Altnak egy 32 könyvnatos rajzát tartalmazó albuma jelent meg Buda-Pest címmel 1842-ben.

Ervin Szenger: A Town's History through Prints and Water Colours.

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. ajzs. [illegible] sz. 18-19. old.

aug. ny.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

Katalógus. 15.- A Nemz. Múz. a Széna-Calvin-tér felől, ceruza és vizfestmény. 17.9+22.5 cm. Szépmüv. Múz. grafikai osztály. E vázlat után 4 kép készült még. 218.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 195[illegible]

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A bécsi művésznek a Nemz. Múzeumról 1847-ben készült akvarelljének ceruzavázlata, megkapó képet nyújt Pest sürgő-forgó életéről. LIII. tábla, 4. kép. 215.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

Alt Rudolf

látképeket készített a múlt náradbeli Pestről.

Balogh András: A képzőművészeti gicces. Ill. Artner Tivadar. Bp. 1964. 131 l. /Gondolattár/

49. l.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A bécsi művésznek megkapóan élethü akvarellje 1847-ből a Nemz.Múzeumról Pest sürgő-forgó életéről. 215.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A Nemz. Múz. első természetutáni ábrázolója. A Calvin tér felől, élénk környezetrajzban, Sandmann litográfiájában jelent meg rajza. 215.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

Katalógus.15/a.- A Nemz.Múz.a Széna-tér felől nézve Vizfestm.15+22 cm."R Alt.1847". Lásd:Katalógus.15-öt. Föv.Tört.Múz. 218.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica.VII.1955.Bp."Művelt Nép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A bécsi művésznek a Nemz. Múzeumról 1847-ben készült akvarelljének ceruzavázlata. LIII. tábla, 4. kép. Fekete repr.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Rudolf von Alt, festő

rajza után készült s a Nemzeti Muzeumot 1845-ben ábrázoló ~~mel-~~ ~~setet~~ Sandmann-féle litografiát körli:

Ervin Scenger: A Town's History through Prints and Water Colours

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. apr. ~~[illegible]~~ külön sz. 18-19. old.
ang. my.

M.D.K

Alt Rudolf, festő

Katalógus. 38.-"Vogelperspektiv-Ansichten 4 Bll. Wien, 1855-56. Pesth-Ofen nach d. Natur getz. et lith. v. R. Alt Szinezett litográfia. 44.6+60.5 cm. Körülvágott példány A város madártávlati képe a Margitszigetről, jól lát zik a múzeum.-Tört. Képcsarnok. 220.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia ARchaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

Katalógus.15/b.-A Nemz.Múz.a Széna-tér felől néve. Viz
nézve. Vizfestmény. 21.2+31 cm. "R.von Alt Pesth". Hite-
lessége kétséges. Főv.Tört.Múz. Lásd: Katalógus 15-ö
218.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum Ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudomá-
nyos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

Katlógus.15/c."16.Nemzeti Muzeum,National Museum". A főhomlokzat a Széna-tér felől.Kézzel szinezett litográfia.20+16 cm."...Nach d.Natur gezeich.v.R. Alt.Litogr.v.A.Sandmann.Tört Képcsarnok.Lásd:Katalógus 15-öt. 219.o.

Fejős Imre:A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica.VII.195[illegible].Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.195[illegible]

Alt Rudolf, festőművész, [1812–1905].

Képző-ipar-foto-és filmművészet.

Magyar Nemzeti Múzeum, 1847. Részlet 4/B. III.
Litográfia. /említve/.

Látkép, tájkép.

Alt Rudolf: Pest–Buda látképe északról, 1830,
Könyomat. /említve/.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 41-old., 42–

MOK

Alszer Menyhért és Blint Tamás
könyvkötő.

1634 ben voltak mesterek Kassán

÷ Kassai könyvkötők

Grafikai Szemle 1910 évf 6 z 181 l.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A bécsi művészalkotása Pest legérzékletesebb madártávlati képe, amelyen a Nemz. Múz. épülete uralkodik az egész városrész felett. 215.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

Katalógus.14.- "A Nemz.Múz.Pesten.Das Nationalmuseum in Pesth."A Calvin-tér felől az előtérben vásári jelenetekkel".Buda-Pest.Előadva 32 eredeti rajzolatban Alt Rudolf által.Rajzolta Sandmann..."Fehér papiron sárga alappal nyomtatott litográfia.1845.márc.Tört.Képcsarnok,Főv.Tört.Múz. 218.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 213.o.

Folia ARCHEOLOGICA,VII.1955.Bp."Művelt Nép"tudományos és ismeretterjesztő Kiadó.Bp.1955

Patak Jenő

Alt R./Bécs 19.sz./müve a Müegylet sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.l.332.old.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

A bécsi festőnek a Nemz. Múzeumról készült /1847/ akvarelljéről az ötvenes években szines litográfia k készült. 215.o.

Fejős Imre: A Nemzeti Múzeum ábrázolásai. 215.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1955

1021

ELTŰNT ÉS «ÉLŐ» ÉPÜLETEK A VÁROSLIGETBEN

„Az omnibusz fedélzetén
Láttuk meg egymást, ön meg én,
Tavasz volt a ligetben. ;
Liget... Körönd... és Oktogón...
Csak néztük egymást olvadón
Mi ketten." (Heltai Jenő)

Valamikor a pesti határ szélfútta homokjából kis buckák és közöttük a Rákospatak vizéből táplálkozó mocsarak, nádas tavak képződtek a mai Városliget területén és tették változatossá e helyet. Fordulatos múltja során a tatárjárás utáni időkben a domonkosrendi apácák birtoka, Mátyás idején vadaskert volt. I. Lipót a Városi Tanács kezére adta, s ekkor kezdték meg tervszerű fásítását.

A Ligetet vagy ahogyan gyakran nevezték, a *Városerdőt* a XVIII. század végén legelőnek használták. Először Boráros János városbíró 1794-ben javasolta, hogy az erdőt, a közönség használatára kirándulóhellyé alakítsák. A tanács megbízására 1799-re tervet készítettek, de sokallva a költségeket, a tanács inkább bérbe adta ezt a területet Batthyány József hercegprímásnak. A főpap el is kezdte a csatornázást, a tó szabályozását, a szigetek kialakítását, a fásítást. Néhány hónappal később azonban meghalt, és a bérletet öröklő Batthyány Tivadar nemtörődömsége miatt a munkálatok abbamaradtak. A tanács — vétkes mulasztás címén — 1805-ben föl is bontotta a szerződést.

Az 1808-ban megalakult Királyi Szépítő Bizottság — ennek feladata volt a főváros fejlesztése — egyik programpontjának tekintette a Városerdő további kiépítését. *Nebbien Henrik* francia származású kertépítőt bízták meg az új tervek elkészítésével. Nebbien a mai Gorkij fasort — amelyet a városi tanács már fásított —, reprezentatív bevezető útvonalnak szánta. Ezért ezt az utat a Lövölde tértől — ahol akkoriban a városi lövölde épülete állott — villatelkekkel vették körül, hogy a Ligetbe vezető útvonal zöldövezetét szélesítsék. Sajnos, a fasorhoz vezető Király (a mai Majakovszkij) utcát — a fejlődő városnak egyik sugárirányban kivezető főútvonalát — sohasem sikerült igazán szépen rendezni. Pardoe Júlia utazó 1840-ben Pesten járva a városligeti promenádot a párizsi Bois de Boulogne-hoz (boá dö bulony) hasonlítja, ugyanakkor kárhoztatja a még mindig megkötetlen vándorhomok porát és a Király utca szennyét, bűzét.

Rendezték a két városligeti tavat is. A nagyobbik tónak még a múlt század második felében is két szigete volt. Az egyik — nagyjából a mai Széchenyi fürdő helyén — a *Nádor-* vagy *Páva-sziget*, a másik a most is meglevő *Széchenyi-sziget*, amelyen a „Vajdahunyad vára" áll. Erre egy kicsi — a pestiektől „drótkid"-nak becézett — kábelhíd vezetett. Az Iparcsarnok helyén egy kisebb tó, a

A Páva-sziget (Alt Rudolf rajza az 1840-es évekből)

ELTŰNT ÉS «ÉLŐ» ÉPÜLETEK A VÁROSLIGETBEN

Hattyú-tó vize a *Hattyú-szigetet* ölelte körül. Hattyúk azonban aligha úszkálhattak benne, mert a *Hölgyfutár* című lap még egy 1857-ben megjelent cikkében is csak *reméli* a betelepítésüket. Ez a cikk azonban már hírt ad arról, hogy csóna-

A régi Budavárát mímelő épületek falain mulatságosan hatnak a vendéglők hirdetései

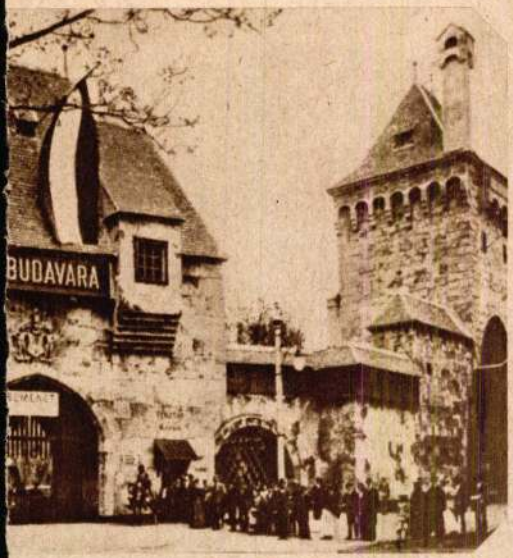

Az „Ős-Budavára" bejárata

kok bérelhetők a tavon. Később — 1861-ben — két mentőcsónakot is „üzembe helyeztek" a balesetek megakadályozására.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa, mely az 1856-ban feloszlatott Szépítő Bizottság helyett folytatta ezt a munkát, a Ligetet

A királyi díszsátor a millenniumi kiállításon

már egy nagyobb városrendezési elképzelésbe is bevonta. Mindenekelőtt bővíteni akarták, mégpedig a mai Népstadiont környező területtel, amelynek homokbányákkal összeszabdalt szántóit akkoriban *Istvánmező*nek nevezték. Az így megnagyobbított Városliget folytatása lett volna a Kerepesi temető, az Orczy kert, a Népliget, kifelé pedig a parkosított lóversenypálya. Mindez együtt Pest városát zöldövezettel szegélyezte volna.

A főváros azonban túlnőtt a tervezett kereteken, és a zöldövezeten kívül is megkezdődött a nagyarányú lakásépítés, az ipari üzemek létesítése, a kivezető utak mentén a városias utcakép kialakítása. A várost keretező összefüggő zöldövezetet tehát nem sikerült megvalósítani, sőt az idők során a fás, füves részek inkább csökkentek, mint gyarapodtak.

A Városliget első területvesztesége az *Állatkert* kihasításával kezdődött. Kezdetben a Liget egész északnyugati negyede — tehát a mai Vidám Park is — az Állatkerthez tartozott. Ez azonban még jól ápolt park lévén, nem csorbította volna az eredeti elképzelést. Sajnos később a vendéglők, szórakozóhelyek építése és a szánalmas mutatványosbódék térhódítása elindította a *„Vurstli"* kialakulását, és ezzel a Ligetnek ez a része kezdte elveszíteni pihenőparkos jellegét.

Ezt követően egymás után — okkal vagy ok nélkül — újabb épületeket emeltek a Városligetben. Például az 1885-ben rendezett iparegyesületi kiállítás céljaira készült el az *Iparcsarnok* és a *Közlekedési Múzeum*. (A második világháborúban megmaradt falaikat a helyreállításkor ismét felhasználták.)

A Liget jelentősége akkor nőtt meg különösen, amikor a múlt század végén megépült a mai Népköztársaság útja (régen Sugárút, majd Andrássy út), amely a Nagykörút áttörésével együtt — hatalmas áldozatok árán — a már jórészt beépített területeket nagyvonalú városrendezési elképzelésbe foglalta. Az új út a régi Király utca szerepét is átvette, pompás összeköttetést teremtve a belváros és a Városliget között.

Amikor 1896-ban Magyarország ezeréves fennállásának ünnepségei alkalmával kiállítást rendeztek, erre a Városliget területe kínálkozott a legmegfelelőbbnek. Főbejáratát a mai Hősök terén alakították ki. Onnan ágaztak szét a Ligetbe az akkor megépített és ma is meglevő, széles fasorral szegélyezett utak, köztük a Sugárút folytatásaként a hídon átvezető útvonal is. Ez akkor még nem egyenes irányban, hanem a tó mögött elkanyarodva haladt tovább. A ligeti tó

ekkor kapta mai formáját. Ugyancsak ekkor épült meg a fölötte átvezető — *Zielinszky Szilárd* tervezte — kecses vonalú vashíd is. A négy nyomvonalnyi (10 m) szélességű híd ma is kitűnően teljesíti feladatát. A kiállítás forgalmának lebonyolítására épült meg — Európában elsőként — az úttest alatt vezető villamos vasút is.

A kiállításnak mintegy bejáratául szolgált a *millenniumi emlékmű*. Ennek akkori formája eltért a mai tól: a középtengelyben, az angyalos oszlop helyén állott a millenniumi zászló, amelyet később a Széchenyi-hegyre helyeztek át. A két karéjban elhelyezkedő „gloriette" — több uralkodó szobra állt rajta — csak főformáiban hasonlított a mostanihoz, amelyet csupán századunk elején — *Schickedanz* Albert és *Herzog* Fülöp tervei szerint — alakítottak ki. (A szobrok nagy részét *Zala* György készítette.)

A *Műcsarnok*, a Képzőművészeti Társulat otthona — ugyancsak Schickedanz alkotása — 1896-ban már készen állott. Vele szemben, a *Szépművészeti Múzeum* helyén akkor még a *Feszty Árpád* festette, a honfoglaló magyarok bejövetelét ábrázoló, hatalmas körkép volt kiállítva. A körképet később a Vurstli területén állították fel. Befoglaló épülete a második világháború alatt annyira megsérült, hogy helyreállításáról le kellett mondani.

A millenáris kiállítás területén számos pavilon épült, amelyekben a magyar mezőgazdaság és ipar termékein kívül külföldi államok árui is helyet kaptak. A tó szigetén, a manapság *Vajdahunyad* várának nevezett épületcsoport — *Alpár* Ignác építész műve — eredetileg *ideiglenes* jelleggel készült. A vasvázas szerkezetet vékony falak töltötték ki, és a homlokzatokat mesterségesen régiesre formálva igyekeztek a magyarországi építészet román, gótikus és barokk emléktárából néhány jellemző motívumot bemutatni. Nagy közönségsikere aztán arra ösztönözte az államot, hogy lebontása után, *végleges* formában is megépíttesse. Elkészülte után — 1907-ben — a már formai és részletfinomságokban is bővelkedő festői épületkomplexumba a *Mezőgazdasági Múzeum* költözött be.

Az épületcsoport keleti részén egy román kori kápolna áll. Főhomlokzatára a *Ják* községbeli bencés templom díszes kapukeretének másolata került. Mellette egy ugyancsak román kori szép kolostorudvarra pillanthatunk be. Északi sarkán több festői várfal és bástyarészlet teremt kapcsolatot a kapu melletti nagy „kínzótorony"-hoz. E torony több magyarországi várnak a részleteiből tevődik össze. Kiugró zárt erkélyéhez a vajdahunyadi vár egy részlete szolgált mintául. A torony mellett levő kapu a lebocsátható rácso-

A városligeti román stílusú kápolna hátsó része (Bangha Ernőné felvétele)

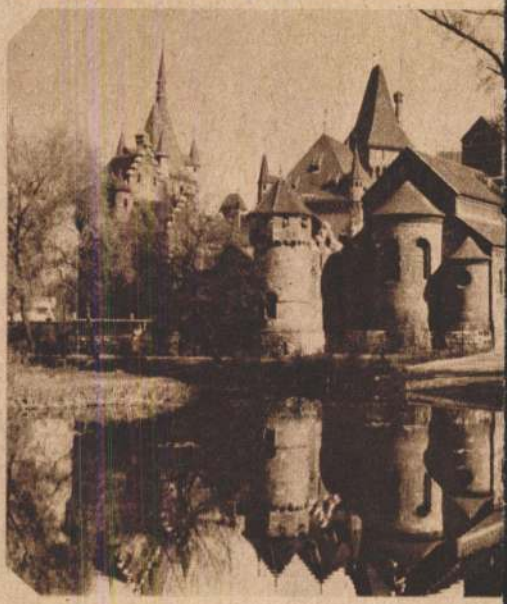

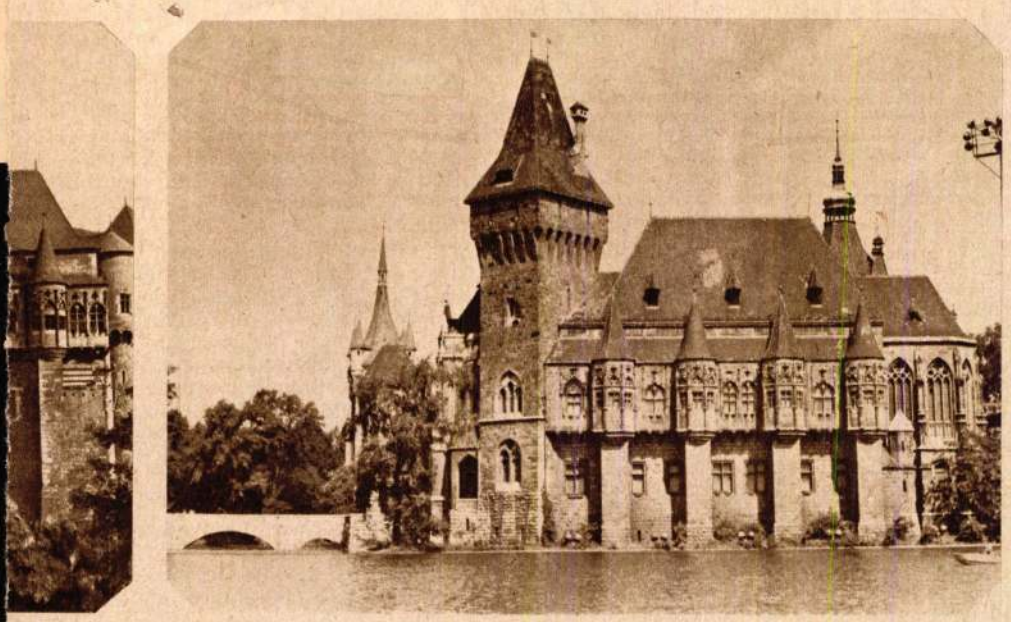

A valódi Vajda-Hunyad vára (balra) és az utánzat (jobbra): a városligeti „Vajda-Hunyad vár" épületkomplexumának középkori része (Bodnár Miklósné felvételei)

zat utánzatával a gótikus várkapuk példája. Ugyancsak a vajdahunyadi vár egy-egy részének a másolata a nagy sarokto-

A főváros idegenforgalmának egyik látványosságát, a ligeti tavat elcsúfítják a BNV épületei (Bojtár Ottó felvétele)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS TUDOMÁNY
Hét Budapest
NOV 10

rony és mellette a lovagtermi épületrész, amely a kompozíció legszebb részlete. A gótikus csoporttól déli irányban a reneszánsz és barokk épületek csoportja a magyarországi kastélyépítészet néhány kiváló emlékének részleteiből ötvöződött egységgé.

A kiállítás megnyitásának napján, 1896. május 2-án a Várat és a Lánchidat már reggel 7 órakor lezárták. Az uralkodói pár délelőtt 10-kor indult el a palotából, és az Andrássy úton óriási tömeg szemlélte az előkelőségekkel felvonuló hintókat, s az „ó-divatúlag öltöztetett parókás és háromszögletű kalapos kocsisokat és fullajtárokat". Az Iparcsarnok előtt egy hatalmas díszsátor alatt foglalt helyet a királyi pár. Délelőtt 11 órakor — tévedésből már a királyt üdvözlő beszéd közben — megszólaltak a város harangjai és a Citadella ágyúi. A honvédség katonai léggömböt bocsátott fel, és az Vácig repült.

A kiállításnak egyik nevezetessége volt az *„Ős-Budavára"*. Ez a romantikus, ideiglenes építmény a török kori budavári palotát kívánta bemutatni. Még egy mecsetet is építettek a „falai" közé. Egyébként „vegyes" szórakozóhelyekkel volt tele, és alig élte túl a kiállítást. Helyébe a Vurstli lépett, amelyet azután az Angol Parkkal együtt a mai Vidám Park olvasztott magába. Eltűnt a mai szkanzenek ősének tekinthető *„néprajzi falu"* is. Az ebben fölépített házak az akkori Magyarország jellemző néprajzi egységeinek építkezési módját mutatták be. Lebontották azt a pavilont, amelyben *Munkácsy* Mihály nagyszerű „Krisztus Pilátus előtt" című képét helyezték el, és természetesen lebontották az akkori nagy gyárak és vállalatok ideiglenes pavilonjait is. Jó ideig működött még néhány vendéglő — a Wampetics, a Weingruber, a cukrászdák közül a Gerbeaud híres ligeti pavilonja. Ezeket a második világháború tüntette el.

A kiállítás bezárása után a lebontott épületek helyét újra parkosították, de egyúttal új épületet is emeltek. Így került a Feszty-körkép helyére a *Szépművészeti Múzeum* (tervezői ugyancsak Schickedanz és Herzog voltak). Az 1900—1906 között készült neoklasszikus épület monumentális hatását növelik az antik római építészetből kölcsönzött oszloprendek. Erre az épületre is — mint e kor építészetére általában — jellemző a jó mesterségbeli tudás, a pontos kidolgozás, az időtálló anyagok használata. (Abban az időben kezdtek kísérletezni a vasbetonnal. A földalatti villamos állatkerti állomása fölött vezet át az a kis híd,

A ... lentősebb épít... csak a *műjégpálya* hatal... zőjére nem gondolunk, amelyet szerencsésen úgy valósítottak meg, hogy a tó nyári használatát, tájképi hatását egyáltalán nem zavarja. A Széchenyi fürdő nyitott medencéit körülölelő félkörű épület jól sikerült kiegészítése a réginek, és bár ismét nagy területet foglal el a parkból, céljánál fogva odaillik.

A második világháború előtt nagy gondot fordítottak a Városliget növényzetének szaporítására és ápolására. A park kezdett *botanikus kerti* jelleget ölteni, egyszersmind több játszóteret is berendeztek rajta. Rendezték a közismert „Fuit" (volt) feliratú sírkőnek a környékét is. E kő alatt *Horváth Jakab* pesti ügyvéd nyugszik. Saját kívánságára temették oda őt, aki valamikor a Martinovics-féle összeesküvés vádlottainak védője volt.

A második világháború a Ligetben, amely hosszú ideig hadszíntér volt, nagy pusztítást végzett. Utána egy ideig a környék szemétlerakodó telepének használták, fáinak tetemes részét tüzelőnek vágták ki. Az utóbbi két évtizedben lassan megújult, és ismét elérte a korábbi színvonalát. Sajnos azonban az épületek száma nagyon meggyarapodott, újabb meg újabb területeket hódítva el a növényektől. Oda kerül az új Nemzeti Színház épülete is, a felvonulási útvonallal már amúgy is leszűkített parkrészt még tovább csökkentve. Az évente ott megrendezett BNV elkerített területe jelenleg kikapcsolja a forgalomból a Városliget belsejét és jóformán megszünteti annak pihenőpark jellegét. A tó vizéből hatalmas reflektorállványok nyúlnak ki, a sima víztükröt gyalogjárók és egyéb építmények szabdalják szét.

Igaz, határozat van rá, hogy a BNV épületeit máshová kell telepíteni és reméljük, ennek végrehajtását már nem sokáig halogatják. Ha ez megtörténik, és az illetékesek többé nem engedve a kísértésnek vigyáznak arra, hogy ligetként maradjon: kedvelt Városligetünk hamarosan reneszánszát élheti.

Dr. Radnai Lóránt

Jakob Alt.(bécsi) F.0.19.

frankfurti születésü. 182o-tól jelentek meg litografált dunai látképei, köztük több magyar vonatkozásu. Kassán is járt, 1853-ban kiállitotta Pesten a Kassaz székesegyház olajképét.

MDK

Alt, Jakob

A Budai Dunapart, vf.

Szépm.Műv. Graf.Gyűjt. 82.kiáll. Hoffmann S. em.kiáll. 1948. dec.

mdk

Alt I.

Könyomatu vedutája (Pest-Budai tát
képek az 1820-40es évekből.

Bertalan V. A Kiscelli Muzeum. Bp. 1962.

30. l

Doc 3.

MDK

Sandmann, graf.

406. Alt Jakab után : Komárom. Körajz."Szin./

Árverési Közlöny. 1929. 3.rk.sz.ápr. 25.l.

ALT,Rudolf,festő M.D.K.

/ 1812-1905/

A pesti Kereskedelmi Csarnok, un. Lloyd Paleta látképe a Dunaparttal. /vizfestmény/ 1847. reprodukció

Cennerné Wilhelmb Gizella:Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 279.l.

ALT,Rudolf festő M.D.K.

/1812-1905/

Az óbudai hajógyár. /vizfestménye után kézzel szinezett litográfia Franz Sandmanntól. A Festői Megtekintések Budára és Pestre.-Malerische Ansichte von Ofen und Pest.....Wien,o.J. /1850-es évek/c. sorozat 21. lapja.

repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella:Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 281.l.

Mak

Alt Rudolf

könyomatú látképei: József tér, Rakpiac, Ujvásártér, Dunapart.
Vízfestménye: Az obudai hajógyár
1847-1848.

kép 31. lapon

Bertalan Vilmos. A kiscelli Muzeum. Bp. 1962, 30. l.

CHRISTIAN M. NEBEHAY

VIENNA I · AUSTRIA · ANNAGASSE 18 / CABLES: NEBEHAYBOOKS

Die Metropolitankirche zum Hl. Stephan in Wien.

L'Eglise cathedrale de Saint Etienne a Vienne.

Nr. 68

LISTE 90

ÖSTERREICH — UNGARN

ANSICHTEN **KOSTÜME** **AQUARELLE**

AUSTRIA-HUNGARY: VIEWS & COSTUMES (FINE COLOURED PLATES & WATERCOLOURS)

Tafel I

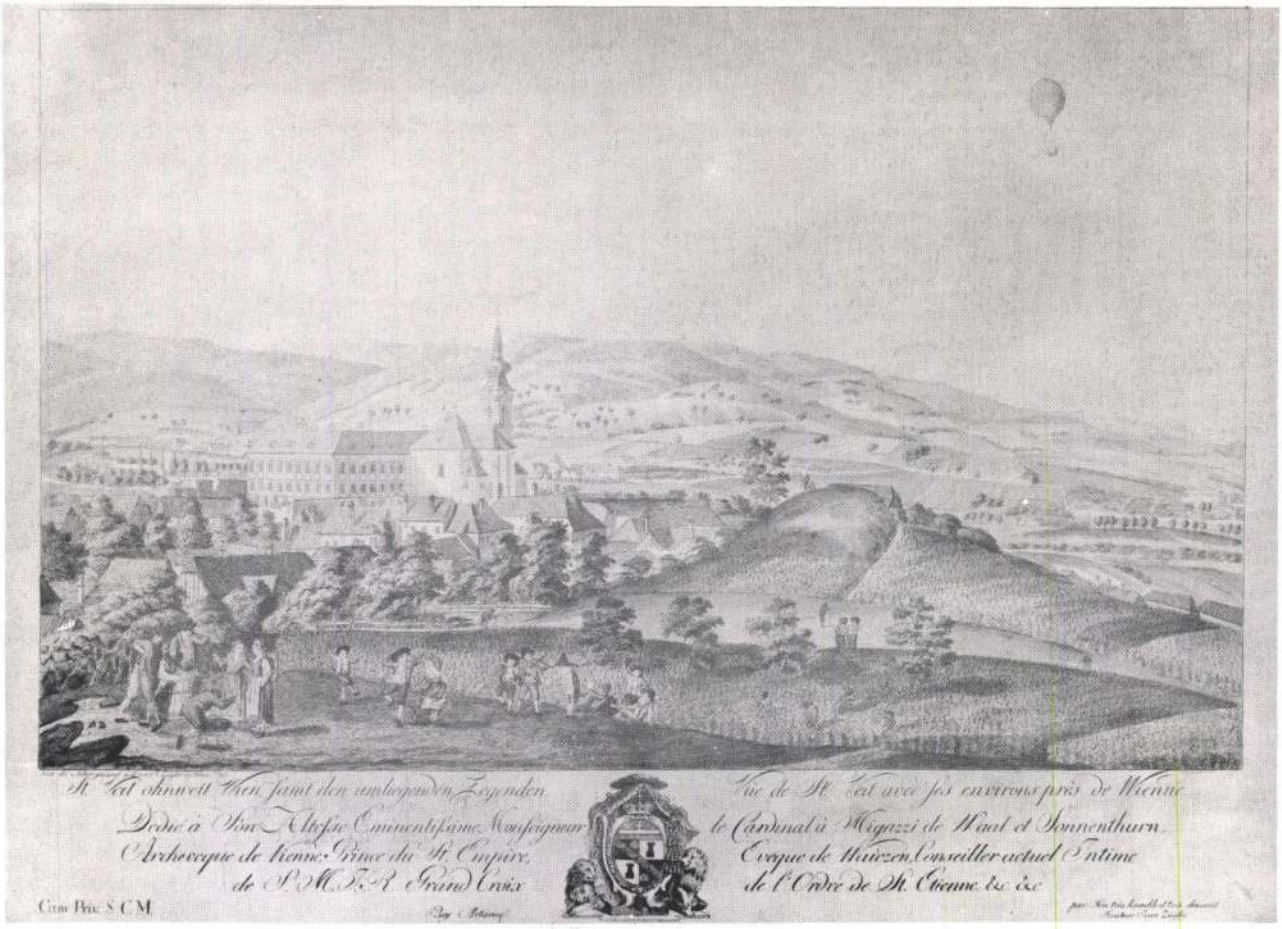

Nr. 22 (unbekannter Zustand mit eingestochenem Luftballon)

Nr. 61

CHRISTIAN M. NEBEHAY
Old and rare books
WIEN I. Annagasse 18
(Vienna) AUSTRIA

November 1964

LISTE 9o

K O L O R I E R T E A N S I C H T E N

d e r

Ö S T E R R E I C H I S C H - U N G A R I S C H E N M O N A R C H I E

i n h e r v o r r a g e n d e r Q u a l i t ä t.

N e b s t

einer A n z a h l u n k o l o r i e r t e
(P R O B E D R U C K
z w e i s e l t e n e n

e i n i g e n a u s g e z e i c h

v o n

R U D O L F

Bedauerlicher Weise sind alle Reproduktionen (bis auf die Nummern 146 und 152 die nicht direkt produziert wurden, sondern Zwischenaufnahmen) über die Schönheit der Vorlagen flau und geben nügend wieder.
So sind z.B.: die beiden Alt - Aquarelle auf Tafel V im Original einander vollkommen ebenbürtig in Farbenfrische und Klarheit.

Ausgestellt im unteren Ausstellungsraum Ende November und den ganzen Dezember 1964
Täglich von 9 - 13 & 15 - 18 Uhr (auch an Samstagen)

*

Die Kunden unseres Hauses werden auf eine bequeme Parkmöglichkeit aufmerksam gemacht: Garage des VIENNA INTERCONTINENTAL HOTEL, Einfahrt Heumarkt, wo tagsüber Wagen stundenweise eingestellt werden können (bis zu 3 Stunden für Schilling 1o,-)

Gleichzeitig stellen wir aus:

JAGDDARSTELLUNGEN DES XVI. JAHRHUNDERTS

VON STRADAN

(es erscheint gleichzeitig unsere Liste 89, in der 166 Blatt beschrieben sind)
Diese Blätter sind im Stiegenaufgang & im Vorzimmer zur Schau gestellt.

Im oberen Ausstellungsraum:

FEDERZEICHNUNGEN UND GOUACHES

VON

KARL STARK

Telephon : 52 18 01
Telegramm: NEBEHAYBOOKS, WIEN

Cables: NEBEHAYBOOKS, VIENNA
Codeword for list 90: ZIEGLER

Preise in österreichischen Schilling / Prices in Austrian Schillings

Ungefähre Umrechnungstabelle / Approximate rate of exchange:

100,--	Schilling	=	DM	15,20	=	sfr.	16,--	=	US-$ 4,00
200,--	"	=	"	30,40	=	"	32,--	=	" 8,00
300,--	"	=	"	45,60	=	"	48,--	=	" 12,00
400,--	"	=	"	60,80	=	"	64,--	=	" 16,00
500,--	"	=	"	76,00	=	"	80,--	=	" 20,00
600,--	"	=	"	91,20	=	"	96,--	=	" 24,00
700,--	"	=	"	106,40	=	"	112,--	=	" 28,00
800,--	"	=	"	121,60	=	"	128,--	=	" 32,00
900,--	"	=	"	136,80	=	"	144,--	=	" 36,00
1000,--	"	=	"	152,00	=	"	160,--	=	" 40,00

V o r w o r t

Die nachstehend angebotenen graphischen Blätter zählen mit zu dem Schönsten, das jemals für irgend eine Stadt oder irgend ein Land geschaffen wurde.

Es sind durchwegs U m r i ß r a d i e r u n g e n nach Entwürfen namhafter Künstler von hervorragenden Stechern gestochen und zeitgenössisch -nach den Originalvorlagen der Entwerfer- koloriert. Man spricht von Umrißradierung deshalb, weil tatsächlich nur die Umrißlinien des Dargestellten radiert wurden. Dem Koloristen wurde es überlassen, zunächst für die notwendige Schattierung mittels des Pinsels zu sorgen, bevor er begann, sein Kolorit aufzutragen.

Unseres Wissens hat sich noch niemand mit der Frage beschäftigt, warum man, gegen Ende des 18. Jahrhunderts, auf diese Technik verfiel. Nicht zuletzt, so meinen wir, muß Sparsamkeit die Ursache hiezu gewesen sein. Denn, seit dem Aufkommen der Aquatintatechnik, wie sie zumal in England angewandt wurde, hatte man in dieser ein hervorragendes Mittel zur graphischen Abstufung von Licht und Schatten gefunden. Verzichtete man also darauf sie hier anzuwenden, so liegt die Erklärung auf der Hand, daß in erster Linie wohl der Kupferstecher Anspruch auf ein beträchtliches Honorar hatte und man an seiner Arbeit sparte. Für das Kolorieren der Blätter, für das, wie man aus der Jugend eines R u d o l f von A l t weiß, auch begabte Kinder in frühem Alter herangezogen wurden, wird man wohl nur Pfennige oder Heller auszugeben gehabt haben. Von der Schweiz ausgehend, kam diese Technik auch nach Österreich und hier war es vor allem das Haus A r t a r i a, das für die Stadt Wien und die Landschaft der österreich-ungarischen Monarchie Serien und Einzelblätter verlegte, die in nichts den Erzeugnissen anderer Länder nachstehen, ja diese vielfach übertreffen.

Vor allem ist es die allgemein bekannte Folge der Wiener Veduten von S c h ü t z & Z i e g l e r die seit fast 200 Jahren unvermindert das Auge erfreut. Von keiner Stadt der Welt erschienen Veduten in diesem Umfang und in ähnlicher Vollendung. Die Serie, wir haben darauf schon wiederholt hingewiesen, erlebte das merkwürdige Schicksal, daß sie niemals vollständig als Buch erschienen ist. Ja nicht einmal über ihren tatsächlichen Umfang ist man sich im Klaren, denn Ignaz S c h w a r z ihr Bibliograph, beschränkt die Anzahl der Wiener Blätter willkürlich auf 57 ohne die kurz darauf erschienenen Blätter

siehe Nr.1-69, Titelbild und Tafel I.

der gleichen Künstler in sein Verzeichnis mit aufzunehmen wiewohl sie einwandfrei zu der Folge gehören.

Anscheinend haben sich die Blätter stets einzeln so gut verkauft, daß dem Verleger um den Absatz niemals bange sein mußte. Einer ersten Folge von 36 Blatt wurde ein Titelblatt beigegeben mit dem Zusatz: "première Partie". Aber:nicht nur, daß niemals ein Titelblatt für die "Seconde Partie" erschien, wurden, aus einem nichtersichtlichen Grund, schon bei der zweiten Auflage lo Platten ausgeschliffen (darunter die bezauberndsten Blätter, wie zum Beispiel das Blatt von O b e r St. V e i t und die somit fehlenden Blätter durch lo, mittlerweile neu erschienene ersetzt.

siehe Nr. 61 (Tafel I)

Viel später erst, um 1792, erschien die Folge in neuer Numerierung und mit gedruckten Textblättern Hier aber sind es nicht mehr durchwegs die ersten Zustände, sondern man hat inzwischen eingetretene bauliche Veränderungen durch Aufstechen der Platten berücksichtigt, wie auch im Verlauf der Jahre, den tiefgreifenden modischen Veränderungen Rechnung getragen, bis weit hinein in das XIX. Jahrhundert zu welcher Zeit manche Blätter mit vollkommen neuer Biedermeierstaffage erschienen. Darüber gibt das zitierte Werk von Ignaz Schwarz hinreichend Auskunft. Auch erwies es sich als durchaus unglückliche Idee, fünf der Blätter im Quer-Folio Format erscheinen zu lassen, die naturgemäß, gebundenen Folgen nicht beigegeben werden konnten gerahmt an der Wand zugrunde gingen und so gut wie unauffindbar sind. Um 1792 herum schienen die Verleger dies eingesehen zu haben und das ist der Grund, weshalb zumindest einige von ihnen durch Neuausgabe im Format der Serie ersetzt wurden.

Kurzum: dem Sammler von Blättern dieser Folge kann nur geraten werden, zunächst ein schönes Exemplar der "Première Partie" zu erwerben und, darauf aufbauend, seine Sammlung zu ergänzen. Das hier angebotene Material wird Vorhandenes hinsichtlich von Lücken und Zuständen glücklich zu ergänzen im Stande sein.

Wir sind in der glücklichen Lage, ein komplettes Exemplar der Serie anzubieten, das wir soeben erwarben. Es ging im Jahre 1936 durch unsere Hände, fand seinen Platz in der wohl schönsten englischen Sammlung von coloured plates-books und fand jetzt seinen Weg zurück nach Wien. In dem Bestreben, das Exemplar geschlossen zu erhalten bieten wir es zunächst komplett an.

siehe Nr. 1 Titelbild & Tafel I.

Die meisten Blätter der übrigen Abteilungen sind gleichfalls im Verlage von A r t a r i a erschienen Unsere Liste gibt ein schönes Zeugnis von der bis heute niemals bibliographisch erfaßten Tätigkeit dieses Hauses.

Ein besonders glücklicher Umstand ließ uns eine Reihe von u n k o l o r i e r t e n P r o b e d r u c k e n zu zwei anderen großen Artaria-Serien auf-

finden. Es ist: die Serie der J a n s c h a - R u n k - Z i e g l e r b l ä t t e r, die, ein Gegenstück zur Wiener Folge, die Landschaft der österreichisch ungarischen Monarchie zeigt, und (ein Blatt): Die Janscha - Ziegler Serie der Rheinansichten. Ähnliches war unseres Wissens niemals im Handel. Es muß sich um Bestände des Artaria'schen Verlagsarchiv handeln, oder aber die Blätter sind aus dem Nachlaß eines der Stecher in eine Sammlung geraten, wo sie bis vor Kurzem aufbewahrt wurden. Hier bietet sich für den Graphiksammler und vor allem für Graphiksammlungen eine einmalige Gelegenheit, Probedrucke bedeutender Blätter des XVIII. Jahrhunderts zu erwerben siehe Nr.119-133 und Tafel IV

Nicht minder bedeutend sind zwei der beschriebenen und abgebildeten Blätter, die jeweils im Himmel eingestochen, einen schwebenden Luftballon zeigen siehe Nr.61 & 108 und Tafel I & II

Die Eroberung der Luft fällt in den Beginn des XVIII. Jahrhunderts. Dem Jesuiten Don L o r e n z o G u s m a o soll es am 8. August 1709 gelungen sein, vor dem König in Lissabon ein Ballonmodell durch erhitzte Luft zum Steigen zu bringen. Nachhaltigen Erfolg jedoch hatte erst der Franzose S t e p h a n M o n g o l f i e r, der am 5. Juni 1783 den ersten unbemannten, über einem Feuer mit heißer Luft gefüllten Ballon in Annonay öffentlich steigen ließ. Aber erst die Entdeckung des Wasserstoffes durch den englischen Gelehrten C a v e n d i s h (1766) schuf den geeigneten Auftrieb. Den Brüdern R o b e r t gelang die Erfindung eines Mittels zur Lösung des Kautschuks und dem französischem Physiker C h a r l e s die Dichtung der Ballonhülle. Gleichzeitig arbeiteten die beiden Franzosen P i l à t r e de R o z i e r und der Marquis d'A r l a n d e s an einer Lösung und ihnen gelang, am 21. November 1783 der e r s t e m e n s c h l i c h e Flug mit einer Montgolfière. Am 1. Dezember 1783 jedoch unternahm C h a r l e s mit R o b e r t den ersten geglückten Flug mit einem Wasserstoff-Ballon und entschieden damit den Wettkampf beider Ballonarten zugunsten des Gasballons.

Am 7. Januar 1785 überflog der Franzose J e a n P i e r r e B l a n c h a r d zusammen mit dem Amerikaner J e f f r i e s den Ärmelkanal. Wir erwähnen B l a n c h a r d deshalb, weil er es war, der am 9. März einen mißglückten und am 6. Juli 1791 den ersten geglückten Flug in Wien unternahm. Schon vorher hatte der Feuerwerker P e t e r S t u w e r vom Prater aus Ballons aufsteigen lassen (erster Versuch am 7. Juli 1784). Wir meinen aber, daß es B l a n c h a r d s Unternehmen war, daß die Aufmerksamkeit weiter Kreise in Österreich auf dieses neue "Verkehrsmittel" lenkte. Daher die beiden von uns verzeichneten B a l l o n d a r s t e l l u n g e n.

Beide Blätter sind in der Literatur vollkommen unbekannt. Sie fehlen bei Libmann-Wahl, Ka-

talog der ersten internationalen Luftschiffsfahrts-Ausstellung (ILA), Frankfurt 1909,
Otto Nirenstein, Luftfahrt im alten Wien, und
Ignaz Schwarz, Luftfahrt im alten Wien.
Kein Exemplar in der Sammlung Colonel R.L.Preston, London Sotheby, 2o. März 1962.

Endlich verweisen wir noch auf die schönen Aquarelle von R u d o l f v o n A l t, darunter zwei Neuerwerbungen von hervorragender Qualität. siehe Nr.149-156 und Tafel V

Es wäre unser Wunsch gewesen, diese Liste als gedruckten Katalog erscheinen zu lassen. Ihr Inhalt hätte dies mehr als gerechtfertigt. Allein die Kürze der zur Verfügung stehenden Zeit erlaubte die Drucklegung vor Weihnachten nicht mehr. Die Beschreibungen sind kurz, aber exakt. Über den Zustand der Blätter geben folgende Sigeln Hinweise (jeweils vor dem Preis):

*** Hervorragend, breitrandig, unberührt

** gut, aber schmalrandig

* kleine Erhaltungsfehler.

Alle Blätter, soweit nicht ausdrücklich als unkoloriert bezeichnet, im s c h ö n e n K o l o r i t d e r Z e i t.

Durchschnittliches Format 41 : 55 cm.

CH.M.N.

F o r e w o r d

The prints shown in this catalogue are among the finest ever made of any city or country. They are all outline etchings, engraved by first-rate craftsmen from sketches of well-known artists; the colouring is contemporary and excellent (with the exception of Nr 119 - 133 which are uncoloured proof-etchings). They are termed outline etchings because only the outlines of the pictures are etched; it was left to the colourist to fill in the necessary shading with his brush before beginning with the actual colouring.

No-one has yet, to our knowledge, gone into the question why this procedure was adopted towards the end of the 18th century. We think one reason may have been economy: the technique of acquatint, then in use in England, allows of excellent grading of light and shade, but the services of an engraver having probably been expensive in those days, his work was limited to a strict minimum and the colouring left to less well-paid craftsmen such as gifted children. The outline procedure came to Austria by way of Switzerland and was taken up by the house of A r t a r i a, which brought out, in series and individually, views of Vienna and of the landscapes of the Austro-Hungarian monarchy which are unsurpassed by anything produced abroad.

First among this output were the S c h ü t z and Z i e g l e r views of Vienna, which have delighted the eye since they were produced 200 years ago. No other city in the world has been depicted in such variety and completeness. The series, however, never appeared completely in book form: indeed, it is not even known exactly how many views there were. Ignaz Schwarz, the bibliographer, quoted an arbitrary number of 57, but ignored the plates which subsequently appeared and which undoubtedly belong to the series.

see Nr. 1 - 69 frontcover and plate I

The individual plates apparently sold so well that the publishers never had to worry about their disposal. A first series of 36 plates bore the title "Première Partie", but not only did no "Seconde Partie"ever appear (for no apparent reason), but in the second edition 10 plates had been destroyed (including some of the best, e.g. Ober St.Veit) and 10 new ones substituted.

see Nr. 61 and plate I

Much later, in 1792, the series appeared with new numbering and with printed text pages. The plates in this series are, however, no longer all in first state: architectural changes in the city had been transferred to the plates, and over the years the garments had also been altered to follow the fashion; this continued well into the 19th century, at which time some

of the plates had become completely Biedermeier in character. For full information on the states, see Ignaz Schwarz, Wiener Straßenbilder des Rokoko, Vienna 1914.

Another unfortunate idea was to print 5 of the plates in oblong folio format: as a result, they could not be bound in books with the other plates and had to be framed and hung on walls, whence they disappeared, and are now practically impossible to find. About 1792 the publishers appear to have realized this mistake, and some of these plates were then printed in the normal format of the series.

In short, collectors of plates from this series would be well advised, first to acquire a good copy of the "Première Partie" and then to complete the collection piecemeal. The plates offered in the present catalogue should help to fill gaps both as regards subject matter and state. We have been fortunate enough to acquire a complete copy of the series: we handled it in 1936, after which it found its way into the finest English collection of coloured plate books, and now it has come home to Vienna.

In endeavour to avoid breaking up this copy, we are offering it, in the first instance, in its complete form. Plates forming part of the bound copy are referred to as follows: "Komplettes Exemplar Tafel 1" etc

Most of the other plates shown in this catalogue likewise appeared at Artaria's. Our list therefore gives an excellent overall view of the activities of that house, which have so far never been systematically catalogued.

By a happy chance we were also able to acquire a series of uncoloured trial proofs without legends of two other A r t a r i a series. These are the J a n s c h a - R u n k - Z i e g l e r plates which depict landscapes of the Austro-Hungarian monarchy and so complement the Viennese views, and (one plate): the Janscha-Ziegler set of Views of the Rhine. Such proofs have to our knowledge never been put up for sale and we presume that they either originate from the A r t a r i a archives or were bequeathed by one of the engravers to a collection where they remained until a short time ago. Be that as it may, they offer collectors a unique chance of acquiring proofs of important 18th century plates.

see Nr.119-133 and plate IV

We attach equal importance to the two plates described and illustrated in this catalogue, which show a b a l l o o n floating in the air. The conquest of the skies began with the first decade of the 18th century. According to the records, a Jesuit Don Lorenzo G u a m a o, succeeded, in the presence of the King in Lisbon on 8th of August 1709, in causing a balloon to rise by means of heated air. The Frenchman Stephan

see Nr.61 & 108 and plate I & II

M o n t g o l f i e r, however, scored a more lasting success when on 5th of June 1783, in Annonay, he staged a public launching of a balloon by means of air heated over an open fire. There followed the discovery of oxygen by the British scientist C a v e n d i s h (1766) the liquefying process of rubber by the R o b e r t brothers, the sealing of the balloon envelope by the Frenchman C h a r l e s, and at last, on 21st Nov - ember 1783 the first manned flight with a Mongolfier balloon. This was capped on 1st December 1783 by C h a r l e s' and R o b e r t's flight in an oxy- gen-filled balloon, which definitely established the superiority of this type.

On 7th January 1785 the Frenchman Jean Pierre B l a n c h a r d and the American J e f f - r i e s flew by balloon over the Channel, and it was B l a n c h a r d who undertook, first an unseccess- ful and then a successful flight in Vienna and so drew public attention in that city to the new means of locomotion.

Hence our two balloon prints. They do not appear in any of the literature. Neither Libmann-Wahl, Katalog der ersten internationalen Luft- schiffahrts-Ausstellung (ILA), Frankfurt 1909, nor Otto Nirenstein, Luftfahrt im alten Wien nor Ignaz Schwarz, Luftfahrt im alten Wien, mentions them, nor were they present in Colonel R.L. Preston's collection sold at Sotheby's on 20th March 1962.

Finally, we draw attention to the fine watercolours by R u d o l f v o n A l t, two of which are recent acquisitions and exceptionally good in quality. see Nr. 149-156 and plate V

The contents of this list would have more than justified its being produced in printed ca- talogue form. Unfortunately there would not have been time to print before Christmas. The descriptions are short but exact. The condition of the plates is given as follows, before the price:

*** Exceptionally fine, wide margins

** Good, but narrow margins

* Slight damage

All plates are in fine contemporary colouring, unless described as uncoloured.

Approximate size 41 : 55 cm.

CH.M.N.

A) WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

1) Schütz,Karl und Johann Ziegler, Sammlung von 36 Aussichten der Residenzstadt Wien, von ihren Vorstädten und einigen umliegenden Oertern.

Titelblatt und 36 Blatt (siehe weiter unten. Die zu diesem Exemplar gehörigen Blätter tragen vor dem Preis einen Hinweis, z.B.: Komplettes Exemplar Tafel I).

Sämtliche Blätter im hervorragendem Kolorit der Zeit und ungemein breitrandig. Alle im e r s t e n Z u s t a n d und mit den p r a c h t v o l l e n R o k o k o k o s t ü m e n.

Mit den für frühe Abzüge charakteristischen g r o ß e n N u m m e r n Auf Papier K o o l etc.

Lederband der Zeit (leicht abgenützt.)

Wien, Artaria 1779 - 1785 Preis auf Anfrage

Siehe: Dr. Ignaz Schwarz, Wiener Straßenbilder des Rokoko, Wien 1914,wo nicht nur die Blätter 1 - 52 abgebildet sind, sondern auch sämtliche ihm bekannt gewordenen Zustände verzeichnet sind.

Wir möchten nochmals darauf hinweisen, daß für jeden Sammler dieser schönsten aller jemals gemachten Stadtabbildungen der Erwerb eines Exemplares der ersten Ausgabe der 36 Blatt unerläßlich ist. Denn schon in der zweiten Ausgabe dieser 36 Blatt wurden, aus einem unerklärten Grund lo Platten abgeschliffen und die somit fehlenden Tafeln durch lo neu erschienene ergänzt.

Genau genommen ist die Folge niemals komplett erschienen, im Gegensatz zum Beispiel zu den im gleichen Verlag erschienenen Rheinansichten von Janscha-Ziegler, die als Buch abgeschlossen wurden.

Bei unserer Folge, deren Blätter zunächst einzeln und paarweise vom Verlag abgegeben wurden, scheint der Einzelverkauf stets überwogen zu haben Wozu unter anderem der Umstand beitrug, daß sie die nicht sehr glückliche Idee hatten, 5 Blätter der Serie in einem Imperial-Folio-Format erscheinen zu lassen, daß natürlich das Beibinden zu den übrigen Blättern unmöglich machte. Erst sehr viel später, um das Jahr 1792 herum,hat man sich eines Besseren besonnen und diese Blätter zumindest teilweise durch Neuausgaben der gleichen Darstellung im üblichen Format der anderen Blätter veranlaßt.

Wir halten das vollständige Exemplar lo Tage nach Erscheinen der Liste reserviert für einen Käufer, der es gesamt erwerben möchte. Bis dahin

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

merken wir Bestellungen auf die einzelnen Blätter vor, die wohl kaum jemals wieder in ähnlicher Schönheit angeboten werden. Nach Ablauf der Frist werden die Blätter einzeln zu den beigesetzten Preisen verkauft.

If we do not receive an order for the complete copy within ten days, after publication of this list, the plates will be sold seperately at the prices shown. Plates belonging to the complete set are marked: ("Komplettes Exemplar Titelblatt", "Komplettes Exemplar Tafel 1", etc.) before the price.

1a) Titelblatt: "Sammlung von 36 Aussichten der Residenzstadt Wien.....Ire Partie."
Schwarz (ohne Nummer). 1. Etat (von 3).
Unten größerer Einriß.
(Komplettes Exemplar Titelblatt) **1.500,-

2) Dasselbe.
Gleicher Zustand, unbedeutende Quetschfalte. Unten größerer Einriß.
**1.500,-

3) Dasselbe.
2. Zustand. Getuschter Rand. Leicht fleckig, im Rand Einrisse,
*1.200,-

4) "Ansicht des Platzes und der Kirche von St.Peter"
Schwarz 1, 1.Etat (von 2).
Winziger Einriß im unteren weißen Rand.
(Komplettes Exemplar Tafel 1) ***8.800,-

5) Dasselbe.
Gleicher Zustand, schmalrandig,Wappen beschnitten, **4.500,-
Adresse fehlt.

6) "Aussicht vom Glacis gegen die Alstergasse."
Schwarz 2, 1.Etat (von 2).
(Komplettes Exemplar Tafel 2) ***3.800,-

7) "Aussicht vom Schottentore gegen die Waringergasse, Wiesen & Rossau"
Schwarz 3, (einziger Etat).
(Komplettes Exemplar Tafel 3) ***3.800,-

8) "Der Stock am Eisen Platz"
Schwarz 4, 1.Etat (von 6).
(Komplettes Exemplar Tafel 4) ***9.900,-

9) "Aussicht vom Glacis gegen St.Karolikirche, Belvedere und Fürstl.(ich) Schwarzenberg Garten."
Schwarz 5, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 5) ***4.500,-

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

10) "Ansicht des Schanzels an der Donau."
Schwarz 6, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 6) +++6.500,-

11) Dasselbe.
Gleicher Zustand, hart beschnitten. **3.500,-

12) "Die Kaiserl. Königl. Hofkriegskanzley und Garnisonskirche am Hof."
Schwarz 7, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 7) ***9.900,-

13) Dasselbe.
Gleicher Zustand. **7.700,-

14) "Aussicht gegen die Landstraße."
Schwarz 8. Einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 8) ***4.500,-

15) "Die Kaiserliche Hofbibliothek."
Schwarz 9, 1.Etat (von 5)
(Komplettes Exemplar Tafel 9) ***9.900,-

16) "Die Grenadier Caserne und der Kayserl. Marstall."
Schwarz 10, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 10) ***4.500,-

17) "Gebäude der Königl. Hungarischen Noble Garde und Fürstl.Auerspergischen Garten."
Schwarz 11, 1.Etat (von 6)
(Komplettes Exemplar Tafel 11) ***4.500,-

18) Dasselbe.
Gleicher Etat. ***4.500,-

19) "Ein Theil der Leopoldstadt."
Schwarz 12, Einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 12) ***4.500,-

20) "Die Pfarrkirche und die beyden Collegien der Väter der frommen Schulen in der Josefstadt."
Schwarz 13, 1.Etat (von 5)
(Komplettes Exemplar Tafel 13) ***7.700,-

21) "St.Veit ohnweit Wien samt den umliegenden Gegenden."
Schwarz 14, Einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 14) ***7.700,-

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

22) Dasselbe.
Gleicher Zustand, jedoch mit einem L u f t b a l l o n, der oben rechts im Himmel eingestochen ist.

***12.ooo,-

R a r i s s i m u m, in der Literatur nicht nachweisbar. Fehlt auch bei Otto Nirenstein, Luftfahrt im alten Wien.

Siehe die Abbildung auf Tafel I

23) "Schloß und Dorf Dornbach nächst Wien."
Schwarz 15, einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 15) ***3.5oo,-

24) "Aussicht gegen die Vorstädte Vieden und Wien."
Schwarz 16, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 16) ***4.5oo,-

25) Dasselbe.
Zweiter Etat. Getuschte Einfassung. **4.1oo,-

26) "Aussicht vom Prater gegen die Stadt."
Schwarz 17, 1.Etat (von 2)
(Komplettes Exemplar Tafel 17) ***4.5oo,-

27) Dasselbe.
Gleicher Etat. Breitrandig, äußerer weißer Rand fleckig.

***3.5oo,-

28) "Ansicht vom Graben gegen den Kohlmarkt."
Schwarz 18, 1.Etat (von 5)
Winziger Fleck oberhalb der Adresse.
(Komplettes Exemplar Tafel 18) ***9.9oo,-

29) Dasselbe.
2.(leicht veränderter Zustand),Privileg und Adresse fehlen. ***7.7oo,-

3o) "Das K.K. Lustschloß und der Garten Schönbrunn von der Hauptstraße anzusehen."
Schwarz 19, 1.Etat (von 5)
Einriß im unteren weißen Rand.
(Komplettes Exemplar Tafel 19) **4.8oo,-

31) Dasselbe.
Gleicher Etat. Oben Mitte Einriß, unten Fehlstelle,um den Plattenrand beschnitten.

*2.5oo,-

32) "Das Schloß Schönbrunn gegen den Garten."
Schwarz 2o, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 2o) *** 7.7oo,-

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

33) Dasselbe.
Gleicher Zustand, ohne Rand, Legende und Adresse. *3.500,-

34) Dasselbe, gleicher Zustand. Adresse und Privileg fehlt. *4.500,-

35) "Feyerliche Begehung des Oster Festes in der St.Stephans Dom Kirche."
Schwarz 21, einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 21) ***4.500,-

36) Dasselbe.
Gleicher Etat, getuschte Einfassung. ***4.200,-

37) "Feyerliche Seegens-Ertheilung am Ostertage auf dem Hofe zu Wien."
Schwarz 22, Einziger Etat.
(Komplettes Exemplar Tafel 22) ***4.500,-

38) "Der Feuerwerks Platz im Prater."
Schwarz 23, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 23) ***3.600,-

39) Dasselbe.
Gleicher Etat, etwas schmalrandig. ***3.300,-

40) Dasselbe.
Gleicher Etat, getuschte Einfassung, Rand leicht fleckig. **3.000,-

41) Dasselbe.
Gleicher Etat, leicht bläuliches Papier. Breitrandig. ***3.600,-

42) "Ein Theil des Augartens."
Schwarz 24, 1.Etat (von 6)
(Komplettes Exemplar Tafel 24) ***3.500,-

43) Dasselbe.
Gleicher Etat, links unten größere Einrisse. **2.800,-

44) "Das Lusthaus im Prater."
Schwarz 25, 1.Etat (von 2)
(Komplettes Exemplar Tafel 25) ***3.900,-

45) Dasselbe.
Gleicher Etat, links unten größerer Einriß. *3.000,-

46) "Der Eingang in das Schloß Schönbrunn."
Schwarz 26, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 26) ***4.800,-

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

47) "Zu und Eingang in Augarten."
Schwarz 27, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 27) ***3.600,-

48) "Die Kirche und Kloster zu Maria Hülff und die sogenannte Laimgruben."
Schwarz 28, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 28) ***7.700,-

49) "Die sogenannte Linden Allee im Augarten."
Schwarz 29, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 29) ***3.300,-

5o) Dasselbe.
Gleicher Etat. ***3.300,-

51) Dasselbe.
Gleicher Zustand, etwas schmalrandig, unten kleine Einrisse. **2.500,-

51a) Dasselbe, gleicher Zustand, kein Rand. *2.200,-

52) Dasselbe.
3. Zustand mit neuer Empire-Staffage im Vordergrund. ***2.200,-

53) "Die Pfarrkirche und Gottesacker auf der Landstraße."
Schwarz 3o, 1.Etat (von 2)
(Komplettes Exemplar Tafel 3o) ***7.700,-

54) "Kloster und Kirche der barmherzigen Brüder in der Leopoldstadt."
Schwarz 31, 1.Etat (von 4)
(Komplettes Exemplar Tafel 31) ***4.800,-

55) Dasselbe.
Gleicher Etat. Ohne Legende, kein Rand, leicht fleckig. *2.500,-

56) "Aussicht gegen die Seufzer Allee im Augarten."
Schwarz 32, 1.Etat (von 3)
(Komplettes Exemplar Tafel 32) ***3.300,-

57) Dasselbe.
Gleicher Zustand. ***3.300,-

58) Dasselbe.
Gleicher Etat, getuschte Einfassung. ***3.500,-

59) Dasselbe.
Gleicher Etat, unten größerer und kleiner Einriß. **2.800,-

WIENER ANSICHTEN VON SCHÜTZ-ZIEGLER

60) "Das Adeliche Frauenkloster der Salesianerinnen am Rennweg."
Schwarz 33, 1.Etat (von 5)
Unbedeutender Einriß im unteren weißen Rand.
(Komplettes Exemplar Tafel 33) ***4.800,-

61) "Der Michaelsplatz gegen die K.K.Reitschule."
Schwarz 34, 1.Etat (von 7)
(Komplettes Exemplar Tafel 34) *** 9.900,-

Siehe die Abbildung auf Tafel II

62) "Der Heumarkt."
Schwarz 35, 1.Etat (von 4)
Großer Einriß im unteren Rand.
(Komplettes Exemplar Tafel 35) ***5.500,-

63) Dasselbe.
Gleicher Etat. ***4.800,-

63a) Dasselbe, gleicher Etat.Gering fleckig,3 kleine Fehlstellen *1.800,-

64) "Die Schlag-Brücke."
Schwarz 36, einziger Etat.
Unten Einriß.
(Komplettes Exemplar Tafel 36) ***6.600,-

65) "Der Wasserfall mit dem Obeliske(!)in dem k.k. Garten von Schönbrunn."
Schwarz 38, einziger Etat. 43 : 62 cm.
Kein Plattenrand, unten hart beschnitten. Faltspuren.
Eines der seltenen Imperial-Folio Blätter. *2.500,-

66) "Die Ruine in dem Garten des K.K. Lustschlosses von Schönbrunn."
J a n s c h a - Z i e g l e r. (Ersetzt das Imperial Folio Blatt mit gleicher Darstellung = Schwarz 39) 37 : 48 cm.
Wien bei Johann Cappi (um 1800) ***2.500,-

66a) Dasselbe, Adresse fehlt,kleiner Einschnitt im unteren Rand **2.200,-

67) "Die Residenzstadt Wien von der Josefstadt anzusehen."
Schwarz 42, 4.(letzter) Etat.
Schmalrandig, leicht fleckig. **1.200,-

68) "Die Metropolitankirche zum Heil(igen) Stephan in Wien."
Schwarz 51, 5.Etat (von 6) (Mit der neugestochenen Biedermeierstaffage nach J.A.K l e i n) 57 : 44 cm.
Wasserzeichen: J.S. ***4.800,-

Siehe die Abbildung auf dem Titel

68a) Dasselbe, erster Etat. ***6.600,-

69) "Josephinische Medico-chirurgische Militair Academie und Gewehr Fabrik in der Waringer Gasse."
Schwarz 46, 1. Etat (von 8). Getuschter Rand.
Einriß in Legende. **3.500,-

69a) Dasselbe,gleicher Etat,schwarze Umrandungslinie
(leichte Korrosion) *2.800,-

B) WIENER ANSICHTEN
(nicht bei Schwarz verzeichnet)

7o) Albertina.
"Palast Sr. Königl. Hoheit des Herzogs von Sachsen-Teschen."
Kupferstich, koloriert. Gestochen von Joh. J a r e s c h nach Jos. E i s s n e r. 15,7 : 21,5 cm.
Wien, Maria Geissler, um 18oo. ***2oo,-

71) "Der Graben"
Kupferstich, koloriert. 12,5 : 16 cm.
Wien, Math. Artaria, um 18oo. ***3oo,-

72) Dornbach.
"Erste Ansicht des Gartens Neu-Waldeck zu Dornbach."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
41 : 56 cm.
Wien und Mainz, Artaria 1792 ***2.8oo,-

73) -.
"Erste Ansicht des Gartens und Schlosses Neu-Waldeg zu Dornbach."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
41 : 55,5 cm
Wien und Mainz, Artaria um 179o ***3.2oo,-

74) -.
"Virte Ansicht des Gartens Neu-Waldegg zu Dornbach."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
41 : 55,5 cm.
Wien und Mainz, Artaria um 179o ***3.2oo,-
*)

75) Kalender auf das Jahr 1857
Der Kalender innerhalb ornamentaler Verz erungen mit Blumen und Vögeln In der Mitte eine Ansicht von Gutenstein. Unten zwei kleine figürliche Szenen.
Farbendruck unter Verwendung von Gold. 31 : 48 cm.
Wien, A. Leykum's Witwe, 1857 ***5oo,-

76) Kalender auf das Jahr 1858
Die ornamentale Umrahmung ähnlich wie bei der vorhergehenden Nummer. Die Ansicht in der Mitte zeigt Wildegg, unten Ansichten des geographischen Instituts, des Josefinums und des Münzamtes.
Farbendruck unter Verwendung von Gold. 31 : 48 cm.
Wien, A. Leykum's Witwe, 1858 ***5oo,-

77) Prater.
"Ansicht der großen Allee im Prater beym Caffeehaus."
Anonyme Umrißradierung. Schwarze Einfassungslinie. Aufgezogen. Verlagsadresse fehlt. 31 : 44 cm.
(Wien um 183o) **2.2oo,-

*) Hetzendorf siehe Probedruck Nr. 131

WIENER ANSICHTEN - BÜRGERMILITÄR

78) Prater.
"Ansicht des Panorama beym Eingang im(!) Prater."
Umrißradierung von L. J a n s c h a. 34 : 44 cm.
Wien, Cappi (um 18oo) ***2.2oo,-

79) -.
"Ansicht des Panorams im Prater."
Umrißradierung, koloriert. Von Joh. J a r e s c h.
14,5 : 2o,3 cm.
Wien, Math. Artaria (um 18oo) ***15o,-

8o) Schönbrunn.
"Wasserfall und die(!)Obelisque in(!) k.k. Garten v(on) Schönbrunn."
Umrißradierung nach H ö g l. 41 : 51 cm.
Wien, Artaria (um 18oo) ***2.2oo,-

81) Sievering.
"Niederöstereich. Sievering."
Lithographie von F. W o l f nach d e B e n.
38 : 45 cm. ***2.2oo,-

82) Stefanskirche.
"Die Metropolitan Kirche St. Stephan in Wien."
Anonyme Umrißradierung. 35 : 45 cm.
Wien, Artaria (um 182o) ***1.8oo,-

82a) Gleiche Legende, veränderte Darstellung. Umrißradierung von J. M a i n a. Wien um 18oo ***3.ooo,-

83) "Wien" (in Spiegelschrift)
Ansicht von den Basteien auf die Hofburg, das äußere Burgtor, Stefanskirche etc.
Lithographie, koloriert. 3o : 37 cm.
Kleine Einrisse.
Berlin, Winckelmann und Söhne (um 185o) ***45o,-

Spätes Beispiel eines Guckkastenbildes. Aus einer Serie. Trägt die Nummer: "Guckkastenbilder Nr. 71"

Wiener Bürgermilitär.
Müller, C. und J. Doppler, Vollständige bildliche Darstellung der ge - sammten löblichen uniformirten Bürgerschaft der k. auch k.k. Haupt-und Residenzstadt Wien nach dem neuesten Costüme.
Wien, Verlag der k.k. priviligierten chemischen Druckerei am Graben (1836)
De Ridder, Nr. 55 (Titel und 38 Blatt)

Aus dieser schönen Folge, Wiener Bürgermilitär und dessen Musik-Korps darstellend, bieten wir die nachstehend verzeichneten Blätter an. Sämtlich breitrandig (26 : 2o,5 cm) und im hervorragendem Kolorit der Zeit.

84) "Corpstambor(!)und Spielmann des K. auch K.K. privilegirten/ritterlich bürgerlichen grün uniformirten Scharf-/Schützen-Corps/in Wien."
***55o,-

BÜRGERMILITÄR - UMGEBUNG VON WIEN

85) "Corps Trompeter der berittenen Bürgergarde/in Wien."
(zu Pferd) ***5oo,-

86) "Gemeiner der berittenen Bürgergarde/in Wien."
(zu Pferd) ***45o,-

87) "Grenadier-Ober- und Unter-Offizier des K. auch K.K. privilegirten ritterlich-/bürgerlichen grün uniformirten Scharfschützen-Corps/in Wien."
2 Figuren, eine von vorne, eine von hinten gesehen. ***45o,-

88) "Kapellmeister und Hoboist(!)des K. auch K.K. privilegirten, ritterlich-/bürgerlichen, grünuniformirten Scharfschützen Corps./in Wien."
***55o,-

89) "Oberfeuerwerker und Bombardier des Artillerie-Corps/in Wien."
***45o,-

9o) "Ober- und Unter-Offizier des Bürger-Artillerie-Corps/in Wien."
***45o,-

91) "Standarteführer der berittenen Bürger-Garde/in Wien."
(zu Pferd) ***55o,-

92) "Zimmerleute des K. auch K.K. privilegirten, ritterlich bürgerlichen, grünuniformirten Scharf-/Schützen-Corps/in Wien." ***45o,-

C) UMGEBUNG VON WIEN

93) Baden bei Wien.
"Ansicht des Ursprunges und Theresien Baades(!) zu Baaden(!)."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
4o : 5o cm.
Wien, Johann Cappi (um 18oo) ***2.8oo,-

94) -. Weilburg.
"Weilburg von Norden"
Lithographie von J. S c h i n d l e r nach F. T a s c h k e.
52 : 73 cm. Blatt 2 einer Folge.
(Wien um 182o) ***2.5oo,-

95) Heiligenkreuz.
"Stift Heiligenkreuz"
Lithographie. 17 : 25 cm.
Wien, Johann Schönberg (um 184o) ***33o,-

UMGEBUNG VON WIEN

96) Klosterneuburg.
"Ansicht der Stadt und des Stiftes Klosterneuburg."
Umrißradierung von Carl S c h a l l h a s nach J a n s c h a.
33 : 45 cm. Adresse weggeschnitten, Einriß im unteren Rand. Gering gebräunt.
(Wien, Artaria um 18oo) **2.5oo,-

97) Dasselbe.
Gleicher Zustand, leichte Faltspur in der Mitte.
Wien und Mainz, Artaria Comp. (um 179o) **3.ooo,-

98) Dasselbe.
Außerordentlich breitrandig. ***3.5oo,-

99) Laxenburg.
"Ansicht der Einsiedeley in dem K.K. Lustgarten zu Laxenburg."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
41,5 : 55 cm.
Wien, Artaria (um 18oo) ***2.8oo,-

Siehe auch Probedruck Nr. 13o

1oo) -.
"Ansicht des Canals und des Dianen Tempels in(!)Garden(!)zu Laxenburg."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a. Getuschte Einfassung. 42 : 55 cm.
Wien, Artaria (um 179o) ***2.2oo,-

1o1) -.
"Ansicht des Carrousseles(!)im K.K. Schloß-Park zu Laxenburg."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a. Getuschte Einfassung. 42 : 55 cm.
Wien, Artaria (um 179o) ***2.2oo,-

1o2) -.
"Ansicht des Teiches und der Franzensburg im K.K. Park zu Laxenburg von Süd Westen."
Umrißradierung von Ernst W e l k e r.
48 : 58 cm. Blatt 4 aus einer Folge.
(Wien) 1815 ***3.5oo,-

1o3) -.
"Ansicht des Teiches und der Franzensburg im K.K. Park zu Laxenburg von der Hauptseite."
Umrißradierung von E r h a r d nach S c h e y e r e r. 5o : 62 cm.
(Wien um 1815) ***3.8oo,-

Siehe die Abbildung auf Tafel II

1o4) -.
"Das Baum-Cabinet und vormaliges Vogelschießen zu Laxenburg."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
35 : 38 cm. Leicht gebräunt.
Wien, Artaria (um 179o) *1.8oo,-

D) ÜBRIGES ÖSTERREICH

1o5) Aussee.
Ansicht des Ortes mit den um die Kirche gruppierten Häusern.
Bleistiftzeichnung von Thomas E n d e r, bezeichnet: "Aussee 1829"Auf der Rückseite Studien nach Bauernhöfen.
21 : 32 cm. ***5.5oo,-
Photographie auf Wunsch.

1o5a) "Dürnstein an der Donau" Anonyme Umrißradierung. 31 : 42 cm. **2.8oo,-

Gutenstein siehe Nummer 75.

1o6) Hainburg.
"(Oesterreich) Ansicht der Stadt Haimburg(!)."
Anonyme Umrißradierung. Leicht gebräunt. 42 : 54 cm.
Wien, Artaria (um 18oo) **1.8oo,-

1o6a) -(Oesterreich)Alt-Römisches Thor zu Hainburg. 21 : 41 cm.
(Artaria, um 18oo) **2.2oo,-

1o7) Hallstadt.
Gesamtansicht des Ortes mit den dahinterliegenden Bergen.
Vom diesseitigen Ufer des Sees aus aufgenommen. Rechts ein Bildstock Auf dem See mehrere Boote.
Original-Gouache von J.B. A i g n e r. Kleine Fehlstelle im Himmel.
29 : 4o cm, aufgelegt auf altem Untersatzkarton 4o : 55 cm.
(Hallstadt) 1846 **5.5oo,-
Photographie auf Wunsch.

Hollenegg (Burg) in der Steiermark.
Original Aquarell von R u d o l f von A l t. Siehe Nummer 152.

1o7a) Ischl.
"Ischl in Oberösterreich. Nr.6."
Lithographie von J. A l t. 25 : 33 cm.
Wien, Mohn (um 184o) ***88o,-

1o7b) Innsbruck.
"Innsbruck gegen Süd-Ost."
Lithographie von A. G u b e r n e r nach B. A r m a n t.
41 : 56 cm.
Innsbruck, C.A.Czichna (um 186o) ***2.5oo,-

1o7c) -.
"Tyrol, Innsbruck, 1. Ansicht."
Lithographie von F. W o l f nach B. d e B e n.
4o : 57 cm.
(Wien um 184o) ***1.8oo,-

1o7d) -.
"Vue de la Cascade de la Sille pres d'Innsbroug(!)"
Umrißradierung von C.G. E i c h l e r nach J.G. S c h e d l e r.
47 : 58 cm.
(Wien, um 182o) ***1.5oo,-

ÜBRIGES ÖSTERREICH

1c7e) Klamm bei Schottwien.
"Ansicht des Bergschlosses Klamm."
Umrißradierung von Z i e g l e r nach J a n s c h a.
44 : 6o cm.
Wien, F.X. Stöckl (um 1795) ***2.5oo,-

1c8) Lambach.
"Ansicht des Benediktiner Klosters und Markts Lambach in Oberösterreich"
Umrißradierung von Carl C o n t i. 44 : 59 cm.
Breiter weißer Rand leicht fleckig.
Wien, Josef Eder (um 179o) ***8.ooo,-

Im Himmel oben links eingestochen schwebender Luftballon. R a r i s s i m u m. In der einschlägigen Literatur nicht nachweisbar.

Siehe die Abbildung auf Tafel II

1c9) Linz.
"Ansicht der Stadt Linz"
Umrißradierung von Joseph und Peter S c h a f f e r.
Ca. 45 : 65 cm.
Wien, Artaria (um 179o) ***5.5oo,-

11o) -.
"Linz"
Lithographie von S a n d m a n n nach C h a p u y.
45 : 62 cm.
Wien, Artaria (um 184o) ***1.8oo,-

111) -.
"Linz in Oberösterreich. Nr. 7"
Lithographie von J. A l t. 25 : 33 cm.
Wien, Mohn (um 184o) ***88o,-

111a) -.
"Ober Oesterreich. Zweite Ansicht von Linz"
Lithographie von K u n i k e (nach J. Alt?) 36 : 52 cm.
(Wien um 183o) ***1.5oo,-

111b) Mariazell.
"Prospekt von Mariazell in Obersteyermark."
Umrißradierung gezeichnet und gestochen von C. S c h ü t z.
49,5 : 56 cm.
Wien, Artaria (um 1792) ***2.8oo,-

ÜBRIGES ÖSTERREICH

112) Salzburg.
"Prospectus elegantiores splendissimae archiepiscopalis urbis Salisburgensis..."
Rechts unten Gesamtansicht der Stadt, daneben (links) Ansicht des Domes Ringsum 8 Detail-Ansichten: Universitätskirche, Hofstallungen, Sommer-Reitschule, Hellbrunn etc. In der Mitte das Fürsterzbischöfliche Schloß
Kupferstich, hervorragendes Kolorit der Zeit. 53 : 63 cm.
Nürnberg, Homann (um 172o) ***1.8oo,-

Salzkammergut.- Langbath-See. Probedruck Nr. 119a

Schneeberg.
Bleistiftzeichnung, die Ferne leicht aquarelliert, von R u d o l f von A l t. Siehe Nr. 156.

113) Sirmingstein.
"Aussicht von Sirmingstein an der Donau."
Umrißradierung von C. S c h a l l h a s. 34 : 44 cm.
Rechte untere Ecke gebräunt, kleines weißes Stück ergänzt.
Wien und Mainz, Artaria (um 18oo) **2.5oo,-

114) Dasselbe.
Gleicher Zustand, tadellos. ***2.8oo,-

114a) St. Christophen.
"Ansicht des Dorfes St.Christophen."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
44 : 6o cm.
Wien, F.X.Stöckl (um 179o) ***3.ooo,-

Steiermark.- siehe Probedrucke Nr. 122 - 128

115) Stein.
"Ansicht der Stadt Stein."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
37 : 47 cm.
Wien, F.X.Stöckl (um 179o) ***3.3oo,-

116) Traunfall.
"Aussicht des wilden und fahrbaren Traun-falls unter Gmunden in Oberösterreich..."
Kupferstich von Carl C o n t i.
42 : 56,5 cm.
Wien, I. Eder (um 179o) ***1.6oo,-

-. siehe Probedrucke Nr. 12o(Lauffen) und 121.

116a) Tulln.
"(Oesterreich) Ansicht der Pfarrkirche und des alten Röm(ischen)Tempel zu Tulln."
Umrißradierung von J. A l t. Getuschter Rand. 46 : 58 cm.
Wien, Artaria (um 182o) ***1.5oo,-

ÜBRIGES ÖSTERREICH - UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE

117) Weidenegg an der Donau.
"Die Bergfeste Weideneck(!)."
Umrißradierung von J. Z i e g l e r nach L. J a n s c h a.
35 : 45 cm. Kleiner hinterklebter Einriß, Himmel etwas fleckig.
(Wien, Artaria um 1800) *2.600,-

Wildegg siehe Nummer 76.

118) Ybbs.
"Aussicht von Ipps an der Donau."
Umrißradierung von C. S c h a l h a s.
36 : 45 cm.
Wien, Artaria ***2.500,-

E) UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE

Die nachstehend verzeichneten Blätter sind sämtlich U m r i ß r a d i e r u n g e n v o r d e r S c h r i f t, also ohne die Künstlernamen, die Legende, das Privileg und die Adresse.

Es handelt sich um Blätter der Serie J a n s c h a - R u n k - Z i e g l e r, Ansichten von Österreich. Die von uns wiedergegebenen Titel sind nach den Originalaquarellen im Besitz der Albertina geschrieben. Es befinden sich in diesem Klebeband Bezeichnungen auf den Rückseiten in Bleistift, die vermutlich von der Hand der Zeichner selbst stammen. Die uns zur Verfügung stehende Zeit war zu kurz, daß wir die Legenden nach gestochenen Blättern wiedergegeben hätten. Wir sind gern bereit, dem Käufer Photokopien dieser Legenden zu liefern.

Wie schon im Vorwort erwähnt, zählen reine Ätzdrucke von Ansichtsblättern des XVIII. Jahrhunderts zu den großen Seltenheiten. Wir weisen noch darauf hin, daß alle Blätter der Serie J a n s c h a - R u n k - Z i e g l e r ungemein selten sind. Wir kennen lediglich e i n Exemplar in Privatbesitz und können an Hand der uns zur Verfügung stehenden Bibliographien keine Auskunft über die tatsächliche Anzahl der gedruckt erschienenen Blätter geben. Entgegen der Serie S c h ü t z - Z i e g l e r dürften diese Blätter in kleinen Auflagen erschienen sein.

Wien, Artaria um 1780/1790

*

All items catalogued below are uncoloured outline etchings in trial-proofs without address, legend etc.

They all belong to the second important A r t a r i a -series: views of Austria by J a n s c h a - R u n k - Z i e g l e r. This seriesis very rare. We know of only one complete copy in a private collection Apparently the prints were sold seperately and thus far no one has ever drawn up a bibliographical description, nor is the definite number of published plates known.

UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE

All trial proofs of XVIIIth century views are extremely rare. Here the collector of colour plate books has a unique chance to add a few plates in trial state to his collection. Such an opportunity we feel sure will never occur again.

Please note: all legends are copied from the ones of the original watercolours preserved in the Albertina-Collection, Vienna. We shall supply photostats of the legends belonging to the engraved copies, if so desired.

a) NIEDER - ÖSTERREICH

119) Schloßhof.
(Schloßhof von der Straßenseite aus mit mehrspänniger Kutsche)
Nach einem Aquarell von L. J a n s c h a.
Wasserzeichen: Honig. 34 : 48 cm. ***2.600,-

Siehe die Abbildung auf Tafel IV

b) OBER - ÖSTERREICH

119a) Langbath-See.
(Langbath-See mit seinem Ausfluß)
(Albertina Klebe-Sammelband Nr. 157. Aquarell von F. R u n k (?). Vorne in Tinte "Ruisseau dit Rindbach dans le contrée(!) de lampath (!)" Rückwärts in Bleistift: "Vue du petit Lampath aux Salines domainiales")
Wasserzeichen: Honig. 38 : 54 cm.
***2.600,-

12o) Lauffen an der Traun.
"Markt Laufen" in Bleistift am unteren Rande.
(Albertina Klebeband Nr. 168. Aquarell von F. R u n k. Vorne in Tinte "Chute de la Traun prise près du Bourg Lauffen". Rückwärts in Bleistift: "Chute de la Traun près du Bourg Lauffen")
Rechter Rand leicht eingestaubt.
Kein Wasserzeichen. 45 : 65 cm. ***2.600,-

121) Traunfall unterhalb von Gmunden.
"Traunfall" auf dem Blatt unten in Bleistift.
Auf der Rückseite:
"Nr. 28 Stadt Wolfsberg in(!)Lavanthale in Kärnthen"(in Bleistift)
(Albertina Klebeband Nr. 163. Aquarell von F. R u n k. Vorne in Tinte "La chute de la rivière Traun", verso in Bleistift: "La grande chute de la rivière de Traun."
R e s p e k t i v e : Nr. 23o. Aquarell von F. R u n k. Vorne in Tinte "La ville de Wolfsberg", rückwärts in Bleistift: "La ville de Wolfsberg sur la rivière de Lavant.")
Zwei winzige Stockflecke auf der Vorderseite, ein winziges Loch im Himmel.
Wasserzeichen: V a n d e r L e y. 43 : 56 cm. ***2.900,-

UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE

o) STEIERMARK

122) Judenburg.
(Murbrücke bei Judenburg) ohne jede Bezeichnung.
Auf der Rückseite:
"Nr. 34. Gräfl.Dietrichstein'sches Schloß Hollenburg mit der Aussicht gegen den Draufluß in Kärnthen." (in Bleistift unten)
(Albertina Klebeband Nr. 2o5. Aquarell von F. R u n k. Vorne in Tinte und rückwärts in Bleistift: "Le pont sur la rivière de Mur à Judenburg"
R e s p e k t i v e : Nr. 213. Aquarell von F. R u n k.Vorne in Tinte "Château de Hollenburg" rückwärts in Bleistift: "Le château de Holdenburg sur la rivière de Drau appartenant aux Comtes de Dietrichstein")
Wasserzeichen: H o n i g. 38 : 54 cm.
***2.9oo,-

123) Krain.
(Ansicht der Stadt mit dem Schloß) Ohne Bezeichnung.
(Albertina Klebeband Nr. 127. "Vue de la ville de Krain et du château de Krainburg sur le Danube")
Zwei kleine Flecken.
Wasserzeichen: H o n i g. 42 : 55 cm. **2.6oo,-

124) Marburg.
"Marburg an der Drau" in Bleistift am unteren Rand.
(Albertina Klebeband Nr. 191. Aquarell von F. R u n k (?). Vorne in Tinte: "La ville de Marbourg." Rückwärts in Bleistift: "La ville de Mahrburg(!)")
Wasserzeichen: H o n i g. 38 : 54 cm. ***2.6oo,-

125) Mariazell.
"Maria Zell in Steyermark"auf dem Blatt unten in Bleistift.
(Albertina Klebeband Nr. 213. Aquarell von F. R u n k (?). Trägt vorne in Tinte: "Marie(!)-Zell" rückwärts in Bleistift: "Vue de Maria-Zell")
Wasserzeichen: H o n i g. 37 : 53 cm.
***2.6oo,-

126) Pettau.
(Ansicht der Stadt vom jenseitigen Ufer aus)Ohne Bezeichnung.
(Albertina Klebeband Nr. 192. Aquarell von L. J a n s c h a (?).Vorne in Tinte: "La ville de Pettau sur la Drau." Rückwärts in Bleistift"La ville de Pettau sur la Drave")
Wasserzeichen: H o n i g. 37 : 5o cm. ***2.6oo,-

127) St. Lambrecht.
(Ansicht des Ortes und des Klosters) Ohne Bezeichnung.
(Albertina Klebeband Nr.2o3. Aquarell von F. R u n k. Vorne in Tinte "L'Abbaye de St.Lambrecht" rückwärts in Bleistift:"L'Abbaye St.Lambrecht")
Kein Wasserzeichen. 37 : 54 cm.
***2.6oo,-

UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE

Fortsetzung Steiermark:

128) Stift Rein bei Graz.
(Ansicht des Stiftes vom Ufer eines kleinen Sees aus) Ohne Bezeichnung
(Albertina Klebeband Nr. 185. Aquarell von L. J a n s c h a. Vorne in Tinte: "L'Abbaye de Rein près de Gratz")
Wasserzeichen: H o n i g. 38 : 54 cm. ***2.6oo,-

d) WIEN

129) Greifenstein an der Donau.
"Greifenstein" in Bleistift am unteren Rande.
(Albertina Klebeband Nr. 81. Aquarell von L. J a n s c h a. Auf der Vorderseite in Tinte: "Le château (de) Greiffenstein")
Wasserzeichen: H o n i g. 43 : 62 cm. ***2.6oo,-

13o) Laxenburg.
(Ansicht der Einsiedelei) Ohne Bezeichnung.
(Albertina Klebeband Nr. 39. Aquarell von L. J a n s c h a, In Tinte "L'Hermitage à Laxenbourg". Der vollständige deutsche Text, den wir nach dem kolorierten Exemplar dieser Liste (siehe Nr.99) wiedergeben, lautet: "Ansicht der Einsiedeley in dem k.k.Lust-garten zu Laxenburg" und Widmung des Verlegers an Kaiserin Maria Theresia.)
Wasserzeichen: V a n d e r L e y(?) 38 : 54 cm. ***2.6oo,-

131) Schloß Hetzendorf.
(Blick auf das Schloß vom Park aus) Ohne Bezeichnung.
(Albertina Klebeband Nr. 18. Aquarell von L. J a n s c h a. Vorne in Tinte: "Hetzendorf Château impl(imperiale) près de Schönbrunn")
Wasserzeichen: V a n d e r L e y. 44 : 59 cm. ***2.8oo,-

e) JANSCHA-ZIEGLER
Rheinansichten (views of the Rhine)

132) Assmannshausen am Rhein.
(Blick auf das Rheinknie bei Assmannshausen) Ohne Bezeichnung.
Auf der Rückseite:
(Blick auf Weideneck an der Donau) Ohne Bezeichnung.
a) (Albertina-Band der Originale zu den Rheinansichten Nr. 13. Aquarell von L. J a n s c h a. Bezeichnet: "Assmannshausen et les Châteaux de Bauzberg et Falkenbourg")
b) (Albertina Klebeband Nr. 12o. Aquarell von L. J a n s c h a. Vorne in Tinte: "Château de Weideneck" rückwärts in Bleistift: "Le château de Weideneck")
Ohne Wasserzeichen. 39 : 55 cm. ***4.4oo,-

Die bei A r t a r i a verlegten Rheinansichten sind als komplette Folge erschienen.

UNKOLORIERTE PROBEDRUCKE - BÖHMEN & UNGARN

f) AUS EINER FOLGE TIROLER ANSICHTEN
(von Molitor?)

133) Inntal.
(Ansicht des Inntales. Links auf Felsen Hirten und Herde.)Unbezeichnet
Kein Wasserzeichen. 36 : 5o cm.
Rand leicht fleckig.
(vermutlich Wien Artaria) um 182o. **2.2oo,-

F) BÖHMEN & UNGARN
(kolorierte Ansichten)

133a) Brünn.
"Ansicht der K. Stadt Brünn von der Zderadsäule an der Zwitawa."
Lithographie von Fr. R i c h t e r. 4o : 5o cm.
Kleinere Einrisse im Rand, seitlich gebräunt, kleiner Einriß im Himmel
Brünn, Brüder Tressler (um 185o)
*1.2oo,-

134) -.
"Brünn" (Gesamtansicht)
Lithographie von Alexander K a i s e r nach C h a p u y.
39 : 55 cm.
Leicht stockfleckig.
Wien, A. Paterno, 1852 **2.5oo,-

-.Domkirche St.Peter & Paul. Original-Aquarell von R u d o l f v o n A l t. Siehe Nr. 149.

135) -.
"Eintrit(!) auf den Franzensberg vom Brünnerthore."
Lithographie von Fr. R i c h t e r. 4o : 5o cm.
Leicht gebräunt. *99o,-

-. Gesamtansicht. Unvollendetes Original-Aquarell von R u d o l f v o n A l t. Siehe Nr. 15o.

136) Budapest.
"Aussicht der Stadt Ofen und Pest."
Umrißradierung von Joseph und Peter S c h a f f e r.
Verlagsadresse fehlt. 3o : 43 cm.
(Wien Artaria, um 1792) **3.3oo,-

-. "Blick auf die beiden Ufer mit der sie verbindenden großen Kettenbrücke"
Originalzeichnung von R u d o l f von A l t. Siehe Nr. 151.

BÖHMEN & UNGARN

137) Budapest.
Gesamtansicht, von den Hügeln hinter dem Stadtteil Ofen aus aufgenommen Originalzeichnung eines unbekannten Künstlers, leicht aquarelliert. Der Tradition nach dem Lucas von V a l c k e n b o r c h (1535 Löwen - 1597 Mecheln) zugeschrieben.
Künstlerisch hervorragende, topographisch hochinteressante Zeichnung. Im Vordergrund eine Fahrstraße mit den Beschriftungen: "Weeg nacher Granud Raah" "Weeg nacher Stul-Weissenburg" "Weg nacher Pest"
Ansonsten finden sich folgende Ortsbezeichnungen (von links nach rechts) Alt Ofen - Lust-Brunn - Wein Gebürg - Warm König Baad - Türkisch Heil - etc.
Die Stadt selbst zeigt Minarette und Kirchtürme, trägt aber keinerlei Gebäudebezeichnung. Der am jenseitigen Ufer gelegene Stadtteil ist mit "Pest" bezeichnet. Auf dem Gerardsberg liest man: "Plockhaus auf dem Gerardsberg"
Aus drei aneinandergesetzten Teilen bestehend.
23 : 165 cm.
Niederlande oder Österreich um 1600 ***22.000,-

Photographie steht auf Wunsch zur Verfügung.

138) -.
"Sechs Unglück-Szenen aus den Tagen der Uiberschwemmung(!)von Ofen und Pest vom 13. bis 18. März 1838 mit angefügtem Texte von F.C. W e i d - m a n n. Herausgegeben...von J. T r e n t s e n s k y."
Folge von 6 unkolorierten Lithographien (einige mit Knitterspuren und kleineren Einrissen):
(1) Der Theaterplatz
(2) Die Königsgasse
(3) Der Einsturz des Derra'schen Hauses
(4) Der Heumarckt(!)
(5) Die Stations- und Bräuer-Gasse
(6) Das Bruckbad

Grüner Original-Umschlag (leicht beschädigt). 30 : 46 cm.
Wien, J. Trentsensky 1838 *1.500,-

Wir konnten nicht feststellen, ob der Text von Weidmann jemals erschienen ist.

139) -.
Vasquez Carl Graf, Buda és Pest...Topographie der königl(ich)ungarischen freyen Städte Ofen und Pesth...
Titel und Widmungsblatt in Lithographie. Das Widmungsblatt zeigt einen gotischen Saal, durch dessen Fenster man auf die Stadt blickt, und vier Stadtpläne in Lithographie, jeder umgeben von (insgesamt 76) kleinen Ansichten. Im hervorragenden Kolorit der Zeit.

(1) Situationsplan mit der Donau
(2) Stadtplan von Ofen
(3) Stadtplan von Pest
(4) Stadtplan der Vorstädte Theresienstadt und Leopoldstadt.

BÖHMEN & UNGARN

Fortsetzung Nr. 139:

Halblederband mit vergoldetem Rücken. Auf dem Vorderdeckel aufgeklebt der Vorderteil des Original-Umschlages mit kalligraphierter Schrift in Schwarz. Groß quer Folio (65 : 85 cm)

Wien, um 1840 ***22.000,-

Graf Carl V a s q u e z (1798 - 1861) war usprünglich Offizier der österreich-ungarischen Armee. Es war seine Idee, von verschiedenen Städten Pläne der Bezirke herauszugeben, die von kleinen Detailansichten der Straßen, Gebäude, Plätze, Geschäfte, auch Interieurs von Theatern etc. umgeben sind.
So gibt es einen bekannten Plan von Wien mit 10 Blättern (mit einoder zwei Ergänzungsblättern), von Baden bei Wien und von Triest.Siehe auch den Plan von Prag unter der Nummer 146.

140) Karlsbad.
"Umgebung des Sprudels"
Aquatintablatt. Gezeichnet und gestochen von Eduard G u r k. Blatt 6 einer Folge. 37 : 50 cm.
Wien, Tranquillo Mollo (um 1820) ***1.800,-

141) Prag.
"Ansicht des Hüberner Platzes gegen der(!)alten Allee."
Umrißradierung nach Philip und Franz H e g e r von C. P l u t h
47 : 65 cm.
Kleiner Einriß im Rand.
Prag, Heger, 1792 **4.400,-

142) -.
"Ansicht des Wisehrad und Podskal von(!)Laurenziberg in Prag."
Umrißradierung von C. P o s t l nach L. J a n s c h a.
37 : 48 cm.
Wien, Artaria (um 1810) ***3.500,-

143) -.
"Das Schloß Lieben an der Moldau unweit von Prag."
Umrißradierung von C. P o s t l nach L. J a n s c h a.
36 : 47 cm.
Wien, Artaria (um 1810) ***2.800,-

144) -.
"Der erste Platz der königlichen Burg in der Hauptstadt Böhmens."
Umrißradierung nach Philip und Franz H e g e r von Jos. K o c h & Caspar P l u t h. 48 : 66 cm.
Hinterklebte Risse im unteren Rand.
Prag, Heger, 1792 **4.400,-

Siehe die Abbildung auf Tafel III

BÖHMEN & UNGARN

145) Prag.
"Die Hauptstadt Prag sammt(!)den(!)Königl(ichen)Schlosse von der Alt-Stadt aus anzusehen."
Umrißradierung von (Carl)P o s t l.
37 : 47 cm.
Wien Artaria (um 1810) ***4.400,-

Siehe die Abbildung auf Tafel III

146) -.
Vasquez Pinas,Carl Graf, Malerisch-romantische Darstellung der königl. (ich) böhm(ischen) Hauptstadt Prag in 62 Ansichten der vorzüglichsten Paläste, Kirchen, Privat-Gebäude und schönen Vuen(!) der Umgebung, mit vier Situations-Plänen.
Lithographiertes Widmungsblatt (unkoloriert), dem Bürgermeister Joseph Müller gewidmet, mit einer Ansicht der Stadt aus dem Jahre 1536.
Zweites lithographiertes (unkoloriertes) Widmungsblatt an Carl Graf Chotek mit prachtvollen Ausblick auf die Stadt durch gotische Fensteröffnungen (siehe Tafel IV)
4 Stadtpläne in kolorierter Lithographie:

(1) Hradschin
(2) Moldaubogen mit Altstadt und Josefstadt
(3) Kleinseite mit dem Stadtteil Smichow
(4) Neustadt

Die ringsum die Pläne befindlichen kleinen Vignetten zeigen die wichtigsten Gebäude etc. der Stadt und sind, wie bei allen uns bekannten Exemplaren, unkoloriert.
Halblederband mit vergoldetem Rücken. Auf dem Vorderdeckel aufgeklebt, der Vorderteil des Original-Umschlages mit kalligraphierter Schrift in schwarz. Das Wort: "Prag" ist in Gold. Groß quer folio (65 : 85 cm)
Wien um 1840 ***22.000,-

Siehe die Bemerkungen bei unserer Nummer 136.

Siehe die Abbildung auf Tafel IV

146a) Pressburg.
"Die Königl. Freystadt Presburg(!) in Ungarn(!)"
Umrißradierung von Joseph und Peter S c h a f f e r.
Die Adresse fehlt, Legende ganz unbedeutend angeschnitten.
31 : 44 cm.
(Wien, Artaria) 1787 **3.300,-

146b) Dasselbe. ***5.300,-

147) Reichenberg.
"Reichenberg in Böhmen."
Anonyme Chromolithographie. 21 : 35 cm.
Um 1860 ***550,-

BÖHMEN & UNGARN - ORIGINAL AQUARELLE VON RUDOLF VON ALT

148) Teplitz.
"Aussicht der Stadt Töplitz in Böhmen"
Umrißradierung von C. P o s t l nach L. J a n s c h a.
37 : 47 cm.
Wien, Artaria (um 1810) ***3.500,-

G) ORIGINAL AQUARELLE VON RUDOLF VON ALT

149) Brünn.
"Domkirche St. Peter & Paul in Brünn"
Ansicht von der Seite her. Links eine Heiligenstatue.

Signatur: "R.Alt (1)853"
Sepia, weiß gehöht. 28 : 34,5 cm. ***10.000,-

Vergleiche auch Hevesi, Alt, Abbildung 93, ein fast identisches Blatt in einem für Kaiserin E l i s a b e t h von Österreich angelegten Album der wichtigsten Kirchen der österreichischen Monarchie.

150) -.
Gesamtansicht von Brünn.
Mit dem Spielberg, links.
Unvollendetes Aquarell. 21,2 : 42,9 cm. ***11.000,-

Siehe die Abbildung in unserem Katalog VII, Nr. 18 (die Reproduktion zeigt einen Ausschnitt)

151) Budapest.
Budapest.
Blick auf die beiden Ufer, mit der sie verbindenden großen Kettenbrücke. Auf der rechten Blatthälfte oben Detailskizzen.

Bezeichnet: "Pest & Ofen"
Signatur(Alterssignatur): "R.Alt" um 1830
Bleistiftzeichnung aus zwei Teilen zusammengesetzt.
16,9 : 49,1 cm. **8.000,-

Siehe die Abbildung in unserem Katalog VII,Nr. 6.

Einem freundlichen Hinweis der Neuen Galerie, Landesmuseum Johanneum in Graz, verdanken wir die Kenntnis einer dort befindlichen Zeichnung von J a k o b A l t signiert und datiert 1830. Auf diesem Blatt sind, vom gleichen Standpunkt aus, jedoch in beschränkter und vergrößerter Darstellung, aufgenommen, die Brücke und die Häuser auf beiden Ufern zu sehen. Daher ist unsere Zeichnung möglicherweise zur gleichen Zeit entstanden.

152) Burg Hollenegg.
Der Hof von Burg Hollenegg in der Steiermark.
Im Hof ein Diener in dalmatinischer(?)Uniform, ein Bauernwagen mit Pferd und ein junger Herr, der ein Hündchen springen läßt.

ORIGINAL AQUARELLE VON RUDOLF VON ALT

Fortsetzung von Nr. 152:

Signatur: "R.Alt"
33 : 48 cm. ***44.000,-

Prachtvolles, farbenfrisches Aquarell, das nie an der Wand gehangen hat und dessen Farben von unberührter Schönheit sind. Vermutlich in den 60er Jahren entstanden.

Siehe die Abbildung auf Tafel V

153) Oberitalien.
Wäscherinnen am Brunnen einer oberitalienischen Stadt.
Rechts vorne Ochsenkarren. Im Hintergrund Ausblick auf Olivenhaine und Kirche. Im Hintergrund Berge.
Einiger kaum sichtbarer Einrisse halber aufgezogen (links ein größerer Riß, oben, seitlich und unten je ein kleiner Riß).

Signiert(unten rechts) "R.Alt."
38 : 56 cm. ***4.400,-

Prachtvolles, farbenfrisches Blatt. Aus der berühmten Sammlung Lobmeyr Wien.

Siehe die Abbildung auf Tafel V

154) Palermo.
Der Kreuzgang von San Giovanni degli Eremiti in Palermo.
Im Hintergrund im Schatten sitzender Mann.

Bezeichnet: "Palermo, 15.Aug.(1)862"
Signatur: "R.Alt"
Aquarell. 48,3 : 33 cm. ***33.000,-

Siehe die Abbildung in unserem Katalog VII, Nr. 14, Katalog der Alt - Ausstellung im Künstlerhaus Wien, 1963, Nr.lo.
Im Frühjahr 1867 reiste A l t nach Sizilien, wo er trotz einer Choleraepedemie, mehrere Wochen hindurch arbeitete.

155) Rom.
Das Colosseum.
Vom Triumphbogen des Constantin aus gesehen. Mit Staffage.

Signatur: "R.Alt (1)899"
35 : 67,5 cm. ***45.000,-

Siehe die Abbildung in unserem Katalog VII, Nr. 24. Katalog der Alt - Ausstellung der Albertina, Wien 1955, Nr. 298: "Obwohl Alt in so hohem Alter nicht mehr reiste und lediglich aus der Erinnerung schöpfen mußte hat er eine Licht- und Farbenvision von bezwingender Größe und Natürlichkeit geschaffen. Seit Corot hat kein Künstler das Gemäuer des Colosseums so überzeugend gemalt."

ORIGINAL AQUARELLE VON RUDOLF VON ALT - KOSTÜMBLÄTTER

156) Schneeberg.
Blick auf den Schneeberg.
Rückseitig Figurenstudien.

Bleistiftzeichnung, die Ferne leicht koloriert.
18,8 : 27 cm. ***8.000,-

Aus der Sammlung von Arthur Rössler Wien.
Siehe die Abbildung in unserem Katalog VII, Nr. 20 (Die Reproduktion zeigt einen Ausschnitt).
Eines der skizzenhaften, leicht hingeworfenen Blätter A l t's, wie oft, gänzlich ausgeführte Arbeiten übertreffend.

H) KOSTÜMBLÄTTER

Die nachstehend verzeichneten Blätter entstammen einem nicht vollständigem Exemplar von:
(Kininger) Kleidertrachten der kaiserl(ich) Königl(ichen) Staaten - Habillemens(!) des etats de S.M.l'Empereur Roi.

Wien, Tranquillo Mollo (um 1803)

Colas, Bibliographie générale du Costume et de la Mode, vol.I p. 602 Nr. 1610.

Die Blätter sind in Aquatinta-Manier gestochen und im schönen Kolorit der Zeit, außerordentlich breitrandig. Sie haben sämtlich deutsche und französische Legenden. Sie gehören zu den schönsten Trachtendarstellungen der österreichisch-ungarischen Monarchie und haben verschiedenen zeitgenössischen Werken englischer Verleger als Vorlage gedient.
Format ca. 42 : 32 cm.

Wir bieten daraus an:

157) Albanien.
Zupanischer Graf aus der Bocche di Cattaro in Albanien.
(Mit Schwert und Pistolen bewaffneter junger Mann.)

Zupanische Gräfin aus der Bocche di Cattaro in Albanien.
(Junge geschmückte Frau)

Protopope oder grichischer Geistlicher aus der Bocche di Cattaro.
(Geistlicher mit Gebetbuch)

Ein Zupaner und seine Frau.
(Stehendes Paar, der Mann bewaffnet)

4 Blatt 800,-

158) Österreich.
Bauer aus Ober-Östreich(!).
(Junger Mann stehend, mit der Hand auf einem Felsen aufgestützt)

Bäuerinn aus Ober-Östreich(!)
(Junge Frau mit der Hand in der Hüfte, vor Brücke stehend)

2 Blatt 1.000,-

KOSTÜMBLÄTTER

159) Österreich.
Ober-Östreiche(!) Bauerndirne, welche Milch zu Markt trägt.
(Junges Mädchen einen vollen Korb auf dem Kopf tragend.)
6oo,-

16o) -.
Tirol.- Tyrolischer Robler, oder Raufbold.
(Junger Mann mit Pfeife in der Hand)

Kellnerinn aus Inspruck(!)
(Junges Mädchen Getränke auf einem Tablett tragend, am Gürtel hängt ein Schlüsselbund)
2 Blatt 1.ooo,-

161) Polen.
Polnische Juden.
(Zwei bärtige Männer lebhaft gestikulierend)

Polnische Jüdinn.
(Ältere Frau mit verschränkten Händen)

Jud aus Mungatsch.
(Älterer Mann mit Geldbeutel)
3 Blatt 7oo,-

162) Rumänien.
Flipovaner Bauer aus der Bukovina.
(Bärtiger Mann auf einen Stock gestützt)

Flipovaner Bäuerinn aus der Bukovina.
(Junge Frau,Körbchen voll Eier tragend)
2 Blatt 7oo,-

163) -.
Russniakischer Bauer aus der Marmaros.
(Mann mit Hacke im Gürtel,auf einen Stock gestützt)

Russniakische Bäuerinn aus der Marmaros.
(Junge Frau mit Spindel, Garn spinnend)
2 Blatt 7oo,-

164) -.
Sächsischer Bürger und Bürgerin aus Herrmannstadt.
(Miteinander plauderndes Paar)

Sächsische Frauenzimmer aus Hermannstadt.
(Zwei Damen eingehakt spazierengehend, eine hat einen Sonnenschirm aufgespannt)

Siebenbürgischer Bauer aus der Gegend von Hermannstadt.
(Mann auf Stock gestützt)
3 Blatt 1.ooo,-

KOSTÜMBLÄTTER

165) Tschechoslowakei.
Bauernbursche aus dem Egerischen Kreise in Böhmen.
(Junger Mann mit Pfeife stehend)

Bauers Frau und Mädchen aus dem Egerischen Kreise in Böhmen.
(Ältere Frau und junges Mädchen nebeneinander gehend)

Braut Kleidung im Egerischen Kreise.
(Mädchen mit Gebetbuch und Rosenkranz)

3 Blatt 1.2oo,-

166) -.
Egerische Land-Leute beym Tanze.
(Junges tanzendes Paar) 4oo,-

167) -.
Eine Hanakin.
(Junge stehende Frau) 4oo,-

168) -.
Flächen Bewohner Mährens an der Ungr(Ungarischen)Gränze,Sommer Kleidung
(Junger Mann auf Stock gestützt)

Flächen Bewohnerin Mährens an der Ungr: Gränze, Sommer Kleidung.
(Junge Frau stehend)

Flächen Bewohner Mährens an der Ungr. Gränze, Winter Kleidung.
(Junger Mann in Pelzmantel, Stock unter dem Arm)

Flächen Bewohnerin Mährens, an der Ungr. Gränze,Winter Kleidung.
(Junge Frau Wasser holend)

Kopanitzar in Mähren an der Gränze(!) von Ungarn.
(Mann mit verschränkten Armen)

Kopanitzarin in Mähren an der Gränze von Ungarn.
(Stehende junge Frau)

6 Blatt 1.8oo,-

169)
Slavischer Bauer aus dem Neutraer Comitat.
(Junger Mann auf Stock aufgestützt)

Slavische Bäuerinn aus dem Neutraer Comitat.
(Junge Frau mit Gemüsekorb)

2 Blatt 8oo,-

17o) Ungarn.
Bauer-bursche in Galla aus dem Stuhlweissenburger Comitat.
(Junger Mann mit Pfeife und Tabaksbeutel)

Calvinisches Weib und Mädchen aus dem Stuhlweissenburger Comitat.
(Junge Frau und Mädchen mit Gebetbüchern nebeneinander gehend)

KOSTÜMBLÄTTERN

Forsetzung Nr. 17o:

Katholisches Weib und Mädchen aus dem Stuhlweissenburger Comitat.
(Sitzende junge Frau, an ihr Knie gelehnt ein Knabe, vor ihr stehend ein junges Mädchen mit Gebetbuch und Rosenkranz.)
3 Blatt 9oo,-

171) Ungarn.
Ungarische Bäuerinn.
(Junge Frau mit Körbchen)

Ungarisches Bauer Mädchen an der Steyerschen Gränze.
(Junges Mädchen, barfuß, Rechen geschultert, mit Trinkflasche gehend)
2 Blatt 8oo,-

172) Yugoslavien.
Croatinnen von Szluin und Ogulin.
(Zwei junge Frauen, eine davon sitzend) 3oo,-

173) -.
Ober Krainer in Sommerkleidung.
(Junger Mann, Mantel umgehängt auf Stock gestützt)

Ober Krainerin in Sommerkleidung.
(Mädchen mit Körbchen)

Ober-Krainer in Wintertracht.
(Älterer Mann mit Pfeife, Hände unter dem Pelz verborgen)

Ober-Krainerin in Wintertracht.
(Ältere Frau, Hände im Muff)

Ober Krainerischer(!) Bauernbursche.
(Junger Mann an einen Felsen lehnend)

Ober Krainerisches Bauern Mädchen in Fest-tags Kleidung.
(Mädchen ein Gatter öffnend.) 6 Blatt 1.8oo,-

174) -.
Rothmantel - Manteau rouge ou Pandour.
(Junger Mann mit rotem Umhang, Gewehr anlegend) 4oo,-

175) Zigeuner.
Zigeuner.
(Sitzender Mann, neben ihm Bündel und ein Korb mit Werkzeug)

Zigeunerin.
(Junge Frau weinenden Knaben an der Hand führend)
2 Blatt 4oo,-

Tafel II

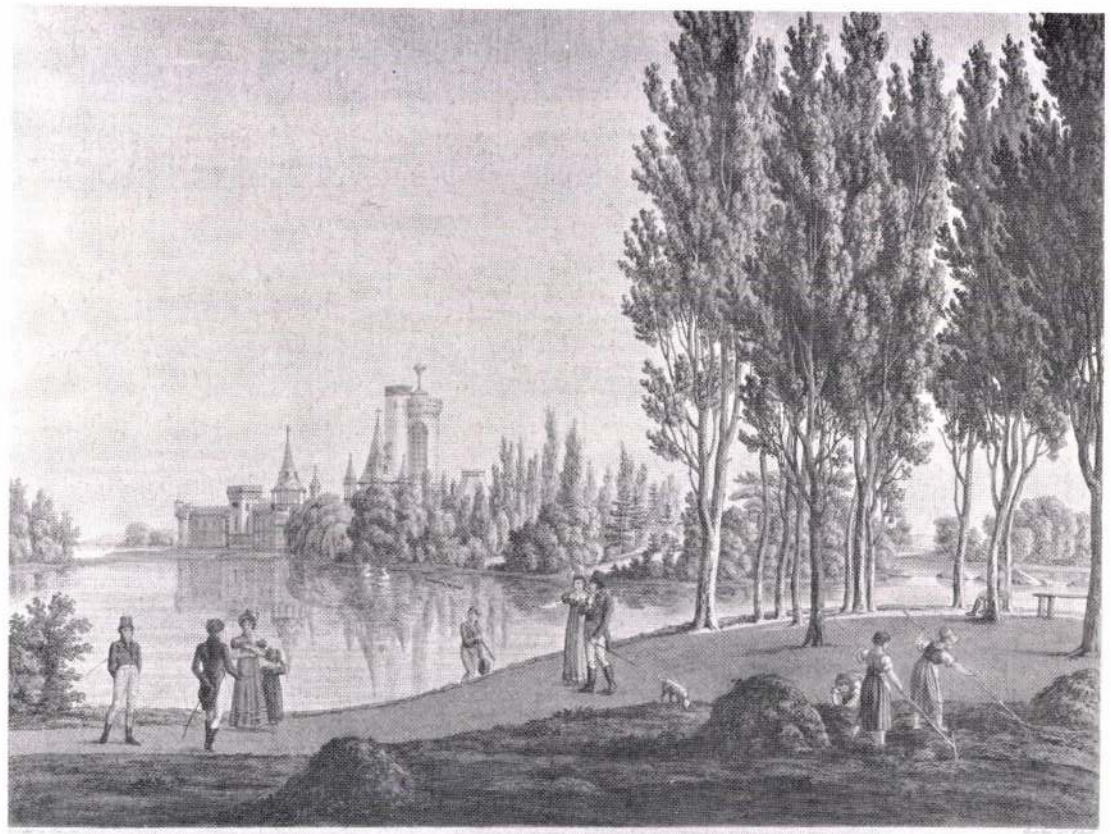

Nr. 103

Tafel III

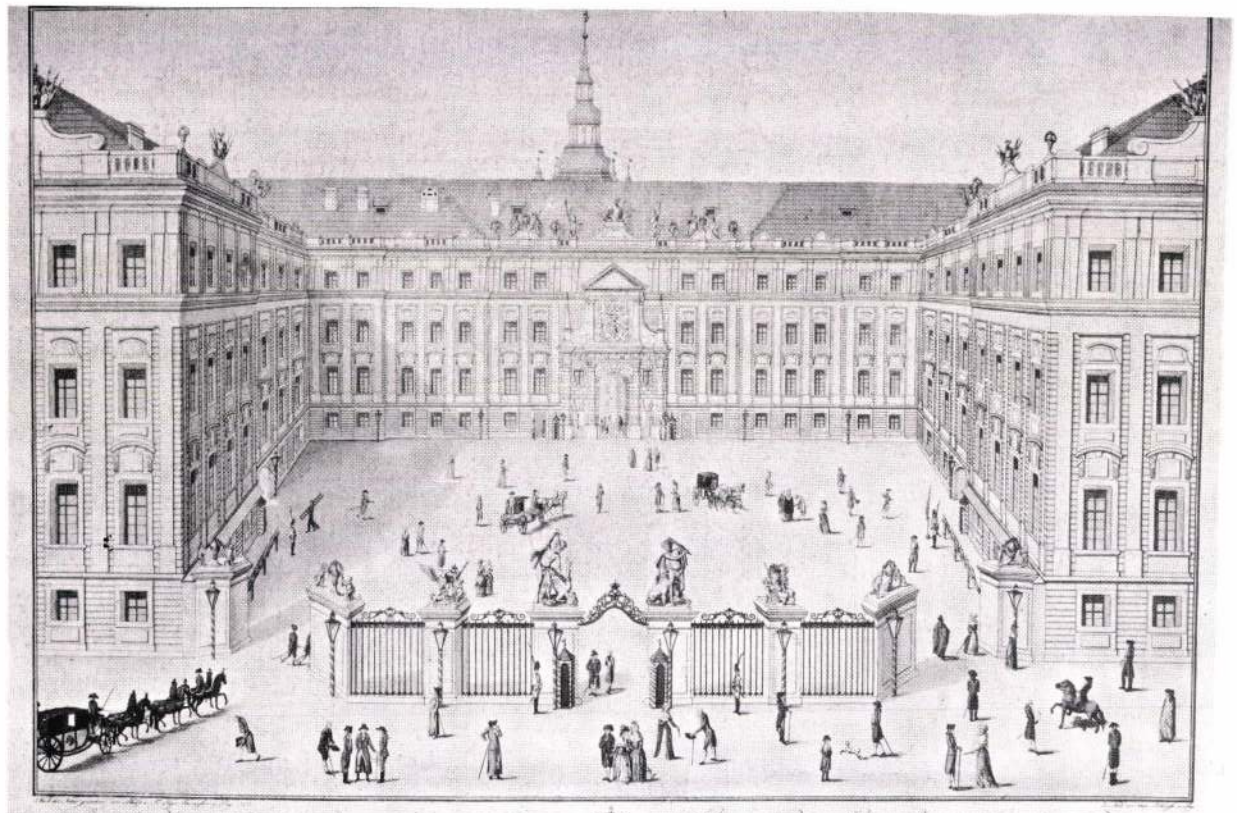

Nr. 144

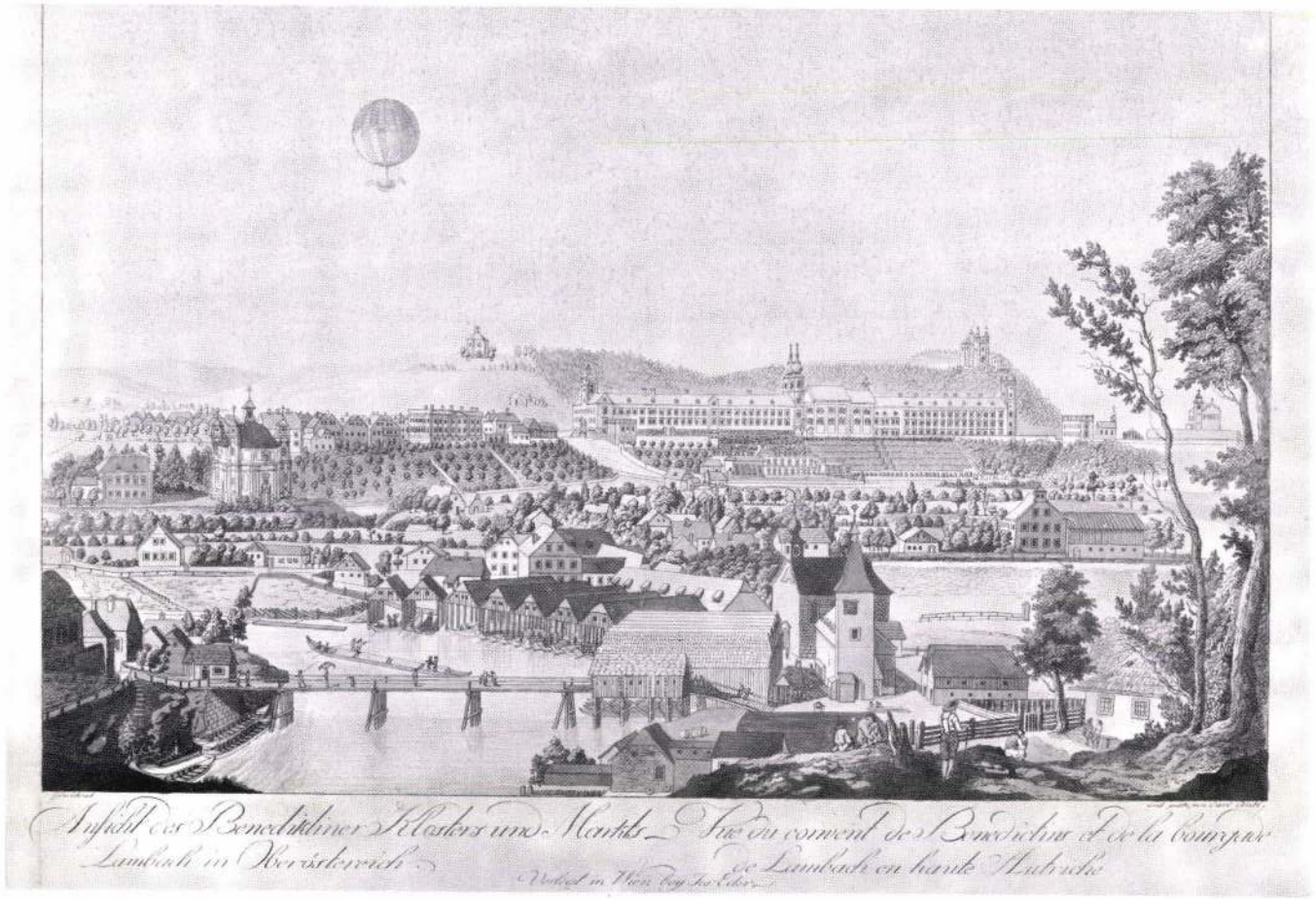

Nr. 108 (unbekannter Zustand mit eingestochenem Luftballon)

Nr. 145

Tafel IV

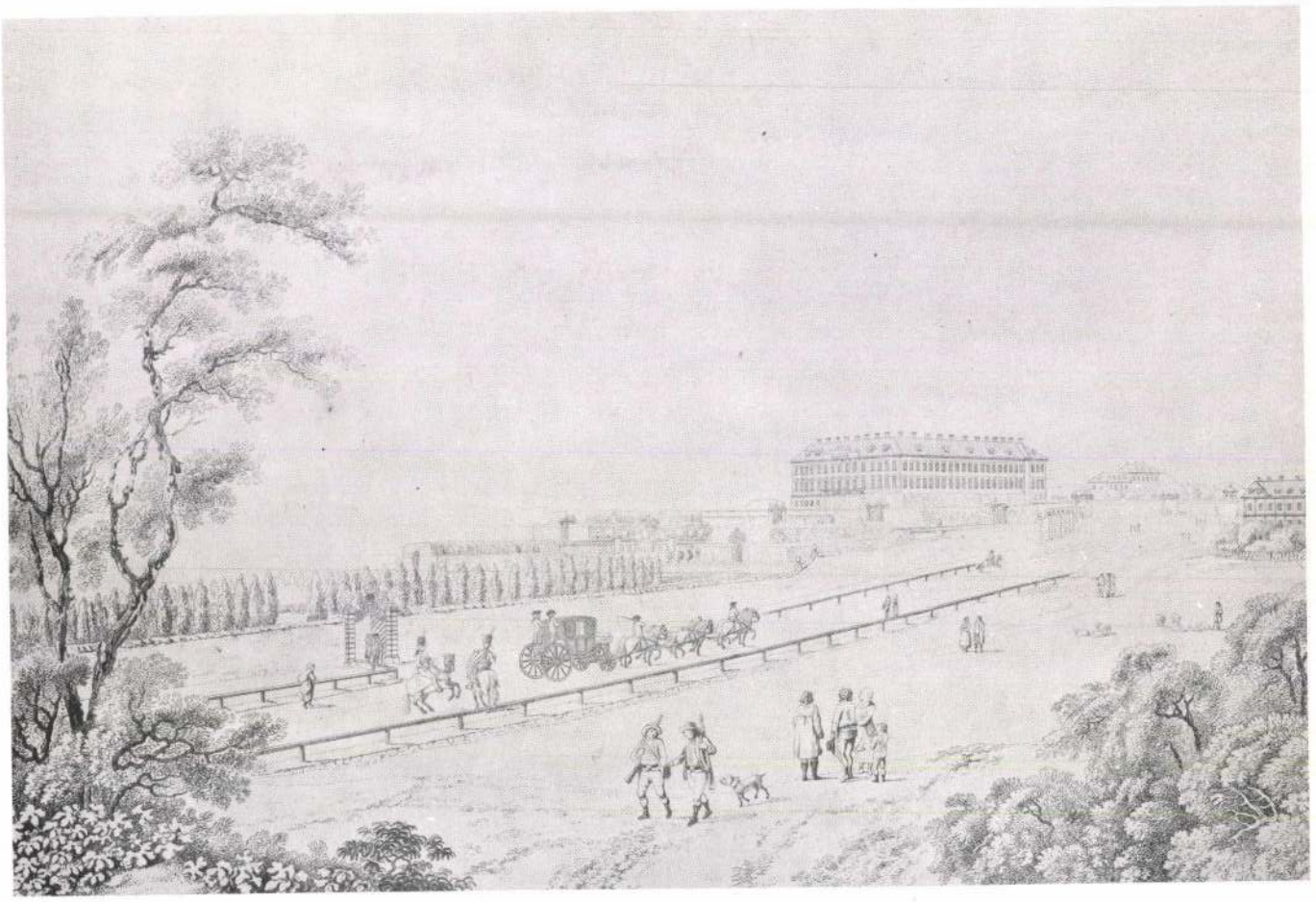

Nr. 119 (unkolorierter Probedruck vor der Schrift)

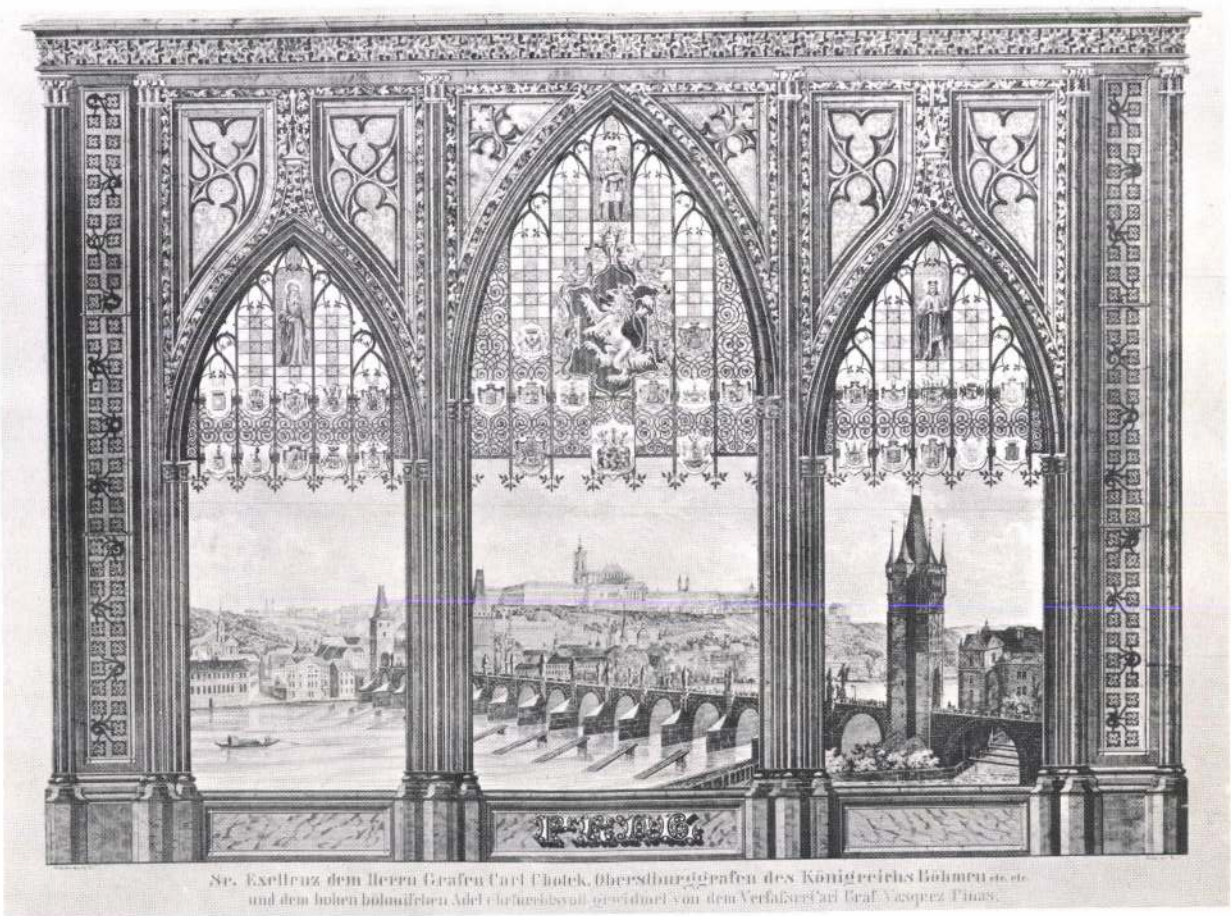

Nr. 146 (unkoloriertes Titelblatt)

Tafel V

Nr. 152 Aquarell von Rudolf von Alt

Nr. 153 Aquarell von Rudolf von Alt

mdk.

Alt Rudolf

A Csaszárfürdő udvarának képe.
(fürdők illusztrált prospektusai közt)

Bertalan V. A Kiscelli Muzeum Bp. 1962

36.l

mdk

Alt Rudolf és Barabás Miklós

vízfestményei

Bertalan v. a Kiscelli Múzeum Bp. 1962

49. L

Alt, Rudolf, festő

M.D.K.

után készült Sandmann-féle kompozíciót körli Gerlach István, a Rudas fürdő török medencéjéről (1845-ből). Prosper Merimée Budán tett látogatásáról szóló beszámolójában.

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. 2. sz. 42-43. old.

Rudolf Alt

hivatásos vedutafestő képei Pest-Budáról

Pogány Ö. Gábor: A magyar nemzeti képzőművészet kialakulása.
MTA II. Tars. Tört. Tud. Ozt. Közl. XI. (1961.) 361. l.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

„A polgári lőhely Pesten" c. képének 1845-ben készült könyomatát közli a szerző, a mai Gorkij fasorban Zitterbarth Mátyás vezetésével felépült uj lövölde főbejáratáról, mely az 1838-évi pesti árvirben elpusztult Zambelli féle lövölde helyett, de csekely változtatás sal, aszerint épült meg a város egy tavolabbi pontján.

Cifra Péterné: A pesti polgári céllövölde

BUDAPEST, 1967. Bp. V. évf. 12. sz. 43. old.

Alt Rudolf

egy. a budai palotát ábrázoló metszete a Fővárosi Történeti Múzeum Ujkori Osztályának állandó kiállításán van elhelyezve.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

120.l.

MDK

Alt Rudolf, graf.

40./ Lánchid. Felsö Dunasor. Rajz.

41./ Lánchid és a várnak egy része.
Lithogrf. Sandmann. mindkettö.

Lantos könyvesbolt egynapos aukciója. 1937.máj.4.
7.1.

Alt, Rudolf

vízfestménye a Dorotheum 580. aukcióján 75.000 osztr. schillingért kelt el. (Weltkunst, 1968. évf. 663. l.)

Bedő Rudolf: Az 1968.évben megjelent külföldi folyóiratok szemléje. Müvtört.Ért. 1969.4.sz. 325-337.l.

328.l.

Alt Rudolf

eddig ismeretlen művét (a bécsi Nemzeti Gárda igazolványa, Magyar Nemzeti Múzeum, a Történelmi Képcsarnok új neremége) - ismerteti Rózsa György, Kurt Mellach könyvéről írt bírálatában. (1848. Protokolle einer Revolution. Wien – München, 1968.)

MúzTörtÉrt. 1970. 1. s. 67. l.

Alt Rudolf, grafikus

„Alt Rudolf két nyelvű Budapest je 1845-ben jelent meg a sarzó 32 kőrajzával ..."

—: Meghezdődtek az antikvár könyvek újabb árverésének előkészületei 8.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 29

MDK

Alt Rudolf

Rohbock és Alt Rudolf müvei a pesti Kálvin térről
metszet és vizf.

Réh E: Adatok a 18. sz.-i épitőmesterek müködéséhez.
Archaeologiai Értesitő XLV. 1931, 174-186.

Alt - Sandman

Könyomata: A József tér 1852

Könil

Granasztói Pál bev: Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 6. kép

Alt.

vízfestménye: Az angol

Királyné szálló 1847

Granasztó: Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

3. kép

Alt - Sandman

Zönyomata: A Vigadó és az

Angol Királyné Szálló 1845

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 2. kép.

ALT, Rudolf

Basics Beatrix: Pest-Buda- és Budapest-látképek és utilányok.
= TBM 26. 1997 128. sz. + ill

alaprajzú, kontyolt nyeregtetős
épület, kerítésfalában kosáríves
udvarán kosáríves záródású tor

Ráctemplom műemléki környezete
Széchenyi u. - Kisasszony u. - Vitkov
hrsz:

A Belváros É-i végén, a város É-D-i t
Széchenyi utcától Ny-ra emelkedő dc
városkép jellegzetes elemét alkotó rá
Műemléki környezete Ny-on a Vitko
beépítése a Gerinc u. és a Kisasszony
szakaszon; É-on a Kisasszony u.; K-
K-i beépítése a Tűzoltó térig; D-en a
Zsebköz és a Gerinc utca tengelye kö
telekhatárokon húzódik.

Érseki palota
Széchenyi u. 1-3.
hrsz: 4568;4569;4570;4572;4
későbarokk
18. század

Kertben szabadon álló, U alap
épület. K-i (fő)homlokzata elő
amelyet kovácsoltvas kerítés v
utcától. Főhomlokzatának köz
konzolokon nyugvó, kovácsolt

Alt - Sandmann

Könyomata : A váci utca 1845

Granarstöi Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 S. Kép

Alt - Sandmann

Részlet Könyomatából:

A Városház tér 1845

Granantói Pál ber: Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 9. kép

Alt - Sandmann

Könyomata: a Pesti Vármegye-
háza 1852 körül.

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek
Magyar Helikon 1969 14. kép

Alt - Sandmann

Zönyomata: A Nemzeti Csinház

1845.

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

19. Zép

Alt

vízfestménye: A Nemzeti Múzeum és a szénapiac 1847

Granarstói Pál bev. Pest-Budai városképek
Magyar Helikon 1969
20. kép

Alt - Sandmann

Zöngomata: A Ludoviceum 1845

Granantói Pál bev. Pest-Budai városlépek
Magyar Helikon 1969
23. Zép

Alt - Sandmann

Könyvnyomata: Városliget, 1845

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

26. kép

Alt-Sandmann

Könyomata: A Kizályi Palota a Vigadó felől 1847 körül

Granantói Pál bev. Pest-Budai vázoszépek

Magyar Helikon 1969

29. kép

Alt

Könyomatas Pest-Buda

érzaki madártávlatból 1860 körül

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 47. kép

Alt - Sandmann

Zónyomata: a Lánchíd és a Várhegy 1852 körül

Gramantói Pál bev. Pest-Budai vázoszépek
Magyar Helikon 1969
44. kép

Alt - Sandmann

Zönyomata: A Császár fürdő

udvara, 1852 körül

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

40. kép

Alt

vízfestményéből részlet:

A Császár-fürdő szálló 1844

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városlópel

Magyar Helikon 1969 38. lap

Alt - Sandmann

Részlet Rényomatából.

A Krisztina város 1845

Gvanarstói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 35. kép

Alt - Sandmann

Könyomata: A budai sinkör 1845

Granarstói Pál bev. Pest-Budai vázoszépel

Magyar Helikon 1969

36. kép

Alt - Sandmann

Zönyomata: A Rudas-fürdő

belseje 1845

Granasztói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

32. kép

Alt - Sandmann

Könyomata 1852 körül:

A Királyi Palota nyugati oldala 1847 körül

Gramantói Pál bev. Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969

33. kép

Rudolf Alt (bécsi) F.0.19.2.

J.Alt fia. 24 acélmetszet a dunai tájakról J.G.Kohl
Die Donau von ihrem Ursprunge bis Pest. c. müben.
853 TrieszH 4o-es években is járt nálunk, 32 bp.i képe
-ben Sandmenn által litografálva jelent meg. 1855 ujra
titt. Aquarellek.

M.D.K.

Alt Rudolf, bécsi festő

Két 1845-ből származó rajzát hőrli a szerző: a mai Vörös marty-téren állott egyhori német szinkák ról (Aman tervei alapján Pollack hitrály fejezte be), és a mai Vigadó helyén állott régi, teljesén Pollack tervei szerint épült Redutot.

Dr. Radnai Lóránt: A pesti Vigadó

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1966. XXI évf. máj. 20 sz.

915-919. old.

Rudolf von Alt

Magyar tárgyú grafikái, a német rajzok kiáll.-án
a Szépmüv.Muz.grafikai termében.

P.N.032.V.8.

Alt

M.H.932.V.8.

Kiállítások

A képzőművészeti kiállítások egész sora zárja le a heti. Az *Ernst-múzeum* nyolc művészt sorakoztat fel termeiben, friss, erőteljes akaratmegnyilatkozásait a magyar képzőművészet törhetetlenségének. A kiállítók közöll, hosszú távolléte után, örömmel látjuk viszont *Lesznay* Annát, a kitűnő költőt, akinek mesekönyvillusztrációi mindig szívesen látott darabjai voltak a régebbi tárlatoknak. Néhány esztendő után a művésznő elmélyült és színekbe lombosodott pikturális érzékkel lép elénk, anélkül, hogy ez a fejlődés sokszor méltányolt primitív báját és előadásmódjának megvesztegető művészi naivitását túlkomplikálná. Új kompozíciói közül, amelyek duzzadnak az egészségtől és erőtől, amellett, hogy szinte ábrázolatosan finomak, értékei enneg a kiállításnak.

Fejlődésük érdekes stádiumában jelentkeznek a *Feiks*-fivérek is, akik közül Jenő rajzbeli lehiggadásával és néhány új portréjának derűs nyugalmával és nagyvilági elegánciájával vonja magára a figyelmet. *Feiks* Alfréd lírikusabb

Alt Rudolf

1939 január 21, szombat

A főváros új művészeti szerzeményeinek kiállítása

Budapest Székesfőváros egy év előtt nyitotta meg a Károlyi-palotában képtárát, történeti muzeumával pedig a kiscelli Schmidt-kastélyban készült berendezkedni. Budapest nagyot fejlődött az utolsó esztendőkben. Ma szebb és modernebb, mint valaha, illő tehát, hogy fokozott gonddal tekintsen vissza a multba és megbecsülje, megfelelő kerethez juttassa azokat az uttörő művészi alkotásokat, amelyek nemes patinát adnak a mai pompának. Nyilvánvaló, hogy ennek az elgondolásnak jegyében fog megnyilni holnap a Nemzeti Szalonban a főváros uj művészeti szerzeményeinek kiállítása.

Száz év előtt még nem patinás, hanem csak poros volt ez a város, olyan poros, hogy gróf *Széchenyi István* könyvet irt a *pesti porról és sárról.* Csakhogy *Széchenyi István,* a nemzet nevelőszemével nézte a világot. Sok mindent gáncsolt, amiért a piktorok lelkesedtek. *Alt Rudolf* például elmerészkedett az Országuton keresztül az akkor épült Nemzeti Muzeumon tul a Szénа-térre és vizfestékkel megörökitette azt, amit látott: urakat, urfiakat, válogatott cigánylegényeket, zsandárokat, lovaskatonákat, lacikonyhát, kordékat, taligákat, ekhósszekereket. Az egyik oldalon gyönyörü egyemeletes barokkpalota látható. Ez a Geisthház. A másik oldalon sátrakon keresztül a „Két pisztoly" beszálló kocsmát látjuk, (ma Muzeum-körut 18. szám), latrok jólismert tanyáját, jámbor disznókereskedők megkopasztó helyét. És micsoda forgalom van ezen a téren! A nyugati paloták lábánál nyüzsgő keleti nép, ugy látszik, még rendet is tudott tartani: Alt képén legalább nyilvánvalóan csak a Kecskeméti-utca felé törekszik az áradat, a kereszt irányban szünetel. Ez a kis kép egyik gyöngye a tárlatnak.

Barabás Miklós már finnyásabb ember volt. Ő szépen áthuzódott a jólevegőjü Budára és a Városmajorban festegetett, kertészkedett. Három szép akvarellje viseli a *Városmajor* cimet. Ez volt a budai polgárok kedvelt üdülő- és szórakozóhelye. Ünnepnapokon vurstli volt itt, hétköznapokon a fiatalság maga kötözött hintát a fára és élvezte ezt a lenge sportot. Barabás két másik képének *Ördögárok* a cime. Az egyik barátságos pataknak mutatja be a régi Budának ezt a pusztulóban lévő veszedelmét, amely azonban még manapság is ad némi gondot a hatóságnak. A másik képen éppenséggel horgásznak e patakban. E képet, azt hisszük, inkább felvidéki tájnak lehet nevezni.

Ebben a teremben lehet látni azokat a vázlatokat, amelyeket *Székely Bertalan* rajzolt Ferenc József király és Erzsébet királyné koronázási ünnepségeiről. Micsoda riportrajzok ezek! Kár, hogy ez a műfaj kiveszőfélben van.

Szenzációs riportképet kapunk *Kiss József* ecsetjéből olajba festetten. Megörökitette ugyanis azt a jelenetet, *amint Izsó Miklós Döblingben mintázza gróf Széchenyi Istvánt.* A képen Izsó szorgalmasan rakja fel az apró agyagrészeket a készülő mellszoborra. Széchenyin meglátszik a helyzet szokatlansága, testtartása kissé merev, mellette a pamlagon egy gyönyörüen felvázolt fiatal hölgy gyengéden tekint fel rája.

PESTI HIRLAP

Egy szép női arckép szintén Kiss József elfelejtett ecsetjét dicséri.

Gyönyörü *Brockyakat* és *Borsosokat* látunk. Borsos minden képe technikai remekmű. Szinte csodálatos, hogy a mesterségnek ilyen hatalmával rendelkező művész nem vágyott magasabb feladatokra. 1843-ban „Szólót, vagy csókot!" cimü képe már szinte átmegy az operett területére.

Egy kékruhás leányka elárulja, hogy *Pállik Béla* milyen nagyszerü gyermekfestő volt. *Gyárfás Jenőtől* a *Tetemre hivás*-nak egy megrázó változatát kapjuk. A kiállitás tele van kisebb-nagyobb leletekkel és felfedezésekkel, eddig ismeretlen önarcképekkel, vázlatokkal és nagyobb kompozicióikkal, amelyek uj meg uj oldalról mutatják be azokat a művészeket, akiknek valami közük volt Budapesthez. Az első nagy terem közepén egy *Ferenczy István-faragta Kölcsey-márványfej* fogadja a látogatót. Ebben a kiállitásban sok mindenben gyönyörködhetik az ember.

Siklóssy László.

esetben magukévá teszik a japán külkereskedelem megbénítására irányuló kinai javaslatokat.

— **A mérnöki kamara önálló székháza.** A Budapesti Mérnöki Kamara pénteken délután a Pesti Vigadó nagytermében *rendkívüli közgyülést* tartott. Dr. *Mihailich Győző* elnöki megnyitójában ismertette gróf *Esterházy János mozgalmát*, amelynek célja *Szlovákia területén magyar házakat épiteni*, majd *megbélyegezte a cseh hordáknak a békés Munkács ellen intézett orvtámadását.* Végül hangsulyozta, hogy mind a kari tekintély, mind a Mérnöki Kamara segélyalapjában felgyülemlett összeg gyümölcsöztetése megkivánja *az önálló székház* épitését. Miután a székesfőváros erre a célra telket bocsátott a Kamara rendelkezésére, tervpályázatot hirdettek, amelynek beérkezett munkái *az épitésügyi hatóságok jóváhagyása alatt állanak.* Ezután *Örkényi József* kamarai titkár ismertette a székházépités költségeinek felosztására irányuló választmányi javaslatot, *amelyhez egyhangulag hozzájárultak.*

— **Február 1—2-re halasztották a Luther-szobortervek feletti döntést.** Közbejött elhárithatatlan akadályok miatt a budapesti Luther-szoborra beadott pályatervek feletti döntést elhalasztották: február 1-én a szoborvégrehajtó bizottság, 2-án a nagybizottság ül össze az eredetileg hirdetett órákban, a fasori gimnázium disztermében, ahol a nagyközönség február 3-tól 12-ig, naponkint délelőtt 9 órától 2-ig tekintheti meg majd a pályaműveket.

— **A volt 1. honvéd gyalogezred emlékserlegavató ünnepe.** A IV. Károly király volt 1. honvéd gyalogezred bajtársi köre az ezred volt parancsnokának, sepsiszéknagyborsnyói *Bartha Lajos* altábornagynak születése napján lélekemelő emlékserlegavató ünnepséget rendezett. A többszáz főnyi közönség soraiban megjelentek báró somorjai *Lukachich Géza* altábornagy, a Mária Terézia Rend lovagja, *Bartha Albert* ny. hadügyminiszter, barabásszegi *Bihari Elemér* tábornok stb. *Rózsahegyi*

PESTI HIRLAP

— **A munkácsi püspök hitvallása Magyarormellett.** A magyar és rutén görög katolikusok
idején elfogadták a naptáregyesitést. A
ácsi egyházmegyében a megszállás alatt a
rendet állitották vissza és igy történt, hogy
reszt ünnepét 13 nappal később, csütörtökön
pelték meg a munkácsi gör. kat. egyházme-
ngvári székesegyházában. A szertartás kere-
Sztojka Sándor megyéspüspök ruszin és
ar nyelven szentbeszédet mondott, amelyben
ket fejezte ki azon hogy elvan erszágban

Rudolf von Alt

— **Német rajzok (1650—1914) a Szépművészeti Muzeumban.** Azoknak a szép és tanulságos grafikai kiállításoknak sorában, amelyeket dr. *Hoffmann Edith*, a Szépművészeti Muzeum kiváló műtörténésze rendez időről-időre, méltó helyet foglal el a német grafika három századévének érdekes kiállítása, mely szombaton nyílt meg a Szépművészeti Muzeum grafikai termében. A késői német barokktól a világháborut megelőző kor eklektikus művészetéig, valósággal keresztmetszetét adja ez a tárlat a képzőművészet fejlődésének, a grafikus művészet mindennél jellemzőbb tükrében. A kiállítás első része inkább jellegzetes és érdekes, mintsem nagyobbszerű művészi értékekkel árulja el a német grafika időleges kifáradását a renaissance virágzása után. *Rugendas* (aki kuruc lovasképei révén nálunk sem ismeretlen), *Kremser-Schmidt*, *Maulbertsch*, *Chodowiecki*, *Meergs*, a barokk és rokokó művészet kiemelkedőbb képviselői, akiknek száraz vagy fellengzős páthosza után jól esik a nagy romantikusok kellemes, derüs, otthonias művészetébe elmerülni. *Spitzweg*, *Schwind*, *Danhauser* egy-egy mesteri lapja, majd a magyar vonatkozásokban is gazdag *Pettenkofen*, *Rudolf von Alt* után elérkezünk a nagyszerü *Marées* pompás rőtel-rajzaihoz, majd *Menzel*, *Feuerbach*, *Böcklin*, *Leibl* egy-egy rajza, tanulmánya, vázlata ragadja meg figyelmünket. A gazdag és értékes anyag kitünő elrendezése mellett nagy érdem illeti dr. Hoffmann Edithet a nagy tudással megirt katalógusért is. *(f. j.)*

P.H.932.V.10.
Ujság,932.V.8.
Est,932.V.8.

Rudolf Alt

Osztrák festő magyar tárgyú képe, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

M.933.VI.7.

Alt Rudolf

Egy festménye, a Bécsből hazakerült műkincsek között.

N.U.932.XII.1.

M.D.K.

Alt Rudolf, festő

két 1845-ből való könyvmata: „A Ludoviceum" és „Városligeti részlet" látható:

Balogh András: „Pest-Buda parkjai" c. írása illusztrációi körött.

BUDAPEST, Bp. 1967. V. évf. 6. sz. 10-12. old.

Alt Rudolf

Rajza, Sandmann kőnyomata 1853.

A Nemzeti Múzeum

Pollack Mihály terve

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Helikon 1959

139.

Alf Rudolf rajza

Sandmann könyvmata 1853.

A Szentháromság tér és a budai Városháza.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Helikon 1959

133.

Alt Rudolf
festő

M.D.L.

Akvarelljei is nertek Pestről.

Pescháry Károly: A Budai Vár Élesdy István grafikában
Művészet, 1967. augusztus —

Alt Rudolf rajza

Sandmann litografiája 1853.

A városháza Pesten

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Helikon 1959

Alt Rudolf

Jajza, Sandmann könyvnyomata 1853.

A Császár fürdő udvara.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

135.

 Act Rudolf rajza
Sandmann kőnyomata 1845.
A Váci utca Pesten.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

Alt Rudolf

rajza, Sandmann hányomata.
Kilátás a budai bástyáról a hanc.
felé 1845.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

105.

Alt Rudolf rajza
Sandmann könyvmata 1845.
A "Kép Juhászné" Budán.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

107

Alt Rudolf

rajza, Sandmann hőgyomata 1845.

A Színház tere Pesten

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

109.

Alt Rudolf

Metszete a Rudas-fürdőről

Dr. Tóth András: Fürdők a középkorban

Élet és Tudomány 1962 sept 1200 l.

Alt Rudolf sajza

Sandmann hőgyomata 1845:

A Nemzeti Szinház Pesten.

ifjabb Zitterbarth Mátyás Tervei szerint (Múzeum hot és Rákóczi út Sarkán) hénült 1837 aug 22-ce.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

Alt Rudolf

rajza, Sandmann litográfia 1845.

A pesti Redout épülete.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Helikon 1959

115.

Alt Rudolf

Vajra, Sandmann könyvnata 1845.
Nyári Szinház Budán.

Rera: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

113

Alt Rudolf rajza

Sandmann könyomata

1845.

Kilátás a Várhapuból

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról

Heliken 1959

103.

Alt Rudolf

rajza, Sandmann litografiája,
1845.

Buda a pesti partoldalról tekintve.

Rexa: 101 kép a régi Pest-Budáról
Helikon 1959

101

Alt Rudolf

Magyar tárgyu képe a Bécsből hazakerült kulturkincsek között.

P.H.932.XII.1.

M.D.K.

Alt, Rudolf, festő

„Zugligeti táj" c. hőrajzát körli a szerző a Buda-Pest c. sororatból (1845).

Dr. Seenger Ervin: A budahegyvidéki „Dülőkeresztelő".

BUDAPEST, Bp. 1967. V.évf. 3. sz. 26. old.

Rudolf Alt

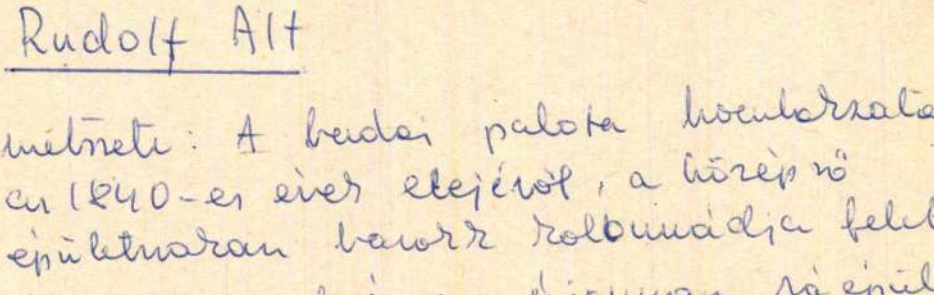

mitszeti: A budai palota hocsatkozata az 1840-es évek elejéről, a középső épületszakasz barokk kolonnádja feletti tympanonnal és az újonnan rá épült harmadik emelettel. (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

36. l.

Alt Rudolf

az 1840-es évek elején metszetet készített a budai palotáról. Jól látható itt, hogy az 1830-as évek elején épült az emelet ráépült a negyoszlopos kolonnád bazokk stílusú tympanonjára.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

35. l.

Alt, Rudolf, festő

M.D.K.

„Az Angol Királynő szálló"-ról készült rajzát közli a szerző a Kiscelli Múzeum kiállítási anyagából

Csap Erzsébet: Budapest a képrőművészetben

BUDAPEST, Bp. 1967. V.évf. 2. sz. 16. old.

Rudolf von Alt

Városképei a régi Pest-Budáról, a szfőv. képzőm.-i gyüjteményének kiáll.-án a Műcsarnokban.

P.H.932.VI.19.

Rudolf von Alt

Városképei a régi Pest-Budáról, a szfév. képzőm.-i gyűjteményének kiáll.-án a Műcsarnokban.

P.H.932.VI.19.

M.N.M.

Alt Rudolf

Váci utcát ábrázoló rajz, 1845.

Pereházy Károly: Klasszicista épületek restaurálása a pesti Belvárosban

Műemlékvédelem, 1985/3. 158. l.

MDK

Alt Rudolf

A budai városháza a Mátyástemplommal, repr.

A Gyüjtő 1917. 8-lo. sz. 261.l.

M. D. K

ALT Rudolf litografus és festő
(1812 - 1905)

Az egykori balatontúredi sinikáz
és környéke - repr.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962 ~~57~~. 56.

fth•

ALT, Rudolf

M. D. K.

XIX századi grafikus Pesten

Scheiber Mária: Franz Joschke Pest- budai látképei

Müvészettörténeti Értesitő 1961. 2-4 . sz. 196.1.

Alt Rudolf M.D.K.

A Pesti Német Szinház /litográfia/

repr.

eresztury-Vécsey-Folvy:A magyar zenetörténet képes-
könyve Bp. 1960. 174.l.

Alt Rudolf M.D.K.

A régi Nemzeti Szinház ,litográfia.

repr.

Keresztury-Vécsey-Falvy: A magyar zenetörténet képeskönyve

Bp. 1960. 210.1.

MDK.

Alt Rudolf

Az Angol királynő szálló rajza

Budapest 1967 feb .

MDK.

Alt Rudolf

Csap E. cikkében emlitve

Budapest 1967 febr.

Magyarság 934. XII. 2.

934. XII. 2 MAGY

Alt Rudolf

MŰVÉSZET

Az Ernst-muzeum aukciója

Az Ernst-muzeum szokott karácsonyi aukcióját rendezi, a megszokottnál is választékosabb és különb anyaggal, melynek tárgyai egyrészt *Schmidt* Miksa kiscelli kastélyából, részben a *Kohner*-gyüjteményből, másrészt különféle magánbirtokból származnak. Megtekintése szombaton kezdődött.

Az anyag meglepően szép és jelentékeny. A kiállított festmények száma meghaladja a háromszázat, közöttük Alt Rudolf, Barabás Miklós, Bastien-Lepage, Benczur, Bernáth Aurél, Bihari Sándor, Borsos József, Braque, Corot, Courbet, Csók, Daffinger, Deák-Ébner, Degas, Fényes, Ferenczy, Füger, Giordano Luca, Gyárfás, Hollóssy, Kernstok, Kupeczky, Kokoschka, Lenbach, Lotz, Magyar-Mannheimer, Maillol, Markó Károly, Mednyánszky, Mészöly, Molnár József, Morland, Munkácsy Mihály, Paál László, Perlmutter, Pettenkofen, Ribot, Rippl-Rónay, Székely Bertalan, Szinyei-Merse, Vaszary, Wágner Sándor, Zichy Mihály jobbnál-jobb alkotásai láthatók.

Különleges érdekességet ad az aukciónak a több mint háromszáz darabból álló porcellán-, fajánsz- és üveggyüjtemény, melyben gyönyörü kinai, japán, perzsa, német, hispano-moreszk, defti, francia, urbinói, faenzai, castelli, bécsi, herendi és egyéb magyar keramikák sorakoznak egymás mellé.

Elsőrangu darabok vannak az ezüst- és ékszergyüjteményben is, amelyből kiemelkednek a szentpétervári Eremitageból származó augsburgi, hamburgi kupák és billikomok, nemkülönben a régi erdélyi ötvösség szebbnél-szebb müvei. A bronzok között néhány elsőrangu kinai és japán darab látható.

Aztán szebbnél-szebb textiliák következnek, de ezeknél még jelentékenyebb a több mint száz darabból álló *egészen elsőrangu* szőnyeggyüjtemény, melyekben csupa XVII. és XVIII. századbeli darabokat, gyönyörü kula, korasszán, iszpahán, kuba, kesan, herat, ferrahan szőnyegek mellett bokharákat jordeszeket, szamarkandokat és pompás flanand verdurcket csodálhatunk meg.

Az aukció gazdag anyagát elsőranguan jó butorgyüjtemény egészíti ki, melyben a renaissance-korától kezdve egészen a biedermeier stilusig mindennemü stilusváltozatot megtalálhatunk.

Végül külön is hangsulyoznunk kell, hogy az iparmüvészeti anyag olyan [illegible]

hozzáedzve a fertőzési lehetőségekhez, hamarabb válik beteggé! És igy megesik az, hogy hiába szigetelik el Zsuzsikát a világtól, megkapja a kanyarót, amelynek csiráját esetleg a keztyüjén hozza haza az édes anyja, ugyan akkor pedig egészséges marad a kislány, akinek osztályában két-három fertőző betegség is előfordul.

a higiéniája

a családtagjainkat. Annyi bizonyos, eleinte lázadó hangok fognak protestálni ez ellen, de a végén csak be fogja látni mindenki, menynyivel hamarabb lebonyolódik az egész tisztálkodási procedura, ha nem kell a Mariért v... anyuért kiabálni közben, hogy jöjjön b... ...dat! *A kádtörlőnek pe-* ...szürke

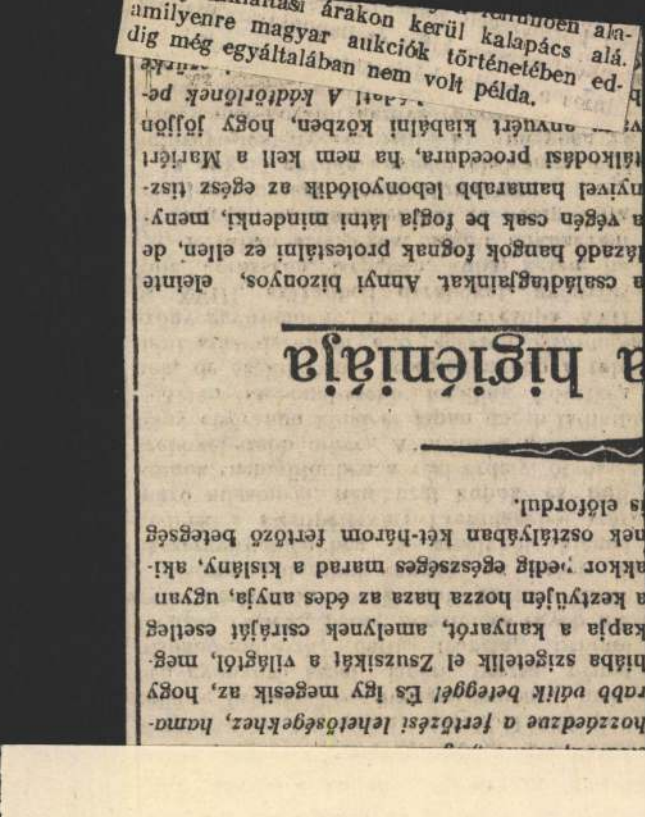

...amilyenre magyar aukciók történetében eddig még egyáltalában nem volt példa.

...ámlatási árakon kerül kalapács alá.

Pénztári szám

...ám

...talvány.

nak, címe:

(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

tal

ért

fizetendő.

béljeg *nyugta* *bevonandó.*

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

Beyétel | Kiadás

A

Rudolf von Alt.

MDK

Schoen Pest-Buda

Alt Rudolf

MDK

Repr:

A Dávasziget a pesti Városligetben. 1845-ben.

A Városliget 1845-ben.

Thaly Tibor: A 200 éves városliget. Bp. 1958.
Képtábla a 33. lap előtt.

Alt Rudolf

MDK

Két képe a Városligetről

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1938.

68-69.l.

Alt Rudolf, [litografus] MDk

Libay Lajos körajzát – Balatonfüred, Nagyvendéglő a Horváth-házzal – metszette Köbe. (1840 táján). Repr.

Zákányi Ferenc: Balatonfüredi műemléktáblák adatainak kiigazítása 83–87. l.

MŰEMLÉKvédelem Bp. 1961. 2. sz.

ALT Rudolf grafikus litografus és festő M.D.K.

/ 1812-1905/

Az egykori balatonfüredi szinház és környéke. repr.

Genthon-Végvári Németh-Zádor: Magyar művészet 1800-1945. bp. 1958. 56.1.

M. D. K.

ALT Rudolf

Budapest dunai látképe (Viztert-mény.) 1853 repr.

Budapest müemlékei I. p. 1962. 393. l.

M.D-K

ALT Rudolf

Két látképsorozata a Bresti Történeti Múzeumban

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 304.e

M.N.M.

ALT Rudolf

Városképe a Budapesti Történeti Muzeum metszetgyüjteményében

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 394.1.

M.D.K.

Alt Rudolf

Fényképrepr. az 1848 évi Nemzeti Szinház egykoru metszetéről.
Jókai Mór: "A tengerszemü hölgy" c. regényének "A háromszinü kokárda" c. részletéhez mellékelt illusztráció.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. márc. 12. VII. évf. 11. sz. 12. l.

M. D. C

ALT Rudolf

A Herkules görösvöl készült lát-
kép (1852 körül)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962 131. l.

M. D. K.

ALT Rudolf

Óbudai hajógyár (1848.)

Budapest műemlékei II. Bp. 1962. 130. l.

de. D. U.

ALT Rudolf

Rozsadombrné felvete vedute

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 130. l.

M. D. K

ALT Rudolf

A Krisztinaváros. Könyomat

(1845.) repr.

32 laplál álló könyomat-sorozat

Pest-Budáról (1845)

1852. „Festői meglehintések" c. sorozat

Budapest müemlékei II. 1962. 127. l.

M. Ö. K.

ALT Rudolf

Az épülő Lánchíd

Budapest müemlékei II . Bp. 1962. 126.e

M. D. K.

ALT Rudolf

A Vízivaros látképe a Rózsa-
dombról (1845.) Kőnyomat

repr.

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 125. e.

[illegible]ai Ii. Bp. 1962.

Alt Rudolf M.D.K.

Balatonfüred, Nagyvendéglő a Horváth-házzal

Libay Lajos kőrajza után készült litográfia

1840 táján , repr

Z ákonyi Ferenc: Balatonfüredi müemlétáblák adatainak kiigazitása

Müemlékvédelem 1961 /V./ 2. sz. 84.1.

MDK

Alt Rudolf

Nemzeti Muzeum. - Aquarell, 22x15 cm. Jlz.
"R.Alt 1847"

Nemzeti Szalon 1939.jan.febr.
Székesfőv.Tört.Muz.uj szerz.

MDK

Alt Rudolf

Dukla, szines litografia Alt Rudolf és Zahradniczek J.-től.

Gil Ran, 309.sz.

MNK

Alt Rudolf bécsi festő 1812-1905

A mai főkapitanyság épületének sarka és a mai Gyáriparosok Országos Szövetségének épülete.
Vizf. Sign. R.Alt.1844.

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum kiáll.-nak katalogusa. 1937.jan.Nemzeti Szalon.

MDK

Alt [ ], grafika

1, A városligeti Pára-sziget – rajz 1845-ből → Repr

2, A Szép Juhánné – rajz 1845-ből → Repr

Dr. Jajczay János: Pest-budai „Zöldmulatság" – ok 776–779. oldal.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. IV. 24. XXV/17.

Alt Rudolf (1812 - 1905)

„Sidonie Alt portréja" Vízfestmény

160 x 110 mm J. l. j.: R. Alt. Védett.

Védett. Kiliáltási ár: 15000 ft.

BÁV 53.Képaukció Bp.1980.december

Alt Rudolf (1812-1905)

„Tájkép" Vízfestmény 36,8x54,6 cm

J.l.j.: R. Alt. Balra: Livadi 929. október 863.

(Foltos, sérült) Védett.

Kikiáltási ár: 15000 ft.

BÁV 52.Képaukció katalógus Bp.1980.szeptember

M. D. V.

ALT, Rudolf

Melnet-sorozat Budáról és Pestről

„vapalatokkal díszített" album.

1845.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének

története .... Bp. 1960. 40. l.

MDK

Alt Rudolf bécsi festő 1812-1905

A Magyar Királyi szallodának és környékének lát-
képe a mult század 40-es éveiből. Vizf. Sign. R
Alt.

A budai Császárfürdő látképe, háttérben a budai
és pesti Dunapart távlati képe. Vizf. Sign. R.
Alt 1844.

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum
kiáll.-nak katalogusa. 1937. Jan. Nemzeti Szalon.

MDK

Alt Rudolf bécsi festő 1812-1905

Az Angol királynéhoz cimzett fogadó látképe.
Vizf. Sign. R.Alt.

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum kiáll.-nak katalogusa.1937.Jan.Nemzeti Szalo

MDK.

Alt Rudolf, festőm.-graf.

albuma

Pompás Buda-Pest volt, ebbe sokszorosította kövön mindazt, amit a testvérvárosokról rajzolt. Valami nagyvrb szebbnél-szebb rajz volt ebben a 1845-ben megjelent könyvben.
Megmutatta Borsos Józsefnek - kinek azt ajánlotta, h. cserélje fel a pikturát s legyen korcsmáros, a - helyet, hová elképzelte Borsos korcsmáját.
Szép Juhászné a Hárshegy alatt.

Pesti Hirlap Vasárnapja. Évsz. ? /1933-34 körül/.

MDK

Alt Rudolf, festőm.-graf.
Bécs.

Jóbarátja Borsos J.-nek, Pesten jártakor megismerkedett Bugát Pál doktorral, ki elvitte őt messze a budai hegyekbe, hol Mátyás király vadászott valamikor.- Oszlopos kuriába vitte, hol korcsma is volt Ezt is lerajzolta A.R. Nyolcszáz példányban ki is nyomatta l. Ilyet szánt Borsos József barátjának./"Akkor legalább megmaradna a képi ára"§.

Pesti Hirlap Vasárnapja. 1933-34 körüli szám?

MDK

Alt Rudolf, festöm.

A Szép Juhásznő Budán. Alt Rudolf híres bécsi festő eredeti rajza 1845-ből. Itt volt korcsmáros hajló éveiben Borsos József. Repr. Hátsófedőlapo belül.
/B.J. itt is halt meg 1883-ban 22 évvel Alt Rudolf előtt ki 10 évvel idősebb volt nálánál./

Pesti Hirlap Vasárnapja. 1933-34 körüli szám?

MDK

Alt Rudolf

A Nemzeti Szalonban a főváros uj szerzeményeinek kiáll.-án vizfestménye, mely a Széna-tért örökiti meg.

Siklóssy László: A Főváros...

Pesti Hirlap, 1939, jan.21. 17.l.

MDK

Rudolf Alt

Rajzai és vizfestményei, a Császárfürdő udvarát ábrázoló szines ceruzarajza a Buda és Pest grafikai emlékeinek kiállitásán.

Lengyel Géza: Budapest.

Nyugat, 1923.aug.16. 182-186.lapok.

M. D. K.

ALT, Rudolf

A Petőfi-kéri görög t. könyvnyomda napja 1844.

Ybl Ervin. Ybl Miklós 68.

Alt, Rudolf

MDK

(szül 1812)
ostrák festő.

Akvarellista, épület és tájképeket festett.

Apja Jakob Alt.

Bermann Moritz: Österreich-Ungarn im neunzehnten Jahrhundert
Wien 1884

605

MDK

Alt Rudolf

egyszerű rajza Balatonfüredről repr.

képfelirat. (Régi dolgok - amikor még
újak voltak.)

Érdekes Ujság. Bp. 1957. szeptember 7. 15. l.

Alt Rudolf

Metszete a ~~pesti Orczy kertről~~ a Ludovicenum kertjével

Csorna Antal: A pesti Orczy kert

Műemlékvédelem 1962 4. sz. 219. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányuto

. . . . . .

Alt Rudolf M.D.K.

72) Buda és Pest a Lánchiddal. Vízfestmény
82) Györgyfér és a Hentzi emlék a Várban
Városhár és Sz. István egyhára Budán.

1845. Alt rajza után Sandmann. Szinezett könyomat

Budapest régen és most. Bp. 1923. 7l.

Alt Rudolf M.D.K.

106) A Szép Juhászné,
Ferencz halma Budán (Alt után) Könyv

107) A Polgári Lőhely Pesten
Buda és Pest a Szábhegyről (Alt után)

Budapest régen és most. Bp. 1923. 9l.

Alt Rudolf

M.D.K.

51.) A Tigris szálló. 1845. Ceruza és vízfestmény. Várlat.

52.) A belvárosi Plébánia-templom belseje. 1845. Ceruza és vízfestmény. Várlat.

53.) A Magyar Király Szálló. 1845. Ceruza és vízfestmény. Várlat.

Budapest régen és most. Bp. 1923.

5 l.

Alt Rudolf M.D.K.

60) Buda-Pest. Kőnyomat két tónussal

63) Herkules vontatógőzös és a Kelenhegy. 1845. Színezett kőnyomat. Alsó Dunasor

64) A Lánchíd és a városnak egy része. 1845 Felső Dunasor. Kőnyomat

Alt rajza után Sandmann.

Budapest régen és most. Bp. 1923. 6 l.

Alt Rudolf

M.D.K.

43) Vendéglő a Magyar Királyhoz. 1845. Kőnyomat
44) A Görög Templom belseje. Kőnyomat
45) Nem egyesült Görög Egyház. 1845. Kőnyomat
Vendéglő az Angol Királynéhoz. 1845 "

Budapest régen és most. Bp. 1923. 4 l.

MDK

Alt Rudolf, festő.

Budapest látképe; v. f.

OMSzM - Graf. oszt. - XXVII. kiáll. - 1918 márc. - 19.-20 m.

rajz. II. sorsz. - Jegyz.

Alt Rudolf

M.D.K.

29) A Nemzeti Szinhár, 1845. Cenzura és vízfestmény

30) A budai Nyári Szinhár. 1845. Cenzura és aquarell

32.) A Vármegyehára. Várlat. 1845. Cenzura és aquar.

33.) A Lloyd épület. 1845. Cenzura és vízfestmény

Budapest régen és most. Bp. 1923.

4 l.

Alt Rudolf

H.D.K.

23.) A Nyári Színkör Budán. Kőnyomat

24 A Városliget
Vendéglő Európához. Kőnyomat

Budapest régen és most. Bp. 1923. 9 l.

M.D.K

Alt Rudolf

16) A Redoute épülete. 1845. Cenura és virfestmény
17) A Redoute. 1845. Virfestmény
18) A királyi kastély Budan. 1848. Virfestmény
19) A józsefter, 1845. Illuminált cenurarajz
20) A józsefter 1845. Virfestmény

Budapestregen és most. Bp. 1923. 9 l.

Alt Rudolf

M.D.K.

101) A Császárfürdő. 1845. Arany és vízfestmény.

103) Vidék a Városligetben.

A Pajaskiget a pesti Városligetben. Kőnyomat

104) Kilátás a budai bástyáról.

Ligligeti táj. Kőnyomat (Alt után)

Budapest régen és most. Bp. 1923.

M.D.K.

Alt Rudolf

Császárfürdő Budán. 1845. Alt rajza után
Sandmann. Színezett kőnyomat.

Budapest régen és most. Bp. 1923. 81.

Alt Rudolf

M.D.K.

87) A Krisztinaváros Budán
Kilátás a Várkapuból.

Alt rajza után kőnyomat.

90) Városliget
Királyi kastély Budán. 1845.

Alt rajza után Sandmann. Színezett kőnyomat.

Budapest régen és most. Bp. 1873.

Sl.

Alt Rudolf
grafikus

M.D.K.

Hartleben régi pesti képeskönyvében a budai városrész épületeinek ábrázolását adja

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.
Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korából a Főváros egyenlésére. 1891.

Alt Rudolf.

Magyar Nemzet.
1948. III. 21. 6. old.
(: Bezámolt. :)

MÜVTÖRT DOK.

ALT RUDOLF
festő

Népszabadság 1957.
224.IX.22.7.lap.

Alt Rudolf
rezsnutszó

M.D.K.

A kastély udvar felöli látképe 1887-ben.
(repro)

Péczely Piroska: A keszthelyi Festetics kastély és belső berendezése.
J3l.

M.T.K.

138.

Alt Rudolf
festő

M.D.K.

Méltatás.

Kőbányai György: Elmúlt pletykák, szerelmek krónikása.
Nők Lapja, 1959. aug 6 - 32 oldal

Alt, Rudolf / 1812-1905./

MDK

Rudolf:

"A füredi szinház"

Libay Lajos rajza után Rudolf Alt litografiája.

72.o.

vö. 159.o.

Keresztury Dezső: Balaton. Bp. 1960.
Képszerkesztő: Dr. Bednár Éva.

MDK

Alt R.[udolf festő]

Említve: három, művei után készült színezett litográfia: Császárfürdő Budán, Vendéglő István főhercegher, Alsó Duna-sor.

Dr. Kremmer Dezső: Városi fiókmúzeumok.

Városi Szemle, Bp. 1914. 213. l.

Omnibusz 1865-ben. (Egykorú rajz)

címmel igen szép és tanulságos kiadványt bocsátott közre a Szabó Ervin Könyvtár. Az album lapjain levélrészletek, versek és korabeli leírások nyomán a „Tóldi" költőjének budapesti élete elevenedik meg. Az a Pest-Buda, amelynek Arany János-járta utcái, házai már csak itt-ott maradtak meg, omló vakolattal szerénykedve; nagyrészüket eltüntette elpusztította az idő. Nyugodt hömlokzatuk képét főleg a biedermeier-mesterek rajzai, metszetei, litográfiái őrizték meg. Köztük találjuk a szolid ecsetű Alt Rudolfnak a pest-budai dunapartot, Lánchidat meg a városligeti egykori Pávaszigetet elevenítő, megkapó hangulatú ábrázolásait, Zichy Mihály illusztrációit az Arany versekhez és Balogh András festőművész szép rajzát a margitszigeti tölgyekről, melyeknek enyhet adó lombjai alatt születtek az „Őszikék".

A kiadvány Arany János halálának 75. évfordulója emlékére készült. Nyilas Márta szerkesztésében; a gondos, artisztikus kiállítás a Franklin Nyomda dolgozóinak szívbéli munkáját dicséri. Sajnos, mindössze ezer példányban nyomtatták. Ennek egyharmada a könyvtárakba vándorol, másik harmada a brüsszeli világkiállítás magyar pavilonjába — a kirakatokba csak mintegy kétszáz darab kerül belőle. Holott ez a válogatott képanyaggal ékes kiadvány minden irodalombarát könyvtárának dísze lehetne. Máris keresik. Nem lehetne utánnyomni?

A.

Alt Rudolf.

(Nyjág a. miner.)

MDK

Alt, Rudolf (képzőművész)

Pest városháza 1848-ban. Jandmann könyomata Rudolf Alt rajza után — repr.

(Dr. Wildner Ödön.: Tavasz ébredése a pesti és budai városházán.)
Városi Szemle, Bp. 1928. Tábla a 406, 407. lap közé illesztve.

MDK

Alt, Rudolf (képzőművész)

Buda városháza 1848-ban.
Rudolf Alt rajza után kőre nyomta Sandmann. (Repr.)

(Dr. Wildner Ödön: Tavasz ébredése a pesti és budai városházán.)
Városi Szemle, Bp. 1928. Tábla a 408, 409. l. közé illesztve.

MDK

Alt Rudolf, festö

vízfestményein látható mult század közepi Pest városképének ma már csak emlékként élö klasszicizmus van megörökitve.

Pogány Ö.G.: M. szobrászat a 19.sz. elsö felében. Bp. 1939. 46,47.l.

Alt Rudolf, grafikus

MDk

4 régi Nemzeti Színház (Pesti Magyar Színház) egyenyönü miniatür-képét készítette.

Bory István: A hetvenötéves Magyar Állami Operaház 239-240.l

X/5.

KÖNYVBARÁT

Gy. 1960. május

M. D. K

Alt Rudolf

Balatonfüred, Nagyvendiglő a Horváth-házzal litografia (Libay Lajos Zőrajza) (1840 táján)

Lákonyi Ferenc: Balatonfüred műemlektáblák adatainak kiigazítása

Műemlékvédelem 1961. 2. sz. 84. l.

Alt, Jakob, grafikus
litografus

(1789 – 1872)

Több száz Duna-látképet rajzolt köre.
Jórészük a magyar Duna tájait ábrázolja.
(Jakob Alt fia: Rudolf Alt)

Kéki Béla: A litográfia

114-115.l

A Kömyo,
[Kömyobarát], bp. 1955. március

V/3

MOK

Alt, Rudolf, grafikus
(1812–1905) litográfus

NDK

Alt Jakab fia. Pest-Budán élt 32 könyvet illusztrált a múlt század negyvenes éveiben.

Kéki Béla: A litográfia

112–115. l.

A Könyv,
[Könyvbarát], Bp. 1955. március

V/3

ee . D. K.

ALT Rudolf

A Szinház tere. (1845) Rest. könyomat

József tere (1845.) Rest. "

Váci utca " "

A Városház tere " "

Preisich Gábor: Bp. városépítészének tör-
ténete .... Bp. 1960. 150-153. l.

M. D. K.

ALT Rudolf

A Nemzeti Szinház. 1845. könyvmat

A Nemzeti Múzeum " "

Buda, a Dunáról tetelé tekintve Repr.

Az újpiacz Repr.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története... Bp. 1960. 154–157. l.

M. D. K.

ALT Rudolf

A Pávasziget a pesti Városligetben.
Könyvmat 1845. Repr.

Az Invalid és Megyeház Pesten. 1845.
Könyvmat Repr.

Kilátás a városhapuból Budán. 1845.
Repr.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének tör-
ténete ... Bp. 1960. 158 – 160. l.

M. D. A.

ALT Rudolf

Ferencz kalma. Könyomat. 1845. Repr.

Buda és Pest a Svábhegyről " -

Preisich Gábor: Bp. városépítésének

története ... Bp. 1960. 161–162. l.

M. D. K

ALT Rudolf

Buda és Pest mindórtárlati képe
Eszakról .. 1855. (Repr.)

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története .... Bp. 1960. 175. l.

M.D.U.

ALT Rudolf

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története .... Bp. 1960. 71.

ALT, Rudof von

SZENTES András: A Csapó-kuria és a Szekszárdi Képtár. Szekszárd : Wosinsky Mór Megyei Muzeum, 1991 44.p.

Csapó Dániel Szervita téri lakása Pesten

Alt Rudolf

MDK

Repr.: A Nagyboldogasszony -templom és az egykori budai városháza /ma Vármuzeum/ 1853-ban készült szinezett kőrajz. /R.Alt és Sandmann/

150.o. 134. kép.

v.ö. 149.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Alt Rudolf

rajzoló

Repr.

"A Szentháromságtér 1850 körül.
/Szinezett kőrajz/

25.o. 14. kép.

v.ö. 18.o.

Csemegi : Budavari. 1955.

Alt Rudolf

MDK

24 körjazból álló sorozatának cime:

" Festői megtekintések Budara es Pestre
- Malerische Ansichten von Ofen und Pest"

a sorozat 20. sz. rajza 1853 körül jelent meg

" Városház és Szt István egyháza Budán
- Rathaus und Stephanskirche in Ofen" felirattal.

Csemegi: Budavári. 1955.

117.o. 46. jegyzet.

Alt Rudolf, grafikus, XIX.sz.

Divatcsarnok, 1853.7.sz.boritéк.

Hirdetés.

Grafika.

Budapest, rajzolta Alt Rudolf.
32 rajz.

Pesti Hirlap.1845.443.sz.206.l.

Vízfestmény. a Gellérthegy. R. v. Alt

Pesti Hilap. 1922. évf. 23. 13

B. A. Postnek ajándéka

Vízfestmény. Esztergomi bazilika,
alt R.

Pesti Hirlap. 1922. nov. 12. 5

k.k. l. Magyar tájak

Festészet. XVIII. szd. Vízfestmény:
Alt Rudolf műve a pesti
Kálvin-térről.

Archaeologiai Értesítő
XLV., 1931, 174–186.
Réh Elemér: Adatok a 18. századi
építőmesterek működéséhez.

Alt Rudolf festö.

ARS UNA.1923/24.II.évf.202-203.1.

Budapest

Alt Rudolf litográfiái Budapestről

Divatcsarnok, 1853.7.sz. boriték

Hirdetés.

Alt Rudolf festö, grafikus.

Pesti Hirlap. 1845. 443. sz. 208. l.

Alt Rudolf festő, XVIII. szd.,
Pesten.

Archaeologiai Értesítő
XLVI, 1931, ~~184–185~~
174–186.

Reh Elemér: Adatok a 18. századi
építőmesterek működéséhez

Alt Rudolf, grafikus

Müvészet, IV., 19o5. 2o7.
Elhalt müvészek

Alt Rudolf Jertö

Prot. rzemle
1924, 130-31.

Ilt Rudolf

litografiái szerepelnek a Közlekedési
Múzeum „Festmények és grafikák a közlekedésről"
c. kiállításán

Magyar Nemzet 1971 november 10 4.old.

Alt Rudolf

A Nemzeti Múzeumot ábrázoló Alt-kőnyomatról készült

folyóirat illusztrációja

a Budapest c. folyóirat 1971. 1o. számát

35.l.

Grafika, XIX.sz. litografia

Buda-Pest, 32 litográfia Alt Rudolf után

Divatcsarnok, 1853,7.sz. boriték.

Hirdetés.

Alt Rudolf, grafikus

Életképek, 1845. I. 421.

Mi hir Budán?

Alt Rudolf

Hist. Bécs 1812 aug. 28.

+ u.o. 1905. marc. 12.

A. Jakab fia.

~~1839.~~ Magyar Hradisch

1844 1840. Magyarország

1845. Pest, Buda

1847 1848 1852. Donaureise von Regensburg bis Pest

1854. Pesten és Budán

1857. Egyiptomi kiállítás tájképeket litografál Libay Lajos felvételei után

1873. Erdőd, Szeged

1881. Budapest.

Budapest, 1918. december hó 21.

A miniszter rendeletéből:

Dr Majovszky

miniszteri tanácsos.

Minden kornak és minden nemzetnek meglevő műalkotásai azt bizonyítják, hogy a művészet igazi hazája az oltár, és hogy mindaz, ami a művészetből leszáll a közönséges életbe, eredetileg ott gyökerezik. Josef Ritter von Führich

*

Vallás és művészet mindig keresni fogják s meg is találják egymást, és soha se fognak egymástól tágítani. Wilhelm Steinhausen

*

A művészetek szoros összefüggésben vannak a vallással, és lesznek is mindaddig, amíg a humanizmus érzéke és a hit szelleme fogják kormányozni az emberi lények szivét.

Sei-ichi-Tuki

*

Ha elvész a vallás, a művészet is elveszett. A görög és római remekművek, úgyszintén a mieink is mind vallásosak. Auguste Rodin

*

Hit nélkül ne fessünk vallásos képeket.

Alfred Stevens

*

Krisztust voltaképen nem festheti le az ember s nem is volna szabad lefestenie.

Fritz v. Uhde

*

Egy kétágú szakállat éppúgy le tudok festeni, mint bárki más. De Krisztust festeni, ahhoz egészen más embernek kell lenni, mint én vagyok.

Moritz v. Schwind

*

Michelangelo madonnái a legnagyszerűbbek, tipusait megtaláljuk most Olaszországban a mosónők és a kofák között. W. M. Hunt

*

A híres madonnák jó része bizonyára előkelő hölgy, és még gyakrabban szeretetreméltó nő.

Louis Veuillot

*

Valamint hogy egy vallásos költeményt nem írhatunk meg azon a nyelven, amelyet a korcsmában beszélünk, úgy modellek után nem festhetjük meg az Isten anyját. Moritz v. Schwind

*

Vannak képek a Szentírásban, amelyeken az apostoloknak, szűz Máriának, sőt Krisztusnak is olyan az arckifejezésük, mintha a legközönségesebb csőcselék köréből volnának kikapva. Az ilyen ábrázolások alantas ízlésre vallanak, mely jogot ad nekünk arra, hogy ebből az illető művész durva és selejtes gondolkozásmódjára következtessünk. Schiller

Adná Isten, hogy rá tudnám beszélni a hatalmasakat és a gazdagokat arra, hogy kívülről és belülről megfestessék az egész bibliát, ez aztán igazán keresztény munka volna.

Dr. Martin Luther

*

Még nagyon soká fogjuk szinte végtelen változatokban ábrázolhatni a keresztrefeszítés, a sírbatétel, a feltámadás, az örömben, a fájdalomban s a megdícsőülés üdvösségében úszó szűz-anya nagy témáit, anélkül, hogy attól kellene tartanunk, hogy az ujság ingerét elveszítjük, vagy kortársaink előtt érthetetlenekké lettünk ..... De addig is tanácsos lesz, ha azért a nagy gazdagságért, mely ezekből a tárgyakból mint csorbíttatlan örökség maradt reánk, hálásak leszünk és azt pillanatnyi hatások után való kapkodással nem pocsékoljuk el. Philipp Veit

*

Az, hogy a néplélek visszanyul a régi, archaikus töredékekre, s ezeket vakon utánozza, beismerése annak, hogy ezek, éppen azért, mert még birtokában vannak a tipikus-nak, még mindig többet érnek, mint a „szélesen festett illusztrációk". A nép a templomban egyszerűen tudni sem akar a naturálizmusról, legyen az akár finom akár durva.

Pater Desiderius Lenz O. S. B.

*

A görög egyház nem is cselekszik olyan helytelenül, amikor a festőket rövidesen eltiltja minden néven nevezendő újítástól és önkénytől és minden naturálizmus ellenére is ragaszkodik az ősrégi szent tipushoz, mely egy idealisztikus képből, többnyire öntudatosan csunya szimbolummá lett. Mert a művészi szépség figyelmet követel a maga számára, a szem révén a gondolatokat is ráirányítja a szép emberi alkotásra és eltereli az embert az Istenészmébe való tiszta elmélyedéstől.

Cornelius Gurlitt

*

Változatlan dogmáknak változatlan művészetre van szükségük. J. F. Raffaelli

*

A művészetnek semmi köze a dogmához, mert a művészet nem dogma, hanem vallás.

Max Liebermann

*

A történelmi tárgyat attól a naptól kezdve találták ki, amelytől fogva az ember érdeklődését nem kötötte le többé a művészet maga.

Alfred Stevens

Közli: T. H.

HAZAI KRÓNIKA

BUDAPEST MUZEUMÁRÓL, amely kint a ligetben áll, s hivatalos címe Székesfővárosi Múzeum, utóbbi időkben sűrűn esik szó napilapok hasábjain. Régi Pest emlékeivel kapcsolatosan történik ez, amelyek folyvást, olykor némi pauzát tartva, de egyébként szép sorjában követik egymást, költőkkel szólva, a pusztulás szomorú mezején. Nem lehet tenni róla, mindig úgy volt, hogy új dolgok eltolják helyükről a régieket. Ma már nagyon kevesen vannak, szinte fel lehetne sorolni őket. budai és pesti házak, amelyek érintetlen öregségükben állnak azon a helyen, ahová annak idején kerültek diploma nélküli architektusok, inkább csak pallérok, egyszerű kőművesek, mint „műépítész"-ek építő kedvéből. Kevesen vannak, mindennap rákerül egyre a sor, a végső ítélet, a közmunkák tanácsának bontó engedélye, amely ellen nem hangzik más felebbezés, csak régi Pest mai krónikásainak érzékeny siratói. Ezek a megemlékezők szép és kegyeletes hangon bucsúztatnak minden darab követ, ami még ittmaradt e város lezárt multjából, s ami, ha sokszor primitiv is, ha művészi szempontból alig mutat valamit, bizonyos, hogy fontos és igen jelentékeny szerepű, mihelyt Budapest históriku sa veszi kézbe. Ilyenkor, egy-egy darab eltűnő Pest, egy-egy régi ház bontása kapcsán történik, hogy szóba kerül a Fővárosi Múzeum, mint ezt már a cikk elején jelezni szerencsénk volt. Azok tudniillik, akikben pusztuló műemlékek, elhaló szépségek iránt finom érzék van, akik romok közt is észreveszik, százados viszontagságok patinája alól kikaparják azt, ami nobilis, ami érdemes arra, hogy sohase haljon meg, amiből valami emberi intellektus ragyog ki, — ezek az archaikus érzékű urak, pesti dolgoknál, pesti emlékeknél, amint szemükbe régi kőport fúj a szél, a Fővárosi Múzeumot hívják segítségül, hogy e felszálló kőporból, e szétvert falak közül eltegyen és megőrizzen valamit az utókor és fajtáik számára. Sőt, a szó hibás, mert nemcsak „hívják", hanem Savonarolaként idézik, hogy ha már egy ily emlék, például egy budai polgári lakóház, úgy amint van, amint emberek forogtak, éltek és dolgoztak benne, udvarostul, erkélyestül, bútorostul, nem juthat be a Fővárosi Múzeumba, (bár a cél, az ideális feladat, föltehető, hogy ez volna minden múzeumnál, az, hogy teljes egészet, összefüggő képet adjon az életről, kulturáról, emberi vegetálásokról, nem pedig egyes, környezetüktől megfosztott, az életből kitépett darabokat), jöjjön a Fővárosi Múzeum, jöjjön és legalább a füstjét szerezze meg annak, ami valamikor valóságban, kőben és fában élt. Szerezze meg azzal az eljárással, amit általában követnek a múzeumok, amióta megvan a daguerrotip nevű találmány. Könnyű tudni, hogy itt nem másról, mint egyszerű fényképezésről van szó, fénykép-gyűjteményről, amely ma a múzeumok készletében hihetetlenül megnőtt, s múzeális munkában kitünően bevált, megbízható, nélkülözhetetlen segédeszköz.

A dolog, az az eljárás, hogy a Fővárosi Múzeum, ha nincs rá más mód, hát fényképekben tegye félre, a fővárosnak még kinnt lévő, szétjelszórt emlékeit, oly kézenfekvő, annyira magától értetődő, hogy szinte humoros, nevetni kell, amikor valaki ezt komoly képpel javasolni próbálja, humoros, amikor Pest és Buda régi emlékeiért aggódó fürge chroniqueur-ök családapai gonddal hangoztatják. Hogy mégis megteszik, az egyrészt érthető okból, amit úgy hívnak, hogy az ügy iránt való szeretet, de másrészt élénk példa arra, hogy sokan, fürgeségükben, buzgóságukban, ügy iránt való szeretetükben mennyire nem ismerik éppen magát az ügyet, vagy hogy ne kerülgessük, mindjárt nevén nevezzük a dolgot, mennyire nem ismerik a Fővárosi Múzeumot. Még pedig nemcsak magánosok, nemcsak az ú. n. nagypublikum, amelynek minden megbocsátható (bár ezen a ponton ma már smokkság agyonvádolni a publikumot, amikor a Fővárosi Múzeum látogatási kvantuma folyvást nő, az idén már majdnem háromezernél több, mint mult évben volt), hanem igenis, előkelő idegenek ebben

szakemberszámba menő jó urak, riporterek és építészek, akik régi Buda és Pest építőművészetéről írnak, fölfedező hitben, Kolumbus gyanánt, olyformán, mintha ma valaki a déli sarkra hajókáznék, s egyszerűen nem venne tudomást róla, hogy járt már ott előtte más is, nem éppen véletlenül egy angol tiszt, Shakleton. Minderre egy csomó szemelvényt lehetne adnunk, de nem tesszük, éppen csak felemlítünk pregnáns példa gyanánt, egy nem nagyon rég megjelent könyvet, amelyet az „Építő-Munkavezetők Könyvtára" adott ki, írta Petrik Albert, ezzel a címmel: „A régi Buda-Pest építőművészete". Kis könyv, zsebkönyv, nem valami jelentős könyv, amely tagadhatatlan szeretettel, de meglehetős szimplán tárgyalja a főváros meglévő műemlékeit, aztán pedig beleesik abba a hibába, amit fürge chroniqueur-ök is sietnek elkövetni, hogy az architekturális szépségek megőrzését a Fővárosi Múzeum feladatai közé sorozzák, mintha ezt a Fővárosi Múzeum nem tudná, mintha itt régóta nem folyna efféle munka, mintha Schönvisner óta Divald Kornélig nem figyelmeztettek volna sokan arra, ami ezekben az emlékekben hisztórikus vagy művészi érdekesség, s nem írták volna le régi Budát úgy, hogy objektiv leírni való ma alig van. Kézenfekvő, nem szorul különösebb magyarázatokra, hogy kezdve a római építkezésektől, Aquincumtól, a mult század Biedermayer-ízű lakóházáig, ami hírmondó kő fennmaradt Budapest multjából, becses, nem tisztán amiatt, mivelhogy régi, hanem egyszerűen abból az okból, hogy jó, logikus architektura, ami tudvalevő, hogy nem terem oly könnyen, mint ahogy hangzik és tanítják a katedrákon. Ez az architektura, néhány oly kivétellel, mint a megújított Mátyás templom, maholnap visszavonhatatlanul eltűnik, igazán csak néhány utolsó mohikánt hagy meg belőlük a mai városrendezés, kiszorítja őket a Buda apró házai közé is mindjobban átlépő nagyvárosiasság, új közlekedési vonalak, új lakósok s a velük áttelepülő új szükségletek, üzlet és forgalom. Késő idők kíváncsi fiának, tudósainak nem marad felőlük más, csak egy csomó felvétel, rajz, metszet, térkép, amelyből aztán visszakonstruálhatja Budapest különböző képét, legteljesebben persze a tizenkilencedik századbelit, amelyről eddig vagy kétezer fényképet tart a Fővárosi Múzeum. Egy egész fényképtár áll itt a kutató rendelkezésére, amely szerves része a múzeumnak, amelynek gyűjtése még egyre tart, s amelyben, azt lehetne mondani: lefektetve vannak Budapest összes eltűnő utcái, házai, az egyes házak markánsabb részei, erkélyek, portálék, díszítések, belső architekturák.

Amit ezek a fényképek, a maguk egyszerű, olcsó módján példáznak, ugyanaz variálódik több terem falán: Budapest. A főváros topografiájának, területváltozásának, külső arculatának képe. Mindenütt az egyszer nagy ívben nekilendült, másszor stagnáló mult, egész a tizenkilencedik század közepén beállt fejlődésig. Ritka nagyértékű anyag ez a száz és száz lap, egykorú munkákból előkerült metszet, rézkarc, kőnyomat. Élükön, mint korra legrégibb, egy tizenötödik századbeli színes fametszet vezet, Schedel „Register des Buch der Chroniken . . . Nürnberg, 1493" című világkrónikájából, amely Budavárát mutatja, s akkor készült, amikor még teljes virulásban állt Mátyás király palotája. Meglehetősen fantasztikus kép, a históríkusnak hűség szempontjából keveset ad, mindazonáltal artisztikus kézre vall, valami naiv, friss öröm ömlik el rajta, s vele, e fakult krónikáslappal indul az a sorozat, amelynek címéül oda lehetne illeszteni: Budapest művészei. Céhbeli és nem céhbeli rajzolók, erre tévedt kóborvérű idegenek, ú. n. világutazók, kalandor lovagok jelennek meg ebben a sorozatban, amint naplóik jegyzetei közé, vázlatkönyvük pergamenjére gyöngéd kézzel skiccelik fel Buda valamely részletét, emlék gyanánt, amatőrködésből, valamely német kiadó számára, vagy egyenest hadi célokra. Nagyrészük persze ismeretlen, nevüket nem tudni, de van köztük olyan is, aki bennt szerepel a művészethistóriában, például két németalföldi grafikus, De Hooge és Westerhout. E metszetek, festések, karcok, kőnyomatok elsősorban a kulturhisztórikusnak jelentősek, nézni lehet őket azonban artisztikus szemmel is, vizsgálni, hogy mikor, mily időben, miféle művészeket foglalkoztatott Budapest látképe, házai, a Duna és minden, ami ebben a két szóban szalad össze, pesti élet. A festők, magyar festők, akiknek a főváros kedvelt témájukká lesz, egyszerre megsokasodnak, egész csapatra nőnek, amint belépünk a múzeum X. és XI. termébe. A képeken itt már csupa tizenkilencedik századbeli dátumot olvashatni. Kezdve egy Szentgyörgyi Tamás nevű, 1820 körül élt festő naiv, gyerekes előadasú, primitiv technikájú, de a maga nemében igen érdekes képein, a sor Barabás, Markó, Ligeti, Telepy, Brodszkyn át Háry Gyuláig tart, aki sok szeretettel rajzolt egy csomó budapesti motivumot, jelenleg Tabánról készít a múzeum számára rajzokat. E festők közt van több budai képpel Mednyánszky, Fényes, csak a legújabb generáció hiányzik teljesen innét, amelyből mintha kiveszett volna az a házakat, architekturát, várostrajzoló kedv, ami például ma intenziven él modern angol festőkben, s különös módon megvolt két Budapestet járó nem magyarban, Jakob és Rudolf Alt-ban. Főleg ez az utóbbi, a tehetségben apjának erősen fölötte álló Rudolf Alt adta le sokszor névjegyét Budapesten. A fővárost festők klasszikus apja ő, képei, amellett, hogy erősen piktoriak, várostörténeti szempontból is igen használható dokumentumok az ötvenes évek Budapestjéről. A Fővárosi Múzeum két eredeti festményét és ötvenhárom, nagyrészt színes kőnyomatát őrzi.

Rudolf Alt-on kívül, ez a főváros egy-egy motivumán megakadt festőkedv más idegenekben is megvolt, főleg a kiegyezési évjáratban, amikor

Művészet 1909

egyre több, Budapestet ismertető külföldi, német és angol munka jelenik meg. Itt most nincs helyünk felsorolni és ismertetni őket, nem számítva azokat a lapokat, amelyek az újabban szerzett Vajda és Weiszberger-féle gyűjteményben várják, hogy kiállítódjanak. Külön és nem egy cikk témája volna a múzeum egyéb anyagának ismertetése, amely jóllehet elsősorban nem artisztikus pontról gyűjtődik, egy csomó oly dolgot tartalmaz, amelyek művészi megbeszélni valók. A török hódoltságból maradt emlékek, zászlók, okmányok, iparművészeti tárgyak, kezdve a múzeum legrégibb tárgyain, egy középkori aquamanile (XIII. sz.), amelyet a Duna vízéből halásztak ki, budai óraművek, fayence-dolgok, céhemlékek, városi címer- és pecsétnyomók, mindezek apró darabokat hordanak Budapest majdan megírandó teljes biografiájához. Lokális jellegűek, mindazonáltal országos érdekek fűződnek hozzájuk, mert tudvalévő, hogy mindig itt, a Duna e pontjain keresztezték egymást a magyarság felfeltörő energiái. Hisztórikus, egyben szociális vonatkozásuak, társadalmakat és kulturát illusztrálnak, de segítik azt is, aki elmult művészkedések nyomait keresi, segítik a fölötte szegény és ködfelhők közt járkáló magyar művészethistóriát, amely egyes jelenségek, korok között tátongó nagy ürességek miatt még mindig ott tart, hogy leír, fölmér, leír, nem ad evolueiós történetet, ellentmondásokba keveredik az eredet, az idegen hatások megállapításánál. Főleg a céhemlékek világítanak rá, hogy menynyire téves az a vélemény, amely nem is oly rég uralkodó volt, abban konkludált, hogy amiből itt valamelyes művészet ütött ki, az külföldről kapott kész import. Ehhez persze előbb még a céhek históriáját, egy külön világot kell felkutatni és megérni, ehhez még az anyag sincs teljesen együtt. Amit az érdeklődő ma talál a Fővárosi Múzeumban, ami eddig került össze a múzeum vezetőjének programmos gyűjtése, a véletlen, antiquáriusi buzgóság folytán és egyéb szövevényes utakon, ez csak bizonyos, bár valószínű, hogy nagyobbik hányada annak, ami széjjel van, pincékben, csöndes helyeken, familiáris gyűjtemények poros rekeszeiben. d. i.

KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA. Az ország első művésziskolája nagy átalakuláson ment át. Jövőjébe vetett bizalommal vesszük ezt tudomásul, amint örömmel olvastuk 1908-ik évi értesítőjében, hogy multja mindig a fejlődés képét mutatta. Művészetünk barátai kegyelettel fordulnak a harmincnyolc éves intézet felé, mely hosszú ideig mint egyetlen, majd mint első szolgálta a művészi nevelés ügyét. Működését nagyon szerényen kezdte s hivatása elsősorban rajztanárok nevelése volt. Jellemző az iskolára egyáltalában, hogy mindig a helyi viszonyokhoz alkalmazkodott.

Harmincnyolc évvel ezelőtt a magyar társadalom bizony híjján volt a legelemibb művészeti iskolázottságnak is. A rossz talajt gondosan kellett művelni és nagy emlékű báró Eötvös József minisztérünk, ki egy „országos műiskola és azzal kapcsolatos rajztanárképző“ felállításának gondolatát forgatta agyában, alaposan tanulmányoztatta az ügy érdekében az európai szakiskolákat Kelety Gusztávval. Eötvös szép tervének megvalósítása utódjára Pauler Tivadar dr.-ra maradt. Az ő minisztersége alatt nyílt meg az intézet, mint „Magyar királyi országos mintarajztanoda és rajztanárképezde“, az 1871. évi október hó második felében. Első tanárai, Kelety Gusztáv igazgatósága alatt, Székely Bertalan, Izsó Miklós, Greguss János, Schulek Frigyes, Morelli Gusztáv, dr. Plósz Pál, Haas József, dr. Henszlmann Imre és dr. Kármán Mór voltak. Ez első tanári kar 1873-ban Rauscher Lajossal szaporodott. 1875-ben az Izsó Miklós halálával megüresedett szobrászati tanári állást Huszár Adolf foglalta el.

Öt évig a Rombach-utca 6. sz. alatti lakóházban bérelt helyiségekben folyt a tanítás. Trefort Ágoston ministersége alatt épült fel, Rauscher terve szerint, az Andrássy-úti palota, hova az intézet 1876-ban költözött át. Az intézet első tantervében a következő tárgyak szerepelnek: alakrajzolás és festészet, építészeti és ékítményes rajz, ábrázoló geometria és látszattan, mintázás, katonai helyszínrajz, bonctan, műtörténet, lélektan és neveléstan, Speciális kezdetleges viszonyaink azt parancsolták, hogy az iskolában a művészet gyakorlatán kívül aránylag nagy gond fordíttassék oly alapvető studiumok tanítására, melyek a művészet megértéséhez feltétlenül szükségesek. Mindenekelőtt azonban rajztanárokra volt igen nagy szükség, hiszen még ma is százakra megy az oly középiskoláink száma, melyekből a szakszerűen képzett rajztanár hiányzik. Főleg ez utóbbi baj kényszerítette arra irányadó köreinket, hogy a művésziskolának elsősorban pedagogiai jelleget adjanak. A művésznövendékek és rajztanárjelöltek együttműködése azonban káros hatásúnak bizonyult úgy az előbbiekre, mint az utóbbiakra nézve.

Hasznára vált az intézetnek az 1880-ban alapított műfaragászati tanműhelyből kifejlődött iparművészeti iskola különválása, de viszont nagyon sokat ártott egész művészi életünknek az „epreskerti“ telken épült Benczúr, Lotz- és Strobl-féle mesteriskolák elszigetelt volta. A Bajza-utcai műtermek lakóinak működése idővel el is vesztette tanulmány jellegét. Buen Retirojukat lassankint olyan állásfélének tekintették, melyet az államtól tanulmányaik jutalmául kaptak. A mesteriskolák igazgatói tudatában voltak a visszás helyzetnek s maguk óhajtották legjobban az egymástól elkülönített művésziskoláknak egy akadémiává való egyesítését. A mintarajziskola azzal közeledett a nagy reformhoz, hogy az 1886-ban megszűnt ingyenes esti tanfolyamot újra életbeléptette és 1906-ban továbbképző és grafikai tanfolyamot állított fel.

Alt Rudolf

Ettől a képtől jobbra-balra aranynyal diszített fekete keretben 4 vízfestmény Alt Rudolftól, melyeket Rudolf trónörökös felséges szüleinek 1879. április 24-én ünnepelt ezüstmenyegzője alkalmából ajándékozott a királynénak; ezen képek: jobbra fent Possenhofent, a királyné szülőinek nyaraló kastélyát, alatta az Augusz-

tinusok bécsi templomát, a melyben esküdött, balra fent Laxenburgot, a hol a trónörökös született, végül balra lent a budai királyi várpalotát a pesti partról nézve ábrázolják. Ez utóbbi kép alatt, kis mahagoni asztalon aranyozott keretben Gödöllő és vidékének térképe, Mária Valéria főherczegnő sajátkezű gyermekkori rajza 1880-ból.

Alt Rudolf

Iród
z

Rexa Dersö:

Pest-budai vonatkozások egy régi énekes vigjátékban.

Tanulmányok

Bp. multjából

VII. 171. l. - 172. l.

GYÖNYÖRŰ VIRAGOK · PONTOS KISZOLGÁLAS
MŰVÉSZI KÖTÉS OLCSÓ ÁRAK

ELEGÁNS FÉRFIRUHÁK. KIVÁLÓ
ANGOL ÉS HAZAI SZÖVETEKBÖL
BUDAPEST, II. FÖ UTCA 64.
ALAPITÁS 1863-ban

Sorszám	A munkás neve	Vasárnap
	Alt Rudolf	Hétfő
	Makkai László	Kedd
	Erdélyi városok	Szerda
	Bp. 1940. 25. f.	Csütörtök
	15. f.	Péntek
	Officina.	

építés

19(

190 év tól -ig.

Péntek	Szombat	Összes nap	Napi díj kor.	Napi díj fil.	Járandó összeg kor.	Járandó összeg fil.	Levonás kor.	Levonás fil.	Fizetendő kor.	Fizetendő fil.	Megjegyzés
		Jövis.									
		1911									

Alt, Rudolf von

1812 – 1905

lásd

Szépm. Mur.
graf. ont. 63. kiáll.
(1932.) 104 –
109. n.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, épitési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 853.

Alt Rudolf

A pozsonyi Minkár
lásleje, verf. 1843

13.5 x 21.
Ernst Aukc. 30.

Alt Rudolf

MAGYAR MŰVÉSZET

1925 ~~204~~, ~~238~~. l.

1926 ~~175~~.

~~1930. 598.~~

~~1931. 605-606~~

1932. ~~287~~

1929. ~~57~~, 599, 604-8.

1933. 264

Magyar művészet

1926. 175. l. (Szépha mistások kiállítása.)

4579. Hans Bitterlich:
Sz. Wienben 1860 apr

Az anyai szere

Kifejezője egy egész alakb
asszony, ki fejét kissé jobbra hajty
és nyakát átkaroló leányzát tar
paszkodó és ágaskodó nagyobb gyerm
alól jobbra 19 H. Bitterlich 09 4

Márványszobor, méret
lességben 60, a mélységben 8
ke 5000 K.-- Gróf Andrássy I
9-én /621-913/.-- A Magyar I
ex 913/. ~~Átvétetett 1913~~ a
jelentetett 1914 márczius 30

Alt Rudolf

l.

Szépm. Mur. Erk

IX. 276. l.

1937 15 ad ~~[illegible]~~ vocf

Az O'H. Szépm

Mur Erk.

IX h.

1937 - 39

Bp 1940.

Alt Rudolf

l. Orsz Teleki

19. l.

Bács-Bodrogvármegyei Történelmi Társulat mú-
zeumának (Zombori múzeum) fejlődése

1910-ben V. 195.

1911-ben VI. 186.

1912-ben VII. 166.

A kiadvány hiteléül:

min. s.hiv.igazgató.

dr.vitéz Haász Aladár s.k.

miniszteri osztályfőnök.

:

h.

diszitéssel. Francia, XVIII. sz. 30.—

két keretben. Japán, XIX. sz. 10.—

ermeier. 40.—

yozott bronz, reneszansz diszi- oszloppal, tetején kupolás to- 300.—

ku. Magyar, empire. 150.—

z, Pánhermás állványon nyugvó rocska. Bécs, empire. 100.—

fa. Jelezve: *Ferd, Pfannl in* 50.—

ló emberalakot ábrázol. Német, 50.—

k oldalán himzett virágcsokrok, n. 50.—

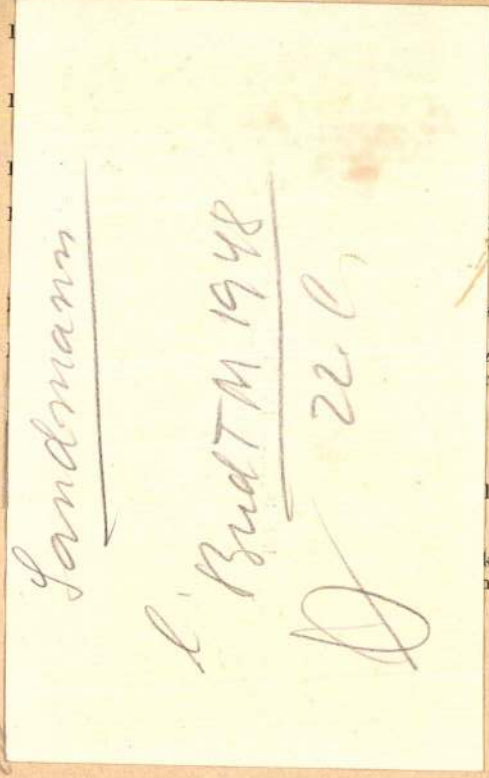

1129. SZAMOVÁR, sárgaréz, füstkéménnyel és csappal. Orosz, XIX. sz. 10.—

1130. SZAMOVÁR, sárgaréz, füstkéménnyel. Orosz, XIX. sz. 25.—

1131. MANGAL, áttört fedővel. Vörösréz, két lecsüngő, sárgaréz füllel. födelén szakállas férfifej. Olasz, XVIII. sz. 50.—

1132. PALACKTARTÓ, vörösréz, áttört oldalakkal. Olasz, XVII—XVIII. sz. 50.—

1133. NAGY KANNA FEDŐVEL, vörösréz. Bosnyák, XVIII—XIX. sz. 25.—

1134. FÖDELES DOBOZ, vörösréz, áttört peremmel. Magyar, XVIII. sz. 30.—

1135. KUPAKOS NAGY EDÉNY, vörösrézcsavaros és füles ónkupakkal. XVIII. sz. 40.—

1136. TALPAS EDÉNY, trébelt vörösréz, gerezdes testtel. Olasz, XVIII. sz. 40.—

1137. VIZTARTÓ ÜST, vörösréz, sárgaréz csappal. XIX. sz. e. 30.—

1138. FÖDELES EDÉNY FÜLLEL, vörösréz, födelén rozetta. XVIII. sz. 20.—

Alt Rudolf

Rauh

Sandmann

Bud T M 1948

18-1

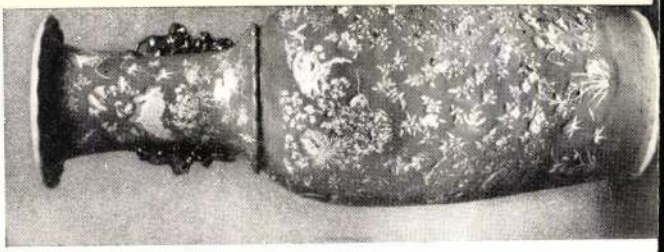

IIX

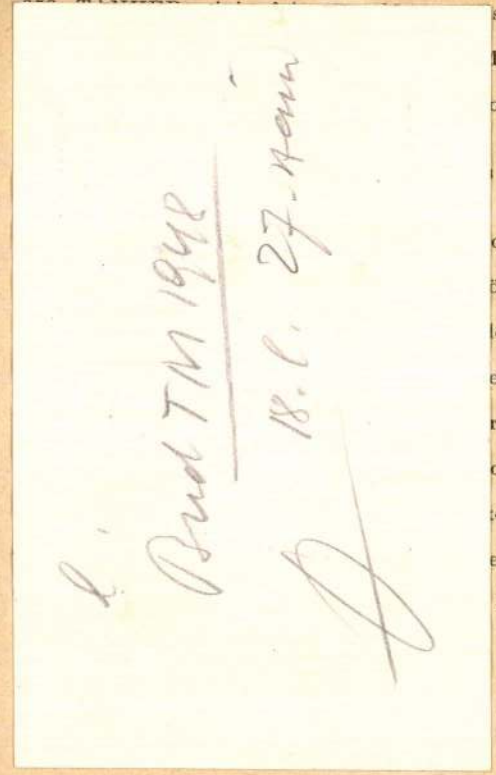

szitéssel. Magyar, XVIII. sz. 2.—

lagyar, XVIII. sz. 3.—

os jelenetekkel. Sêvres, XIX. sz. 20.—

i női mellképpel. Sêvres modorá- 8.—

okkal. Holics, XVIII. sz. 5.—

öld diszitéssel. Modern. 2.—

ld diszitéssel. Modern. 2.—

erép. Cseh, 1830 k. 1.—

r alakjával. Magyar, 1854. 10.—

okkal. Magyar, 1841. 5.—

el. Magyar, 1856. 5.—

es virágokkal. Cseh, 1860 k. 6.—

kék koszoruval. Holics, 1800 k. 10.—

630. KÉT VIRÁGTARTÓ, porcellán, zöld alapon domboru virágokkal. Cseh, 1850 k. 15.—

631. KÉT URNA, porcellán, szines virágdisszel és látképpel. Páris, 1830 k. 40.—

632. VÁZA, tölcséres alak, fajansz, kék diszitéssel. Delft, XVIII. sz. 10.—

633. VÁZA, porcellán, palackalaku. Kina. 5.—

634. JARDINIERE, porcellán, fodros peremmel, szines virágokkal. Meissen, 1765 k. 10.—

635. NYOLC TÁNYÉR, keménycserép, barna nyomtatott disszel. Wedgwood, 1850 k. 16.—

636. ÖT KIS TÁNYÉR, keménycserép, domboru és nyomtatott disszel. Davenport, XIX. sz. 5.—

637. KÉT TÁNYÉR, keménycserép, kék diszitéssel. Wedgwood, 1850 k. 10.—

638. KÉT TÁNYÉR, keménycserép, hónapképekkel. Altrohlau, 1850 k. 5.—

639. KÉT TÁNYÉR, keménycserép, nyomtatott diszitéssel. Angol, XIX. sz. 5.—

640. KÉT TÁNYÉR, keménycserép, nyomtatott képpel (Január, December). Altrohlau, 1840 k. 5.—

Alt Rudolf

A pesti Városház-
tér, fenti
vízf
zmiesen repr.

Gallina

A Nemzeti Muzeum
repr. u. o.
A koronázó templom
repr. u. o.

tollal meg intulával. Oldak az egyik [illegible]
dugja hüvelyébe s a másik a pásztorbotot kezeli. Legfölül glóriától környezve trónol az Atya jobbján a Megváltóval. Az Urnak bal kezében, melyet a világgömbön nyugtat, jogar van s Jézus baljával a keresztet karolja át. Felettük a Szentlélek lebeg.

Vászon, méretei 520 : 310 cm. — Lambotte ur letéte. — Dep. régi V. és új 36. — Ltsza 582. Ly lelt. sz. 582

L 94.

— 1905. átvételi jegyzék 596.
— Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 2223 és a leltárban 3163.

Ly lelt 582
Dep. r. 94
Ly 36.

Lambotte ur letét.

Alt Rudolf

Esztergom látképe
a Duna felől

Az esztergomi székes-
egyház belsége

A Rudnay Sándor
primásról tervezett
esztergomi székesegyház
és a Kanonoki házak
távlati képe.

Valamennyi Bécs-
ben készült litografia
fenti rajzai után

Megjelentek:

Memoria.

Számla.

Ő Nagyságos Kniausz Kanonok Úr
részére készült Asztalos munkáról.

	fl	kr
A [illegible]		80

Alt Rudolf

Lröd
2

Kart-Ung. 139. l.

Szent István – Korabeli kard

VI. 137

Alt Rudolf

lásd

Kremrégi Bp. 30.1. 32.l
44.l. 48.l. 50.l.

	4800 -		
	44300 -	48000 -	
lájo		600 -	
	48296		

Alt Jakab

lást

Kremrégi Bp. 27. l. 31. l

32. l. 42. l.

Alt Rudolf

Buda és Pest a Gellért-
hegyről tekintve. Fenti
olajf. 124 x 87 cm.
József főhercig tulajd.

ired

Kremrégi Bp 26.l.

Budai és pesti dunapart.
Fenti vízf. Fővárosi Mu-
zeum.
Buda és Pest dunai képe
a budai partról. Fenti
vízf. Fővárosi Múzeum

u.o. 26.l.

Alt Rudolf

Hevesi L.

Österreich. Kunst

186, 187. l. arch

188. l. stb

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
189 1934.
1934. május 15. n.

gatását.

Továbbá
épitészeti emlékeit képekbe

Szeptem
tartunk, melynek diszelnökség
leti elnükünk Wälder Gyula m

Megrend
kozásu propaganda kiállitásá
ti kiállitást, melynek tenge
nek bemutatása, továbbá a ba
vételei kerülnek.

Azon ti
tekintetü Bizottsághoz, amin
urunk es propaganda bizottsá
tettük, hogy ezen kiállitáso
állitás mütörténeti épitésze
és visszaszállitási költsége
dezőség vállalja. Ezen anyag
és ezért óriási kulturális é
mértékben emelné kiállitásun
de különösen a Dunántul mérn

Alt Rudolf

lásd

Lay Bpestiparmur Eiall

72.l.

ÁNT E

festőmu

EMÉNYE

rcius 24-t

Belépő

ző: Schmidek Tibor dr.

Alt Rudolf

1812–1905

lásd

Szépm. Muz. graf. 0.

45. kiáll. (1922.)

20. z.

Piz Rosegg és a Tschierva-gleccser

Piz Rosegg und Tschiervagletscher

ITTA WILLE

J. MUNTALT-PAULCKE

Kangcsenjunga és Kabru a Himalayában
Himalaya (Kangchendzönga und Kabru)

Lantos antiquar kat. 1937. márc.

Alt Rudolf

ka. Szép példány.

- Alt Rudolf: Buda-Pest. Előadva 32 eredeti rajzolatban A.R. által. Pesth u. Ofen. Illustriert in 32 Originalzeichnungen von R.A. Rajzolta Sandmann, nyomtatta Rauh János. Pest: Hartleben 1845. haránt 8° 67 l. 1 sztlan lev., barna fbőr P 180.-- Páratlan szépségü budapesti képeskönyv 32 gyönyörü budapesti városrészleteket ábrázoló szines kőnyomatu képpel, remek, a budai dunapartot ábrázoló cimképpel, szép fényezett kemény papirra nyomott ajánlólappal. A képek utolérhetetlen szépségü felvételekben a 40-es évek Pest-Budáját ábrázolják. A gyüjtemény legszebb darabja. Párhuzamos magyar és német szöveggel.

22

A felsőregmeci református egyház lelkészi hivatalától.

11
1937 ..... szám

A

Műemlékek Országos Helyreállítási Bizottságának

Budapest IX

Hivatalból
Egyházi ügyben
Portómentes

Ráckeve u. 10

Alt Rudolf

lásd

Schoen

MAGYAR MŰVÉSZET
1936, 332 l.

Rudolf Alt

5.

Honderü 1845. I. 260. l.
Lanfranconi Enea által Bp. fonaz ajánd. Epitört. Képek jegyzéke. Bp. 1887. 27, 28. l.

Levetus, A. S: Rudolf v. Alt. Pesterhloyd 1911. 286. k. – 1912. 201. k.

Művészet, 1902. 433. l. – 1904. 410. l. – 1905. 207. l. – 1911 178. l. –

Ormós Zs: Adatok. – 264, 267. l.
Szana Tamás: Száz év... 45. l.
Szll. A mod. kpz. kat. 76. l.
A Képzőm. Társ. 1887. évi őszi Eiáll. tárgyu.
Thieme-Becker. I. 339-346. l.
Tört. képes. gr. gyüjt. Bp. –
Vas. Ujs. 1905. 189. l.
Wurzbach I. 15-16.

– Pittoreskes Souvenir an die schönsten Ansichten der Donau.... In 19 englischen Stahlstichen nach Zeimungen v. R. Alt, T. Ender, und C. Klette. Verlag von C. A. Hartleben in Pest, 1840. qu. 8.-r.

Szendrei-Szentiványi. 26.

Alt Rudolf

1969.X.4. 16.3o Ené /6/

Szombat délután

Müsorunk főszereplője Budapest lesz.

Ma délelött a Kiscelli Muzeumban megnyitották a Pest-Budai városképek c. kiállitást. Megkérem Czifka Péterné muzeológust, legyen a tárlatvezetőnk, mutassuk be a hallgatóknak az itt láthatókat. Mielött azonban magáról a Pest-Budai városképek kiállitásról ejtenénk néhány szót, általánosságban mondjuk el, mit is lehet is a Kiscelli Muzeumban látni? Milyen kiállitások vannak jelenleg?

1021

- Állandó kiállitásunk cime "Pest-Budai müvészeti emlékek" 1886-tól, tehát Buda felszabadulásától, 187o-ig, vagyis a két város egyesitését megelőző időszakig tart. Azon kivül van egy. képzőművészeti kiállitásunk, amely a század végétől egészen napjainkig mutatja be azoknak a müvészeknek alkotásait, akik Budapesten éltek, élnek és dolgoznak.

- Tehát nagy általánosságban ennyit mondhatunk, a muzeum kiállitott anyagairól. Most pedig magáról a Pest-Budai városképekről essék szó.

- 33 vizfestményt mutatunk be, amelyek a gyüjtemény legszebb darabjait Alt Rudolf és Barabás Miklós mellett néhány budai rajztanár bájos vizfestményét és bemutatjuk.

Alt Rudolf

- Itt az egyik kép Rudolf Alt; A Nemzeti Muezum 1847-ben cimmel. A mai ember számára sok érdekességet mutat ez a kép, azon kivül, hogy igen szép a szinhatása, szinte megmozdul az ember szeme elött ez a látvány, azon kivül pedig hát historiai emlékeket is bizonyit ,hogy milyen volt, a muzeum a környéke. Ezen a képen, a Muzeum előterénél, gondolom ez a Kálvin tér lehet

- Igen

- Éppen ilyen heti vásár van ugye?
- Igen , az egykori Széna tér.Az előtérben jobbra látjuk a Két pisztoly fogadót, ami hát akkoriban egy eléggé kétes. hirü fogadó volt, balra pedig a GeithHáz mellett látjuk a Kecskeméti utca torkolatát.
- Ugy látom, hogy igen sok Rudolf Alt kép van . Mi ennek a magyarázata ? Talán Rudolf Altot is mutassuk be néhány mondattal.
- A bécsi mester a monarchia egész területét szorgalmasan bejárta és bájos vizfestményeken örökitette meg mind Prágát mind tiroli városokat, Pestre is nagyon sokat járt.
- Tehát az első fotó-gyüjteménynek is tekinthetjük.Most egy kicsit eltuloztam de lényegében maradandó emlék pl.arról, hogy milyen volt az Óbudai Hajógyár 1848-ban .
- A pesti gyáripamak első létesitményei közé tartozott.
- Ez a nagy gőzhajó, ez a kerekes gőzhajó ugye? Persze mai szemmel egy kicsit olyan, olyan tündérvár már az egész .A Hajógyár is sokat fejlődött. Menjünk talán tovább ...
- A másik Barabás Miklós munkássága a fő része ennek a kiállitásnak.Nézzük meg talán az ő képeiből közül is itt az egyiket.Melyiket ajánlja?
- Azt, talán a legszebbet a "Hajóhid a Lánchid épülő pilléreivel" cimüt. Addig amig Alt Rudolf számára Pest egyike volt a Monarchia szép városainak, addig Barabás számára ez volt az egyetlen, az otthon, tehát érthető, hogy sokkal érzelemdusabbak és egyénibbek az ő vizfestményei.
- És ez is egy komoly történeti emlék, az épülő Lánchidról. Itt vannak a háttérben az épülő pillérek, elöl ez a hajóhid,

és nem lehet nem észrevenni, hogy Pest mennyivel fejlettebb városiasabb képetű mutat mint Buda.

- Nézzük meg talán itt a másik képét. Egyébként ez egy sorozatnak tekinthető.A Lánchid épitésének első tele.Tehát, ez is a Lánchiddal kapcsolatos.Aztán "Hid a Városmajorban" ez már inkább egy ilyen ...

- Tájkép inkább mint városkép, azomban szerves része a Városliget is, ez , a liget és a park is szerves részei a városnak.Ő kiváltképp azért dolgozott a Városmajorban mert 184o-ben egy házat egy nyaralót épitett magának, egy szép vizfestményen ezt viszont is látjuk, ezt az épületet.A családtagjaival együtt, 3 leánya kertben játszik.A tornácon pedig a feleségét és a kisfiát látjuk.

- A tárlatvezetés vége felé járunk, nem mintha nem lehetne még órákon át csodálni a nagyon szép kiállitásu képeket,de nézzük meg Barabás Miklós,"Clark Ádám vitorlácsónakját".Ennek külön érdekessége van.

- Maga Clark Ádám is ábrázolva ván a képen méghozzá portrészerü hüséggel.Clark Ádám , aki a Lánchid kivitelező mérnöke és az Alkagutnak tervező és egyben kivitelező mérnöke is volt. Nagyon jó barátságban volt Barabás Miklóssal

- És igy került erre a képre gondolom

- Igen . A zászlókat amiket látunk, ezek viszont angol lobogók , fönt, hátul pedig Skócia zászlaja , mivel Clark .... születésü volt

- Skót származásu

- Nagyon köszönöm a tárlatvezetést.A nagyközönség mikor jöhet

ide a Kiscelli Muzeumba, ezt mondjuk még el.

- Kedden, csütörtökön és vasárnap vagyunk még nyitva 11-től 6-ig.

Alt Rudolf

l.

Schoenstabaum

ll. l.

Pusztasárkanytói lelet VI. 86.

Alt Rudolf

1.

Schoen Pest-Buda

12. l. - 64. l.

65. l.

✓

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Alt Rudolf

l.

Schoenkörpvarosh

9.83. l.

All Rudolf

l.

Schoen 1948

7, 13, 14. 15. l. 17, 18,
21, 23, 24, 26, 27, 34,
35, l. 36. l. 37, l. 38. l.
41. l. 44. l.

Papírsimító csontból, római VI. 282.

Alt Rudolf

Tabánka vereto
Ferdinand kapu
1845-ben Eervült
litografiája repr.

Siklóssy FKT tört
394. l.

Hasonlit a
Varschag-féle
képher

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Als Rudolf

l.

Siklóssy FKT tör

298. l.

310. l.

316. l.

Alt Rudolf

l.

Siklóssy F K T tört.

208. l.
242. l.
263. l.

mégis visszaadta az utódoknak, mint ahogy ezt ő maga is mondja: „Retradidit autem dominus Hungaris Pannoniam sicut tradiderat filys Israel tempore Moysi Seon regem Amorreorum et Ogh regem Basan et omnia regna Chanaan in hereditatem". Ezt a gondolatmenetet követve, megértjük, hogy miért kell a kronológiát nem ismerő és az Attila birodalmának bukása és Árpád honfoglalása között alig néhány esztendőt feltételezhető krónikás szerint Álmosnak, a magyarok Mózesének Erdélyben meggyilkoltatnia azzal a furcsa és különben megmagyarázhatatlan indokolással: „non enim potuit in Pannoniam introire".

Buday Kálmán

dig ugyanis, amíg Lebediában voltak, szervezetlenségükből inkább haszna volt a szomszédságban lakó és felettük uralkodni vágyó khagánnak, mint kára. Azután azonban, hogy a bessenyők elűzték Lebediából a magyarokat, többet segíthetett volna a khagánnak a bessenyők mögött meghúzódó egységes magyarság, mint a szervezetlen. Igy érthető, ha barátai közül ajánlott egyet fejedelemnek. Előd öreg korára s arra való tekintettel, hogy fiai nincsenek, elhárította ezt a nagy megtiszteltetést. Maga helyett Álmost (tévesen Szalmudzeszt) ajánlotta, akinek utána legnagyobb volt a tekintélye, és fia is volt. Álmos fia, Árpád, azonban már Előd szerint is komoly ellenjelöltje atyjának. Nem csodálatos tehát, ha reá esik a magyarok választása, mert mint Konstantinos Porphyrogennetos megállapítja, alkalmasabb volt az uralkodásra. Konstantinosnak ez a tanúsága bizonyítja, hogy Álmos fejedelemségének kérdésében nem Anonymusnak, hanem a krónikásnak van igaza. Viszont az a tény, hogy nem Álmost, hanem Árpádot választották meg, arra vall, hogy az ő személyében nem a régi dinasztia jut vissza az ősi trónra, hanem egy új dinasztia szerzi meg a többiek felett az uralmat. Álmosnak a megejtett választás után nem jut szerep többet Konstantinos Porphyrogennetos elbeszélésében , ami mindenesetre azt mutatja, hogy megöletésének híre — még ha meg is történt — nem jutott el a császár fülébe. Ez pedig, tekintetbe véve, hogy a császár különös előszeretettel foglalkozott az Árpádház családi ügyeivel, nehezen képzelhető el.

Összegezve az eddigieket, látjuk, hogy Álmos megöletésének

Alt Rudolf

l.

Gerő Művészetről

157. l.

Alt Rudolf

l.

Vayer Széchenyi

115 l.

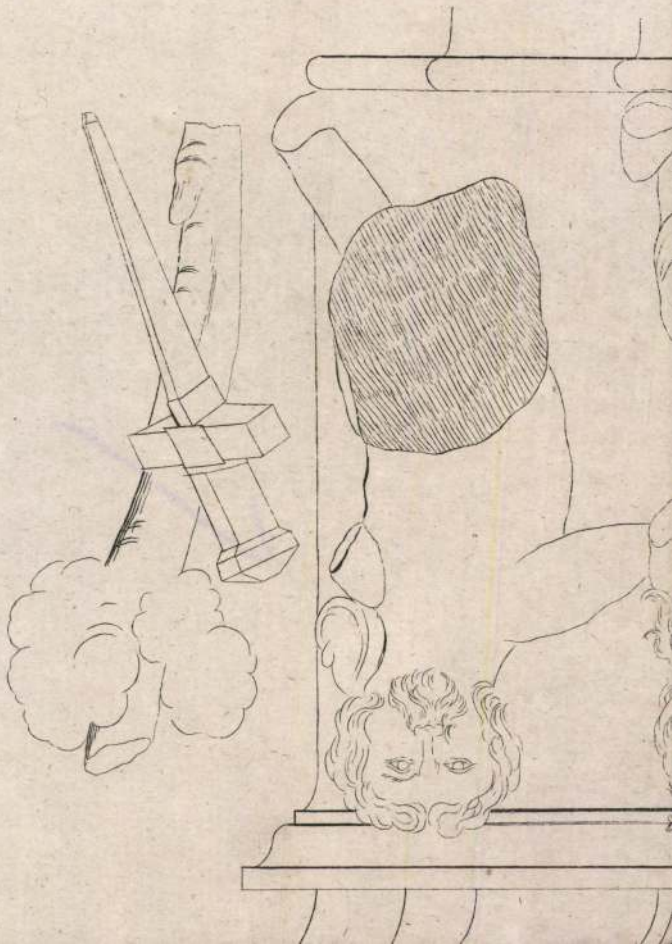

Alt Rudolf

Lód Flor Bp

50, 94. l.

Horváth Henrik -

Bp. universeti

emlékei -

Bp. 1938.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Alt Rudolf

l.

Tanulmányok Bp.
multjából
X. 203. c.

Föl is fő'tekinték a magoss egekbe,
Egy szép gyalog ösvény hát ott jödögel le,
Azon ereszködék fodor fehér bárány
A napot s a hódat szarva között hozván,
A fényös csillagot a homlokán hozta;
Két szép arany perecz aj! a két szarvába,
Aj! a két oldalán két szép égö gyertya;
Mennyi szöre szála, annyi csillag rajta.
Szóval mongya nekőm fodor fehér bárány:
Még ne ijeggy töllem Julia szép leány!
Mett most esött héja szüzek serőginek.
Ha elmönnék vélle, hogy oda vinnének,
A mennyei karba, a szönt szüzek közi,
Hogy bételnék velem azok kögyes rendi;
A mennyei kócsot a kezembe aggya,
Elsö kakasszókor jönek látásomra,
Másodkakasszókor ingömöt megkérnek,

Alt Rudolf

l.

Raphael

274, 275, l

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szálltam szer
mely a mai veszedelmes külpolitikai
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot,
ki az országot a mai szörnyű helyzetéb

kibontom a legitimizr

„Istenért, K

Alt Rudolf

l.

Raphert

190, 192. l.

✓

~~Clair Vilmos VI. 27~~

Alt Rudolf

l.

Raphael

178, 180 l.

Cohen VI. 132.

Alt Rudolf

irod

Gárdonyi [illegible]

[illegible] Nemzeti Bánház és a

székesfőváros. [illegible]

N. Sz. 56 – 63. [illegible]

A Szőcsey Nemzeti

Bánház. Az

1937/38-as

centenáris

év emlékalbuma.

Bp. 1938.

Z

NAISSANCE

OTET

TA

H JOLÁN

YOS INTÉZET KIADÁSA

Alt Rudolf

l.

Rexa Derső. A
Gránátos-utca
és épületei.
Tanulmányok Bp.
multjából X. k.
200, 201. l. képpel.
Bp. 1943 | 203

Alt Rudolf

A ~~mai főkapitányság~~
Ullmann-ház
(utóbb főkapitányság)
és vidéke 1844-ben.
vízf.

A régi pesti Szena-
tér (Kálvin-tér)
vízf.

Főv. Képt. leltára
1948.

2:87

Müv. 2 köt. 4-ed r.

MIGNE

M. l abbé

Dictionnaire d archéologie sacrée

I. köt. 1.-1304. hasáb.

II. köt. 1.-1168. hasáb

Alt Rudolf

A mai Főkapitány-
ság vidéke ~~1874~~

1844

1932 főv új szerzem. kiáll Mücsarnok

Alt Rudolf

Budapest látképe
olajf –
az alesuti kastélyban –

Szeghalmy Gyula

Dunántúli vármegyék
Bp. 1937. 229. l.

A háborúban 1945
elején a kastéllyal
együtt elpusztult

nothság!

ev ref templom renovatására
aktetésügi Minister úr által
it áll amdegjárót a nyugtát a Vital
tva, mig az ideig be nem küldöttük
is fönn akadása volt.

De a mennyiben, az 1600 koronáról
is bejeggel elltétet nyugtát adtam

~~Alt Jakob~~

Alt Rudolf

mines
eed
a

vród

Tonelli pestbud

91:1.

Kat. Menszvét pk.
Prot. Hilda
Új-g. Antim pk.

CSÜTÖRTÖK

4

Kat. Viterbói Róza
Prot. Rozália
Új-g. Babilasz

PÉNTEK

5

Kat. Juszt. Lőrinc
Prot. Viktor
Új-g. Zakariás

SZOMBAT

6

Kat. Ida
Prot. Zakariás
Új-g. Mihály csod.

Ivr. S. Ki-Thobre

Alt Rudolf

Pozsony az 1850-es
években, litograf.
repr.

Ortvay Pozsony tört
II. k. 2 r. 9. l.

Alt Rudolf

arckeje gróf Széchenyi
István ról

lásd

Bártfai Szabó László

Gróf Széchenyi István
nincsi kortársai és
barátai.

MAGYAR MŰVESZET

1930. 597, 5981.

ok jelenleg olyan stádiumban

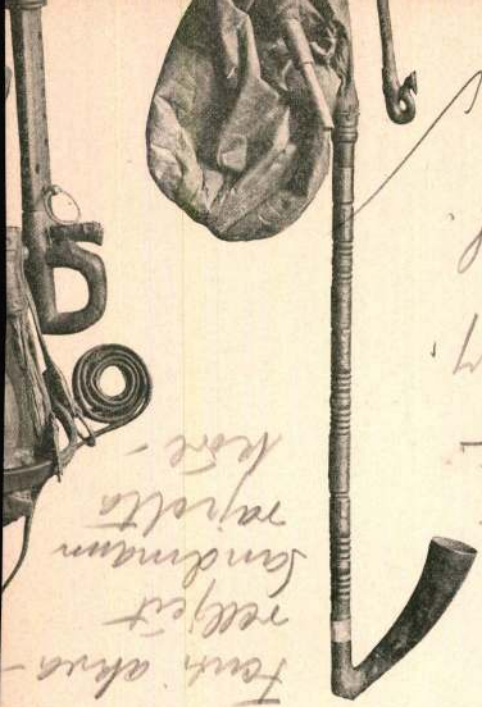

2.

kosfejjel. Alföld. — 2. Fujtató-csöves tót duda, Zólyommegye

524. ábra. Ingkapcsolók — spinka — tulajdonk
szurkálóval. Zólyom

helységnek tót elnevezése is,

Ez a tótság — és ann
régi «aurichalcum», köznéven
terjedve, a felföld havasi és ha
élt; meg volt rakva kalapja, fa
félékkel, pitykével stb. A balas
vagy különböző színű szarvda
diszítés, a láncz-fonásos- és cs

Legnevezetesebb ékszer
a «spinka», szószerint «kapcsol
és ezeknek alkalmazása teljesen

Alt Rudolf

vrod

Kádár Jolán

A pesti és budai
német szinészet tört
1812–1847. Bp. 1923.

A szinház tere Pesten
1845. c. rajza repr.
58. l. u.

A nyári szinház
Budán Bellini
Normájának előa-
dásakor. 1845
repr
u. o. 100. l. u.

199. kép. *Fajánszlap*

SGRAFITTÓS EDÉNYEK,
2 drb. korsó és 3 drb. tányér, fajánsz, kékmázasak.
Erdélyi munkák, XVIII—XIX. század.

KORSÓK,
9 drb., fajánsz, alakosak, részben ónfedéllel.
Alvinci munkák, XVIII. század.
Gerevich PA, 258. l. — Erdélyi kiállítás, 1931., 490—491. szám.

KORSÓ,
fajánsz, ónfedővel, festette Knöller 1720—1745.
Bayreuthi munka.
A San Marco-gyüjteményből.
Gerevich PA, 262. l.

KORSÓK,
6 drb. fajánsz, polikrom.
Wischaui munkák, XVIII—XIX. század.

Alt Rudolf

cvód
z
Lykakörös

78. l.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÉREM- ÉS RÉGISÉGT

Térítvény

A könyv szerzője és címe	Kötetek száma	Ivrét	J

Kelt 1 ..... *Sajátkezű aláírás:* .....

Határidő 1 ..... *Állás:* .....

Hivatalos jegyzet: ..... *Lakás:* .....

Alt, Rudolf

Wod

Hevesi, Ludwig:

Rudolf von Alt.
Variationen.
Wien, 1905.

U. a. lärd

Alkunst – Neu-
kunst. Wien 1909.
124. l.

Kong Stäramban

Puzdra vasalásának töredékei, hon-
foglaláskori VIII. 205.

Alt Rudolf

A budai Dunasor,
litogr.
repr.

Gallina

A pesti alsó rak-
part, vvif.
kincsen repr.
u. o.

✓

~~Pavibolini. Francesco.~~

3146

3146. ~~20.~~ **J. Schmuzer után.**

(Sz. Bécsben 1733. április 5-én. † ugyanott 1811. deczember 2-án.)

Férfi feje.

A jobbra fordult férfi csak vállig látható, szembe néz ~~tekint~~ és mosolyog. Hosszú göndör haja, szemöldöke és szeme barna; bajusza és szakálla leberetvált. Ingének gallérja fodros, kabátja szürkés-kék.

Kelheimi kő, méretei 41·7 : 31·5 cm.

544

~~1868: II. 63. — 1870: V. 42. — 1871: V. 42. — 1872: V. 42.~~ — Át. Képt. 146. — Dep. régi 39. és új 56. a). — ~~Ltsza 565.~~ Ni lels. sz. 565.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban

(1868: II. 63. — 1870: V. 42. — 1871: V. 42. — 1872: V. 42.

Alt Rudolf

1812–1905

A ferencsek-tere

Pozsonyban 1848-ban

vizt

a pozsonyi városi

muzeumban

Repr.

Muzeum mesta

Bratislavy

Bratislava, č. 11

X. tábla.

Ellenőrzési számbélyegző: Keletbélyegző:

Feladási

Utalványbev

számtól

Esedékes: 194... év ..... hó .... n.

Sorszám	Cím
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

Alt Rudolf

1.

Arv. Közl

1939. 89. r

105. l

1242. TALPAS POHÁR, köszörült cs
meier.

1243. POHÁR, réteges cseh üveg, fel

1244. TALPAS POHÁR, réteges cseh ü

1245. POHÁR, cseh üveg, hengeres t

1246. KÉT POHÁR, rubinüveg, feste

1247. POHÁR ALJJAL, tejüveg, kék

1248. POHÁR, füles, cseh üveg, dom

1249. POHÁR, cseh üveg, részben d

1250. POHÁR, köszörült cseh üveg,

1251. HÁROM POHÁR, köszörült
meier.

1252. TEATAR TÓ-PALACK, cseh ü
meier.

1253. PALACK, réteges cseh üveg, f

1254. KÉT POHÁR, köszörült cseh üv
sz. eleje.

1255. KÉT POHÁR, réteges cseh üv

1256. NÉGY FLAKON, miniátürrel
arany díszitéssel. XIX. sz. m.

1257. KÉT POHÁR, talpas, cseh üv

zöld csipkedisz, közepén stilizált virág. Jegye HF. Holics,

d csipkedisz, közepén stilizált virág. HPC jegygyel. Holics,

gokkal. Jegye HP. Holics, XVIII. sz. m. f.

211. sz.-hoz. Holics, XVIII. sz.

ŐVEL, fajánsz, zöld füzéres disszel. Osztrák, 1790 k.

ányos mázzal. Jegye T bekarcolva. Tata, XIX. sz.

nzfoglalatban. Nyolcszögü, lapitott körteidomu testén dom-
ágcsokor. Delft, XVIII. sz.

nyakkal. Modor, XIX. sz.

rek tagozott talapzaton. Keménycserép. Magyar, XIX. sz. e. f.

magyarország, XVIII—XIX. sz.

ővel, testén elől pásztorpár. Erdély, XVIII. sz.

estén szines rózsakoszoruban Szent Anna. Magyar, 1826.

erezdes testtel, felnyiló, boltozatos ezüst fedővel és talppal.

RMEKEK, szinezett terrakotta. Modern.

szinezett terrakotta-szobor. Olasz, 1600 k.

Alt Rudolf

Sandmann F

l -

Mag NM Cent

119 l.

gentile Signora e prego Vostra Eccellenza di voler cortesemente aggiungere anche i miei più distinti ossequi.

Con i più cordiali saluti

a ki azt oly igaz lelekkel kezde és folytatta:
távollevő III. KÁROLY helyett az anya csá-
s rendek nevében pedig a külföldre távozott
ÁNDOR. Az április végén létrejött béke-okira
an erősíté meg Eleonora Magdelena Te
ely okiratot a trónra következendő fia V
int spanyol király tartózkodott) júli
A magyarok közül 151-en írták a
zonban soha sem fogadta el.
k: III. KÁROLYNAK uralkodása
meg teljesen az ország a ...en
keztében. Megnyilni látszo... z út,
állami kormányzat és t... terén
és mulasztásokat póto... csére az
is volt erre. De fi... lévén, a
kérdése volt elősz... ó. Az állami
fennálló régi tör... tatása szerint
k a magyar ko... öröklési jogát a
nybe igtatták ... nát a kellő átmenet
kimondásáh... nt ez ág ivadékaira
ndő az or... jabb, nehéz küzdelmek

47. Alt. Rudolf von. (Szül. 1812 aug. 28. Bécs, megh. 1905 márc. 12. Bécs.) Budapest látképe. Jelezve: R. Alt. 881. — Vízfestmény. — 320×545 mm.

Bécs, szülő

Alt Rudolf

310. ábra. Az első bankópénz.
Az orsz. levéltárból.

révpartyára ju
reménsége ala
elménket, hog
megjelenvén
statusok törv
óhajtással a'
igireteknek é
itt is megisn
bosszúállást f
csakhamar ny
triai háznak
mirigyes szán

Észre
helyre állitásá
zetnek törvén
tökéllett szán
tanácsnak szá
gyűlés szerén
meg nem ha
egyben foglal
ságát, ki-tanu

Ad Rudolf

A Nemzeti Múzeum
épülete a mai Kálvin tér
felől

Repr.

Lechner János dr

A Magyar Nemzeti
Múzeum épü-
lete
1836—1926.
Bp. 1927

24 l. mellék

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

OKTÓBER

31 nap — 44. hét

25 Vasárnap	
26 Hétfő	
27 Kedd	
28 Szerda	
29 Csütörtök	
30 Péntek	
31 Szombat	

Alt Rudolf

wod

=

Szügyi Elemér.

Emlék Budavárából.

Bpest, é n. 108, 109. l.

Als Rudolf

1-

Gil Ram

700.m.

Alt Rudolf

l. Gil Ran

29.11. (?.)

közállapotairól szóló jelentés

dányát van szerencsém külön csc

ságának könyvtára részére tisztele

Fogadja kérem Nagyméltóságod

Budapest,1917. évi ja

Alt Rudolf

l.

Gil Ram

390.n.

ak részére 35 P-t, Kautezky Larder
részére 35 P-t, s végül Saláth Fe-
észére 25 P-t, összesen tehát /:400:/

1936. évi december hó 19.-én.

A miniszter rendeletéből:

Haász

miniszteri tanácsos.

z á g o s B i z o t t s á g a
génck,

B u d a p e s t .

Rákos-utca 10.

Alt Rudolf

Sandmann

tovább

2

Pozsonyi szinház

és sétatér.

Szines litogr.

l. Gil Ran

1836. sz.

35 36 37 38 39 40 41

49 50 51 52 53 54 55

-.26

Alt Rudolf

Zahradniczek

Neu Szandecz
lástépe
(Magyarország ??)
C.

Gil Ran

1196. n.

Bpest, 1936. dec. 15.

ságos Bizottsága

B u d a p e s t.

dij visszatérités cimén

ő összeget hiánytalanul felvettem.

Teljes tisztelettel

Zmik Béla

Alt, Rudolf

Dukla

Rajzolta Alt, nincs litogr. Zahradniczek töl.

l.

Gil Rad

309. sz.

" Sopronbánfalva középkori t
" ~~xxjákixapátxagxtemplom~~
" Ker.Szt.János kápolna Sopr
" Prédikált-e Kapisztrán Ján
" A Stibor család épitkezése
" A budai császármalom erede
" Hol állott az óbudai kir.v
Csemegi József:A jáki apátság templam
" " A kesztelyi ferences t
" " Kassai István müvészet
Supka Ervin:Adatok a szkita emlékan
Schanzer Mária:Mednyánszky
Bertalan Vilmos:Az óbuda-kiscelli t
Zádor Anna:Leopoldo Pollack és Poll
Fürst Leontin:Hangszer a magyar müv
Kapossy Jánosy:Magyarországi ötvösök
Heincz Katalin:Hegedüs László
Magyar Müemléki Kiállitás
Kovács Gyula:Nagykörös ..házai,kuri
Mohács
Máriabesnyő

Alt Rudolf

L.

A Pesti Városháza

1937. I. n. 14 l

zés és keverés folytán tökéletesebbé válik.

A rendes porlasztók között vannak olyanok, amelyek kettősen porlasztják a folyékony tüzelőszert. Először aránylag kevés levegővel primér keveréket (habot) állítanak elő, amelyet aztán a főlevegő hozzávezetésével és keveréssel másodszor is porlasztanak.

A mechanikai porlasztásnál jobb hatással van az eredményre, hogy ha a tüzelőanyag egy részét hőközléssel elpárologtatjuk, vagy ha legalább is melegközléssel ellensúlyozzuk azt a hőmérsékletcsökkenést, amely a mechanikai úton elporlasztott tüzelőanyag párolgásakor bekövetkezik és így megakadályozzuk a újból való lecsapódást.

A hőközlés többféleképen történhetik.

1. Magát a tüzelőanyagot melegítjük, még mielőtt az a levegővel keveredett volna. Ezt a módszert különösen petróleum- és nyersolaj-motorokon alkalmazzuk.

2. A tüzelőanyag és levegő keverékét a szívócső megfelelő alakításával úgy vezetjük, hogy egy pontban irányitörés közben a tüzelőanyagszemcsék a szívócsőnek egy a kipuffogócső által melegen tartott részéhez ütődjenek, (pontelőmelegítés).

3. Melegítjük a motor által beszívott levegőt és ebben a levegőben lévő melegmennyiséggel segítjük elő levegőhöz kevert tüzelőanyag párolgását.

4. A levegőnek csupán azt a részét melegítjük, amely a habképző (emulzióképző) elsődleges porlasztást végzi.

Az alábbiakban közölt kisérletsorozat összehasonlítást ad az elsődleges porlasztást végző levegő melegítése, ill. a főlevegő melegítése által 20° C körüli hőmérsékletű előmelegítés nélküli állapothoz képest elérhető eredményekről.

Hogy a három különböző megoldás összehasonlítására közös alapot kapjunk, a következő meggondolásokból indultunk ki.

Ha minden esetben ugyanazzal a motorral végezzük a kisérleteket, gondoskodunk a motor azonos és megfelelő üzemi állapotáról — tehát gondoskodunk arról, hogy a hűtővíz és kenőolaj hőmérséklete, a kenőolaj minősége, a tüzelőanyag összetétele, a gyújtási viszo

Alt Rudolf

Lösa

Lyka nemz romantika

60 l

III

...ikép alakúl:

21,342.19 Pengő
21,666.60 Pengő
324.41 Pengő

...magyarázatokkal láttam el
...ndsból munkadíjakra
...beszerzésekre 11,341 P. 35 f.

...ire szolgaljának a Következő
...tság a Következő számlákat

...munkáért... 4264.20 Pengő
...l 1165.– Pengő

...vesprik, akkor kiáváik
...lkedik
...35 tétel alatt, munkadíj
..., akkor a maradvány.
... öpreget, mely az 1944 évi

...kiszámításánál alapúl

Alt. Rudolf

Frakno vara –
Fenti rajza ułan
Sandmann kőnyo-
mata

Repr

Mel Eskept

XIX. l
mellett

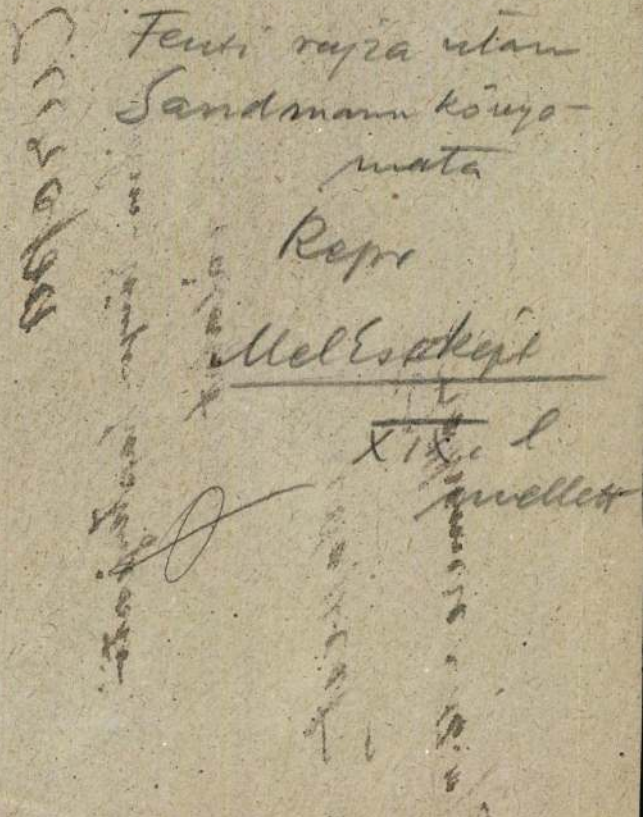

Tel

Europa

film-könyv-kapterjesztő

vállalat

Budapest

V. Röthemere u. 12. III/2.

Alt Rudolf

A Gellért-hegyet ábrázoló akvarellje a berlin Nazional Galerie-ben van.

vrod

Genthon István:

Budai emlékek szerte a világban. Budapest 1946. 260 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Alt Rudolf

vöd

Bierbauer Virgil

Az épitészet. Magyar Művelődéstörténet.

V. k. Bp. én. 572. l.

574. l. képekkel.

D

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hív.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hív.	Magán	Inturb.

Alt Rudolf

A Nemzeti Kiutár
első épülete Pesten
fenti rajza utan
1845-ből
repr.

M. Császár Edit:

Az alakító művészet.
Magyar Művelődés-
történet. V. k. Bp. é. n.
624. l.

...gyarokereke.

...olozs

...t.

SZAKCSOPORT

Templomberendezés.

KOR

XVIII.sz.
1786,

MÉRET

85 x 85 cm.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

ifj.Umling.

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYEB ADAT

Pad.

...N RÓLA?

Alt Rudolf

vod

Csákós, Joseph Hans:

Zur Geschichte des Pressburger Kunstvereines.

Forum. 1934. 308. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Alt, Rudolf

Alt *Rudolf*, osztrák festő, Alt Jakob fia, a család legkiválóbb tagja, szül. 1812 aug. 28-án Bécsben, megh. 1905 márc. 12-én u. o. A bécsi akadémián tanult. Mint apja, ő is főleg tájakat, városképeket ábrázoló akvarelleket festett, még pedig nemcsak rendkívüli biztossággal, a megfigyelés fölényes hűségével, hanem kiváló finomsággal, fejlett műérzékkel is, amely műveit felülemeli az ő korában divatos veduta-festés szokott színvonalán. Művei megkapóan állítják elénk a régi és új Bécset jellegzetes épületeivel és lakóival, de a régi Pestet is, amelynek sok elpusztult városképét az ő szép ábrázolásaiból ismerjük. Művei után igen sok litográfia készült. Jól van képviselve a budapesti Szépművészeti Múzeumban és Fővárosi Múzeumban. ÉBER L.

Gutenberg Lex. III. 185 k.

Dent du Midi (Svájc)

Drei Zinnen (Dolomitok)

Kubinyi Ágoston. (1843—1869.)

Pulszky Ferencz. (1869—1894.)

Szalay Imre. (1894 óta.)

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM IGAZGATÓI.

Pyrker László egri érsek 190 darab festményből, jó részt régi hires külföldi mesterek műveiből álló képtárával megvetette a múzeumi képtár alapját. A Pyrker-féle képek később, midőn a múzeumi képtár modern művészeti gyűjteménynyé lett, az országos képtárba kerültek, melynek ma is értékes részei. Kisebb gyűjteményekkel, valamint pénzadományokkal is folytonosan szaporodott a Múzeum, melynek anyaga akkor már igen tekintélyesre növekedett.

Ez a fejlődés annál sürgősebbé tette a nagyszabású múzeumi épület szükségét. A nádor ezt a főfontosságú föladatot is teljes erélylyel vette kezébe s 1836. tavaszán felszólította *Pollack* Mihály pesti építészt, hogy tegyen javaslatot egyelőre arra nézve, mennyi épületanyagot kell a Múzeum telkén összehordani, hogy az épitést a következő évben teljes erővel el lehessen kezdeni. A tél folyamán össze is hordtak a telken fél millió téglát s megfelelő mennyiségű terméskövet és egyéb építési anyagot, mire a nádor megbízta Pollackot az építéssel. 1837 juniusában megkezdődött az építkezés s az év végére az alapozással el is készültek.

A következő évben az építkezést is, de még inkább a Múzeum gyűjteményeit nagy veszedelemmel fenyegette az árvíz. Márczius 14-ikén a lelkes *Horvát* István kora reggeltől estig hordatta három szolgával és 21 katonával a tárgyakat a földszintről az emeletre, hogy a fenyegető veszedelem elől biztonságban legyenek.

Tíz évi munka után, 1846-ban végre az épület elkészült annyira, hogy a Múzeum beleköltözhetett. Az antik idomok fölhasználásával emelt hatalmas épület ma is a legszebb s legnagyobb művészi hatású monumentális épületek egyike a fővárosban és fennen hirdeti építőjének, Pollack Mihálynak ily nagy feladatokra való rátermettségét, egyszerű, nemes arányaival, részleteinek összhangjával. A négyszögidomú nagy kétemeletes épület képe élénk emlékezetében marad mindenkinek, a ki valaha a fővárosban megfordult; nyolcz korinthusi oszloptól támogatott szép porticusa s különösen főbejáratának s előcsarnokának építészeti megoldása építészéti nevezetesség számba megy. A főlépcső a díszterembe vezet, az épület első és második emeletét a gyűjteménytárak foglalják el, a földszinten pedig lakások, irodai helyiségek, raktárak vannak. Az egész épület hoszsza 109 méter, szélessége 70 méter, magassága 28 méter. Az építés költségei 612,946 frtra rúgtak. A nádor még az építés idejében gondoskodott arról is, hogy legyen, a ki új otthonában vezesse az intézetet: 1843-ban kinevezte igazgatóvá *Kubinyi* Ágostont s hajlott kora és nagy elfoglaltsága mellett is, mindig talált arra időt, hogy a Múzeumnak még kisebb fontosságú ügyeivel is törődjék. Az épület elkészültét még elérte, de berendezését már nem: 1847 januar 13 án elérte a halál. Halála után *István* főherczeg nádor vezette az intézet ügyeit, 1848 októberében történt lemondása utan pedig az első felelős kormány vallás- és közoktatásügyi miniszteriuma.

Az 1848-iki mozgalmas eseményekben a Múzeum épületének is jutott szerep. Mint általánosan ismeretes, a márczius 15-iki események egyik fő szinhelye volt: a feljárat jobb lépcsőszárnyáról szavalta Petőfi a «Talpra Magyar»-t s innen buzdították a többi szónokok is a sokaságot. Az eseményt az épületen márvány emléktábla hirdeti, melyet 1898-ban állított fel az egyetemi ifjúság. 1848 juliusában használta először a Múzeum eredetileg felolvasások tartására szánt dísztermét a főrendiház, mely tudvalevőleg itt ülésezett egész mostanáig, az új országház elkészültéig.

A mai múzeum-kert, a főváros belső részének legszebb és legnagyobb park-ültetvénye ekkor még nem volt meg, de Pollack építész gondoskodott erről is azáltal, hogy a telket kellőképen feltöltette, részint az épület alapozásakor kiásott, részint pedig egyéb környékbeli építkezésekből kikerült földdel, törmelékkel, melyet a városi hatóság az építész kérésére odahordatott. A telek ekkor még csak elül volt vasrácscsal elkerítve, többi három oldalát dísztelen deszka-kerítés foglalta be.

A szabadságharcz eseményei nemcsak megakasztották az intézet fejlődését, hanem olykor veszedelemmel is fenyegették biztonságát. Különösen 1849 májusban volt nagy a veszedelem, a mikor Hentzi Budavárból bombázni kezdte Pestet. Kubinyi igazgató e napokban a Múzeum féltettebb kincseit levitette a pincze egyik fülkéjébe s ott befalaztatta. Csak a nyugalom beállta után kerültek a kincsek vissza a pinczéből. A gyűjtemények szaporítására, sőt szakszerű rendezésére is e zavaros időkben alig lehetett gondolni s természetesen a közönség érdeklődését is teljesen a háborús események foglalták le, úgy hogy a Múzeumot egy-két szakemberen kívül alig látogatta valaki.

Következett az abszolutizmus ideje. A Múzeum is sok zaklatást szenvedett ez időszakban, bár a kormány ez intézet iránt némi jóindulatot is tanusított s részint a költségek hiányainak pótlására az országos alapból folyósított összegekkel, részint szervezeti ügyeinek rendezésével mozdította elő ügyeit. Intézkedéseket tettek a gyűjtemények rendszeres lajstromozására és felállítására, szolgálati szabályzatot készítettek a szemelyzet számára. A nemzeti adakozás is kezdett újra megindúlni: e tekintetben legnevezetesebb a magyar hölgyek 26,000 frtos adománya, melylyel 1859 ben a Széchenyi-könyvtár dísztermét és két más termét bebútorozták.

*

A nemzetre virradt jobb idők bekövetkeztekor, 1860-ban a Múzeum ügyeit az újból felállított helytartó-tanács vette kezébe s gróf Pálffy Móricz helytartó 1862-ben gróf Andrássy György országbiró elnöklete alatt bizottságot küldött ki a Múzeum ügyeinek megvizsgálására s megfelelő javaslatok tételére. E bizottság, melynek jegyzője Römer Flóris volt, meghozta javaslatát s a helytartó-tanács, a szervezeti ügyekben nem akarván az országgyűlésnek elébe vágni, egyelőre a pénzügyi helyzet orvoslását mondta ki legsürgősebb feladatnak. Az épület helyreállítására s a gyűjtemények rendezésére egyszer s mindenkorra 121,000 forintot utalványozott ki, rendes évi javadalomúl pedig a múzeumi alap jövedelmének kiegészítésére 18,000 forintot.

Közben beköszöntött az alkotmányos korszak. A Múzeum ügyeinek intézését Báró *Eötvös* József vallás- és közoktatási miniszter vette át, a ki Kubinyi Ágostonnak 1869-ben történt nyugalomba vonúlása után *Pulszky* Ferenczet, a kitűnő irót és publicistát, már akkor európai hirű tudóst nevezte ki a Múzeum igazgatójának. A miniszteriumban a múzeumi ügyeket a nagyérdemű *Hegedüs* Candid Lajos miniszteri tanácsos vezette.

Ez új vezetés alatt kezdődött a Nemzeti Múzeum új korszaka, melynek folyamán e közintézetünk a modern tudományosság magas színvonalára emelkedett. Az eddigi küzdelmes időkben, míg folyton a megalakulás nehézségeivel kellett küzdeni, belsőleg csak nehezen fejlődhetett az intézet, a gyűjtemények rendezése és tudományos feldolgozása csak nagyon lassan haladhatott s így csak kevéssé felelhetett meg egyik legfőbb czéljának: a hazai tudományosság fejlesztésének és mívelésének. Az új korszak főkép a belső fejlődés ideje lett s ekkor vált a Múzeum azzá, a minek alapítói tervezték: a magyar tudományos élet egyik legfőbb központjává.

Első sorban az egyes osztályokat szervezték. 1870-ben váltak széjjel az eddig egy osztályban elhelyezett természetrajzi gyűjtemények s az állattár mellett megalakúlt a külön ásvány- és őslénytani, valamint a növénytár, 1871-ben pedig a kelet-ázsiai expedicióval hozott tárgyakból létesült a néprajzi tár, míg a kézmívességre vonatkozó gyűjteményt kiválasztották a Múzeum anyagából s más, e tárgykörhöz inkább illő intézetekben osztották szét. Ezzel megalakúltak a Múzeum összes osztályai, a hogy ma is vannak.

Az országgyűlés a kedvezőtlen pénzügyi helyzet miatt nem hozhatta meg a kellő anyagi áldozatokat a Múzeum ügyeinek föllendítésére; sem a gyűjtemények szaporítására szolgáló javadalom, sem a tisztviselők díjazása nem volt elegendő, azonban a lehetőség határain belül számos hasznos intézkedést tett. Fontos ezek közt a Múzeum ügyeinek megvizsgálására 1880-ban kiküldött bizottság jegyzőjének, báró Radvánszky Bélának javaslata, mely több, részben még ma is aktuális kérdést vetett fel. E javaslat mondotta először szükségesnek a könyvtár és kézirattár különválasztását, a mi azóta meg is történt s ez foglalkozott először a helyiségek kibővítésének ma is még mindinkább égetővé váló kérdésével. Egy másik, 1887-ben *Berzeviczy* Albert akkori államtitkár elnöklete alatt kiküldött bizottság szükségesnek találta, hogy a természetrajzi tárak számára külön épületet emeljenek s e mellett felvetette az eszmét, hogy a múzeumi épület homlokzatát, porticusát és előcsarnokát az épület monumentális jellegéhez méltó anyaggal kell bevonni. E kérdések elintézése még mindig a jövő kérdése. Különösen az épület kibővítése, illetőleg új épületek emelése fontos és sürgető, mert ma már a gyűjtemények annyira össze vannak zsúfolva, hogy sok tárgyat fel sem lehet megfelelően állítani s nagy részük ládákba csomagolva hever, a nö-

vénytárt és a néprajzi osztályt pedig bérházakban kellett elhelyezni.

Pulszky Ferencz tudós vezetése alatt serényen megindúlt a tudományos munka is a Múzeumban. Buzgó és szakszerűen képzett tisztviselők kezébe kerültek az egyes osztályok, megkezdődött s nagy részben ma már végre is van hajtva a gyűjtemények tudományos rendezése, a melyek most már a modern muzeologia követelményeinek megfelelő tudományos gyűjteményekké váltak. A múzeumi anyag is mindinkább szaporodott, részint ajándékok, részint vétel, részint pedig a tisztviselők tudományos kutatásai útján s a mindinkább gyarapodó anyag a személyzet szaporítását is szükségessé tette. E haladásban nagy érdem illeti meg Pulszky Ferenczet, az igazgatót, a ki 1894-ig vezette a Múzeum ügyeit, mikor hajlott kora miatt nyugalomba vonúlván, *Szalay* Imre miniszteri tanácsos kerűlt az intézet élére, a ki már 1887. óta, előbb mint a miniszteriumban a múzeumi ügyek előadója, 1894. óta pedig mint igazgató nagy buzgalommal vezeti a Múzeum ügyeit. Ő szervezte a múzeumi laboratóriumokat, nem különben a néprajzi osztályt, mely addig csak kézi gyűjteménynek volt tekinthető. Az 1889. óta történt előhaladás jellemzésére megemlíthetjük, hogy azóta a Múzeum bugdetje 110,000 forintról 496,861 koronára emelkedett, tisztviselőinek száma pedig 24-ről 43-ra szaporodott.

A legutóbbi években a kormány számos jelét adta a Múzeum iránti érdeklődésének s jóindulatú gondozásának. Nevezetes intézkedések e tekintetben a nemzeti múzeumi tanács létesítése, a nyomdai termékek köteles beszolgáltatásáról szóló törvény, a tisztviselők fizetési viszonyainak rendezése, stb. Egyes gyűjtemények és fontosabb tárgyak megvételére is nagyobb összegeket fordítottak; e tekintetben egyes hazafiaknak is sokat köszönhet a Múzeum: így első sorban *Semsey* Andornak, a ki különösen az ásványtárt gazdagította nagy bőkezűséggel; gróf *Zichy* Jenő az ázsiai utazásaiban gyűjtött természetrajzi és néprajzi anyag nagy részét ajándékozta oda s mások is értékes adományokkal járultak a Múzeum gyarapításához.

Hogy a kezdethez képest mekkora volt száz év alatt a haladás, legjobban mutatják a Múzeum mai anyagának számadatai. Az egyes osztályok és gyűjtemények anyaga az 1901. év végén a következő volt:

Könyv- és levéltár	826,979 darab	27	teremben, illetőleg helyiségben	
Érem- és régiségtár	292,034 „	12	„	„
Képtár	645 „	10	„	„
Állattár	1.285,784 „	12	„	„
Ásvány- és őslénytár	38,300 „	14	„	„
Növénytár	425,700 „	34	„	„
Néprajzi tár	34,223 „	118	„	„

Óriási számok ezek, a száz év előtti szerény kezdethez képest.

A Nemzeti Múzeum közszemlére kitett gyűjteményeit napról-napra nagyszámú közönség látogatja (1901-ben a látogatók száma 403,769 volt) s a szemlélet útján okúl, művelődik általuk, jobban megismeri nemzeti multunkat, a hazai nép életét, a természet gazdagságát. A múzeumi tisztviselők a néhány év óta szokásossá vált népszerű előadásokkal rendszeresítik, összefoglalják az így szerzett részletismereteket. A kutató tudósnak nélkülözhetetlen kincsesbánya a Múzeumban felhalmozott anyag s különösen a ki hazai történetünket, néprajzunkat, természetrajzunkat kutatja és míveli, nem mellőzheti a Múzeum által nyujtott forrásokat. E tudományos munkában serény részt vesz a Múzeum tisztviselőinek serege is, kik között számos jeles tudós működik s többen közülök vezető alakjai egy-egy tárgykör terén tudományos életünknek.

Nagy és fontos hatását érezteti a Nemzeti Múzeum úgyszólván az egész nemzettel, mert a ki a vidékről a fővárosba rándul, többnyire felszokta keresni az egyes gyűjteményeket, melyek körül ott láthatjuk a tanuló-ifjuságot, a nép egyszerű fiait, a műveltebb osztályok tagjait. S tudományosságunkat a Múzeum a külfölddel szemben is képviseli, tisztviselői tanulmányozzák az európai múzeumokat, részt vesznek nemzetközi tudományos gyűléseken, dolgoznak külföldi szakfolyóiratokba, az intézet egyes tárgyaival részt vesz külföldi kiállításokon, állandó összeköttetést tartanak fenn a külföld hasonló intézményeivel és tudományos köreivel. Bizvást nézhetünk úgy a századik évforduló alkalmából a Nemzeti Múzeumra, mint a magyar tudomány, a magyar művelődés egyik legerősebb góczpontjára.

A NEMZETI MÚZEUM RÉGISÉGTÁRA.

Nemzeti Múzeumunk régiségtárát csak 1814 óta szervezték önálló osztálylyá, mindazonáltal sok tekintetben Európa legelső e nemű intézményei közt foglal már helyet s az emberiség művelődéstörténetére nézve rendkívül sok becses anyagot tartalmaz, a mint ezt a külföld tudósai is készséggel elismerik.

Különösen gazdag pedig régiségtárunk újabb kőkorszaki, réz- és bronzkorszaki, továbbá római korszakbeli tárgyakban.

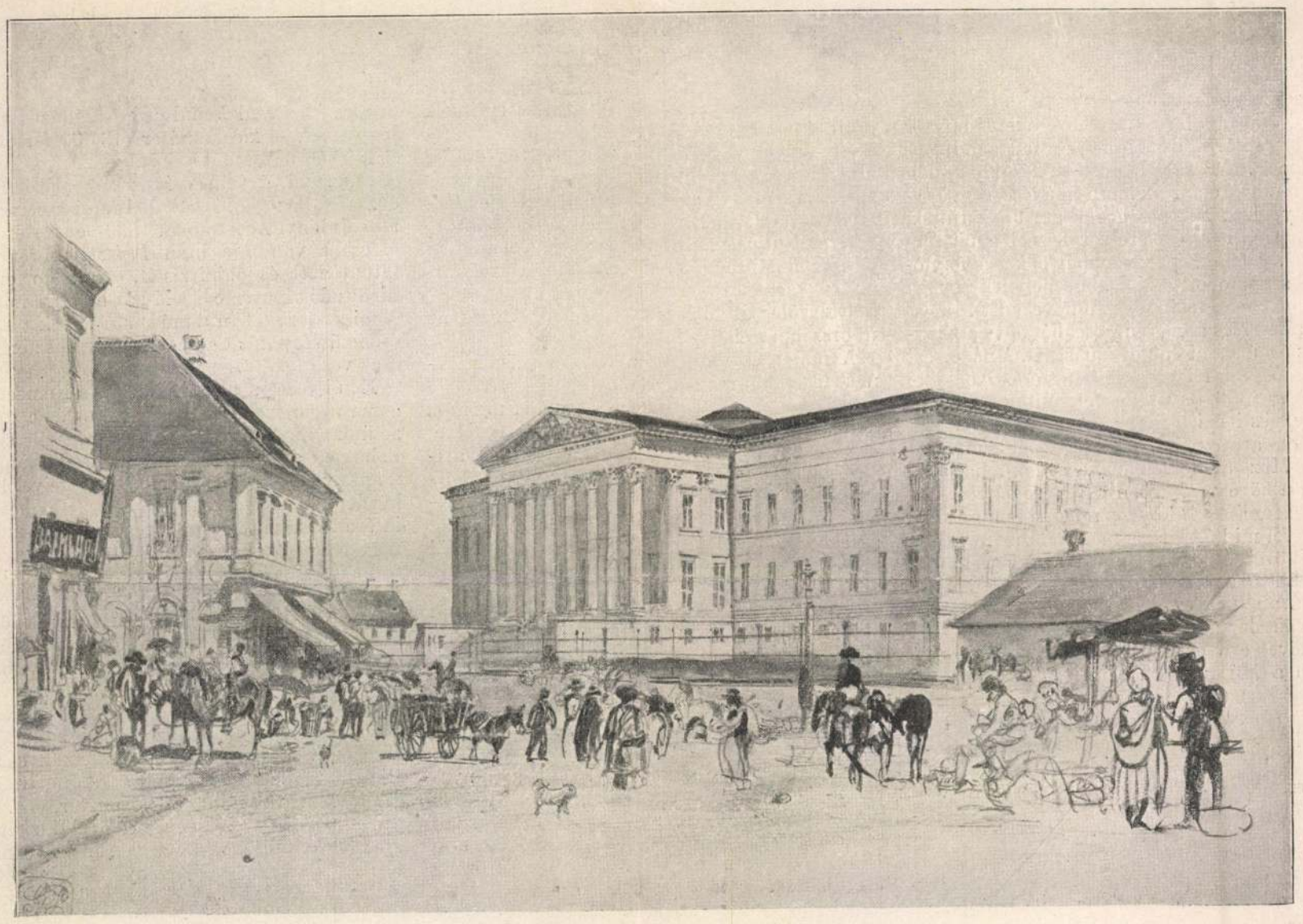

A NEMZETI MÚZEUM ÉS KÖRNYÉKE 1850-BEN. — Alt Rudolf rajza után.

A miről az irott történelem nem emlékezik: gyűjteményeink meggyőzően beszélnek arról, hogy már a kőkorszakban, midőn a fémek használata Európában még ismeretlen volt, midőn még bölények s azóta rég kiveszett állatok csordái legelésztek síkokon, erdőkben, hazánk területét már meglehetős sűrűn lakta az ember; s hogy különösen kedvelte a vizek mellékein elterülő magaslatokat, hol kunyhóit felütötte. Ilyen helyeken ásva, legtöbbnyire megtaláljuk az ősember nyomát: a sok összetört durva cserepet, kovaszilánkot, a temérdek kagylóhéjjat, hasogatott csontot, a régi lakomák eme maradványait. Temetkezni is leginkább ilyen helyekre szerettek. Már hittek a sirontuli életben, mert halottaik mellé oda helyezték a kőbaltát, a kőből vagy csontból készült nyilakat, késeket s egyéb eszközöket, az agyagból, kagylóból csinált ékszereket; sőt enni valót is tettek a tulvilági útra a halott mellé korong nélkűl készült edényekbe.

Mindezen és több hasonló tárgyaknak ezrei kerültek a régiségtárba. Mindegyik egy-egy szó, egy-egy betű, mely ama rég letünt ismeretlen korról tanít s felvilágosít bennünket a hajdan itt lakott ősnép életviszonyairól, mívelődési állapotáról; bár hogy kik voltak, mik voltak, honnan

jöttek, hova lettek, az továbbra is titokban marad.

A réz- és bronzeszközök arról beszélnek, hogy egyszer csak az idők mélyében valami míveltebb törzsek vándoroltak be valahonnan s erőt vettek a békésen halászgató, vadászgató kőkori népségen.

Az új törzsek már ugyancsak tudtak a rézzel és ónnal bánni, ismerték az aranyat, ezüstöt is, de a vasat még nem használták. A mely fémhez értettek, azt már mesterileg is tudták kezelni. Meglepő szép, ma is művészi becscsel biró, fejlett izlésre mutató liliomlevél alakú kardokat, pompás karvédőket, övdíszeket, koronkokat s ékszereket készítettek bronzból s agyagedényeik közt is nagyon sok díszes van. Ha megtekintjük a sok közül pl. a pécskai leletből származó gyönyörű karvédőket és bronzövet, vagy a Delhaës-féle * gyűjteményből való diszes bronzkorongot, csodálkozva kell azon őskor embereire tekintenünk, a kikről a történelem még úgyszólva semmi bizonyost sem tud.

Ezután lassanként a vas használata is terjed s az irott történelem világossága derengeni kezd. Történeti népnevek merülnek fel, vándorlásaikról, villongásaikról irott hírt kapunk, szórványos, hézagos tudósitásokat, mignem aztán egyszer a rómaiak hatalmas keze ide is elér s hazánk egyes részei századokon át római tartományokká lesznek.

Ebből a korból ismét párját ritkító gyűjteménynyel dicsekedhetik régiségtárunk s nagyszámú római kőemlékeink olyanok, melyek isugyan Galliából is vándoroltak ide, a Krisztus születése előtti időkben. A római iga alá kerülve azok míveltségét felvették ugyan, de nemzetiségüket, valamint viseletüket is az egész római uralom alatt megtartották.

Sajátságos volt nők viselete, a mint ezt sok sírtáblán láthatjuk. Leginkább turbánszerű fejdíszt viseltek, ruháik összetartására hatalmas kapcsokat — fibula — használtak, a vastag fémsodronyokból készült nyakék pedig soha sem hiányzott az aravisk nőről.

E korbeli régiségeink egyik legbecsesebbike egy sírtábla, melyen teljes épségében megmaradt egy aravisk nő egész alakja, dombormüben szépen kifaragva. Ruházatának minden részletét jól ki lehet venni, még sajátságos, a maiaktól nagyon elütő czipőit is. Ez a nő úgy van ábrázolva, a mint egy tálon disznófejet visz; a mi nemcsak azt látszik bizonyítni, hogy az elhunyt valamikor jó gazdasszony és jeles szakácsne volt, hanem hogy a disznofej az araviskoknál kedvelt nemzeti eledel lehetett s azért tette a kőmetsző épen ezt a tanyérra.

Úgy látszik, az araviskok nagyon szerették a kocsit és lovat, mert sok sírtáblán látjuk, a mint az elhunyt kocsin ülve van ábrázolva még pedig nagyon különös alakú, rendesen igen kicsi kocsin.

Nagyon sok érdekes s a régieknek halottaik iránt való kegyeletét bizonyító ezen korbeli emlékei vannak a Múzeumnak. Így többek közt megtalálták egy második segédlegióbeli római katona szarkofágját, a ki 184-ben Kis-Ázsiában esett el a harczon, de Aquincumban lakó családja hazahozatta csontjait s itthon temettette el. Egy sírtáblán pedig a «legboldogtalanabb anya» panaszkodik, hogy gyermekei, — a kiknek emlékére a táblát állíttatta, — fiatal korukban mind elhaltak.

Hanem a halottak iránti kegyelet nem mutatkozott mindig. Furcsa példáit láthatjuk ennek néhány mérföldmutató oszlopon, melyekre nagy magasztalások közt felvésték az uralkodó császár nevét is, de az új császár lefaragtatta az elöd nevét, hogy még emléke is pusztuljon a világról. Most aztán ott vannak a dicsőítő sorok, csak épen annak a nevét nem találjuk, a kit egykoron oly ékes szavakkal magasztaltak. Így járt a

A NEMZETI MÚZEUM ÉS KÖRNYÉKE MA. — 1902. évi fénykép után.

* *Delhaes* István atyja, Delhaes Miklós Hollandiából költözött Pestre, itt nagykereskedő volt s nőül vette Lukits Emerenciát. 1843 ban született fia, István, ki korán Bécsbe került s a festő-akadémián Wurzinger tanítványa lett. Mint festő restaurátora volt Liechtenstein herczeg képtárának, több önálló műve közt legjelentékenyebb az a nagy történeti kép, mely Hunyady Mátyást ábrázolja, a mint Bécs előtt királyi sátorában ülve fogadja Bécs város magisztrátusát s átveszi a város kulcsait. E kép is hozzánk került most a nagy hagyatékkal együtt. Delhaes István, bár Bécsben meghonosodott, mindig magyar állampolgár maradt. 1901 április 18-ikán hunyt el s nagybecsű gyűjteményét, mely kivált antik egyiptomi tárgyakban gazdag, a Nemzeti Múzeumnak hagyományozta.

218-ban trónra került Macrinus, nemkülönben a nehány évvel később uralkodott Maximinus, a kit fellázadt katonái öltek meg. Amannak nevét irigy utóda Elegabalus, emezét pedig I. Gordián vakartatta ki a kőemlékekről.

A római birodalmat megdöntő népvándorlás korából is sok és igen becses tárgy van a gyűjteményben. De mindennél érdekesebbek ránk nézve a honfoglaló ősök ereklyéi. A benei és verebi lovas-sírok voltak az első sirleletek, melyekről kétségtelenül kiderült, hogy a honfoglalás korából származnak. Ezekhez járult aztán később még sok más. Világot vetnek ezek a honfoglalók viseletére, temetkezési szokásaikra egyiránt, a melyekről az előtt vajmi keveset tudtunk. Így például régebben közhit volt — s a régi rajzokon is úgy látjuk — hogy az ősök hatalmas széles, görbe karddal, roppant buzogánynyal és bárddal voltak fegyverkezve, lovaikat pedig araszos sarkantyúval serkentették. Pedig hát a leletek tanubizonysága szerint a honfoglalók nem is viseltek sarkantyút, kardjuk vékony, könnyű s majdnem egyenes volt, ezenkívül még nyil, láncsa és kés volt fegyverük, csak nagy ritkán használtak fokost és buzogányt. Eleinte lovastól együtt temetkeztek, de utóbb már beérték azzal is, hogy a halott

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM NÉPRAJZI OSZTÁLYÁBÓL. — Magyarországi női typusok (fényképek után).

mellé csak a ló fejét és lábszárait temették el, míg a többi részeket valószinüleg feltorozták a gyaszoló felek. Az aczélt, kovát azonban soha sem felejtették el a halott mellé helyezni, gondolván, hogy ilyesmire a tulvilágon is szükség lesz.

Nemzetünk életének későbbi korából még sokkal bővebb tartalmú a régiségtár s ezrekre megy a művészeti szempontból is kiváló díszfegyverek, edények, ékszerek s eszközök gyűjteménye.

E rövid vázlat is feltüntetheti, mennyi nagybecsű, tudományos tekintetből nevezetes tárgyat őriz a Magyar Nemzeti Múzeum most is egyre gyarapodó régiségtára.

ÜDVÖZLET SZÉCHENYI FERENCZHEZ.

Révai Miklós költeménye. *

(1802.)

Sok ház és föld száll az utódra, tömérdek örökség,
S im az utódnak gondja növekszik:
Azt forgatja, tünődve magába', mit tegyen azzal.
Lelke magasra tör és nem alant jár.
Terve merész, nem száll le a porba. Szivében az ősök
Képe föléled s inti eképen:
«Hogyha hitet szeg s rátör az ellen drága hazádra,
Védd a hazádat, védd a királyod'.
Ám ha a béke virúl, közjóra csak élj te örökké
És a hazának emeld csak a fényét.
Mert im' eléd tárúl a dicső munkák sora mostan,
Csábit a szép és vonzza a lelked'.
Am csak a Múzsa övezhet örökké zöld koszorúval,
Más örömöknek hull a virága.»
Bölcsen fogta föl ezt s érezte a Széchenyi lelke
S vágya magának s drága honának
Szerzeni fényt, mely örökre ragyog s közös édes
Melyben együtt vele nemzete részes. [öröm lesz,
«Pallas e népnek harczi mezében szerze babért már,
Most ha togát ölt, áldjuk e Pallast,
S szentélyt állítsunk neki tiszteletére azonnal
A hadi jelvények közepette!»
Széchenyi így szól és pazarúl áldozza aranyját,
Gyűjti, a mit magyar elme csak alkot.
Gyűjti, a mit csak rejte a külföld népe javára
És idegen toll irt a magyarról.
S hogy ne legyen csak a szemnek majd csodatárgya
Nem fényelg vele dús palotában [e sok kincs,
S el sem rejti, hogy otthon emészsze a szú, meg a
Fösvényképen tartva magának: [moly azt,
Nagy lélekkel a Honnak ajándokul adja a könyvtárt,
Hogy kegye éljen, soh'se apadjon.
Polgártársainak föltárja, kinyitja örökre
Drága honának birtokaképen.
S ime a szomjuhozó lelkeknek buzg eme forrás,
S önti vizét szakadatlan, örökké,
Táplálékul az észnek, a szivnek bő ere ontja
És árasztja szélylyel az áldást.
Itten az ősöknek példáján buzdul az ifjú;
Itt művészszé képzi magát is;
Itt merit ihletet, itt eme forrásból maga mindig
S szárnyat is ölt a gondolat itten.
Majd kel a régi irók seregéhez új sereg itten
S büszke örömmel is egyesül azzal.
Hirdeti majd hálás Hona hűn szerető fia tettét
És gondolva nagy áldozatára,
Melylyel emelte javát meg a fényét, messzi jövőben
Cserkoszorút fon őneki egykor,
S míg magyar áll és míg magyar él csak emitt eme
Széchenyi nagy neve élni fog addig. [földön,

Latinból fordította: *Hegedüs István.*

* Révai Miklós, a nagy nyelvész, a költészet terén is szerzett babérokat. Mint magyar költőt is becsüljük, de latin versei is vannak. Érdekes kivált az a két költeménye, melyeket gróf Széchenyi Ferencz magasztalására irt. A «*Széchenyia Virtus*»-t (a Széchenyiek erényét) a hazafias áldozatkészségben találja. Ez áldozatkészség legszebb emléke a Nemzeti Múzeum alapítása. Ez alkalomra irta Révai ezelőtt száz évvel azt a költeményt, melynek fordítását itt adjuk.

JÓ AZ ISTEN.

A kis fiam, — hosszú, nehéz betegágyon: —
El-elmereng, elmélázik a halálon.
S mind, mit erről valaha csak hallott tőlem,
Élő hittel mondogatja most előttem.

«Ha meghalok, úgy-e, apám, mégis élek?»
«Úgy-e jobb lesz, szebb is lesz az angyal-élet?»
«Úgy-e akkor én hozom a karácsonyfát?» . . .
— S minden szava csupa merő bizonyosság!

Az én hitem — földi önző indulatba' —
Föllázad és megrendűl egy pillanatra.
Míg az ő kis fehér lelke meg se rebben,
Nem tudja, hogy mért csókolom melegebben! . . .

— Hanem aztán megnyugovó, édes hitben,
Elgondolom, hogy mégis csak jó az Isten.
S Ő, ki tudja, mibe kerűlt megfelelnem:
Nem lehet, hogy hazugságba hagyjon engem!

Szabolcska Mihály.

A SIPSIRICZA.

Elbeszélés.

Irta **Mikszáth Kálmán.**

Budát és a budai polgárokat egy darab idő óta valóságos divat kigúnyolni. Pedig hát ez nagy léhaság, mert igaz, hogy a pesti rész a gazdag, pompás, de a budai rész a kedves. Pestnek jövője van, Budának multja. S minthogy a jövő is mindenesetre mult lesz egy napon, a dolog hát egyre megy. Budán épen annyi látni való van, mint Pesten, sőt Pesten is Buda a legszebb látnivaló. Olyan budai öreg embert magam is ösmertem, a ki még soha sem volt Pesten, de olyan pesti öreg embert soha se ösmertem, a ki még nem volt Budán. Általában lehetetlen Budára át nem menni, kivált nyári estéken, mikor fák alatt szeret az ember vacsorálni. Pestnek fényes, virágzó üzletei vannak, Budának vidám, kedélyes korcsmái. S minthogy az országban több korhely van, mint üzletember, Buda jobban megfelel a nemzeti közszükségletnek. A mi pedig a lakosságot illeti, respektive a fajt, a legénykedési virtusokat, a budaiak már egyszer (az Anjou-korban) letették Lajos pap vezérlete alatt a római pápát is, holott a pestiek sohe se tettek még le egyebet, mint alapköveket, rábizván aztán a többit a tótokra, hogy építsenek föléjük palotákat.

De maradjunk a budai korcsmák mellett, melyek páratlanok a maguk nemében — de csak addig, míg a pestiek föl nem fedezték. Ha a pesti közönség ráveti magát valamelyikre, legott beleüt a czivilizáczió istennyila. Jaj az olyan helynek, a hol már öt-hat fiakker áll a kapu előtt. Fuss el onnan. Az már csak «volt».

A «Diófa», a «Márvány menyasszony», a «Politischer greizler» vagy a Libanon (azért hivták így is, mert mindig volt libapecsenye az étlapon), mind el voltak már koptatva, mikor a «Fejér Páva» bukkant elő.

A megboldogult Balázs Sándor talált rá, kit második Dickensnek neveztek a maga idejében, de inkább nevezhették volna «Második Budának», mert majdnem úgy ismerte Budát, mintha ő építette volna.

Egy napon így szólt hozzánk:

— Esküdjetek meg, hogy senkinek se szóltok. Még az édes apátoknak se. Egy új korcsmát találtam. Micsoda rostélyosok, barátom! Megfoghathtlan az, miért jobbak a rostélyosok a Duna másik partján? Ki fejti azt nekem meg?

(Mindig az ilyen epicuri problemákon törte a fejét.)

— Az onnan van — feleltem — mert a tulsó parton öreg teheneket ölnek a mészárosok s a rostélyos csak az öreg tehenek húsából jó.

Balázs vezetett át bennünket nehányunkat a «Pávába». Alacsony hosszú házikó volt a ráczváros egyik kis utczájában, az udvaron egy pár öreg fa tartott árnyékot, a fák alatt pirosra terített asztalok mosolyogtak a bejövőre.

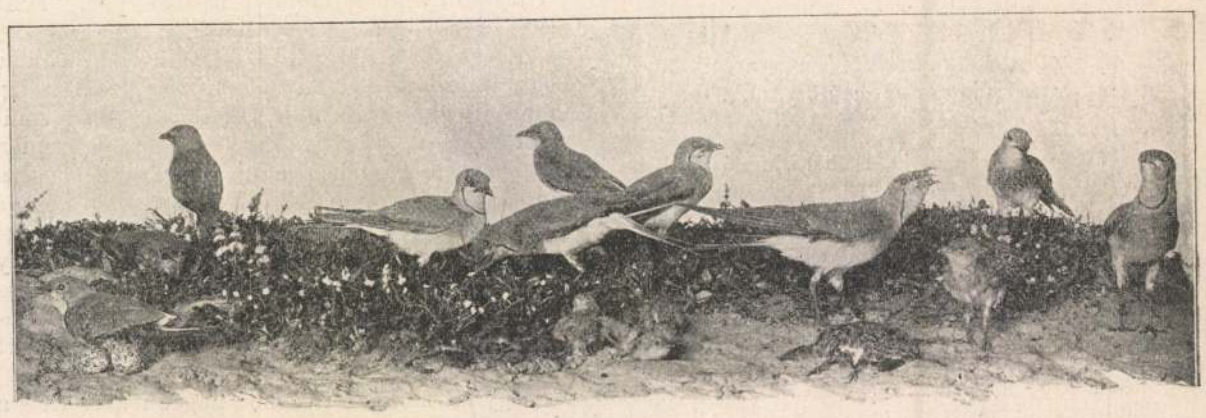

Széki cserék a Hortobágyról.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÁLLATTÁRÁBÓL.

Alt Rudolf

wód
1

Papp Viktor. Beethoven
és a magyarok. Bpest
1927. 96-l.

VI.

Eddigi tárgyalásunk folya
a litográfia történeti fejlődé
re helyeztük a fő nangsulyt,s
müvészi,stilusbeli hovatartozá
sal,alakulással és fejlődéssel
csak elvétve foglalkoztunk.Az
tán következőkben megkisérelj
kőnyomatos művészet stilusbeli
lődésének vázlatos összefoglal
az egyes müfajok szerinti csop
sitásban.

Közismert tény,hogy Senefe
először ipari nyomtatványok kés
sére akarta felhasználni találm
Kereskedelmi és ipari nyomtatvá
készitésével nálunk is az első

A tragikus élmény

Miguel de Unamuno halálára

Unamuno, a világhírű spanyol író, 73 éves korában meghalt.

Salamancában, az ősi egyetemi városban, halt meg ez a furcsa baszk, rövid idővel azután, hogy megtagadta azt, amiért élt. Egykor az ifjúság »megmételyezője« volt, s így miniatűrben Sokratesre hasonlított, hiszen a szabadság, a gondolat és az emberség eszméivel mételyezte a fiatalokat, később arra a Don Quijotéra emlékeztetett, akiről élete egyik főművét írta. Don Quijotéra emlékeztetett az a szakállas öreg spanyol, aki királyság és jobboldali diktatúra idején a jezsuiták és a tábornokok ellen hangolta az ifjúságot, először hazájában, majd száműzetése és szökése után, párizsi bisztrókban. Don Quijotéra emlékeztetett, mert a harc, *ahogyan* ő harcolta, reménytelennek ígérkezett. Aztán a harc győzött, Unamuno, akit Alfonz király mint az ifjúság megmételyezőjét elcsapott a salamancai egyetem rektori székéből: most diadalmenetben tért vissza a szabad Spanyolországba. A »tábornokok és jezsuiták«, a reakció és elnyomás ellenségei, visszahelyezték az öreg harcost rektori székébe, s Unamuno boldog volt. De teltek az évek és az ellenpárt öregjei, akik elfoglalták Unamuno helyét a párizsi bisztrókban, mozgolódni kezdtek, mozgolódtak a tábornokok is és egyszerre megszületett Franco zendülése Marokkóban, átterjedt Spanyolországba, a zendülésből felkelés, majd nemzeti forradalom lett és néhány nappal azután, hogy Franco csapatai ünnepélyesen elégették a tolosai népkönyvtár könyveit: Unamuno csatlakozott a tábornokokhoz és ötezer pezetát adott a felkelőknek. Egykori elvbarátai és az a spanyol ifjúság, amely többek között éppen Unamunónak köszönhette progresszív elveit, értetlenül fogadta ezt a hírt. *Ilja Ehrenburg* nyílt levelet intézett a *Vendrediben* egykori barátjához. Emlékeztette párizsi tevékenységére, majd így írt: »*A tábornokok és a jezsuiták ellen küldte a spanyol fiatalokat. Most ezeket a fiatalokat azok a puskagolyók ölik meg, amelyeket az ön pezetáin vásároltak. Nem, ön mégsem Don Quijote*, még Sancho Pansa sem. Ön egyike azoknak a cinikus és önző véneknek, akik kastélyukban ülve szemlélték, mint püffölik hű szolgáik a szerencsétlen lovagot.«

Unamuno

Ehrenburg kemény szavait Unamuno halála utáni órákban talán nem is teljesen illendő idézni; csak azért állnak itt mégis, hogy megvilágítsák, mily furcsa utat tett meg a jezsuiták és tábornokok ellensége, Fuerteventura internáltja, a baloldaltól a jobboldalig. Itt most inkább az lehetne a kérdés, hogy melyik az igazi Unamuno? Hogy mit fogadjunk el egy íróból és egy íróról? Mi igazabb: sokszáz cikk, beszéd, tanulmány, nyilatkozat, vagy a legújabb nyilatkozat? Kicsoda az ember, az-e az igazi, aki *volt* negyven-ötven éven keresztül, vagy az, aki egyszerre, váratlanul, tulajdon élete iránya és logikája ellen *lett*? Ezekre a kérdésekre nehéz felelni. Unamuno esetében azért mégsem olyan nehéz, mert mindig ott lappangott írásaiban valami, ami előkészített egy ilyen meglepetésre. Nem szabad elfelejteni, hogy Alfonz király, a nagybirtokos Spanyolország és Primo de Rivera ellensége, egyben ellensége volt annak, amit ő »természettudományos és technikai őrületnek« nevezett. Nem, Unamuno sohasem helyeselte teljesen a modern haladást s a természettudományos szemlélet hideg objektivitása helyett intuícióról és miszticizmusról prédikált. Két főműve, a Don Quijote-könyv és a »Tragikus életérzés«, erről az unamunói irracionalizmusról tanuskodik. Don Quijotében a hívőt látta meg, aki a maga megálmodott igazságát szembehelyezi a »sivár racionalizmus leparolt tudásával«. A »Tragikus életérzés«-ben pedig az élmények tragikus valóságát hirdeti s a szubjektív valóságot mindig az objektív fölé helyezi.

Unamuno, a bölcselő és az író, Kierkegaardhoz és Nietzschéhez járt iskolába, de sajnos, nem tudta teljesen magáévá tenni Nietzsche és Kierkegaard »valóságát«. Talán ezért maradt mindig elsőrangú középszerű író.

Életéről el kell mondani, hogy 1864-ben született Bilbaóban, Madridban szerzett filozófiai doktorátust, huszonnyolcéves korában a salamancai egyetem görög tanára, harminchatéves korában pedig rektora lett. Alfonz király mozdította el rektori székéből, később, 1924-ben Primo de Rivera Fuerteventura szigetére száműzte, ahonnan igen kalandos módon szökött meg. Évekig Párizsban és a franciaországi Hendayeben élt ezután és röpiratokban küzdött a reakciós Spanyolország ellen. Primo de Rivera bukása után, 1930-ban térhetett csak vissza hazájába, ahol újra a salamancai egyetem rektora lett. Legutoljára akkor foglalkozott vele a világ, amikor *Ortega y Gassettel, Ramon Gomez de La Sernával, Pio Barojával és sok más írótársával ellentétben Francoékhoz csatlakozott.* Pálfordulásának visszhangja nagyon elkeserítette. Több cikkben magyarázta lépését, azután elhallgatott. Hazájában a szó és az eszme helyett a gépfegyver és a thermit-bomba harcol. Egykor Unamuno írta, hogy Spanyolországot nem karddal, hanem szóval teremtették meg. Az öreg, meghasonlott író végigbetegeskedte az egész bombázáporos és hóviharos, szokatlan spanyol telet. Az új évet már nem várta meg.

Pedig igaza volt. Az élmény: tragikus valóság. Mily tragikus valóság most Unamuno népének kollektív élménye.

Pálóczi Horváth György

Az Est külön autobuszjárata

WIEN-be

1937 január 31-től február 2-ig

Menettérti jegy: 27.50 pengő

Az utazáshoz érvényes útlevél hiányában igazoló-jegy elegendő.

Jelentkezés:

AZ EST Utazási és Menetjegyirodájában

VII., Erzsébet körút 18–20.

Súlyos nemzetközi incidensek a spanyol vizeken

A Königsberg német cirkáló feltartóztatott egy spanyol gőzöst — A baszk kormány védelmi intézkedései a tengeren — Nemzeti hadihajók üldözőbe vettek egy francia hajót s átkutattak egy angol gőzöst

Berlin, január 2.
(Német Távirati Iroda.)

Annak az intézkedésnek a végrehajtása során, amelyet német hadihajók a fenségjog alá nem eső vizeken talált »Palos« német gőzös egyik utasának és rakománya egy részének vörös spanyol tengeri erők részéről történt nemzetközi jogellenes visszatartása következtében foganatosítottak, a Königsberg cirkáló 1937 január elsején megállásra szólította fel a spanyol »Soton« gőzöst. Minthogy a gőzös ennek a felhívásnak nem tett eleget, a cirkáló előbb kétízben *vaktöltéssel*, majd amikor ennek nem volt eredménye, néhányszor *éles töltéssel* elsütötte ágyuit a gőzös közelében. *Menekülési kísérlete közben a gőzös Santona kikötője előtt megfeneklett és személyzete önként elhagyta.* A személyzetet egy spanyol halászhajó vette fedélzetére. A »Königsberg« cirkáló ezután folytatta útját. *A cirkáló fedélzetén nincs egyetlen tagja sem a »Soton« személyzetének.*

London, január 2.

(United Press.) A londoni spanyol nagykövet szombat délután megjelent a külügyminisztériumban és átadta kormánya jelentését a Soton spanyol gőzös elfogatásáról. »A Königsberg német cirkáló — mondja a jegyzék — kényszerítette a Soton második tisztjét, hogy *írjon alá egy nyilatkozatot, amelynek értelmében teljesíteni fogja a cirkálóról érkező utasításokat.*«

A spanyol gőzöst *kényszerítették, hogy befusson Santona kikötőjébe, ahol most is horgonyoz.* A londoni spanyol nagykövet kijelentette, hogy a gőzös elfogatása igen súlyos helyzetet teremtett, s a spanyol kormány kénytelen lesz igen erélyesen utasítani flottáját, hogy védje meg a spanyol kereskedelmi hajókat *és vegyen tűz alá minden olyan idegen hajót, amely a spanyol kereskedelmi hajók zavartalan útját veszélyezteti.*

Német hadihajók Guetaria kikötőjében

Párizs, január 2.

A baszk kormány párizsi sajtóirodája a következőket közli:

A valenciai spanyol kormánnyal egyetértve a baszk kormány értesítette a velük barátságban élő hatalmak kormányait, hogy *a legszigorúbb utasítást adta a hajóhadnak a baszk vizeken hajózó kereskedelmi gőzösök megvédésére.* Értesítette az illető kormányokat arról is, hogy ezidőszerint *több német hadihajó horgonyoz Guetaria kikötőjében.* A baszk kormány *a legcsekélyebb mértékben sem fogja tűrni a nemzetközi tengerészeti jogszabályok megsértését.*

Egy angol hajót feltartóztattak a nemzetiek

London, január 2.

Az angol tengernagyi hivatalhoz érkezett jelentés szerint a spanyol nemzetiek egy hadihajója az Európa Pont közelében megállította és átkutatta az *Etris* nevű angol kereskedelmi hajót, amely útban volt Haifából Liverpool felé. Minthogy az angol hajó az első felszólításra nem állt meg, a nemzetiek hadihajójáról *tüzelni kezdtek rá* és így kényszerítették megállásra. Az Etris kapitánya az esetről jelentést tett a gibraltári angol hatóságoknak. Az Etris az incidens után *folytatta útját Liverpool felé.*

Egy francia gőzös üldözése

Bayonne, január 2.

(Havas.) A spanyol nemzeti csapatok hadihajója El Anchove kikötőtől öt mérföldnyire *üldözőbe vett egy francia gőzöst.* A hadihajók több mint *húsz ágyúlövést* tettek a francia hajóra. A gőzös értesítésére a kormánycsapatok repülőgépei *menekülésre* kényszerítették a hadihajókat.

Jelentések a frontokról

Madrid, január 2.

A védelmi tanács szombaton délben kiadott hivatalos közleménye szerint a nemzeti csapatok a *Moncloa* városnegyedben és a Francia híd közelében támadást indítottak, amely azonban eredménytelen maradt. A kormánycsapatok tüzérsége *ágyúzta a nemzetiek Madrid közelében lévő állásait.* A többi arcvonalon *a helyzet változatlan* — mondja a közlemény.

Salamanca, január 2.

A nemzeti csapatok főhadiszállásának hivatalos közleménye:

A nemzeti csapatok déli hadserege folytatta előnyomulását Jaen tartományban és elfoglalta a katonailag fontos *Porcuna* városát. Az ellenségnek igen nagy veszteségei vannak, különösen a nemzetközi dandárnak. Az elhagyott csatatereken igen sok *francia, orosz és cseh katona holttestét találták.*

Rabat, január 2.

A szevillai rádióállomás délelőtti jelentésében közli a salamancai főhadiszállás beszámolóját, majd megállapítja, hogy a toledoi szakaszon nem történt változás. Madridban a kormánycsapatok tüzérsége ágyútűzzel árasztotta el Pozuelot, Casa de Campot és az egyetemi városnegyedet. Az akció azonban nem sokáig tartott, mert *a nemzeti csapatok tüzérsége csakhamar elhallgattatta a kormánycsapatok ütegeit.* A kormánycsapatok gyalogsága is ellentámadást kísérelt meg Pozuelo ellen, de súlyos veszteségekkel kénytelen volt visszavonulni.

Madrid kormányzóját elcsapták

Salamanca, január 2.

A valenciai vörös kormány hivatalos lapja rendeletet közöl, amelynek értelmében a vörös kormány *megfosztja állásától Malaga és Madrid kormányzóit.* A két kormányzót túlzó anarchista tevékenységgel vádolják. A salamancai nemzeti rádióállomás szerint *küszöbön áll a baszk köztársaság elnökének lemondása.*

Lázadás a madridiak nemzetközi pilótatáborában

Saint Jean de Luz, január 2.

Barcelonából jelentik: A prat de lollegati pilótatáborban igen súlyos incidens történt. A Teruel környékén legutóbb lefolyt légiharcban — mint ismeretes — a nemzeti csapatok vadászrepülőgépei lelőttek *három vörös repülőgépet.* A lezuhant vörös repülőgépek szörnyethalt pilótáinak *angol és francia bajtársai*, akik szintén a madridi kormány zsoldjában állanak, a táborban gyűlést tartottak s ott igen heves kifakadások hangzottak el, mert a toborzás alkalmával főként azzal csábították szolgálattételre ezeket az idegen nemzetiségű pilótákat, hogy a spanyol nemzeti csapatoknak ninesenek vadászrepülőgépei és így *a vörös csapatoknál teljesített repülőszolgálat semmi kockázattal nem jár.* A gyűlés hírére a vörös milícia egy különítménye fogta körül a pilótatábort és *gépfegyvertűzzel kergette szét a lázadóhangulatú pilótákat*, akik közül ötöt a golyók halálra sebeztek.

Bomba robbant egy román görögkeleti érsek székházában

Bukarest, január 2.

Pénteken este két dinamitpatron robbant fel Pamnicul Valceaban *a görögkeleti érsek székházában.* A dinamittöltényeket a nagy fogadóteremben helyezték el. Felrobbanásuk *tetemes kárt okozott.* A székház személyzete között nagy rémület támadt. Maga az érsek is az épületben tartózkodott a robbanás pillanatában. A nyomozást megindították, letartóztatás azonban még nem történt. Azt hiszik, hogy *politikai bosszú művéről van szó*, mert az érsek nyiltan rokonszenvezett bizonyos szélsőjobboldali csoportokkal és így többször ellentétbe került a képviselőház több tagjával, sőt még a helyi papság tagjaival is.

A kis cukrászdában

Irta: Szomory Dezső

Budán, a kis cukrászdában, Beatrix ül mellettem csöndesen és illatosan. Olyan furcsa dolog az, hogy én valahogy pontosabban tudom mindazt amit ő maga akarna s mindent jobban is tudok kifejezni mint ő. Mindent jobban az ő női lelke világából. Mindenekelőtt tudom azt, sok súlyos gondjaim és permanens bánataim dacára, hogy éppen azok a nők a legveszélyesebbek, akik a legártatlanabbaknak látszanak. Azt is tudom, hogy siralmas életünk disszonanciái, valahol fönn a magasban mégis csak feloldódnak egyetlenegy isteni harmóniában s hogy éppen azon a drámai napon szokott minden rendbe jönni, mikor már azt hinnők mindennek vége van. Két ember jó barátságban egymással és kölcsönös megértéssel egymás iránt, sok mindent jóvá tud tenni s könnyedén meg is fejti olykor a legnehezebb problémákat. Az igazság valóban nem más, mint amit szegény emberi szívünkben legkönnyebben meghamisít a szeretet vagy a gyülölet érzése. Aztán, vigasz tekintetében is, szerencsére, inkább másokra vagyunk utalva, mint tulajdon reflexióinkra. Szóval a lelki dolgok zűrzavarosságában épúgy meg lehet találni a rendet, mint ahogy a bölcs kutató előtt még mindig logikus az, ami a felületes szemlélő számára sötétség és képtelenség. Már nem tudom, ki mondta azt, hogy a legtisztább szűziesség tulajdonképpen minden érzékiség csúcsa s hasonlóképpen az erény sem más, mint minden női kacérság összessége.

Ezeket az ártatlan gondolatokat, nyilvánvalóan Beatrix kelti fel bennem s rejtélyes lénye mellettem a jó illatokkal, annál izgatóbb, hogy nem árulván el semmit titkaiból, mindent feltár elém. Egyetlenegy kézmozdulata, ahogy a teáscsészét az ajkához emeli, egy egész jellemrajzzal fölér. A kézfej, az ujjak finom modelláltsága, a körmök rózsaszínű tükre tökéletes egységben a csészén, nem tudom micsoda vérsekarom képzetét kelti, valami halálos gyöngédség kísértésével. A szemek tompa sugárzása, a tekintet függőleges vonalával, mely egy arasznyira redukál mindent maga elé s nem lát se jobbra se balra, ép azt a homályt gyujtja föl fényes világossággá, amit ehhez a női archoz kívánna az ember, hogy úgy lássa, ahogy álmodná. Ez az egész arc valahogy úgy van megalkotva, ahogy az álom s a költészet formálná meg a valóságot. Izzó fonala az élethez annál tündöklőbb, hogy szinte oda van fagyva forró vágyakhoz s gyönyörhöz.

— Biztos az, hogy minden úgy van, ahogy azt maga gondolja? — kérdi Beatrix, mert nyilvánvalóan mind ismeri zenéimet, egész képzeletbeli morphológiámat, ahogy bámulom mellettem. Mind tudja azt amit gondolok. S olyan tündéri zsénben van mellettem, mintha mezítelen volna, amellett, hogy kitűnően érzi magát a cobolyprémes bundában. Tompa sugárzásában ami a legfinomabb, azt föl se lehet jegyezni. A szó és írás legközönségesebb eszközeivel szólva, csak egy árnyalatnyi bánat volna az külön fonálként, ami átvillan női fényén és homályosságán. Már azt kell hinnem, az volna minden boldogság számomra, nem ismerni s nem látni soha ezt a nőt! Eszembe jut zavartalan ifjúkorom primitív szépségeivel, búvárlatok nélkül való derűs életem! Eszembe jut a hosszú út amit bejártam erkölcsös mértéktartással, keresztényi alázattal s azzal a csöndes lemondással, amit inkább lelki hajlamosságom, mint szegénységem parancsolt reám. Eszembe jutott jó nagymamám egy éppen ilyen kis ósdi cukrászdában Budán, kis tollas kalapjával az ősz frizuráján s kis csipkekendőjével átkötve a nyakán. S mi minden még ami eszembe jut!... nyájas tanáraim az iskolában, üdvös tanításaik nemes szándékával, — a hitoktató, aki úgy beszélt, hogy sírt. Ez mind hiába volt! Arról a békés mesgyéről ahol elindultam, idáig értem bús sorsom fonalán, ebbe a végzetes atmoszférába, Beatrix-szal egy kis cukrászdába Budán! Micsoda keserű törvény s még keserűbb végzet borította rám bánatnak és nyugtalanságnak azt a sötét felhőzetét, amelyen át a Beatrix lelke dereng felém hideg csillag fényével, elérhetetlenül! Mi vezet hozzá, vallás, jóság, irgalom, erény? Mert arra nem is merek gondolni, hogy csak a bűn ejtené meg s varázsolná hozzám ezt a lelket.

— Nézze csak, — mondtam — az talán csakugyan nem helytálló s nem biztos, amit én magáról gondolok, s ahogy én magát definiálom magamnak. Legföljebb csak művészileg biztos abban az értelemben, hogy elvonatkoztatva magától és függetlenül magától, valahogy mégis megállja a helyét pusztára a szavak értékével s a mondatok stiláris szépségével. De azt semmiesetre sem kívánhatja tőlem, még a leglendületesebb ellenszolgálat fejében sem, hogy kivetkőzve tisztességemből s leválván valláserkölcsi alapomról, valami zord gonosztevővé változzak át magáért.

— Oh istenem, — felelte Beatrix, nedves ajkával a teáscsésze széléről — én semmit a világon nem kívánok magától. De bármit is kívánnék, csak azt adhatná amire képes. Még nem szóltam volna s máris érezném a határokat, amelyeken túl nem viszi szárnya, mert az ember, mégha kiváló is és művész is, csak röghöz kötött és nyomorult. Amit maga nyujthatna nekem, az jóval kevesebb még annál is, amit csak úgy röptiben, egy mellékgondolatban, fölvázolok magamnak. Ez mind nem az a hangkép, az az elképesztő *ostinato*, az a »Caccia alla Bartók« amelyben az ember önmagát éri utól, ez mind nem az a politonalitás, poliritmia és heterofónia, ami a Strawinszky titka is, a melizmák zegzugos képleteivel. Még legigénytelenebb perceimben is, mikor minden olyan mindegy nekem, az egész élet olyan mindegy, még akkor is valami olyasfélére gondolok, mint a *Symphonie de Psaumes*, vagy az *Odipus Rex*. Ezt is csak azért, hogy fokozzam az unalmamat. Tudniillik a művészi oldaláról fogva fel az életet, nincs semmi ami még csak megközelíthetné, mennybéli elképzelésemet. A Montblancról kellene engem felhajítani az égbe.

— Hát ezt nem! — mondtam.

— Hát persze nem! — felelte.

— Menjünk.

— Szívesen.

Fizettem, mentünk. Egy kis szűk ucca felé mentünk, ahonnan a térségről egy meredek lépcsősor vezetett fel a magasba. Itt Beatrix megállott, illatosan a cobolyprém bundában.

— No Isten vele! — mondta.

S ment fel a lépcsőkön, magában.

Sikos a budapesti járda...

Rengeteg baleset történt

(Saját tudósítónktól.) Szombat délben szitáló eső kezdett esni a fővárosban. A víz a járdákon azonnal *megfagyott* és szinte járhatatlanokká tette az uccákat. A köztisztasági hivatal emberei *homokkal szórták tele a fővárost*. A házfelügyelők a járdákra szórtak hamut és homokot, de még így is *rengeteg balesetet* okozott a síkos járda.

A Csengery ucca 24. számú ház előtt autóból szállt ki dr. *Ehrlich* Miksa 50 éves ügyvéd. Megcsúszott, a *lábát törte*, a Poliklinikára szállították a mentők. Kar- vagy lábtöréssel sokan kerültek a Rókus-kórházba. A Fővám tér 4. számú ház előtt *Divald* Béla napszámos esett el, a Váci út 140. számú ház előtt *Beke* Ferenc hentessegéd, az Árpád uccában *Mannhauser* Zoltán ügynök, a Mária Terézia téren *Szabó* József magántisztviselő, a Dessewffy ucca 33. számú ház előtt *Fodor* Rozália háztartási alkalmazott, az Andrássy út és Bajza ucca sarkán *Rojacsik* Mihályné, a Nagymező ucca és Podmaniczky ucca sarkán *Papsz* Gizella ujságárusnő, az Üteg ucca 8. számú ház előtt a 63 éves özv. *Kornis* Tamásné esett el, a Fiúmei úton *Eczetes* Sándor kifutó lezuhant kerékpárjáról, azután egy autó alá került. A Németvölgyi út 68. számú ház előtt *Széber* József földmüves, a Király ucca 16. számú ház előtt *Tóth* Benjámin kereskedősegéd, a Dankó Pista ucca 18. számú ház előtt *Fakas* Imréné, a Telep ucca 27. számú ház előtt *Kellner* Róza, a Maglódi úton *Katona* Gábor 40 éves kertész, a Vadász uccában *Kittinger* Lénárt kőmüvessegéd, a Murányi uccában *Szarvas* István 32 éves magántisztviselő esett el.

Az ólmos eső, amely járhatatlanul síkossá teszi az uccákat, szombat este Rákospalotán *két súlyos sérülést* okozott. *Benke* Pálné 57 éves háztartásbeli asszony, aki Budapesten a Reménye ucca 76. számú házban lakik, a HÉV villamosmegállónál elcsúszott. *Balkarja két helyen eltört és agyrázkódást szenvedett*. A mentők súlyos állapotban szállították a Horthy Miklós kórházba. — *Póka* Lajos 53 éves fővárosi altiszt Rákospalotán a Kanizsai uccában elcsúszott, *balkarját és balláb*át törte. A mentők a gróf Károlyi-kórházba szállították.

A Vilmos császár út 42. számú ház előtt *Kovács* Sándor könyvkötő 34 éves felesége, a Nagykörúton *Csemann* Jánosné 60 éves pincérnő, az Auguszta telep egyik barakja előtt *Heinrich* Kálmán tisztviselő 50 éves felesége, a Helyiérdekü Vasutak keletipályaudvari végállomásánál *Palkovics* János 47 éves mátyásföldi kőmüvessegéd, a Klauzál téren *Révész* Alfréd 21 éves artista, az Üllői út 53. számú ház előtt *Packer* Lajos 70 éves füszerkereskedő, a Hungária körút és a Kerepesi út sarkán *Forgács* János 34 éves napszámos, a Munkácsy Mihály uccában *Sonnenschein* Jakab kereskedő 51 éves felesége, a Soroksári úton *Bertalan* István 31 éves mészárossegéd, a Murányi ucca és a Grassalkovich ucca sarkán *Szarvas* István 32 éves ügynök, a Rákóczi út és a Huszár ucca sarkán *Prisznyák* János 54 éves kőmüves, a Váci úton *Boga* Ferenc 40 éves hentessegéd, a Németvölgyi úton *Weber* József 49 éves földmüves és a Szugló uccában özv. *Nagy* Andrásné 48 éves Beszkár-tisztviselőnő esett el. Mindannyian *karjukat vagy lábukat törték*. A mentők a Rókus-kórházba, az Uzsoki-uccai kórházba, az Uj Szent János kórházba és a Szent István kórházba szállították a sebesülteket.

Este nyolc órakor *megkezdődött az olvadás*. A főváros járdáinak jégkérge is felolvadt és ezzel megszünt a síkos járda veszedelme.

A Fővárosi Képtár és Történelmi Múzeum új szerzeményei

Értékes és érdekes anyagot felölelő kiállítás nyilt meg szombaton este a *Nemzeti Szalónban*, ahol a *Fővárosi Képtár* és *Történelmi Múzeum* mutatja be utolsó három évének új szerzeményeit, dr. *Kopp* Jenő szakszerű rendezésében.

A kiállítás beszédesen számol be ennek a nagyfontosságú kultúrintézménynek céltudatos, komoly és jelentős munkásságáról, amely szerencsésen hangolja egybe a *muzeális* és *szociális* szempontok érvényesítését. A muzeális elv itt elsősorban a müvek értékében és kiegészítő szerepében jut kifejezésre, a szociális elv pedig az elveken müvészetnek vásárlásokkal való támogatásában. A bemutatott régi és modern kollekció tanusága szerint a Fővárosi Képtár — az adott lehetőségek keretei között — igazán hivatást teljesítve tölti be nehéz és kényes feladatát.

A két teremben elhelyezett, budapesti vonatkozású, régebbi anyagnak különösen kiemelkedő értékei *Alt* Rudolf és *Barabás* Miklós remek kis városképei, *Jaschke* Franz bécsi festő és rézmetsző margitszigeti részleteket megörökítő gouasche-festményei, *Brocky* Károly, *Bogdán* Jakab, *Molnár* József, *Lieder* Frigyes, *Borsos* József, *Giergl* Alajos, *Wigand* s egy biedermeier-kori, müködelvő magyar arisztokrata, gróf *Forray* Iván akvarelljei, *Bernvallner* Lenau-portréja, *Pesky* József finom Zichy Mihály arcképe, *Lotz* Károly és *Székely* Bertalan portréi, *Munkácsy* Zálogház-tanulmánya, *Kiss* Bálint és *Weber* Henrik történeti festményei. Azonkívül színes könyomatok, metszetek és vízfestmények egész sora ad jellemző képet a táblabíró-kor Pest-Budájának nyilvános életéről. (Lóverseny, karusszel, Pilvax-kávéház, stb.) A három termet megtöltő modern kép- és szoboranyag hasonlóan gazdag időálló és kimagasló értékekben. Itt találjuk *Csók* István, *Márffy* Ödön *Koszta* József, *Bernáth* Aurél, *Derkovits* Gyula, *Egry* József, *Szőnyi* István, *Vaszary* János, *Berény* Róbert, *Farkas* István, *Bornemisza* Géza, *Fényes* Adolf, *Ferenczy* Károly, *Kmetty* János, *Perlrott-Csaba* Vilmos, *Patkó* Károly, *Szobotka* Imre, *Tornyay* János, *Csánky* Dénes, *Aba-Novák* Vilmos, *Barcsay* Jenő, *Benedek* Péter, *Cserepes* István, *Dési-Huber* István, *Fáy* Dezső, *Emőd* Aurél, *Halápy* János, *Istókovits* Kálmán, *Jeges* Ernő, *Kézdi-Kovács* Elemér, *Molnár* C. Pál, *Nagy* István, *Pajzs-Goebel* Jenő, *Udvary* Pál, *Vass* Elemér, *Körmendi* András, *Körösfői Kriesch* Aladár, *Klie* Zoltán, *Hubay* Andor, *Kákai Szabó* György, *Jándi* Dávid, *Medveczky* Jenő, *Pólya* Tibor, *Lugosi Szabó* Vladimir, *Góth* Móric és *Vörös* Géza képeit, a szobrászok közül pedig *Medgyessy* Ferenc, *Csorba* Géza, *Ferenczy* Béni, *Pátzay* Pál, *Fémes Beck* Vilmos, *Sidló* Ferenc, *Berán* Lajos, *Beck* Ö. Fülöp, *Barbereki Kovács* Zoltán, *Ispánki* József, *Szomor* László, *Varga* Oszkár, *Vilt* Tibor, *Bokros-Bierman* Dezső, *Csúcs* Ferenc, *Farkas* Zoltán, *Dózsa* Farkas, *Gádor* István és *Lőte* Éva munkáit. Az előcsarnokban akvarellek és rézkarcok (*Rudnay*, *Szőnyi*, *Aba-Novák*, *Patkó*, stb.) kaptak helyet, stílusosan egészítve ki a szép és előkelő színvonalú kiállítást. —io.

*

A Székesfővárosi Képtár és a Történelmi Múzeum *új szerzeményeiből kiállítást rendezett* a Nemzeti Szalónban. A kiállítás szombat este nyílt meg. A megnyitóünnepélyen megjelent *Haász* Aladár minisztei tanácsos, *Say* Géza miniszteri osztálytanácsos, *Preszly* Elemér főispán, *Ugron* Gábor, *Weisz* Fülöp, *Gerevich* Tibor egyetemi tanár beszéde után *Gerencsy* László főjegyző megállapította, hogy a Fővárosi Képtár fejlesztésének gondolatát még *Csánky* Dezső vetette fel, aki ebben az irányban akciót is indított. A beszédek után az előkelőségek megtekintették a kiállítást.

Kedvezményes fürdőjegyek:

	Pénztári	Náluuk
Császárfürdő	1.14 P	0.94 P
Erzsébet-sósfürdő	2.— P	1.60 P
Gellért-gőzfürdő	1.60 P	1.36 P
Hungária gőz- v. kád	1.— P	0.80 P
Lukács iszap	1.76 P	1.44 P
Lukács gőz v. kád	1.20 P	1.— P
Lukács iszapgönyöléssel	2.56 P	2.04 P
Rudas uszoda szekrénnyel	0.80 P	0.68 P
Széchenyi gőz	1.60 P	1.36 P
Széchenyi népfürdő	0.80 P	0.64 P
Szt Imre gőz (Ráclfürdő)	1.04 P	0.88 P

Kapható AZ EST-lapok jegypénztárában, VII., Erzsébet körút 18-20 és Gereben V. Vilmos császár út 62

UJ MAGYARSÁG

Szinház Zene. film Művészet

A fővárosi képtár és muzeum kiállitása a Nemzeti Szalonban

Annak a céltudatos és komoly munkának, amellyel a fővárosi képtár vezetői dolgoznak, most újabb szép bizonyitékát láthatjuk. A Nemzeti Szalonban nyilt meg a fővárosi képtár és történelmi múzeum újabb szerzeményeinek kiállitása, kifogástalan rendezésben és csoportositásban. A kiállitás két részre oszlik: a történelmi múzeum anyagára és a fővárosi képtár gyüjteményére. A múzeum újabb művei vízfestmények, rajzok és gouasche-festmények: a régi Buda és Pest bájos és kedves művészeti emlékei. Amikor végignézzük ezt a gyüjteményt, elsősorban azt érezzük, hogy egy évszázad alatt milyen nagyot fejlődött a város, majd azt, hogy mennyi szép, hangulatos, finomművű épületet vesztettünk ezalatt az évszázad alatt. Ezek a képek a biedermaier motivumok kedvességét tárják fel, ahol furcsán keveredett össze az érzelgősség a tárgyilagossággal. Közöttük a legérdekesebb *Alt* Rudolf bécsi festő és *Barabás* Miklós anyaga. *Alt* városképein több a líra, talán a hangulat is, de *Barabás* Miklós sokkal erősebb, tömörebb és kifejezőbb. A régi hajóhidról és az épülő Lánc-hidról készített vízfestménye az akkori idők legszebb munkái közé tartozik. Ugyancsak *Barabástól* látjuk itt a Lánc-híd alkotójának, *Clark* Ádámnak félalakos arcképét és *Farkas* Mihály asztalos főcéhmesterről készített olajfestményét. A maga primitivségében nagyon kedvesek egy ismeretlen festőtől készitett munkák: Nádor-huszárok lovasünnepélye és a polgárőrség diszszemléje a régi városháza előtt. Ugyancsak ismeretlen festőtől származik az a színezett tusrajz, amely a pesti Pilvax-kávéház belsejét ábrázolja. A gyüjteményben a legendás hirü Sándor Móric gróffal kétszer is találkozunk: az egyiket, egy nagyon finom miniatürt *Clarot* Alexander bécsi festő készitette róla, a másik egy lovasbravurt ábrázol, *Heicke* bécsi festő színezett kőnyomatán. Több szép pesti és budai munkát látunk *Jaschke* bécsi festőtől és rézmetszőtől, valamint *Forray* Iván gróftól, aki ugyan műkedvelésből foglalkozott a festéssel, de kiegyensúlyozottan és izléssel.

A fővárosi képtár új szerzeményeinek kiállitása az utóbbi három esztendőről számol be. Több régebbi művész munkája mellett főleg jelenbeli festőink és szobrászaink szerepelnek a képtár új gyüjteményében. A régiek közül *Bihari* Sándor kisebb olajfestménye, *Borsos* József két munkája, *Lotz* Károly vízfestményei és ceruzarajzai, a nagyon tehetséges *Marastoni* Jakab és József portréi, *Munkácsy* Mihály nagyon szép tanulmánya, *Székely* Bertalan vázlata a mohácsi csatáról és *Than* Mór olajfestménye adja meg a kiállitás fejlődéstani karakterét. Képzőművészetünk mostani vezetőegyéniségei közül *Aba Novák* Vilmos egyik legszebb műve (Csikszeredai vásár), *Bornemissza* Géza hangulatos olajfestménye, *Fáy* Dezső művészi temperája (Tabán), *Márton* Ferenc markáns tájképe, *Csók* István több műve, *Csánky* Dénes megkapó tájképe, *Kontuly* Béla nemesvonalú portréja, *Kézdi Kovács* Elemér, *Medveczky* Jenő, *Udvary* Pál, *Mendlik* Oszkár, *Bernáth* Aurél, *Márffy* Ödön és *Klie* Zoltán jellemző művei emelkednek ki a kiállított nagy anyagból. Szobrászaink is gazdagitották a fővárosi képtár gyüjteményét: *Medgyessy* Ferenc, *Berán* Lajos, *Beck* Fülöp művészi plakettjei, *Schrotta* Frigyes, *Sóvári* János, *Farkas* Zoltán és *Pátzay* Pál szobrai mutatják be jellemzően mai szobrászaink előretörését.

*

A kiállitást *Kopp* Jenő dr. rendezte, izléssel, körültekintéssel és szeretettel.

D. A.

Vacsora utáni szinházat és premier utáni kritikát szeretne 1937-ben Bárdos Artur

Az új esztendő küszöbén megkérdeztük Bárdos Arturt, hogy — mint színigazgató —, mit szeretne 1937-től? Az érdekes és megszivlelendő nyilatkozatot it adjuk:

— Szeretném, ha a közönség színház iránti érdeklődése nem a színházi pletykák, hanem *a színház lényege* felé irányulna. Szeretném, ha a közönség megértené, hogy mi a művészi szándéka az írónak és mi a művészi szándéka a színháznak, illetve a rendezőnek, mikor egy darab tolmácsolását vállalja. Szeretném, ha a közönség *meg tudná különböztetni a szerepet a színésztől,* aki azt játssza és ha a színész külső adottságain túl, melyek számára mostanában, sajnos, szinte eldöntik a siker kérdését, azt is meglátná, *hogy egy-egy alakításhoz mit adott hozzá a színész, vagy a rendező szellemessége, alkotó képessége?*

— Nagyon üdvös és fontos újitás volna, *ha az ujságok csak a premier után irnának kritikát,* még pedig *nem a főpróba, hanem a premier alapján.*

— Hasznos reform volna az is, ha *a színházak vacsora után kezdődnének.* Ha ez keresztülvihető lenne, akkor azt hiszem, *más atmoszférában folynának le az előadások.* Hasznos volna... még sok, sok minden, ami egyszerű és magától értetődő dolog és amit mégis nagyon nehéz Budapesten keresztülvinni...

Rövid szinházi hirek

Bókay János „Megvédtem egy asszonyt" című nagysikerű vígjátékát csütörtökön este a rádió is közvetiti a Belvárosi Színházból.

*

A bolognai Liceo musicale könyvtárában megtalálták *Donizetti* elveszettnek hitt szimfóniájának kéziratát. A mindeddig ismeretlen Donizetti-szimfóniát, amelyről azok a zeneszakemberek, akik most elsőnek tekinthették meg a kéziratot, a legnagyobb elragadtatással nyilatkoznak, a közeljövőben nyilvánosan is bemutatják.

*

Az Operaház balettkara 21-én a münchéni „Budapesti bál"-on szerepel.

*

A Nemzeti Színház legközelebbi studióelőadása *Larin Kyösti* finn költőnek „Ad astra" című drámája lesz.

A Belvárosi Színház pénteken este mutatja be *Bulla* Elmával és *Páger* Antallal a főszerepekben *Kollár* Béla „Egymillió pengő" című vígjátékát.

* **A kultuszminiszter nem hosszabbitja meg a Kamaraszinház bérletét.** Több lapban hir jelent meg arról, hogy a Nemzeti Színház most foglalkozik a Kamaraszinház bérletének kérdésével, kivegye-e továbbra is a helyiséget, vagy sem. Illetékes helyről közlik ezzel szemben, hogy Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter már régebben döntött ez ügyben s a Kamaraszinház bérleti szerződését, amely 1937 június 30-án lejár, nem hosszabbitja meg.

* **Filharmóniai Társaság** V. bérl. hangv. hétfőn este 8 órakor az Operaházban. Vezényel: *Doborowen.* Közr. Kilényi Ede zongoraművész.

Romeo és Julia

(Forum, Metro)

A Szentivánéji álom után a zengő vászon életre keltette Shakespeare Romeo és Juliáját is. Ellentétes érzések fogják el a nézőt e filmváltozat hatása alatt. Ugy látszik, eldöntetlen marad az a kérdés, vajjon Shakespearet a korabeli dísztelen, a szem számára semmit sem nyujtó színpadon helyes-e megszólaltatni, vagy a tehnika fejlődésével egyre ragyogóbb és pompázóbb kellékekkel, diszletekkel és illuziókkal. Shakespeare annyira gazdag, hogy az ő képzeletével nem tarthat lépést a legkáprázatosabb színpad se, még ha ez a színpad a szűk határokat nem ismerő filmvászon is.

Ellentétes érzések fogják el az embert, amikor a Romeo és Julia-filmet nézi, mert egyrészt szegényesnek hat, zavarónak, a gondolattól bicegő lábbal elmaradónak s visszakívánja a kezdetleges színpadot, ahol csupán a néző *képzeletében* rezonált Shakespeare kiapadhatatlan költészete s ez annyival gazdagabb, mint a rímabroncsok közé szorított vers a kötetlen, szabad beszédnél. De ugyanakkor vannak részletek, jelenetek, amelyek jobban lekötnek, frissebbek s igy természetesebbek, mint a színpadon. A szerelmi vallomás, Shakespeare nyelvével (magyar fordítása Kosztolányi gyönyörű szavaival kel életre), nem tűri el a zárt teret, szabadságot és mozgást, nagy távlatokat követel. A néző is nagyot lélekzett, amikor a szerelmes Romeo szivdobogását hevitette az a száguldó lovaglás, amelyet a film megengedhetett magának. És már ezért a benyomásért is érdemes volt filmen bemutatni az irodalom legszebb szerelmi himnuszát.

Az egymást gyorsan váltó képek érzékelhetővé tették a shakespearei dráma voltaképpeni magvát, igazi jelentőségét: A röpke élet ólomsúllyal nehezedik az emberre és vajjon ki ne érezte volna még azt a vágyat, hogy egy érzés, amelyet szentnek és szépnek érez, azonnal, várakozás nélkül, menten kielégüljön, képzelet és valóság szempillantás alatt eggyé forrjon. Romeo és Julia tragédiája a szerelem tragédiája, mert hiszen a röpke élet tragédiája, amelyet irtózatos súlyával agyonsujt a tehetetlenség. Ez a mély értelem hevíti ezt a drámát és azok a gyönyörű szerelmes szavak, amelyek, mint feslő rózsabimbók nyílnak a hallgató szívében, azért maradnak örökké frissek és hervadhatatlanok, mert nem azzal a szándékkal íródtak, hogy érzelmes történetet meséljenek el a szerelemről. Norma *Shearer* és Leslie *Howard,* a címszerepekben tökéletesek. (H. G.)

* **Kilényi Edvárd a filharmónikusokkal** szerepel. Kilényi Edvárd a magyarszármazású fiatal zongoraművész, Dohnányi Ernő tanítványa, angliai szereplése után most játszik először Budapesten. A filharmóniai társaság hétfő esti hangversenyén Berlioz „A római karnevál" nyitányt, Csajkovszky VI. szimfóniáját és Chopin E-moll zongoraversenyét játssza.

Sportversenyek

Győzelmekkel kezdték az újévet labdarugócsapataink

Újév napján hat portyamérkőzést játszottak le külföldön túrázó labdarugócsapataink. A *Hungária* körülbelül tízezer néző előtt Málta szigetén a *Fliemma Wanderers* ellen játszott és 2:0-ra győzött. A magyar csapat nagyvonalú játékkal az első félidőben 1:0-ra vezetett *Kardos* gólja révén s a második félidőben *Cseh* bombalövésével biztosította be a győzelmet. A kék-fehér csapat még egy mérkőzést játszik Máltában január 10-én s azután befejezi téli portyáját.

Az *Ujpest* Casablancában játszott az ottani válogatott ellen és 1:1-es döntetlenül végződő félidő után, mindvégig magas színvonalú játékot mutatva, 3:2 arányban győzött.

A Franciaországban túrázó magyar csapatok közül a *Kispest* Adgeban játszott és amatőr ellenfelét 3:1-es félidő után 4:1 arányban legyőzte. A *Budai 11* St. Jean D'Angellyben mérkőzött meg az ottani amatőrválogatottal és 5:1 gólarányú félidő után 11:1 arányban megnyerte a mérkőzést.

A *Bocskai* újév napjára Luxemburgba rándult át és pályaavató mérkőzésen az ottani vezetőcsapattal, a *Sporával* 7:0-ra végzett. A mérkőzés után a debreceni együttes Franciaországba utazott vissza, mert vasárnap már Longwyban mérkőzik.

A *Ferencváros* újévi portugáliai mérkőzéséről eredmény még nem érkezett, a zöld-fehérek túracsapatáról mindössze annyit tudunk, hogy január 6-ig Portugáliában marad és azután Franciaországba hajózik át.

Mi lesz vasárnap?

Labdarugás

A *Hungária* Málta-szigetén játszik az ottani *Hibernians* ellen, az *Ujpest* továbbra is Casablancában marad és az *Union Sportive* ellen áll ki, a *Budai 11* az *AS Monferrandaise*-t kapja ellenfelül, a *Ferencváros* az *FC Porto* ellen Lisszabonban, a *Kispest* pedig Toulouseban játszik a *Vienna* ellen.

Sí

A *BSE* versenyének második napja a Svábhegyen.

Vízipóló

Komjády-kupamérkőzések: *III. ker. TVE—VAC* ¾7, nemzeti sportuszoda. *NSC—MAFC* ½8, nemzeti sportuszoda. Zsoldos-kupamérkőzés: *MUE—ETC* 8, nemzeti sportuszoda.

Az FTC és a BKE győzött, a BBTE kikapott az újévi korong-partyákon

Újév első napján három jégkorongcsapatunk játszott külföldi portyamérkőzést, az FTC csapata Salzburgban állott ki az ottani válogatott ellen és 4:0 arányban győzött a Gergely-fivérek góljaival.

A BKE Lengyelországban túrázó csapata Krakóban szerepelt és győzött a Cracovia ellen 2:1-re. Harmadok: 1:1, 0:0, 1:0.

A BBTE folytatta németországi túráját és január 1-én Düsseldorfban játszott a Düsseldorfer EG ellen. Kikapott 3:1 (0:0, 0:2, 1:1) arányban. BBTE egyetlen gólját Blazsejovszky szerezte.

Megjött Szabó Miklós hivatalos amerikai meghívása

Az amerikai atlétikai szövetség főtitkárának, Ferris-nek távirata, amellyel hivatalos úton megtörtént Szabó Miklós régvárt meghívása, újév első napján megérkezett. A távirat megismétli a már ismert föltételeket, amely szerint az amerikai atlétikai szövetség 300 dollárt ajánl föl az amerikai kirándulás költségeire. Hogy a kiváló atléta útja elé tornyosuló anyagi akadályokat el lehessen simítani, ahhoz még legalább háromszáz dollárra lesz szükség, amit, tekintve a rendelkezésre álló rövid időt, nagyon nehéz lesz előteremteni. Szabó Miklósnak legkésőbb 10-én hajóra kell ülni, hogy idejében megérkezhessen, mert a verseny előtt legalább [illegible] pihenőre van szüksége. Amint hall-

Sportkirek

() **A Kimberley Dynamiters** kanadai jégkorong bajnokcsapat, amely január 10-e körül Budapesten vendégszerepel, újév napján 2:2 arányban nagy meglepetésre döntetlenül játszott a German Canadians ellen Krefeldben.

() **Az agol Fairfield nyerte a délafrikai autós nagydijat** East Londonban (Dél-Afrika). Rosemayer csak második tudott lenni.

() **Hétfőn kezdődik az ökölvívó-csapatbajnokság.** Hétfőn este nyolc órakor a Városi Színházban kezdődnek meg Magyarország 1937. évi ökölvívó csapatbajnoki mérkőzései. Az egyesületek már összeállították a csapatokat, az intézők azonban ezt az összeállítást a verseny kezdete előtti mérlegelésig a legnagyobb titokban tartják. A szabályok szerint ugyanis a mérlegelés előtt öt perccel kell leadni a súlycsoportszerinti nevezéseket. A hetfői első fordulóban a BTK a B. Vasutassal, az FTC pedig a MÁVAG-gal csap össze.

() **A BSE szombat délutáni síversenyén** Petrich BBTE nyerte a tizennégy kilométeres futóversenyt. A műlesikló versenyt vasárnap délelőtt tíz órakor, az ugróversenyt pedig délután két órakor tartja meg az egyesület.

() **A BKE vasárnapi jelmezes jégünnepélyére** lázasan folynak az előkészületek. Kecskemét városának szívességéből a bugaci csárda eredeti cserényét, valamint a bugaci csárda személyzetét is sikerült felhozni Pestre a rendezőegyesületnek. Az ünnepély keretében a legjobb műkorcsolyázók változatos táncszámokat és tréfás jeleneteket mutatnak be. A műsor délután hat órakor kezdődik, de a közönséget már öt órakor beengedik a nézőtérre.

LÓSPORT

A vasárnapi ügetőversenyek

Az újév első ügetőnapján kilenc futamból áll a műsor. Legérdekesebbnek a nemzetközi verseny ígérkezik, amelyben *Csákány* győzelmét reméljük *Meridián* és *Rózsi* előtt. A Bolognai-díjban *Bájos* a jelöltünk, bár a jó formában lévő *Bekivel* kell megküzdenie a győzelemért. Az Avanti-díjban *Veronikában* látjuk a nyerőt *Janka* és *Penny* előtt. A versenyek délután félháromkor kezdődnek. Jelöltjeink:

I. futam. **Sárvári-díj 2000 méter, tizenegy nevezés.** *Búzakalász* (Jónás F.) — *Margit* (Feiser) — *Palóc* (Zwillinger J.).

II. futam. **Avanti II. díj. 2100 méter, hét nevezés.** *Veronika* (Kovács II.) — *Janka* (Zwillinger J.) — *Penny* (Jónás L.).

III. futam. **Januári díj. 2000 méter, hat nevezés.** *Mimóza* (Feiser) — *Varázsfuvola* (Kovács II.) — *Csipke* (Steinitz).

IV. futam. **Hendikep. 2100 méter, tizenégy nevezés.** *Odább* (Steinitz) — *Guardian Todd* (Kovács II.) — *Varázsló* (Tomann).

V. futam. **Nemzetközi verseny. 2100 méter, kilenc nevezés.** *Csákány* (Siró dr.) — *Meridian* (Kovács II.) — *Rózsi* (Feiser).

VI. futam. **Mehanikus hendikep. 2100 méter, tizenkét nevezés.** *Varázs* (Wiesner) — *Elsőm* (Fityó) — *Borka* (Montagh dr.).

VII. futam. **Bolognai díj. 2200 méter, öt nevezés.** *Bájos* (Treso) — *Beki* (Kovács II.).

VIII. futam. **Hendikep. 2100 méter, nyolc nevezés.** *Lord of Pamuk* (Simkó) — *Ond* (Baik) — *Oda* (Feiser).

IX. futam. **Hóvirág-díj. 2000 méter, nyolc nevezés.** *Benedek* (Feiser) — *Bokros* (Wiesner) — *Látrány* (Jónás L.).

SAKK

185—193. számú feladvány
Firbás Nándor (Budapest)

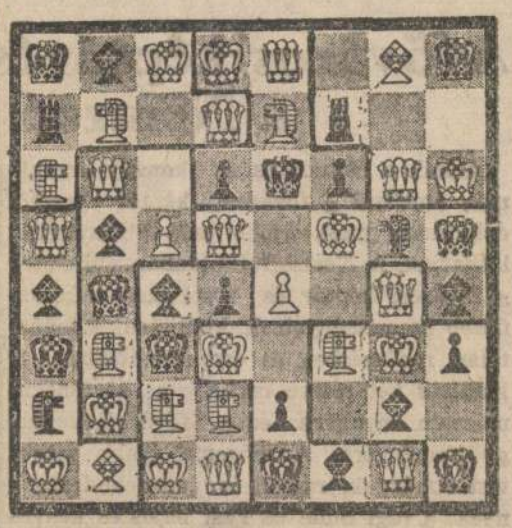

Világos két lépésben mattot ad.

*

A megfejtéseket új rejtvényversenyünk kiírása előtt, január 8-ig kell beküldeni. A helyes megfejtők — *a postabélyeg kelte dönt!* — egy értékes, modern sakk-készletet nyerhetnek.

*

Megfejtési versenyünk utolsó, *Európa-sorozatának* közlésénél kimaradt a mattolandó lépésszám.

Mivel igen sokan reklamálták — főleg vidékiek —, közöljük, hogy *valamennyi feladvány kétlépéses.* A megfejtések beküldését prolongáljuk *január 8-ig.*

Prága villámbajnokságai

Prága villámbajnokságában az egyéni győzelmet *Flohr* vívta ki 16½ ponttal; fölényét mutatja *Gilg* 12½ ponttal elért második helye. *Hromádka* cseh alezredes lett a harmadik 11½ ponttal. Következtek: *Opocsenszky, Szirmai* 11, *Fric* 9, *Zitta, Wolter* 8½ stb. Ezeket az eredményeket a *villámcsapatbajnokságok első tábláin* érték el.

A csapatbajnokságot a *„Prager Schachklub"* nyerte meg az egyes táblákon elért kiváló átlageredményei révén. *Gilg* az első táblára 12½ pontot hozott, *Reiter* a második táblán 10½ pontot (itt *Reifir* 15, *Hasek* 13½ pontot ért el), *Pavelczak* a negyedik táblán szintén igen jól, a második helyen végzett 13½ ponttal (itt *Hoffmann* 14, *Treybal* 12½, *Pokorny* 12 pontot ért el) sőt a nyolcadik, utolsó táblán is második lett a csapat embere, Ujtelki 14 ponttal Zidlicky dr. (15) mögött.

A prágai eredményeket igen jól egybe lehet vetni a budapesti gyorsjátszók eredményeivel; mindenesetre csakis a *táblán lehetne eldönteni,* hogy például egy huszas csapatversenyben Prága vagy Budapest győzne-e?!...

Ujtelki legutóbb Budapesten tartózkodott és rovatvezetőnkkel váltott egy sorozat gyorsjátszmát. *K. B.*

*

Hastings. A karácsonyi versenyek megkezdődtek. Résztvevők: Miss Mencsik, Thomas, Tylor, Fine, Aljechin, Eliskases Winter, Koltanonsky, Wilmar, Feigin. A második forduló után Fine vezet, legyőzte Eliskasest.

Rejtvényiskola

Gereben Pálnak, lapunk rejtvényrovatvezetőjének műve jelent meg ezen a címen; a könyv a legmodernebb rejtvényformák mellett *„Sakk a rejtvények között"* címmel ismerteti a sakknak a rejtvényekkel érintkező határterületeit is. Azonkívül három „nyolcas" diagramot mutat be, amelyeken összesen huszonnégy világrekordot jelentő feladvány van.

A rendkívül tartalmas és újszerű könyvet már csak azért is igen ajánljuk sakkozóink figyelmébe, mert igen sok nagy sakkmester (Breyer, Lasker) elméletileg is úttörője volt a modern rejtvényeknek.

Mai sakkrovatunk diagramja máris új világrekordot jelent; a szerző *kilenc feladványt* komponált egy táblára.

*

MEGFEJTÉSEK.

169. sz. feladvány: (Carlos Jimeno, Mexikó). 1. Fa2—g8!

Mellékmegfejtés: 1. Be5—e6†!

170. sz. feladvány: (Francisek Cieslak; Varsó). 1. Be7—e8!

171. sz. (A. Keiraus Riga) *1. d5—d6!!*

172. sz. (R. Weigel Kiel) *1. d2—d4!!*

A kisorsolt könyvjutalmakat *Kiss* Géza dr. (Debrecen), *Szilágyi* Mihály (Gyula), *Kovács* Iván (Budapest) és *Szeless* Gyula (Kerepes-Szilasliget) nyerték el.

Könyvjutalmat nyert összes megfejtőinket kérjük, hogy pontos címüket (emelet, ajtó) *közöljék velünk.*

173. sz. f. (G. Palastrelli Piacenza) 1. Hb5—c3!

174. sz. f. (Artur Keiraus Rigá) 1. Vd2×d3!

A kisorsolt jutalomkönyveket **Kulás József** és Somfai Zoltán (Budapest), **Kovács Sándor** (Füzesgyarmat) **nyerték el.**

Alt Rudolf

A Mária Dorottya gőzhajó a Dunán, 1835

42 x 59

József Kir. hg tulajd.

Alcsut

Buda és Pest látkepe a Gellérthegyről, 90 x 125

1848

u. a.

Anlajd.

u. ott.

Jml

Alt Rudolf

A Császár fürdő udvarát ábrázoló aquarell a becsi a becsi felső Belvederben elhelyezett XIX. századi Képtár tulajdona

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
38. 1934
1934. aug. 11-é

Horváth H.: Magyar Művészet 1929. 606.1

A m.kir. vallás- és közoktatásü
alatt a keb.számvevőság VII.eszt
rendeletének másolata.

Utasitom a
O t t ó, a M.O.P. előadója rés
41./ Budapestről Abonyba és vi

Alt, Rudolf

A Magyar Király szálloda
és Az Angol Királynő szálloda
ennek akvarelljei
István főhercegi szálloda.
Császár fürdő c. akvarel-
jei ujabb szerze
menjen a lenti
múzeumnak
Szekkel együtt már 10 pesti
Altja van a múzeumnak.

Horváth Henrik: A végi Buda
és Pest a művészet tükvében.
(A Székesfővárosi Történeti
Múzeum ujabb szerzemenyei-
hez.) Magyar Művészet
1937. 4, 5, l. 8. l 9. l
10. l.

Alt Rudolf

FESTÉSZET 1905

Rudolf von Alt. Írta L. H—i. Pester Lloyd, máre. 14.

(Művészet 1905. 211. l.)

Alt Rudolf

Ungarische Bilder von Rudolf v. Alt. Irta Hevesi Lajos. Pester Lloyd, máj. 9.

1909

(Művészet 1909. 270. l.)

Rákoczi F. II. V. 4.

Alt Rudolf

ELHALT MŰVÉSZEK. Alt, Rudolf, az osztrák festők doyenje, az akvarell nagy mestere március hó 12-én 93 éves korában meghalt Bécsben. 1812. augusztus 28 án született és Alt Jakabnak, az ismert tájfestőnek és lithográfusnak volt a fia, akinek úgyszólván már gyermekkorában nagy segítségére volt művészi munkáiban és különösen abban az akvarellsorozatban, melyet az akkori trónörökös rendelt volt meg nála. Tizennégy éves korában a művészeti akadémia növendéke lett, később apjával beutazta Tirolt és Felső-Olaszországot, ahol tömérdek akvarellt festett. Ezek vevőre találván, olyan kedvező anyagi helyzetbe jutott, hogy hosszabb időt tölthetett Rómában és Nápolyban, ezenkívül beutazta Dalmáciát és a cár meghívására a Krimbe is elment, ahonnan hazatérve Bécsben telepedett meg állandóan és szülővárosáról, valamint más osztrák városokról a képeknek egész garmadáját festette össze. Alkotásait a könnyed kezelés, közvetlen frissesség és határtalan pietás jellemezte, mely tulajdonságai révén úgy kollegáinak, mint a közönségnek kényeztetett kedvencévé lett. Lelke frissességét késő öregségéig megőrizte, csöndes harmóniában élte át hosszú életét s csak egyszer beszéltetett magáról, mikor pár évvel ezelőtt, mint közel 90 éves aggastyán ezzel a jelszóval: „Még elég fiatalnak érezzük magunkat ahoz, hogy elölről kezdjük“ a fiatalság élére állott és Bécsben a Szecesszió egyik alapítójává lett. Alkotásainak a száma sok ezerre rúg. Pár évvel ezelőtt érdemei elismeréséül nemességet kapott, mely alkalommal szeretetteljes ünneplésben volt része. Halála az osztrák művészetnek érzékeny vesztesége.

Művészet 1905 - 207. 1

Alt Rudolf

2

Rudolf Alt in Budapest. Irta Hevesi Lajos. Pester Lloyd, aug. 2.

1908

(Művészet 1908. 357. l.)

Szalay Imre báró VIII. 70.

Alt, Rudolf

1912

Rudolf v. Alt. Irta A. S. Levetus. Pester Lloyd, aug. 27.

(Művészet 1912. 327. l.)

120

1600 1600

Alt Rudolf

Alt hagyatéka. Írta L. H—i. Pester Lloyd, jan. 9.

1906

(Művészet 1906. 142. l.)

Tömörkény István IV. 260.

Alt Rudolf

l.

Medriczky Andor

Budapest régi fürdöi

Bp. 1942. 47, 48. l.

14, 15. t.

Officina

ttetik az egyes igazgatási ágazatok-
nak a megismerhetése s a további te-
l felkérem C z i m e t , szivesked-
k alakjában mielőbb közölni azt,hogy
a C z i m hatósága alá tartozó e-
l
kek /:épületek, berendezések, felszo-
setleg jövedelmek stb.stb.:/biztosit-
ses lopás ellen.

:/:

a vallás-és közoktatásügyi minisz-
gnak, hivatalnak és intézetnek.

Alt Rudolf
rajzoló

Der Ungar 1845. szám. 29.
(Pesth-Ofner Neuigkeits-Bote.)

Kalmár

RUDOLF VON ALT (1812—1905): AZ ISTVÁN FŐHERCEG ÉS AZ EURÓPA SZÁLLÓK PESTEN. 1844

Budapest székesfőváros múzeumának tulajdona

A „Magyar Művészet" melléklete 1931. 9-10. 7

Az Athenaeum rt. nyomása

Alt, Rudolf

Alt Rudolf

Vodalmához

A Pesti Hírlap Vasárnapja. 1931. jan. 11. (Borsos József Bál után) c. cikkben

Alt, Rudolf

wod cz ideig Po-
3 rozbam élt
1812 - 1905

Csákós u. l.

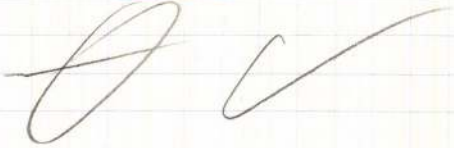

Alt Rudolf

fest

M. 4233. 12. l.
13. l.
64.
65. l.

Urnatemető, izsáki VIII. 138.

Alt Rudolf

Az óbudai hajógyár vízf.
Dunaparti látkeji, vízf
A Berger-villa a Svab-
hegyen vízf.
A pesti Duna-sor 1853 ben
vízf
Az épülő Lánchid 1841-ben
vízf.
Budapest székes föv. tulajd.

62. ~~Oklevél papiros.~~

p. törökök ellen (Lajos valaszi fejedelmhez)

1526

papir oklevel

Alt Rudolf

Heveri - Kuzmany
Rudolf A.
Wien 1911.

tekintetű Bizottságának

Budapest.

folyó hó 2án leérkezett 184/1913.
tem, hogy a Kolozsvári far-

Alt, Rudolf

Gilhofer & Ranschburg,

53. Kunstauktion

Rudolf Alt.

Wien 1921.

Königstambar

)brafordult, de szembe néz.
obbfelől elválasztott haja,
na, szeme sárga, szakálla
allérja és kézelője látszik.
kabátja sötétkék.

cm. — Lelt. sz. 673. — Értéke
th-féle ereklyemúzeumból. —
ıtokat l. a 62. lapon az 593
rilis 23-án (107–95). — Átvételi
domásul vette az 1896 április

Alt Rudolf

Lyka Magnus
1800–50

503.1.

604

udapest, 1946 Szeptember 19.

István tetőfedő mester urnak

E s z t e r g o m x

y Ön 1944 évben a müemléki ásatá-
lését teljes megelégedésemre végez-
ost Önhöz, volna-e módjában ugyan-
cszögletes kutcsarnok fölötti vé-

30 ㎡. Egy-egy oldal hossza 2,50m.
a helyszinén tárol. Nem tudom, ér-
egrádra kifáradnl, amélkül, hogyez
taná? Mennyiért volna hajlandó el-

grádon leszek. Szives válaszát tehát
z időre megkaphatom.
eguszta a közelmult zivataros

Teljes tisztelettel:

A Császárfürdő udvara
Rudolf Alt rajza után készült színezett könyomat Sandmanntól
Budapest Székesfőváros Múzeuma

Alt Rudolf

Alt Rudolf

1311. ALT RUDOLF: Buda-Pest 1845. Hartleben előszavával, 32 kőnyomatu látképpel. 50.—

Ernst Múzeum aukcioi
53 n.

Vészi Gerzson
könyvnyomda
Budapest, VI.,
Podmanicky-u.
Telefon 108-03

Alt Rudolf

Alt Rudolf (1812—190

1500/92. MAGYAR VÁ
egy ház magyar
Kék ég. Lent a
Vizfestmény. M.

Ismeretlen müvész (Luini ?

1506/82. A KIRÁLYOK IMÁ
mek Jézus, ki az előt
mögötte állanak.

Ernst Muzeum aukcioi

IV-V.

testvérek
tézete
apest.

Régi és újabb korszakokból származó érdekes antiquár könyvek gyüjteménye

(Tárgymutató a katalógus végén található.)

Katalog einer Sammlung interessanter antiquarischer Bücher früherer und neuerer Zeitepochen aus verschiedenen Wissensgebieten

(Sachregister am Schlusse des Kataloges)

Pengő

1 **d'Abrantés, Madame la duchesse.** Scènes de la vie espagnole. 2 tomes. Paris, 1836. d. veau, in 8°. 12.—

2 **Acosta Jos.** (Soc. Jesu). De natura novi orbis libri duo et de procuranda Indorum salute, libri sex. Coloniae Agripp., offic. Birckmannica, sumpt. A. Mylii, 1596. In Codexblatt geb. 8°. Graesse I. 15. 150.— Vollst. Exemplar d. berühmten Werkes, am Titel alte Beritzervermerke.

3 **Aeneas Sylvius Piccolomini.** De duobus amantibus historia. Recensuit, illustravit, emendavit Jos. I. Dévay. Item: Aeneae Sylvii de duobus amantibus historia cento ex variis, demonstravit idem auctor. XXV effigiebus. Bpestini, 1904. fzve. 8°. Ritka. 8.—

4 **Agrippa, Henr. Corn.** De incertitudine et vanitate scientiarum declamatio invectiva, denuo ab autore recognita et marginalibus annotationibus aucta. S. l., 1537. (beschädigter) Lederbd. 8°. Am Titelblatt Holzschnittportrait. Rand mit weißen

Budapesti távlatkép a 10. szám alatt hirdetett Alt Rudolf-féle sorozatból, kicsinyitve.

Streifen unterlegt. Mit Eintragungen alter Hand. 15.—

5 **Alberti, Mario.** L'economia del mondo prima durante e dopo la guerra Europea. Roma, 1915. br. 8°. 10.—

6 **Áldor Imre.** Vázlatok a magyar emigratió életéből. Pest, 1870. vászonkts. n. 8°. Számos fametszetű képpel. 8.—
Hozzákötve:
Szemere, B. de., La question hongroise. (1848—1860) 2. édition. Paris, 1860. gr. in 8°.

7 **Almanach.** Berliner, für Karten-, Schach- u. Pharospieler auf das Jahr 1804. nach d. neuesten Regeln. Berlin, 1804. Ppbd. kl. 8° 12.—
Mit Titelkupfer u. Titelvignette.

8 **Almanach** des 25000 adresses des principaux habitants de Paris pour l'année 1833. Par Henri Dulac. Paris, toile, in 8°. 584 pp. (XIX. année) 20.—

9 **Alszeghy Zsolt.** Magyar lirikusok. Vörösmarty. Komjáthy. Ady Endre. Harsányi K. Bpest, 1921. ered. vászon. 8°. 3.—

10 **Alt Rudolf.** Buda-Pest. (Pesth und Ofen.) Előadva *32* eredeti rajzolatban Alt Rudolf által. Rajzolta Sandmann, nyomt. Rauh János. Pesten, 1845. Hartleben. egyk. bőrkts. har. kis folio. 120.—
A *32* könyomatú lapból álló sorozatnak szép példánya, címképpel, magyar és német nyelvű szöveggel. Igen ritka és értékes budapesti látképsorozat. (Nyomtatott címlapja és ajánlási levele hiányzik.)

11 **Alt, Theodor.** System der Künste. Mit Rücksicht auf die Fragen der Vereinigung verschiedener Künste u. d. Baustils d. Zukunft. Berlin, 1888. br. gr. 8°. VIII u. *260* S. 6.—

12 — Die Grenzen der Kunst und die Buntfarbigkeit der Antike. Berlin, 1886. br. gr. 8°. 142 S. 4.—

13 **L'ancienne France.** Le théatre. Mystères. Tragédie. Comédie et la musique. Instuments. Bullet. Opéra jusqu'en 1789. Ouvrage illustré de *228* gravures et d'une chromolithographie. Paris, 1887. br. gr. in 8° 18.—

14 **Angyal Dávid.** Magyarország a világháborúért. Tanulmányok. Bpest. 1923. fzve. 8°. 2.40

15 **D'Annunzio, Gabriele.** La figlia di Jorio. Tragedia pastorale. Milano, Fratelli Treves, 1904. hübscher Amateur-Hlederbd. m. Ecken. 8°. (orig. Umschlagbll. beigebunden.) Mit hübschen Holzschnittabbildungen des Ad. de Karolis. Erste Auflage. 20.—

16 **Apinius, Sigism. Jacob.** Vitae professorum philosophiae qui a condita academia Altorfina ad hunc usque diem claruerunt. Norimbergae et Altorfii, Tauber, 1728. alt. Leder. 4°. Mit Titelportrait, 38 (statt 40) Kupferstichportraits, am Titel hübsche Kupferstichvignette, im Text Kopf u. Schlußleisten. 50.—
Unter den hübschen Kupferstichportraits: Dan. Wilh. Mollerus Posoniensis Hung.

A 17. század 2. felében az Altorfi akademián működő magyar tudós arcképe, kicsinyítve.

17 **Arday Pál.** Nagyercsei Tholdalagi Mihály élete és történeti szereplése. (Szül. 1580 táján, meghalt 1642-ben.) Kolozsvár, 1910. fvászon. n. 8°. 55 old. 3.—

18 **Argelati, Phil.** Bibliotheca scriptorum Mediolanensium. Praemittitur Jos. Ant. Saxii Historia literario-typographica Mediolanensis ab a. 1465 ad a. 1500. nunc primum edita; una cum indicibus necessariis locupl. *2* tomi (4 partes). Mediolani, in aed. Palatinis, 1745. 4 alte Hlederbde, fo-

1032 — Oberlius drei Stufen. L. (9.45) 4.30
1033 — Ulrike Woytich. Hl. 2.—
1034 **Wegner:** Fünf Finger über Dir. L. 4.—
1035 **Weisz, E.:** Die Gale ere. 1.80
1036 **Wells, H. G.:** Anticipations. Cloth. 3.—
1037 — Christina Alberta's father. Cloth. 4.—
1038 — The dream. Cloth. 3.60
1039 — God, The invisible King. Cloth. 3.60
1040 — In the Fourth Year. Cloth. 2.50
1041 — Kipps, The story of a simple soul. Cloth. 1.20
1042 — Love And Mr. Lewisham. Cloth. 1.20
1043 — Mr. Blettsworthy on Rampole Island. Cloth. 4.—
1044 — The Way the World is Going. Cloth. 4.—
1045 — Die Welt des William Clissold. 2 Bde. orig. Ausg. L. (15.—) 6.50
1046 — by Ivor Brown. Cloth. 1.80
1047 **Werfel, Fr.:** La Mort du petit bourgeois. toile. 1.50
1048 **Westkirch:** Jenseits von Gut und Böse. L. 1.80
1049 **Wetmore, H. C.:** Last of the great scouts (Buffalo Bill). Cloth. 1.80
1050 **Weyer, C.:** Un Homme se penche sur son passé. toile. 2.—
1051 **Wilde, O.:** A Critic in Pall Mall. Cloth. 3.50
1052 — A Woman of No Importance. Cloth. 3.60
1053 — The Importance of Being Earnest. Cloth. 3.60
1054 — Lord Arthur Savilé s Crune. — The Portrait of Mr. W. H. and Other Stories. Cloth. 3.—
1055 — Selected Prose. Cloth. 3.60
1056 — Das Bildnis des Dorian Gray. Ill. Hl. 4.—
1057 — Ein Haus aus Äpfeln d. Granate. 1.50
1058 — Erzählungen u. Märchen. Hled. 4.50
1059 — Werke in 2 Bden. Knaur Hled. 3.—
1060 — Ziele. Essays. 1.50
1061 **Wille:** Die Abendburg. Hl. 2.80
1062 **Williamson, C. A.:** My Friend the chauffeur. Cloth. 2.80
1063 **Wohlbrück, O.:** Sonnenbrut. L. 2.—
1064 **Wolff, L.:** Die Spieler. 4.50
1065 — Die vier letzten Dinge. L. 4.80
1066 **Wyzewa, T.:** Quelques Figures de Femmes. 2.40
1067 **Zangwill, I.:** Merely Mary Ann. Cloth. 1.80
1068 **Zieby—Dedern, M.:** Märchen. Hl. 1.20
1069 **Zobeltitz:** Der gemordete Wald. L. 2.—
1070 **Zobeltitz, F.:** Das Geschlecht der Schelme. L. 2.40
1071 **Zola, E.:** Der Bauch von Paris. Hl. 2.—
1072 — Doktor Pascal (németül) 2.—
1073 — Die Eroberung von Plassans. 2.—
1074 — Fécondité. 2 vol. 2.80
1075 — Fruchtbarkeit. 2.—
1076 — Das Glück der Familie Rougon. 2.—
1077 — É'La Débacle. demi toile. 1.80
1078 — Lourdes (németül). 2.—
1079 — Der Totschläger (L'Assomoir). 2.—
1080 — Die Treibjagd. 2.—
1081 — Wahrheit. 2.—
1082 — Zum Paradies der Damen. 2.—
1083 **Zulawski:** Auf silberneu Gefilden. L. 2.80

Tudományos irodalom

1084 **Abafi Aigner Lajos:** Magyarország lepkéi, tekintettel Európa többi országainak lepkefaunájára. A Berge-féle lepkekönyv képeivel. A szöveget átnézte Horváth Géza. 1907. Er. zöld v. 51 táblán 935 színes és 14 szövegközti képpel. Igen ritka értékes munka. 15.—
1085 **Abafi L.:** A szabadkőművesség története Magyarországon. Számos ábrával. 1900. Ritka. Igen szép példány. Fv. 16.—
1086 **Ábrányi K. id.:** A magyar zene a XIX. században. 4°, 700 l. Nagyon értékes és ritka. 20.—
1087 **Acsády I.:** A magyar birodalom története. Bp. 1903—1094. n. 8°. 2 k. fbőr. 20.—
1088 — A magyar jobbágyság története. 1906. fv. 16.—
1089 — Széchy Mária 1610—1679. 1885. Er. fekete fbőr. 11 önálló képmelléklettel. 8.—
1090 **Acta et Decreta** Snodi, Dioecesanae, strigoniensis. Authoritate Petri Pázmáni. Celebratae Tyrnariae MDCXXIX die IV. octobris et sequentibus. 1667. Egykorú barna borjúbőr. Kifogástalan példány. 10.—
1091 **Adalbert,** v. Bayern, Prinz: :Das Ende der Habsburger in Spanien. Mit vielen Illustrationen. 1929. 2 Bde. L. (36.—) 20.—
1092 **Adler, M.:** Der Sozialismus und die Intellektuellen. 2. Aufl. Wien. 1919. 8°. 1.50
1093 **Aegidi L. K.—Klauhold A.:** Der Ungarische Verfassungsstreit urkundlich dargestellt. 1862. 8°. L. 2.—
1094 **A Ház.** Művészeti havi folyóirat. I—III. évf. (1908—10.) vk. Ritka! 45.—
1095 **Aixinger L.:** A pozsonyi hajósegylet története 1862—1887. 1888. 8°. fv. 1.50
1096 **Albalat, A.:** La Formation du style. 1.50
1097 **Albing, A.:** Religion in Salon und Welt. 3. verb. Aufl. 1912. O. L. 2.50
1098 **Alcibiades:** 1791. 4 Bde. Hl. mit 8 Stahlstichen. 10.—
1099 **Áldásy A.:** Alsáni Bálint bíbornok. 1903. 8°. 6 önálló képmelléklettel. 2.—
1100 **Alden, P.:** Hungary of to day. With numerous illustrations. 1909. Cloth. 6.50
1101 **Áldor I.:** Vázlatok a magyar emigráció életéből. 10 képpel. 1870. 2.50
1102 **Alexander** Bernát Emlékkönyv. Alexander B. 60. születésnapjára. Dienes Valéria, Bánóczy József, Kornis Gyula, Somló Bódog, Szemere Samu, Weszely Ödön, stb. tanulmányai. 1910. 674 l. 5.20

1103 **Alexander B.** : Shakespeare Hamletje. Kiadja a Kisfaludy Társaság. 1902. 8°. er. v. 6.—

1104 **Alexiel, G.** : Geschichte der rumänischen Litteratur. 1906. 1.60

1105 **Alis, H.** : Promenade en Égypte. Ouvrage contenant 28 gravures. 1895. 3.—

1106 **Allard, A.** : Dépréciation des richesses. Accompagné des observations de Fréderic Passy, Paul Leroy, Beaulieu, Levasseur, Germain Léon Say. Suini de l'Avis de M. Emile de Laveleye. maroquin rouge tr. dor, dos orné a nerfs. Bel exemplaire. Avec le dedicace autogram de l'auteur. Remek diszes bőrkötésű példány védőtokban. 30.—

1107 **Allem, M.** : Anthologie Poétique Française XVIe Siècle. 2 vol. 2.80

1108 **Allen, R.** : Civilprocess ordnuhg. O. L. 2.—

1109 **Alt R.** : Budapest. Előadva 32 eredeti rajzolatban A. R. által. — Pesth und Ofen. Illustriert in 32 Originalzeichnungen von A. R. Rajzolta Sandmann. Nyomtatta Rauh János, Pest : Hartleben, 1845. Haránt 8°, 67 l., 32 remek könyomatú rajz. Páratlan szépségű aranyozott bőrkötés aranymetszéssel. Kifogástalan remek példánya e pompás budapesti képeskönyvnek. Párhuzamos német és magyar szöveggel. 250.—

1110 **Alter, J.** : Nie wieder Krieg?! 1931. 3.50

1111 **Alterthümer von Attika** (The unedited antiquitées of Attica) die architectonischen Überreste von Eleusis, Rhamnus, Sunion, Thorikos enthaltend. Hg. von der Gesellschaft der Dilettanti zu London. Grossfolio, 2 S., 78 prächtige Kupfertafeln. Hled. Einband etwas beschädigt.) 36.—

1112 **An historical Description** of the gloriaus conquest of the city of Buda, the Capital City of the Kingdom of Hungary by the victorious Arms of the thrice illustrious and Invincible emperor Leopold. I. London : Clavell 1686. 8 vol. 2 unn. leaves, 68 p. braun, calf. Buda ostromának egykorú leírása. Igen ritka Igen szép példány. 60,—

1113 **Andrássy Gy. id.** beszédei. Kiadta : Lederer Béla. Arcképpel. 1891—1893. 8°. 2 k. 8.—

1114 **Andrássy Gy. ifj.** : Törvényjavaslat az országgyűlési képviselők választásáról. 1908. fekete v. A plurális választójog tervezete. 4.—

1115 — A világháború problémái. A volt monarchia legnagyobb külpolitikai tekintélyének rendkívül értékes és érdekes írásai. 2.50

1116 **Andriessen, A.** : Plegtige inhuldiging van zyne doorlugtigste Hoogheidt Willem Karel Henrik Friso als Markgraf van Vere of den 1 juny des Jaars 1751. Folio, modern binding. With 11 (ouf of 12) engravings. Hatalmas történelmi munka. Igen szép példány. 12,—

1117 **Angyal D.** : Tanulmányok. fv. (3.—) 1.20

1118 **Angyal P.** : Fiatalkorúak és büntetőnovella. 1912. 2.—

1119 **Antal S.** : A magyar zsidóság jövendője. — Felelet dr. Ágoston Péter nagyváradi jogtanárnak. 1917. 1.—

1120 **Anthoniadész Spiridion.** Istória tész archaiasz Helladasz. (Graece.) 1850. 13 feuill. inn. 736 p. toile bleue. 10.—

1121 **Anzengruber, L.** von J. Bach. 1.—

1122 **Apponyi R.** : Vingt-cinq ans à Paris (1844—852.) 3.60

1123 **Arany J.** prózai dolgozatai. Akadémia. v. 5.—

1124 **Arató F.** : Páholyunk működése az 1892. évben. 1893 l. A szegedi Árpád szabadkőműves páholyról. 1.20

1125 **Architecture,** Les Salons d'A. 1923. Ill. 2.60

1126 **Arends—Hahn—Holfert** : Spezialitäten u. Geheimmittel. Z. Aufl. 518 S. geb. (17.30) 8.—

1127 **Aristoteles** : De animalibus historia. Textum recognovit Leonardus Dittmeyer. (Graece.) 1907. 8°. 3.—

1128 — quae feruntur de coloribus, de audibilibus physiognomica. 1881. 8°. (Graece.) 1.—

1129 **Arnaud, R.** : L'Égérie de Louis—Philippe. Adélaide d'Orleans (1777—1847.) Ouvrage orné de portraits. 1908. 5.—

1130 **Arnoult, L.** : La Variabilité du Gout dans les Arts. 12.—

1131 **Arréat, L.** : Art et Psychologie individuelle. 1.40

1132 **Arseniew, N.** : Die russische Literatur d. Neuzeit u. Gegenwart. 1929. L. (17.30) 7.20

1133 **Ars Una** Espagne et Portugal Par M. Dieulafoy. toile. 4.20

1134 — Italie du Nord Par C. Ricci. toile. 4.20

1135 **Asbóth J.** : Bosznia és a Hercegovina. 33 egész oldalas képpel és 184 szövegrajzzal. 1887. 2 k. egyben, díszes bőrkötés dús aranyozással és aranymetszéssel. Igen szép példány. 10.—

1136 **Asbóth L.** emlékiratai az 1848-iki és 1849-iki magyarországi hadjáratból. 1862. 4°, 2 k. 10.—

1137 **Askew, A. et C.** : The Tempting of Paul Chester. 1.20

1138 **Asquith, H. H.** : Der Ursprung des Krieges. 1924. Hl. 3.60

1139 **Astle, M. J.** : The Principies of Golf. Cloth. 2.40

1140 **Asztalos** Miklós és **Pethő** Sándor : A magyar nemzet története ősidőktől napjainkig. Bev. ell. Szekfű Gyula. Az illusztrációkat összeáll. Genthon István. Bp. : Lantos, 1933. 8° XVI, 560 er. díszes barna vászonkötés aranyozással, zöld védőborítékkal. Minden családban teljesen nélkülözhetetlen magyar történeti kézikönyv, amely az összes eddigi történelmi munkáktól eltérően az ősidőktől 1931 végéig, tehát a szó legszorosabb értelmében napjainkig tárja fel hazánk történetét lebilincselően érdekes, színes és mozgalmas előadásban. 78 sehol eddig meg nem jelent szenzációs hatású képmelléklettel. A ma-

Zi

ában 1480 táján. ✝ Lorettoban 1555 v. 1556
körül.

é
obbra fordul, de vissza néz. Jobb
e. Fején kalap, ~~[illegible]~~; hosszú haja,
akálla sötétbarna; ingének gal-
as és felső köntösének gallérja

hord

.5 cm.

1895: VIII. 23-án 1000 lirán 917 Kán
: X. 24-én (279/95)
ezre l. az 59601/95 a. leirat.

ALT, *Rudolf*, osztrák festő, szül. Bécs 1812, megh. u. o. 1905. Atyjától, A. *Jakob*-tól (szül. Frakfurt 1789, meghalt Bécs 1872) s a bécsi akadémián tanult. A megfigyelés és ábrázolás rendkivüli biztonságával festett tájképeket, vedutákat, régi épületeket olajban és akvarellben; mint ilyen, egyik főkifejezője a biedermeier „tárgyilagos naturalizmusának". Sokat utazott. Megörökitette Ausztria legszebb vidékeit, műemlékeit s a régi és az új Bécs festői részleteit. Többször járt Magyarországon s a kassai dómon kezdve a klasszicizáló stilusban 1838 után újjáépült Pestig számos épitészeti és műszaki nevezetességet lefestett nálunk. Bécsnek haláláig ünnepelt mestere volt. Litográfiával s rézkarccal is foglalkozott. Szépművészeti és Székesfővárosi Múzeumunk számos művét őrzi.

Eg I. 23. l.

Magyarország és a szomszédos országok

történetére, föld- és néprajzi-, természeti és egyéb viszonyaira vonatkozó irodalom.

Régi magyar nyomtatványok, rézmetszetü képekkel diszitett vár és városkönyvek, monografiák, forrásmunkák, folyóiratok stb. stb.

		Arany pengő
1	**Ajtay I.** A magyarság fejlődése az utolsó 200 év alatt. 2. kiadás. Bpest, 1905. fzve 8	2 —
2	**Alt Rudolf.** Buda Pest. (Pest und Ofen.) Előadva 32 eredeti rajzolatban. Alt Rudolf által. Rajzolta Sandmann, nyomt. Rauh János. Pesten, 1845. Hartleben. régi kkts, har. kis folio A 32 műlapból álló sorozatnak teljes és szép példánya, cimképpel, cimlappal, ajánlási lappal, magyar és német nyelvü szöveggel. Alt Rudolfnak müvészi és topografiai szempontbol egyaránt sikerült és érdekes rajzai után készült budapesti látképsorozat.	250 —
3	**gr. Andrásy Manó.** Utazás Kelet-Indiákon. Ceylon, Java, Khina, Bengal. Pest, 1853. egykoru félbőrkötés 4	12 —
4	**Andretzky József.** Baranyavármegye nemesei. Pécs, 1909. fv. n. 8°	20 —
5	**gr. Apponyi Albert.** Emlékirataim. 50 év. Ifjukorom. 25 év az ellenzéken. 3. kiadás. Budapest, 1926. ered. vászon, arcképpel.	7 —
6	— — beszédei 1872–1895. 2 kötet. Budapest, Singer és Wolfner, 1896. ered. félvászonkötések 8°	12 —
7	**Approbatae constitutiones** regni Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum. Varadini, ap. Abr. Kertesz Szenciensem, 1653. kkts. k. folio. Szabó I. 878. E munka első kiadása, szövege magyar nyelvü. Szép teljes példány.	80 —
8	**Arany János** összes munkái. 5 kötet. Budapest, Franklin, é. n. 4 ered. félvászonkötés. 4 3 arcképmellékl ettel. (P 9 .—) Arany János munkáinak nagy quarto alaku diszes kiadása.	48 —
9	— — Buda halála. Hún rege. A m. akadémia által Nádasdy dijjal jutalmazott mű. Pest, Ráth M., 1864. ered. vászonkötés. k. 8°	12 —
	A ritka első kiadás szép példánya.	
10	**Aszalay Jos.** Mappa generalis topographico-ecclesiastico-ethnographico-statistica regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae Slavoniae et confiniorum militarium magni item principatus Transsylvaniae. Vindobonae, 1830–1840. Color. Kupferstichkarten auf Leinwand gespannt. 4 Teile. (93 : 46 cm.)	24 —

Ranschburg Gusztáv antiquar könyvkereskedése Budapest.

1933.

Alt Rudolf

Arany pengő

11 **Athenaeum.** Tudományos, criticai és szépművészeti folyóirat. Kiadják Schedel és Vörösmarty, szerk. Bajza. 6 kötet. 1837—1842. — Figyelmező az egyetemes literatura körében. Kiadó szerkesztők Schedel és Vörösmarty. Szerkesztőtárs Bajza. I. II. évf. 1837. 1838. Pest. 6 egykoru vászonkötés. 4° 120 —

Ezen ritka sorozatból hiányzik az „Athen". 1843-ik és a „Figyelmező" 1839. és 1840. folyama. Szép karbantartásu kötetek.

12 **Le bacha de Bude.** 3. édition revue et corrigée. Yverdon, 1765. in 8° 76 pp. Apponyi 2477. 30 —

Buda utolsó török pasájának romantikus története. Apponyi variánskiadást emlit.

13 **Babil Matthia.** Tristissima ecclesiarum Hungariae protestantium facies, omnes religionis consortes ad christianam compassionem lacrymabunda invitans etc. Bregae, 1747. Alter Ppbd. 8° Mit deutschem u. lateinischen Text. 15 —

14 **Bajza** versei. Pest, Kilián Gy., 1835. egykoru vászonkötés k. 8° 10 —

Ritka első kiadás.

15 **Balásházy I.** Az adó és még valami. Pesten, 1830. füzve 8° 4 —

16 **Balbus Hieronymus.** Opusculum epigramaton. Viennae, Joh. Winterburg, 1494. 4° 20 ff. (statt 22) Hain-Cop. 2250. Apponyi 26, Denis, Wiens Buchdr. Gesch. No. 2. 150 —

Balbus Jeromos hires humanista verskötetének Bécsben 1494-ben nyomtatott kiadása. A köitemények nagy része Vitéz Jánoshoz és Vitéz Mihályhoz van intézve. Felette ritka incunabulum. — A jó karbantartásu példány 2 belső lapja hiányzik, de eleje és vége meg vannak.

17 **Balla Antal.** A liberalizmus történelme. Gazdasági és politikai tanitásai. Bpest, 1926. füzve 8° 4 —

18 **Ballus P. v.** Presburg und seine Umgebungen. Mit gestoch. Titelblatt. Presburg, 1823. Lwd. 8° 15 —

19 **Balogh P.** A népfajok Magyarországon. Szöveg és 22, részben szines, térképmelléklet. Budapest, 1902. füzve 4° (Mellékletek félvászonkötésü tokban) 36 —

20 **Barcsa János.** Hajdu-Nánás város és a hajduk történelme. Hajdunánás, 1900. fvászon 8° 8 —

21 **Barletius Marinus.** Vita et res praeclare gestae Georgii Castrioti, qui propter heroicam virtutem suam a turcis Scander-beg, id est: Alexander Magnus cognominatus est, libris XIII etc. Zagrabiae, typis Joa Bapt. Weitz, 1743. (kissé sérült) régi bőrkötés. 4° Scander beg rézmetszetü arcképével 25 —

22 **Bartal Georgius.** Commentariorum ad historiam status jurisque publici Hungariae aevi medii libri XV. 3 tomi. Posonii, 1847. félbőrkötés n. 8° 15 —

23 **Bartalus István.** Magyar Orpheus. Vegyes tartalmu zenegyüjtemény. XVIII.—XIX. század. Összeszedte s a M. T. Akadémia s Kisfaludy Társaság pártfogásával kiadja. Pest, Rózsavölgyi, 1869. (ered. boritéklapokkal) n. 8° 50 —

24 **Bartay G. és E.** Magyarország primásai. Buda, 1847. félvászon 8° 6

25 **Bartholomaeides Ladisl.** Incliti superioris Ungariae comitatus Gömöriensis notitia histor. geographico-statistica. Leutschoviae, 1805—1808 kkts. 4° (Az aggteleki barlangot ábrázoló képlap hiányzik) 30 —

26 — — Memorabilia provinciae Csetnek. Neosolii, Joh. Stephani, 1799. fzve 8° 1 rézmetszetü térképpel, 1 genealógiai táblával és 3 rézmetszetü képmelléklettel. 20 —

27 **Basilovits Joa.** Brevis notitia fundationis Theodori Koriathovics, olim ducis de Munkács etc. pro religiosis ruthenis ordinis S. Basilii Magni in monte Csernek ad Munkacs, anno 860. factae. Exhibens

Alt Rudolf

Erod

Siklóssy László.

A főváros új művészeti szerzeményeinek kiállítása. Pesti Hirlap

1939. jan. 21.

A l t R u d o l f
rajzoló

Lechner Jenő dr.: Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság.1925. febr.15.

Alt, Rudolf von

Gedächtnis
Ausstellung
Secession.
Wien 1912

✓

Könyvtáramban

EGRADY
ESTVEREK

Alt Rudolf

aukcin

Gilhofer u. Ranschburg

Wien 1921.

a katalogus

könyptáramban

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

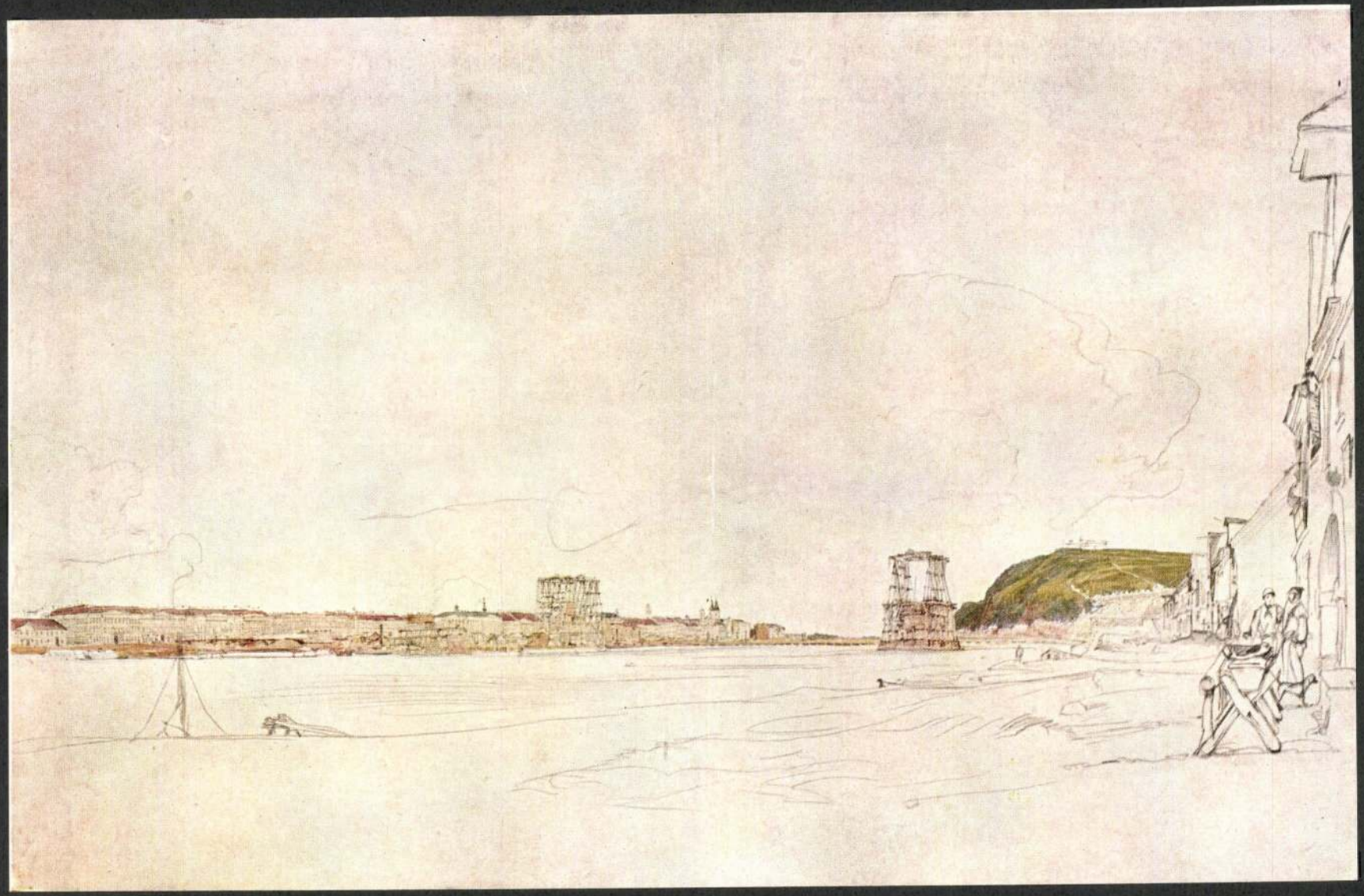

Rudolf Alt: A Lánchíd építése. Vízfestmény
Budapest Székesfőváros Múzeuma

Az Athenaeum r.-t. nyomása

Alt Rudolf

Rudolf Alt: Buda és Pest dunai képe. Vízfestmény 1853-ból
Budapest Székesfőváros Múzeuma

Az Athenaeum r.-t. nyomása

ALT, RUDOLF von. (1812—1905.) Bécsi akvarell-, táj- és veduta-festő és kőrajzoló. — Magyar vonatkozású kőrajzai:

I. Buda-Pest előadva 32 eredeti rajzolatban Alt Rudolf által. Rajzolta Sandmann, nyomtatta Rauh János. Pesten, 1845. Hartleben Konrád Adolf sajátja. (A cím és a lapok aláírása magyar és német nyelven.)

II. Malerische Ansichten von Ofen und Pest. (Festői megtekintések Pestre és Budára.) Nach d. Natur gezeich. v. R. Alt. Lithogr. v. X. Sandmann. Veralgseigentum v. L. T. Neumann in Wien. Lith. bei J. Rauh. 1846—50. 24 Bll. —

III. Vogelperspektiv-Ansichten. 4 Bll. Wien, 1855—56. qu-fol. Köztük „Pest-Ofen." —

IV. Ld. még Libay Lajos.

Bibliográfia: Főv. Kvt. B. Gyüjteménye. — Hevesi, Ludwig: Rudolf von Alt. Sein Leben und sein Werk. Wien, 1911. — Sz-Szi. Lex. — Szfv. Múz. Graf. Gyüjteménye. — Th-B. Kstlex. I. —

c. [illegible]
I. 22. l.

ALT, JACOB, osztrák tájfestő és kőrajzoló (1789—1872.) magyar vonatkozású litográfiái:

I. Donau-Ansichten nach dem Laufe des Donaustroms von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausfluss ins Schwarze Meer. 264. Bll. nebst Karte und Text. Dr. Kunike Verl. Wien, 1820—26. qu-fol.

II. Malerische Donaureise vom Ursprunge bis Belgrad. In 4 Abth. 71. Bll. mit Text. Wien, 1833. gr-qu-4°. — Lith. Mansfeld & Comp. — IV. Abtheilung: Ungarn.

Rajzai, akvarelljei után készült kőrajzok:

III. Malerische Donaureise von Wien bis Pest-Ofen. Nach den im Besitze des Kunsthändlers J. Bermann befindlichen Zeichnungen lithogr. von F. X. Sandmann. 14. Bll. Wien, 1851. kl-qu-fol. Általam ismert magyar vonatkozású lapjai: Pressburg — Vissegrad — Waitzen — Ofen-Pest — Pest-Pest — Ofen-Buda — Schiffswerfte von Alt-Ofen. A német aláírások mellett mindenütt szerepel a magyar is. Jelzésük: „Gem. v.

Alt Rudolf

Budapest. T. 6670.

eredeti
művek
Jd.

E lapon a Dianna fürdő udvarát szemléljük szökő-kutjával, a kapu aljában pedig jobbról márvány oroszlánnal.

Aquarell, mér. 18.3 : 22.8 cm.
R. Alt-tól, vétetett a Gsell gyüjteményből.

Szn. 697-98
280-98-3.

Budapest. T. 6671.

A belvárosi plébánia templom belsejét ábrázoló e lapon szemközt látjuk a főoltárt, kissé idább a szószék tünik szemünkbe, mig közepén freskókkal diszitett menyezetéről lustre lóg.

Aquarell, mér. 18.7 : 22.7 cm.
R. Alt-tól, vétetett a Gsell gyüjteményből.

Szn. 698-98
280-98-4.

Budapest. T. 6674.

Szemközt látjuk a szobrokkal diszitett Redout-et, mely előtt az utat kocsik, lovasok, járó-kelők és kofák élénkitik. A háttérben balra a szinházter épületei kötik le figyelmünket.

Aquarell, mér. 16.8 : 22.8 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 703-98
280-98-9.

Budapest. T. 6683.

Szemközt látjuk a Redoute-ot homlokzatán szobrokkal és oszlopos erkélylyel. Balra a Gizella-tér házaira nyerünk kilátást, jobbra pedig a Pejacsevics-féle ház köti le figyelmünket. Előtte a kofák körül a vevő-közönség nyüzsög és több kocsi közlekedik. Jelzése alól jobbra: R. Alt.

Aquarell, mér. 12.4 : 18.3 cm.

Szn. 710-98
280-98-16.

Budapest. T. 6676.

E lapon a József-tér van ábrázolva mielőtt a Nádor szobra felállittatott. Jobbról a czimeres ház gróf Cziráky tulajdona, szemközt a Fürdő-utczai házak látszanak, balra pedig a Nádor utczába tekinthetünk, a melynek végén az Uj-épület sarka ugrik ki. Az utczát kocsi, járó-kelő és lovas élénkiti.

Aquarell, mér. 16.6 : 23.1 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 705-98
280-98-11.

Budapest. T. 6682.

József-tér

A Nádor szobrának felállitása előtti teret járó-kelők és lovasok élénkitik, jobbra látjuk a czimeres Cziráky házat, balra pedig a Nádor-utczán tekinthetünk végig, a hol az uj épület sarka áll elő. Jelzése alól balra: R. Alt.

Auarell, mér. 12.7 : 18.5 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell gyüjteményből?

Szn. 709-98
280-98-15.

Budapest. T. 6675.

Az előtérben jobbra látjuk a Muzeum épületét, a melyen innen a sarkot a régi két pisztoly képezi, mig balra a Kecskeméti-utcza sarkán lévő házak vannak. A Széna-teret és az országutat kofák, kocsik, járó-kelők meg vásárlók élénkitik.

Aquarell, mér. 17.9 : 25.2 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 704-98
280-98-10.

Budapest. T. 6681.

Szemközt látjuk a Lloyd épületet, melytől balra a Dorottya- és Fürdő-utcza sarkán álló házat szemléljük, melylyel szemben a Dianna fürdő van, mig jobbra a Dunapartra nyilik kilátás, a hol a görög templom kettős tornya válik ki. Az előtérben nagyszámú hordók közt munkások dolgoznak és egy kétfogatos szekér hajt a háttér felé. A háttérben jobbra a Gellérthegy köti le figyelmünket.

Színes czeruzarajz, mér. 16.7 : 26 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 702-98
28098-8.

Budapest. T. 6680.

Szemközt látjuk a régi Nemzeti Szinház-at első emeleti erkélyén virágokkal, jobbra pedig az emeletes épület sarkán van a Weisz féle sörcsarnok, az uton pedig egy balra fordult hintó áll. A lap hátán gőzhajó szemlélhető.

Színes czeruzarajz, mér. 17.6 : 24.6 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell gyüjteményből.

Szn. 701-98
280-98-7.

Budapest. T. 6673.

A Császár-fürdő belső udvarában a fák alatt három asztalnál fürdővendégek ülnek, míg a ugy a földszinti, mint az emeleti oszlopos folyóson számosan járkálnak.

Szines czeruzarajz, mér. 17.2 : 25 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 700-98
280-98-6.

Budapest. T. 6678.

Szemközt látjuk a három-emeletes Tigris-szállodát kapuja fölött nyugvó tigrissel és sarkán kávéházzal. Jobbról a Mérleg utcza sarkán lévő gyógyszertár van. Az előtérben pedig a sarokházon czimerként gépet tettek ki.

Szines czeruzarajz, mér. 16 : 22.2 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell féle gyüjteményből.

Szn. 707-98
280-98-13.

Budapest. T. 6679.

Az előtérben balra a Vigadó és Dorottya-utcza sarkán látjuk a MAGYAR KIRÁLY (ZUM KÖNIG VON UNGARN) szállodát, mely előtt omnibus ~~áll.~~ Szemközt a Lánczhid felé nyilik kilátás, jobbra pedig a Gizella-tér sarkánál az uton hintó és társas kocsi hajt.

Szines czeruzarajz, mér. a papirosnak 17.4 : 23.5 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 708-98-
280-98-14.

Budapest. T. 6672.

E lapon a budai nyári szinház belsejét szemléljük a földszinti nézőtéren, páholyaiban és karzatain számos nézővel.

Czeruzarajz, mér. 17.3 : 22.6 cm.
R. Alt-tól, származik a Gsell-gyüjteményből.

Szn. 699-98
280-98-5.

Esztergom. T. 6668.

A Duna tulsó partján emelkedő hegy tetején látjuk a Bazilikát, tövében a város terül el kiemelkedő templomaival és primási lakkal, az előtért szelő Duna vizi malmot hajt s innenső partját balról két alak élénkiti; a háttérben pedig hegyek hullámzanak.

Aquarell, mér. 25.8 : 37.8 cm.
R. Alt-tól, vétetett a Gsell gyüjteményből.
Szn. 695-98-
280-98-1.

Esztergom. T. 6669.

A bazilika belsejében balra, de szemközt, látjuk a főoltárt, melynek képe Mária menybemenetelét ábrázolja és a melynek menyezetén meg ~~xxxxx~~ mellékoltárain különféle szentek képeit szemlélhetjük. Balra egy férfi áll, ⌈a főoltár előtt ~~xxxxx~~ ⌈míg a lépcsőn és kissé idább egyes alakok térdelnek és állnak.

Aquarell, mér. 24.7 : 35.3 cm.
R. Alt-tól, vétetett a Gsell gyüjteményből.
Szn. 696-98
280-98-2.

Rudolf v. Alt.

6.

Utiképek: Ausztria – Magyarország.

1–5. (Ludw. Hevesi: Rudolf Alt, sein Leben, stb.)

? Elveszett? Az osztrák tájfesténeknek kimeríthetetlen motívgazdagsága van: heroikus, idillikus-bukolikus, szentimentális, romantikus, stb. Ezt a világot az olasz szellem is érinti és bearanyozza.

Rudolf Alt sénére mindig Itália volt az országok országa, s a városok városa Velence.... Örökké vágyott Spanyolország után is. De legjobban mégis hazájában érezte magát... Formailag volt gotikus korszaka, benne volt a tört, hegyes vonal csuklójában, s volt barok-fázisa, amikor taglejtéseiből fakadtak a kerek, volutás vonások. Hazájában korán észrevette az italizáló architekturát, mely festőn felfogásának megfelelt.

Már 20 éves korában utazott, s festett az ő naiv, ~~[illegible]~~ nyiltszívű modorával. A tető fel korán foglalkoztatta őt, s olyan plantikusan állítja elő, mint egy építén. Erdőképei is ~~[illegible]~~ plantikus, építéneti sajátságokat rejtenek.

friss, harmatos kék, tükörtinta színei vannak.

Alt Rudolf

Ausserdem sind zum grossen Teil nach seinen Zeichnungen.

14. Panorama der Österreichischen Monarchie. Stahlstiche, Pest 1833–42.

15. Wien und seine nächsten Umgebungen, Stahlstiche mit hist.-topogr. Text. Wien 1846. Lex. 8.

16. Malerische Ansichten aus Österreich, lithogr. von Sandmann und Gerstmeier. Wien 1842–1850.

17. Die Donau von ihrem Ursprunge bis Pesth. Von J. G. Kohl. Mit 24 Stahlst. nach Rudolf Alt. Nebst Text. Triest, Österreich, Lloyd 1853. Roy. 4.

18. Cosmolith. Bll. in Egypte. Scènes de voyage en Orient. Dessinées par Louis Libay. Wien 1859. gr. Fol.

(D. Buchst und Otto Müller a Nagler–Meier Künstlerlexikonbau. I.)

Alt Rudolf

Jd.

Alt Rudolf

wód

fd Nádasdi Heincz Katalinz

Alt Rudolf pesti lát képei.

Budapest. 1946. II. évf

4.4 - képekkel.

Életrajz, felhasználandó!

Alt rajzai a képin Muzeumban felsorolva.

Elnökség

Pest. Tudományegyetem Bölcsészeti Karának IV. számú előadótermében (VIII., Múzeum-körút 6—8. I. em.)

felolvasó ülés.

Előadnak: *dr. Mozsolics Amália*: A Velemszentvisi aranylelet, *dr. Bónisné dr. Wallon Emma*: Adalék Bebó Károly művészetéhez.

II.

Május 11-én, szombaton *délután 5 órakor* a Magyar Nemzeti Múzeum tanácstermében (VIII., Múzeum-körút 14—16. szám, földszint)

felolvasó ülés.

Előadó: *dr. Kalmár János*: Magyar kultúrhistóriai emlékek a XVI—XVII. századból. (Eredeti tárgyak bemutatásával.)

III.

Június 1-én, szombaton *délután 5 órakor* az O. M. Természettudományi Múzeumban (VIII., Baross-utca 13.)

felolvasó ülés.

Előadó: *dr. Nemeskéri János*: Az Embertani Intézet bemutatása.

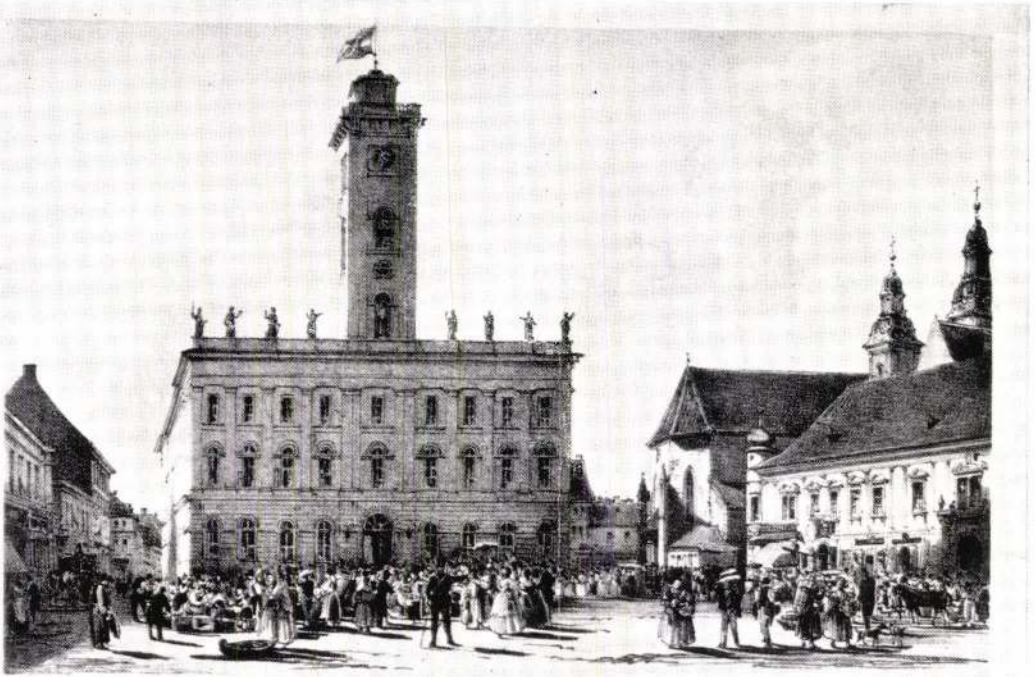

A VÁROSHÁZTÉRE
Pesten

DER STADTHAUSPLATZ
in Pesth

Alt Rudolf

Schoen: Csillag grüßt

Okv. eitähni

A l t ,R u d o l f von.Bécsi akvarell-táj- és veduta-festő és kőrajzoló.1812-1905.-Magyar vonatkozásu kőrajzai:

I. Buda-Pest előadva 32 eredeti rajzolatban Alt Rudolf által. Rajzolta Sandmann,nyomtatta Rauh János.Pesten 1845.Hartleben Konrád Adolf sajátja./A cim és a lapok aláirása magyar és német nyelven./

II.Malerische Ansichten von Ofen und Pest/Festői megtekintések Pestre és Budára/.Nach d.Natur gezeich.v.R.Alt.Lithogr.v.X.Sandmann.Veralgseigenthum v.L.T.Neumann in Wien.Lith.bei.J.Rauh.1846-50. 24 Bll.-

III.Vogelperspektiv-Ansichten.4 Bll.Wien,1855-56.qu-fol.Köztük Pest-Ofen.-

IV.Ld.még Libay Lajos.

Bibliográfia:

Főv.Kvt.B.Gyüjteménye.- Hevesi,Ludwig:Rudolf von Alt.Sein Leben und sein Werk.Wien,1911.- Sz-Szi.Lex.- Szfv.Muz.Graf.Gyüjteménye.- Th-B. Kstlex.I.-

k.
a-
ségy-
i,
el
p-
natka/
sti-
t-
e-
ka
t.

lő-
i

.

Pest-Ofen. Buda-Pest. A két város látképe a Margit sziget felől.
Nach der Natur gez. und lith. v. R. Alt. Druck v. Reiffenstein und Rösch.
Hohós O. tul.

Kr. (2). 300.

Alt Rudolf

Rudolf Alt

Ő litografálta Libay Lajos balatonfüredi Balaton-Eilátását. Pozsony sokszor foglalkoztatta őt, különösen a Theaterplatz bárok tárgyaival és staffage-gaival. Keresztfolio alakban megjelentek a „Tatra-Karpathen mit dem Bad Tátra-Füred (Schmöks)", mesteri hegy panorama, szeliden megvilágított csúcsokkal, ~~mely~~ a hozzásimított erdő övvel, ~~[illegible]~~

Alt Rudolf

Alt Rudolf

Budapest. T. 4028.

Festői megvilágítással

A háttérben jobbra látjuk a Vigado felől felvett királyi lakot és a közelében lévő épületeket, mig a Duna innenső partján, ahol a dinnyés kofák rakodtak ki, szekerek és járókelők élénkitik a teret és utczát. Felirata a 6-tal jelzett lapnak

balra: A KIRÁLYI KASTÉLY BUDÁN, PEST FELÖL.
jobbra: DAS KÖNIGL. SCHLOSS IN OFEN VON PESTH AUS.

Üres vielkül

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
és legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

pd Kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.5 cm.

31-93-334.

Buda. T. 1364.

A várbeli Szent-György tér közepén van a gotikus vas-szobor, mely körül férfiak, hölgyek és gyermekek járkálnak. Felirata balra:
GYÖRGY-TÉR ÉS A HENCZI EMLÉK A RÁRBAN
jobbra: GEORGS-PLATZ U. HENTZI MONUMENT IN DER FESTUNG.
alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann
legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Kny., alányomással, melynek mér. 13.3 : 18.9 cm.

Alt Sandmann

M.D.K.

34.) A budai városháza és környéke. A városháza több részletben épült 1692-től, míg 1773-ban a mai terjedelmére és alakjára való építése befejeződött. Színezett kőrajz.

Budapest székesfőváros történeti múzeuma kiállítása: Buda, Óbuda (1800 előtt), Pest. Budapest 1946. 7 lap.

Alt Sándor japánművész grafikus

Művészet.

VI. évf., 1907.

198.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 137-748, 340-726

1983 NOV 28

RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ ÚJSÁG

Alt Rudolf festőművész
1812–1905.

1021

PÉNTEK TV1, 22
A HÉT MŰTÁRG
Rudolf von Alt:
Velencei részlet
(Rázsó

:shegy óban

an folynak nn regénye ádióváltoza- lei

nás (Hans rváth Gyula doktor) és (Behrens ta- echnikai he- Bán Péter és a rende- más

András) (Szalay Zoltán)

ALT, RUDOLF von

Rudolf von Alt: Das Kaiserbad in Ofen.
Aquarell auf Papier, 12,4x18,4 cm.
Sign. /bibl.-val./

Aukción: WIEN, DOROTHEUM
623. Kunstauktion, 1979.
Katalogus 157.sz., 33. old.
Kép: Taf. 113.

ALT, Rudolf

90 3. 10
91 6. 57
10. 30

Új Müvészet

Új Művészet

Alt, Rudolf (1812-1905)

„Parkrészlet neogótikus kápolnával"

Vízfestmény, 95x58 cm S. l. utólagos R. Alt felírattal. Védett.

Kikiáltási ár: 16000 ft

BÁV 43.Képaukció Budapest,1977.szeptember

ALT RUDOLF, grafikus

A Nemzeti Múzeum 1853-ban.-Alt Rudolf metszete.
Fekete repr. 12.old

MOLNÁR AURÉL: Buda-Pesti századok 3.old

Mú[illegible]k, Múzeumi Magazin, 1971. 1.sz. Bp.

Alt, Rudolf

A győri városházat mutató képe 25.000 Ft-os kikiáltási árral került másodszor árverésre (27. képaukció).

E.K.: Aukció-kritika; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 57. l.

Ilt Rudolf

a reformkori Pest-Budát számos képen
örökítette meg.

Berza László, Bernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973 13351

401

Alt Rudolf

litográfiája a pesti városligetről a XIX század közepén. Reprodukció.

Zádor Anna: The English garden in Hungary; The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 50. sz.

1921

Rudolf Alt

rajza nyomán készült Franz Josef Sandmann litográfiája: „A pesti Redoutépület." 1845. 353. sz. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest 1973. 5751

Rudolf Alt

rajzolta köre Libay Lajosnak a
füredi szinházról othotott képét. 87. sz.
reprodukció.

Szalai Zoltán: Balatoni képes krónika. Budapest, 1969

Alt Rudolf

litografálta a Libay Lajos festette füredi szinház épületét.

Szalai Zoltán: Balatoni képes krónika, Budapest, 1969.

231

Rudolf Alt

rajza nyomán készült Franz Josef Sandmann litográfiája: „Részlet a pesti Váci utcából" 1845. 90. p. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a köztársaságért, Budapest, 1973.
5751

Rudolf Alt

vízfestménye „A Magyar Nemzeti Múzeum épülete. 114 p. reprodukció.

Rózsa György – Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest, 1973. 575 l

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 JUN 30

Budapester Rundschau

Rudolf Alt

1021

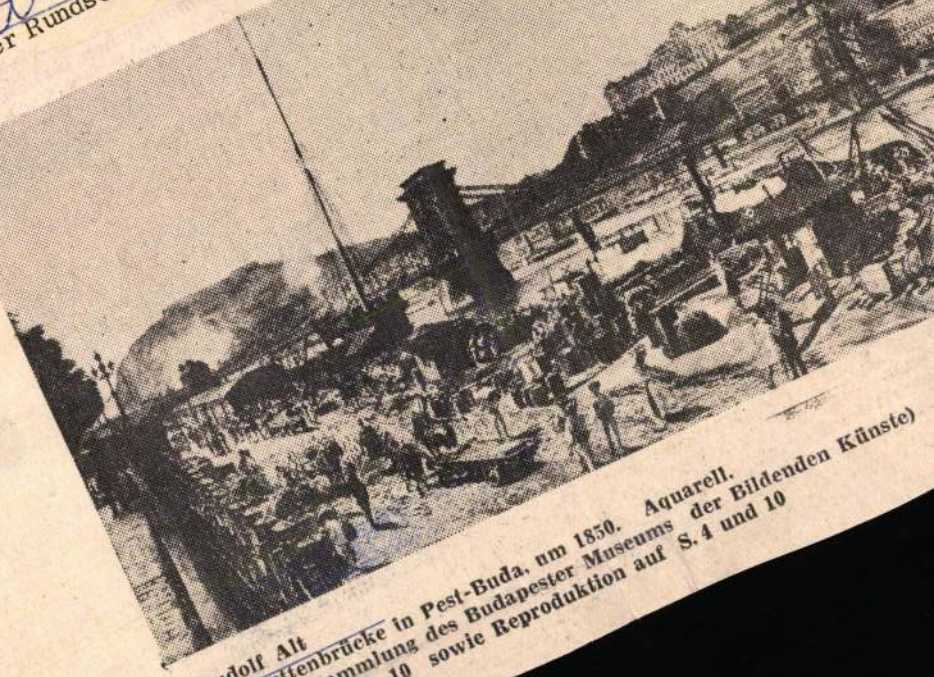

Rudolf Alt
Die Kettenbrücke in Pest-Buda, um 1850. Aquarell.
(Aus der Sammlung des Budapester Museums der Bildenden Künste)
Siehe Beitrag S. 10 sowie Reproduktion auf S. 4 und 10

nur 90 km von Budapest entfernt, und die zugelassene Höchstgeschwindigkeit beträgt in Ungarn 120 Stundenkilometer. Auf der Autobahn. Ja, denn an diesem 4. Juli wird zur allgemeinen Freude badelustiger In- und Ausländer die Autobahn eröffnet.

ings ist M-7 mehr ätzliche Bequem- von Hundsta- sie gilt bol. Diese ber ei- s in

wurde vor der Gaststätte Frohner in Pesth der erste Bürgersteig aus Asphalt gebaut.

Erst die Verbreitung des Autos brachte eine beachtliche Modernisierungswelle mit sich, ein halbes Jahrhundert rollte der zivilisierte Verkehr nur über Makadamstraßen.

VON 0 AUF 500

Als die ersten Geodäten in den Jahren 1962—63 die heutige Strada zu traversieren begannen, wurde eine neue Epoche im ungarischen Straßenbau eröffnet. Anspruchsolle Pläne entstanden, in den zunächst 150—250 km sodann — bis 1985 — n Autobahn vorgesehen en. Das auf 15 Jahre bestete Programm stellt ei- en Kostenaufwand von 90 Milliarden Forint in Rechnung.

Wir setzen uns ins Auto,

unschätzbares Sicherheitsgefühl. 20—25 m tiefe Einschnitte durch Kalkstein- oder Löshügel, 3—4 Stockwerk hohe Überbrückungen bemerkt man kaum. In ästhetischer und baulicher Hinsicht ist die M-7 eine erstklassige Arbeit. — Gegen die Eintönigkeit — große Gefahr für Langstreckenfahrer — ließen sich die Straßenbauer eine beschwingte Asymmetrie der Überführungen und abwechslungsreiche Pflanzen- und Baumgruppen an kahlen Hängen einfallen. Am Straßenrand gibt es in Abständen von zwei Kilo-

Alt Rudolf, grafikus

A pesti klasszicista Vigadó
egykori épülete ... rajz 1845-ből: Repr.

Perecházy Károly: Pollack Mihály 1587-1593.

Élet és Tudomány, 1973. aug. 24.

XXVIII
34.

Rudolf Alt

rajza nyomán készült Franz Josef Sandmann szinezett litográfiája „A Dereskedelmi Csarnok." 76. sz. reprodukció.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével, Budapest, 1973.
575 l

Alt, Rudolf

Horváth Henrik

A régi Pest

MAGYAR MŰVÉSZET

1929. 9-10. szám

605. l.
606. l.

Az Athenaeum r.-t. nyomása

I. KÉPEK ÉS MINIATÜRÖK.

1—737.

Adam Emil (szül. 1843).

1. DRAGONYOSOK. Jelzés lent balra: E. Adam 1872.
   Vászon. 46×62.

Adwes (19. század).

2. ALVÓ BACCHANSNŐ. Jelzés lent jobbra: Adwes ft. 857.
   Vászon. 34×42.

Aggházy Gyula (1850—1919).

3. MAGYAR PARASZT. Jelzés lent balra: Aggházy Gy.
   Fa. 37×20.

Agricola Christian Ludwig (1667—1719).

4. NŐI KÉPMÁS. Jelzés lent jobbra: Agricola.
   Miniatür. 7×5.

Agricola Christian Ludwig modorában (18. század).

5. TÁJKÉP.
   Fa. 12,5×19,5.

Alt Jacob (1789—1872).

6. A MILANOI KIRÁLYI PALOTA. Jelzés lent jobbra: J. Alt 1850.
   Vizfestmény. 14,5×20,5.

Alt Rudolf von (1812—1905).

7. DUNAI TÁJ. Jelzés lent balra: R. Alt 859.
   Vizfestmény. 14,5×20.

Alt Rudolf von (1812—1905).

8. HALLSTADT. Lent balra: Hallstadt.
   Vizfestmény. 17,5×25,5.

Alt Rudolf von (1812—1905).

9. A SAN MARCO TEMPLOM VELENCÉBEN. Jelzés lent balra: Rudolph Alt 1834.
   Vizfestmény. 25×33. Illusztr. XXXVIII. táblán.

Amerling Friedrich von (1803—1887).

10. NŐI TANULMÁNYFEJ.
    Fa. 32×25,5.

Amsterdami festő (17. század).

11. FÉRFI KÉPMÁS.
Vászon. 103×89.

Angol festő (18. század).

12. NŐI KÉPMÁS.
Vászon. 41×32,5.

Angol festő (18. század).

13. NŐI KÉPMÁS.
Vászon. 41×32,5.

Angol, Collet John után (18. század).

14. 3 darab karrikatura. Szines metszetek.
Mindegyik lap 36×25,5.

Angol ? festő (18—19. század).

15. NYUGVÓ VENUS.
Vászon. 37×30.

Anguisciola, Sofonisba (1535?—1625?).

16. FÉRFI KÉPMÁS.
Vászon. 98×79.

Auegg-Dilg (19. század).

17. NŐI KÉPMÁS. Jelzés lent jobbra: Lory Auegg-Dilg 849.
Vizfestmény. 23×18,5.

Auegg-Dilg (19. század).

18. NŐI KÉPMÁS. Jelzés lent jobbra: Lory Auegg-Dilg 853.
Vizfestmény. 24×19.

Auegg-Dilg (19. század).

19. NŐI KÉPMÁS. Jelzés lent jobbra: Lory Auegg-Dilg 853.
Vizfestmény. 25×19.

Auegg-Dilg (19. század).

20. OSZTRÁK GENERÁLIS KÉPMÁSA. Jelzés lent balra: Lory Auegg-Dilg 849.
Vizfestmény. 25×19,5.

Augrand Parfait (szül. 1782). Roger után

21. 2 darab kép. Jelenetek MLLE DE LAFAYETTE ÉLETÉBŐL.
Szines rézmetszetek. Mindegyik lap 37×46.

Backhuysen Ludolf (1631—1708).

22. TENGERI TÁJ.
Vászon. 102×130.

Backhuysen Ludolf (1631—1708).

23. TENGERI TÁJ.
Vászon. 65×73.

Alt Rudolf

két litográfiáját közli

Czagány István: A mai Vigadó épülettömbje. Építés-Építészettudomány. 1970 /2.köt./. 173-268.l.

186-187.l.

mazza a limitóárat (l. o.) és az összes, várható költségeket.

Alszár (crus), a szabad alsó végtag középső része, amely két csöves csontból, az elülső vastagabb sípcsontból (tibia) és a hátulsó vékonyabb szárkapocsból (fibula) áll. A két csontot ízületi, illetve szalagos egybekötés tartja össze. A.-törés, l. *Törések.*

Alszeghy *Irma, Császár* Imréné, a Nemzeti Színház örökös tagja és hosszú ideig kedvelt naivája és drámai szendéje volt, még a Paulay Ede-féle nagy gárdából. *1865. 1926-ban nyugalomba vonult.

Alszeghy *Kálmán,* az Operaház főrendezője, *1852. †1927. 1872-ben lépett az Operaház szolgálatába, mint ügyelő. 1892-től 1918-ig az Operaház főrendezője volt, majd örökös tagja lett.

Alszeghy *Zsolt,* irodalomtörténetíró és esztétikus, tanár, *1888. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a katolikus szellemű irodalmi törekvések egyik vezére. Szerkeszti az Actio Catholica népszerű magyar irodalomtörténetét; ő írta benne *A tizenhetedik század* c. részt (1935). Főbb művei: *Magyar lirikusok,* 1921. *A XIX. század magyar irodalma,* 1923.

Alszerpap *(subdiaconus),* a kat. egyházi rend egyik fokozata, mely a szerpap után következik. A latin Egyházban az A. egész életére kötelezve van a papi nőtlenségre és a zsolozsma végzésére és ezért már a nagyobb rendekhez számít.

Alszopor, kk. Sopron vm. csepregi j.-ában, u. p. Ujkér, u. t. Lövő. (1930) 455 lak.

Alt *(alto,* olasz, a. m. magas), a legmélyebb női v. gyermeki hangosztály, melynek terjedelme kb. *e—e²* (magánénekesekénél szélesebb). Neve a XV. sz.-ból származik, amikor a két kontrázó énekkari szólam közül a magasabbikat jelentette (contralto). Hangszernév jelzőjeként (pl. A.-*szakszofón)* a hangszercsalád ama tagjára vonatkozik, melynek hangterjedelme kb. megfelel az A.-hang terjedelmének.

Alt *Eugen,* német meteorológus, *1878. 1921-ben a drezdai meteorológiai intézet igazgatója lett. Számos szakmunkája közül nevezetes a *Meteorologie für Flieger* című.

Alt *Franz,* osztrák festő, *1821 †1906. Csaknem 3000 vízfestményt festett régi városokról és épületekről (Esterházy Kázmér gróf számára is negyvenet).

Alt *Jakob,* osztrák festő, *1789 †1872. Városképeket festett. Fontosabbak pontos rajzú litografiái, amelyeket a Duna-menti vidékek festői pontjairól készített („Malerische Donaureise").

Alt *Rudolf von,* osztrák festő, *1812 †1905. Hajszálfinom rajzú akvarellekben örökítette meg Bécs, egész Ausztria, a közeli Kelet városainak látképeit, nevezetes épületeit, festői zugait. Képei lelkiismeretes pontosságuk révén építészettörténeti okmányoknak is beválnak. Gyakran járt Magyarországon, főkép Pesten, idevágó műveinek bő sorozatát őrzi a Szépművészeti Múzeum és a Fővárosi Képtár.

Altábornagy, a honvédségnél tábornoki rendfokozat, a tábornok (régen: vezérőrnagy) és a gyalogsági (lovassági, tüzérségi) tábornok között. Címzése: nagyméltóságú. L. *Tiszti rendfokozatok.*

Altaichi évkönyvek, a bajor niederaltaichi kolostorban készült történeti feljegyzések, 708-tól 1073-ig terjednek. A Johannes *Turmair (Aventinus)* másolatában fennmaradt A. különösen III. és IV. Henrik korára becses források. Magyar történeti szempontból is fontosak.

Altai hegység Belsőázsiát ÉNy.-on határoló hegyrendszer. É.-on és Ny.-on fokozatosan merül a szibiriai tábla alá, D.-en a Dzungáriai mélyedés a Tiensantól választja el, K.-en az Urjancsai és a Minuszinszki tektonikus medencék határolják. Ősrégi, karbonkori gyűrt hegység; a harmadkorban rögökre szakadozva kiemelkedett, a jégkorszakban hatalmasan eljegesedett. Ma is vannak nagy gleccserei. Két részre szokták felosztani: Orosz A.-re és Mongol A.-re. Legmagasabb részei a Tabün-Bogdo-Ola (4500 m) és a Bjelucha hegység (4540 m), leghosszabb és legszebben fejlett lánca az Ektag A. A változatosan tagolt hegyrendszer hosszanti, K.-Ny.-i irányú völgyeiben a belsőázsiai kereskedelemnek sok fontos útvonala halad. Az orosz A.-et szép havasi legelők és gyönyörű fenyőerdők borítják, a hegység mongóliai része pusztai éghajlatú, nagykiterjedésű sztyepekkel. Lakossága (oroszok, törökfajú népek, mongolok) földművelésből és sátoros pásztorkodásból él. Gazdag bányakincsei (arany, ezüst, réz és szén) még nagyrészt kiaknázatlanok.

Altai redőződés (nevét az Altai-hegységtől kapta), az a hegyképző mozgás, mely a devon-kor végén kezdődött s folytatódott a karbon-korszakban is.

Altait, tellurólom ásvány, képlete PbTe. Ónfehér, erős fémfénnyel, gyér kristályai a szabályos rendszerbe tartoznak. Előfordul az Erdélyi Érchegységben, Sztanizsán, legfontosabb lelőhelye az Altai hegység.

Altáji népek, azok a népek, amelyek az ú. n. altáji (török, mongol, mandzsu-tungúz) nyelveket beszélik. Utóbbi időben kétségessé vált, hogy az altáji nyelvek jellemző közös vonásai ősrokonságon alapulnak-e, v. csak igen korai érintkezéseken. A török nyelvek olyan közel állanak az uráli (finnugor-szamojéd) nyelvekhez, hogy a törökség őshazáját talán Ny.-Szibériában és az Urál-hegységnél kereshetjük. A mongol-mandzsu-tungúz-csoport őshazáját nem lehet közelebbről meghatározni és kérdéses, hogy az ő nyelveik is egy törzsből származnak-e? Ezért az A. közös ősműveltségéről nem beszélhetünk. Az a terület, amelyen az őskoruk lefolyhatott, valószínűleg az Irtis-folyótól K.-re, Közép- és K.-Szibéria délibb részein, esetleg Mongóliában

Ujabb Lex. II. k.

lehetett. A Jeniszej felső folyásánál fekvő Minuszinszk kerület bronzkultúráitól eltekintve, ezen a területen eddig főként erősen megkésett, újabb kőkorszaki jellegű kultúrákat találtak. A Bajkál-tó vidékén az újabb kőkorszak talán a vaskort is megérte.

Altalaj. 1. Az épület alapjai alatt levő talaj. Akkor is meg kell vizsgálni fúrással v. próbaásással, ha az alap látszólag hordóképes talajon áll. Az A.-ban levő összenyomható rétegek (pl. laza iszap, tőzeg) káros süllyedéseket okozhatnak. Vizsgálni kell az A. vízviszonyait és a rétegek lejtését is, nehogy átnedvesedésnél csúszó rétegre építsünk. **2.** A szántóföld talajának az a rétege, amely mélyebben fekszik, mint amennyire a rendszeresen (évente) használt talajművelő eszközök leérnek. Lehet ugyanolyan összetételű, mint a művelt feltalaj *(egyező)*, v. attól eltérő *(elütő)*. Ha a feltalaj jó, akkor kedvezőbb az *egyező*-A., ha a feltalaj valami hibában szenved, akkor az *elütő*-A. a kedvezőbb. Az A. mindig tömöttebb, televényben szegényebb, mint a feltalaj, benne a növényi tápláló anyagok nyers állapotban vannak, baktérium-élete szegényebb. **3.** Vasútépítésnél az a természetes talajréteg, melyre a különféle építmények alapjait állítják. Töltéseket közvetlenül a talajszínre, építményeket mélyebben fekvő, hordóképesebb talajrétegre állítanak. A töltések alatti A. fontos kelléke, hogy, ha a töltés terhe alatt össze is nyomódik, oldalt el ne mozduljon.

Altalajöntözés, a kertészetben a mélyen gyökerező növények termesztésénél, főleg egyes gyümölcsfáknál (alma, körte) szükséges, mikor az altalaj túlságosan száraz. A vizet a csurgó körül a földbe fúrt lyukakon (50 cm—1½ m mélységben) vezetik le az altalajhoz. Készítenek külön erre a célra altalajöntöző eszközöket is.

Altalajporhanyosítás, mélyebben járó talajművelő eszközök (altalajtúró, altalajeke) alkalmazásával végzett mélyítő művelés. Célja az alsó talajréteg felkeverése (közvetlen), v. meglazítása (közvetett).

Altalajtömörítő *(Campbell-kerék)*, talajművelő eszköz, amellyel a megszántott barázda alsó részét a nyugvó talajréteghez hozzá nyomják. A szárazságban való talajművelésnek *(Campbell-rendszer)* egyik eszköze. Megszünteti a talaj üregességét s jó magágyat biztosít.

Altalaj-tűzcsap, az utca szintjében fekvő, csapszekrénnyel védett csatlakozás a vízvezetéki hálózathoz, amelyre a tűzoltótömlő, v. hidráns közvetlenül ráerősíthető.

Altalajvíz, l. *Talajvíz* és *Földárja.*

Általános árindex. A fontosabb javak áralakulásának feltüntetésére jelzőszámokat (indexszámokat) készítenek. Alapul veszenek egy bizonyos (pl. az 1913. évi) árat, s ezt 100-zal tekintik egyenlőnek. Azután kiszámítják, hogy a későbbi időpontokban az áru ára hány %-a az alapul vett árnak. Így olyan számsort kapnak, amely az árváltozást világosan feltünteti. Ha a különböző áruk egy időpontra vonatkozó árjelzőszámait összeadjuk és az áruk számával elosztjuk, vagyis átlagot vonunk, megkapjuk az A.-et.

Általános Fogyasztási Szövetkezet, a magyar szociáldemokrata munkásság szövetkezete. 1904-ben alakult. Főként fűszerüzleteket és mészárszékeket tart fenn. Fontosabb alapításai: a Törekvés Takarékpénztár; Hajnal Ipari Rt.; Tüzelőszer és Építőanyag Rt.; Nagybevásárló és Értékesítő Rt. nál 100 szem súlyában szokták kifejezni.

Általános forgalmi adó, l. *Forgalmi adó.*

Általános helynök, l. *Püspöki helynök.*

Általános kereseti adó, l. *Kereseti adó.*

Általános súly, *(abszolút súly)* a mezőgazdaságban a vetőmag nagyságának súlyban való kifejezése. 1000, v. nagyobb magvaknál 100 szem súlyában szokták kifejezni. Vetőmagnak a nagy abszolútsúlyú magvak alkalmasak, mert ezekben erősebb a csíra és több a tartalék táplálóanyag.

1000 szem súlya gr-ban:

Búza	25—55
Rozs	25—40
Árpa, őszi	28—45
Árpa, tavaszi	30—40
Zab, őszi	22—35
Zab, tavaszi	23—35
Kukorica	120—450
Köles	4—6
Pohánka	20—22
Káposzta-repce	4—7
Napraforgó	27—32
Mák	0.25—0.6
Mustár, fehér	3—6.5
Mustár, fekete	1.4—2.4
Takarmányrépa	20—30
Cukorrépa	20—30
Dohány	0.06—0.1
Lucerna	1.8—2.8
Vörös here	1.6—2.5
Fehér here	0.4—1
Takarmánybükköny	55—75
Baltacim	14—22
Kései borsó	100—490
Takarmányborsó	90—450
Bab	100—400
Lencse	21—58

Általános sztrájk, l. *Sztrájk.*

Általános választójog, szószerint azt jelenti, hogy az állam minden tagja közreműködik szavazatával az országos és helyi képviseletek megalkotásánál. Ily értelemben vett Á. azonban természetesen nincs és sohasem volt. Bizonyos korlátozásokkal mindenütt találkozunk. A legáltalánosabb szavazati jognál is bizonyos kor, a női nemnél esetleg magasabb kor, az erkölcsi, szellemi tulajdonságok bizonyos foka előfeltétele a választójognak. Ezen az alapon kizárják a választójogból a kiskorúakat, a bűnözőket, az elmebetegeket, stb. Ellentétben áll azonban az általános választójog elvével, ha a

Müv.

j. 88

1 köt. 4r

Vay

Péter gróf

Kelet művészete és műízlése

Két rímes műlappal és tizenhét műmellékletteel

Alt Rudolf

wód
z

Tonellipestbud

Alt Rudolf

cvód

—

Borbklarsz

Cimlap.

38498/1914 sz. alatti 5 dr.

utiszámlája érvényesi-
tésének pótlását kéri.

Alt Rudolf

több nüve repr.

Szilágyi: Magy.

nemzet tört.

X. kiejek egyiske

zetben, hogy kitűzött kötelességét teljesítheti.

Másként áll a dolog az orsz. m. iparművészeti múzeumnál, mely fejlődésben lévő intézetként, legalább eddig, ép azért, mert viszonyai megállapodásra még nem jutottak, egy vagy más irányban folytatott működésének új meg új eredményével dicsekedhetik. Bizvást elmondható, hogy minden egyes hivatalnoka teljes odaadással s legjobb tehetsége szerint igyekszik hivatásának megfelelni; sőt kötelességét csak akkor véli lelkiismeretesen teljesítettnek, ha hivatalos ügykörén túl, a magán életben is, az intézet népszerűségét növelheti, neki pártfogókat nyerhet, mert szilárd meggyőződése a múzeumnak, hogy tevékenysége az ország anyagi jólétével van elválaszthatlanul összekapcsolva.

Oly ország, melynek ipara a világversenyből ki van zárva s megélhetésének egy fontos tényezőjét nélkülözi; hazánk tehát, hol

Alt Rudolf

Sandmann

ing. ced

A Tigris szállo
Repr
Gáspdivat.
II. 159. l.

A pesti redoute
Repr.
u. o. 164 l.

A pesti szinház
Repr
u. o. 168 l.

A Császárfürdő udvara
Repr. u. o. 177 l.

„GLOBUS"
könyv és hirlaphizomanyos
BEREGSZASZ

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Alt Rudolf

Sandmann

[illegible]

A pesti Neuvreti

Hrubar

Repr

Gáspdival

II. 201. l.

Bátakés

BUDAPEST
42 VI-4 11

Alt Rudolf

Wód

Dwald 1927

146. c.

Edizione propria

NGHERIA DI ROMA

- (PALAZZO FALCONIERI)

Nyomtatvány

Virányi Gyula

mérnök

Budapest

IX. Högyes Endre-u 10.

BUDAPEST
1938 MAR. 5-N 4
5

Alt Rudolf

l.

Bilagji i Magy. nemzet
Tört. - IX. 119. l.
505. l.
399. l.

Alt Rudolf

A Nemzeti Museum és
környéke 1850-ben
Feuti rajza után

Repr.

A Magyar Nemzeti
Museum multja és
jelene. Bpest. 1902.
XXXIII. l.

~~Kasa III. 155.~~

Alt Rudolf

Az I-so Előd átdolgozásá-
nál lásd

Petrik: Bibliographia
1712-1860. I k. 56 l.

Alt Rudolf

1. Arv. Csarn. 99. aukc. Eat.

" " 103. " "

" " 107. " "

936-7.

0

Alt Rudolf

1812 – 1905

Liab IV. 148.

rendezése, beleértve a létesitend
oly módon eszközlendő, hogy régés
és hangulatilag, továbbá a térbel
kép álljon elő, aminek alapeleme
zilika maradványa. A különálló és
dékek az ásatások szinhelyén e c
rium/ állitandók fel. Tudományosa
lag is helyes, hogy a helyszinen,
lyezést. A kőmuzeumban a töredéke
ban mutatnók be, oly módon, hogy
összeegyeztessék. Ugyanitt müszak
rekonstrukciók is megvilágitanák
Csak a keresztény kori töredékek
vek a székesfehérvári muzeum anya
székesfehérvári muzeum, mint pedi
középkori kövei, a jogi kérdés re
ajándék/ egyesittetnék a létesite

Nagyméltóságu

H ó m a n B á

Vallás- és Közokta

RUDOLF VON ALT (1812—1905): AZ ISTVÁN FŐHERCEG ÉS AZ EURÓPA SZÁLLÓK PESTEN. 1844

Budapest székesfőváros múzeumának tulajdona

Alt Rudolf

Alt Rudolf

Alt Rudolf: Buda-Pest,
32 eredeti rajzolatban.
Pest, 1845.

kább magyar rajzolók és festők mű
tek,akik mindmáig ismeretlenek.MX
lehetőségekhez képest igyekeztünk
zeket felkutatni,s összegyüjtött
gunkat -ismét a szük lehetőségek
tén belül- publikálni,de kétségte
hogy mindez elenyészően csekély a
képest,amit a további kutatás még
világra hoznat.Áll ez a feltevésü
különösképpen a sajátosan önálló k
turéletet élő Erdélyre nézve.S itt
emlitjük meg azt is,hogy nem volna
érd ktelen feldolgozni azokat a ma
gyar festőket és grafikusokat sem,
akik Bukarestbe mentek,s a román
művészet kialakulására kétségtelen
hatással voltak,mint Barabás,Szath
Pesky és mások.

Budapest látképe a Lánchiddal. Jelés nélkül

Alt Rudolf litográfiája. 1850-es

évekből]. 58 x 80 cm. —

Föv. kot. Bp. 76915. —

Alt Rudolf

A József nádor álmaiból kilépett ifjú királynő, Pest és az öreg Buda látogatója *Rudolf Alt*, az előbbinek fia, aki minden idegen festőnél jelentékenyebb nyomot hagyott multszázadi művészetünkben. Jelentősége nem annyira stílusának hatásában, mint inkább abban rejlik, hogy művészi értékű, történetileg hiteles képeket hagyott ránk a régi Pest és Buda fejlődésének legszebb korszakáról. Gyermekkorától kezdve sokat utazott. Eleinte atyjának aprólékos, lelkiismeretes modorában festett akvarell-tájképeket, de később eltávolodott ettől a stílustól. Férfikorában bontakozik ki könnyed, levegős, a fejlődés folyamán először romantikus-naturálista, majd szinte impresszionista stílusa. Öreg korában is megőrzi frisseségét. Már a 80-as éveket taposta, amikor a bécsi Szecesszió fiatal úttörői élére állott. Őt nem annyira a táj romantikus hangulata, történelmi vagy legendás emlékszerűsége, mint inkább a város festőisége érdekelte. Legszebb darabjai kétségtelenül azok az akvarellek, amelyeket két legkedvesebb városáról, Bécsről és Pest-Budáról készített. Buda-Pestre már atyja litográfiái is felhívhatták figyelmét, de ő csak 1840-ben jött

magyar művészettel azonban csak tárgyi kapcsolatai vannak. Művészetünk fejlődésére nem gyakorolt hatást, épen úgy, mint ebben az időben Magyarországon megfordult többi külföldi festők nagy része sem. Eleven színezésű, kedves, idilli hangulatú biedermeier stílű akvarelljei után rézkarcokat és lito-

először a rohamosan fejlődő magyar fővárosba. Ettől kezdve gyakran ellátogatott Pestre, 1844-ben, 45-ben, 47-ben stb. Két első útja volt legtermékenyebb; két nagy kőrajz-sorozatot adott ki (17) róluk. Szinte megszámlálhatatlan a fővárosunkat ábrázoló olaj-, akvarell- és kőrajz vedutáinak, városrészleteinek, architektura-képeinek sora. Lapjain a klasszicizmus egyhangúságával szemben a festőiségnek Canalettora emlékeztető gazdag skálája szólal meg. Színes kőrajzait Sandmann kivitelezte. Lexikonunkban felsoroljuk magyarvonatkozású litográfiáit.

Alt Rudolf

Buda-Pest.

(Pest).

Jobbra a Béla-utcza sarkán az István főherczeghez czimzett szálloda van, melynek szögletén a kávéház székei állnak. A főbejáratnál s a kávéház előtt, hol kádakba helyezett fák tűnnek szemünkbe s a régi főutcza sarkát képező háznál beszélgető közönséget s járó-kelőket látunk. A szálloda előtt két kocsi várakozik, az úttestén egy ex-fogatos szekér halad a kocsis mellett asszonynyal, ki nagy ernyőt tart s jobbra a Béla utcza másik sarkát képező két emeletes házon innen, egy fogatú házi tintó hajt hátul inassal. Balra a Duna folyik, melynek jobb partjan a hegyek aljában lijlak s ÓBuda épületei tűnnek fel; míg a bal parton, hol több hajó kötött ki, egy munkás néz a „VENDÉGFOGADO... HOTEL EMERLING" – „CAFFEHAUS... KÁVÉ HÁZ" – felé. Feliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „1. Vendéglő István Főherczeghez... Hotel Erzherzog Stefan"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat, meretei az alányomást véve 12.6 : 18.5 c/m.

„Festői Megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 1 kép.

fd.

Festői megtekintések I. Kiadás

4023.

31/93 № 334.

Buda-Pest:

(Pest).

Balra az előtérben az Europá-hoz czimzett fogadó van az 7 emeleti erkélyen s a sarkon lévő kávéház előtt kádakba helyezett fákkal. Rajta túl a Zrinyi s a Mérleg utcza sarkát képező Nákó-házat, s a Mérleg s a Türdő utcza körti háztömböt s a kereskedelmi kar épületét látjuk. Jobbra a Lánczhid feljárója, a Gellérthegy s a Dunán közlekedő gőzhajó tűnik szemünkbe. A térén és az épületek előtt különféle rangú s rendű férfiak s hölgyek sétálnak; középütt két fogatos kocsi hajt, s az előtérben egy ír s egy hölgy lovagol, egy huszár s két polgár beszélget s a földön ülve két paraszt valamit árul. A közönség között négy kutya is van, melyek közül kettő marakodik. Feliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", ~~s jobbra~~: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „2. Vendéglő Europáház ... Hotel Europa" s leg-

alól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers".

Szines Könyomat; méretei az alányomást véve 12.7 : 18.5 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlagseigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 2. kép.

4024

31/93 N.° 334.

Budapest:

(Pest)

Az előtérben folyó Dunán a Lánczhid felett és alatt három gőzhajó közlekedik, két tutajos végzi teendőjét s egy csónakban többen kelnek át. A parton emelkedő épületek körül azon házcsoportokat szemléljük, a melyek a főút, s a Déla-, a Zrinyi-, a Mérleg- s a Fürdő utczák köré esnek. Az égbolton, mely felhős, szivárvány látszik. Feliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Ged. bei Jos. Stoufs" s jobbra: „Lith v. Sandmann".

a kép alatt: „3. Felső Duna Sor... Obere Donauzeile" s

legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessen des Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12. 8 : 18. 5. c/m.

„Festői megtekintétesek Budára és Pestre. Verlags Eigenthum ~~des~~ v. L. T. Neumann in Wien." 3 kép.

4025.

31/93 N: 334

Buda-Pest:

Az előtérben van a Lánczhid, mely alatt a budai részen két csolnakot látunk, s a mely fölött a pesti parton egy bárka, melynek tetején három hajós van, s egy uszály hajó kötött ki. A hidon két-fogatos hintó hajt s a járókelők közlekednek. A Duna jobb partján a várat szemléljük fokán a királyi lakkal, mely fölött lobogó leng. Feliratai

alól balra: „Ger. v. R. Alt", középütt: „Artist. Anst. v. Reiffenstein & Rösch" s jobbra: „Lith. v. Sandmann";

a kép alatt: „4. Lánczhid És A' Várnak Egy Része... Kettenbrücke Und Ein Theil Der Festung" s

legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Színes könyomat; méretei az alányomást véve 12.6 : 18.6. Ym.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 4 Kép.

4026

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Szemben van a kereskedelmi kar kétemeletes épülete elől pilléreken nyugvó oszlopos erkélylyel s sarkán bódéval. Balra a Fürdő-s a Dorottya-utcza szögletén ~~sarkán~~ lévő ház s a Diána-fürdő látható, mig jobbra egészen a görög templomig nyerünk kilátást. A fürdőház előtt, az árkádoknál s a balra s jobbra felhalmozott hordók s áruk közelében kétfogatos hintók s kocsik állnak. A Duna parton s az előtérben elhelyezett áruk közt több munkás foglalatoskodik. A kikötött hajók egyikének árboczán nemzeti szinű lobogó leng s jobbra a Gellért hegy emelkedik oldalán apró házakkal. Feliratai alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „5. A kereskedelmi Kar Épülete, Pesten... Cassino In Pesth." s

legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7 : 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 5 kép.

4027

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Balra a városi vigadó pillérében nyugvó oszlopos erkélyének egy részét s jobbra a várat látjuk fokán a királyi kastélylyal. A Duna balpartján nagy dinnyevásár van, hol nagyszámú vevők nyüzsögnek s két szekér is áll. Az egyik elé két ökör s a másik elé négy ló van fogva. Az előtérben balra az árkád alatt járó-kelőket vesszünk éfre s az onnét kijött szakacsnétól jobbra a kocsisnak házaló kinálja a maga portékáit s a jelenetet cilinderes úr nézi. A tér közepén iskolás gyerek áll. Az ég bolton a hold utolsó negyede tűnik fel. Fölíratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: „Lith v. Sandmann."

a kép alatt: „6. A Királyi Kastély Budán, Pest Felől... Das Königl. Schloss In Ofen Von Pesth Aus." s

legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7: 18.6. c/m.

„Testői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 6. kép.

4028

31/93 № 334.

Buda-Pest:

A bal parton, az alsó Duna sorban álló azon épületeket szemléljük, a melyek a Wurm-, a Vigadó, a Nagy- és Kis Hid- s a Régi Posta utcza közti háztömböket képezik. A régi hajó hidon s az épületek közelében a nagy számú közönség nyüzsög s a hid alatt gőzhajó kötött ki. Az immenso parton balra egy férfi s egy fiú nézi a pesti oldalt s jobbra ketten négy lóval vontatnak. A vontatók egyike lóháton ül s tőlök nem messze a dombon két kutya marakodik. Feliratai

alól balra: „Ger. v. R. Alt" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „Alsó Duna Sor... Untere Donauzeile" s

legalól középütt: „Wien bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; meretei az alányomást véve 12 7: 18.5 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 7. kép.

4029

31/93 No 334.

Buda-Pest:

Szem közt áll az Angol Királyné-hoz czimzett vendéglő, melynek első emeleti erkélyén két úr s két hölgy beszélget, s sarkán a kávéház előtt fák vannak kádakban. Balra, hol nagy számú munkás nép járkál, a Nagy Hid utczára nyerünk kilátást s jobbra a Kis Hid utcza sarkán három emeletes épület áll. A térén egy parafzt nyargal, több úr és hölgy sétál s jobbra a leteritett garmada mellett egy nap számos ül a földön. Fölíratai

alól balra: „Gez v. R. Alt.", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „8. Vendéglő Az Angol Királynéhez... Hotel Königin von England" s

legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Színes könyomat; méretei az alányomást véve 12.6 : 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien." 8 kép.

4030

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Jobbra van a kéttornyú görög templom két oldalt két emeletes házakkal. Mellette balra az régi posta-sa Wurm utcza közötti épületekben gyönyörködhetünk. Az épületek közelében nagy piacz van, hol kocsikat s a vásárokokat nagy számban látunk. Az előtérben a czölöpökön innen két paraszt, kikhez közel egy kutya ül, áll s egy dunavizes a két kerekü kocsi elé fogott lovát eteti. A kocsi mögött két úr beszélget s egy czeléd leány néz, kinek társnőjé a Duna felé megy, a hová egy kutya is fut. A partnál dereglyék s gőzhajók kötöttek ki s az ezek egyikére vezető hidon két férfi van. A háttérben a Lánczhid egyik oszlopának állványai merednek az égnek. Feliratai

alól balra: „Gez v. R. Alt", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „Nemegyesült görög Egyház... Griechisch Nicht Unirte Kirche"

s legalól középütt: „Wien, bei L.T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az álányomást véve 12.7 : 18.6.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L.T. Neumann in Wien". 9 kép.

4031.

31/93 N.º 334.

Buda-Pest:

Balra a Nádor- és a Mérleg utcza sarkán áll a háromemeletes Tigris-szálloda, melynek kapujában a portás három férfi társaságában van. A kávehár előtt a járdán kádakban fák vannak, melyek körött két férfi áll, míg a sarkon két úr s egy hölgy beszélget. Jobbra ~~a sarkon~~: „Michael Weber" üzlete van s balra a Bálvány utcza sarkán lévő ~~hár~~ ~~ban~~ czégtábláján: „RGER" betűk olvashatók. Az úton két férfi s egy hölgy, ki leánykáját vezeti, lát dolga után s a szürke czilinderes urat kutyája előzi meg. Az előtérben utas halad, kinek málháját szolga czipeli. Felirata

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: Lith v. Sandmann";

a kép alatt: „10. Vendéglő a Tigrishéz... Hôtel Tiger"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann, Ausschliessen des Eigenthum des Verlegers". ~~[illegible]~~

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.6 : 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum ~~des~~ v. L. T. Neumann in Wien". 10 kép.

4032

L. 2909.

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Balra a Szinháztérre nyilik kilátás, a szemközt lévő házak mellett a Wurm utczán át a Dorottya utczába lehet jutni s jobbra azon házak emelkednek, melyek ez utóbbi utczával párhuzamosan épültek. A Fürdő utczai rész nem látható. A téren balra hölgy közeledik kárikát vivő fiával s a talicskát toló férfihez közel beszélgető két úron túl hintó halad; középütt egy nő megy s jobbra három polgár beszélget, két lovas áll, kik közül az egyik ismerősével discurral s a kik felé hátán kosarat vivő napszámos közeledik az inassal s jobbra valamint a Wurmutcza sarkán asszonyokból, férfiakból s gyermekekből álló társaság van. A égbolt felhős, s a magasban 17 madár röpköd. Feliratai:

alól balra: „Gez v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „11. Jósef Tere... Josefs Platz"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7 : 18.6 c/m.

Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 11 kép.

4033

31/93 N°334

Buda-Pest:

Balra van a „Magyar Királyhoz" czimzett (három emeletes vendéglő", melynek a Vigadó utcza felé eső részén a kávéház ~~napellenzője~~ ponyvája le van eresztve s a vendégek részére szükséges helyet a kádakban lévő fák és virágok kerítikel, a melyekhez közel két férfi beszélget s egy hölgy dolga után lát. Az első emeleti ablakok egyikéből egy vendég néz az utczára s ezek fölött: „KIRÁLY" s alattok: „ZUM KÖNIG VON UNGARN" olvasható. A szállodának Dorottya utcza felőli részén, hol számosan járnak kelnek, a fogadóbeli omnibus áll vendégekkel. A Dorottya utcza másik sarkán álló emeletes házon innen egy társas kocsi s egy két fogatú hintó hajt. Az előtérben középütt egy hölgy közeledik s tőle nem messze két úr iparkodik a szálloda felé, melyen tul a Wurm-utcza s a Lánczhidtér felé nyerünk kilátást. Feliratai

alól balra: „Gez v. R. Alt", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „12. Vendéglő A Magyar Királyhoz... Hotel Zum König Von Ungarn"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat, méretei az alányomást véve 12.7 : 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 12 kép.

4034

31/93 № 334

Buda-Pest:

A téren szem közt van a kétemeletes városház, melyet homlokzatán kilencz szobor ékesit. Balra a két emeletes ház között a Kigyó utcza halad s egyenes irányban a Városház utczán át a Rózsatérfelé nyerünk kilátást. Jobbra a kegyes tanitó rendiek fögymnasiumát, a két tornyú belvárosi templomot s a szomszédos házakat látjuk. A téren heti vásár van, hol nagy az élénkség. A vásárosok között két lovas is van: az egyik pálinkás üveget tart kezében s a másik még egy lovat vezet. Ezek közelében árulják a soroksári kenyereket. Feliratai

alól balra: „Gez v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann."

a kép alatt: „13. Városház Pesten... Das Stadthaus In Pesth"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat, méretei az alányomást véve 12.7 : 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien." 13. kép.

4035

31/93 N° 334.

Buda-Pest:

Szemben áll a megyeház, mely kétemeletes épület elől oszlopos erkélylyel. Mellette balra a Rostély ~~utcza~~ s jobbra a Vármegye utcza halad. Az itt lévő emeletes épület mellett a Gránátos utczában, a melyen át a Ferencz rendik temploma felé nyerünk kilátást, a régi kétemeletes Grassalkovich-palota van, hol a posta volt elhelyezve. A megyeház előtt a négy fogatos szekérről egy hajdú ládát akar levinni. Ettől balra három lovat s egy csikót veszünk észre. A lovak egyikén egy paraszt ül, ki társához beszél. Nem messze tőlök egy hölgy halad, kit a kis kutya megugat. Jobbra, hol egy huszár vágtat s a járdán többen sétalnak, egy hivatalnok közeledik a földön ülő paraszt felé. Föliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „14. Vármegyeház Pesten... Comitat-Haus In Pesth"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7: 18.6 cm.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 14kép.

4036

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Szemben van a régi Nemzeti Színház, melynek erkélyén s az előtte lévő rácsozaton belül, valamint az udvaron fák díszlenek. A balra látható földszintes ház sarkán a szinlapok függesztvék ki s a kapuban két színész van, kiknek egyike a háttérben feltünő hölgyek felé siet. Jobbra egy emeletes ház áll. A rács előtt egy hölgy kis fiával, egy cseléd leány s egy úr lát dolga után s ez utóbbi mögött kutya futkos. A ttőlök jobbra várakozó egy fogatos kocsi bakján czilinderes kocsis ül. Feliratai alól balra: „Ger. v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann."

a kép alatt: „15. Nemzeti Színház... National Theater" s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Színes könyomat; méretei az alányomást véve 12.6 : 18.6 c/m.

„Testői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 15 kép.

4037

31/93 № 334.

Buda-Pest.

Jobbra van a két-emeletes N. Muzeum homlokzatán nyolcz oszlopon nyugvó s előngró porticussal. A kertet elől vasrács köriti s az épületen innen a régi „két-pisztoly" fogadó, míg rajta túl a Sándor utcza egyik épülete látható. Balra a két egyemeletes ház között a kecskeméti utcza nyilik s az előtérben a Szena térenasátrak és kofák körül vásárló közönség nyüzsög s az úton kocsik, lovasok sitt-ott huszárok haladnak. Feliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „16. Nemzeti Múzeum ... National Museum"

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessen des Eigenthum des Verlegers".

Színes könyomat, méretei az alányomást véve 12.6 : 18.5 c/m.

Festői megtekintések, Budára és Pestre. Verlags Eigenthum ~~de~~ v. L. T. Neumann in Wien". 16 kép.

4038

31/93 № 334.

Buda-Pest:

E lap a Városliget azon részét tünteti fel, hol a tó van, melynek partján számosan sétalnak. A háttért balról a budai hegyek s jobbról a Nádorsziget épülete; képezik. Az előtérben az emletes ház körül az üdülők sokasága tűnik szemünkbe, kiknek egy része a padokat foglalta el; mig a jobbra lévő vendéglő asztalainál urak s hölgyek oltják szomjukat s csillapítják étvagyukat. Az első asztalnál három férfi telepedett le, kik körül az egyik iszik, mi alatt a pincér az utasitásokat várja. Ezen asztal közelében egy kis gyereket s négy szárnyast láthatunk, s kissé hátrább az uton czigányok zenélnek. Fölirata

alól balra: „Gez. v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann."

a kép alatt: „17. Városliget... Stadt-Wäldchen" s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az álanyomást véve 12.7 : 18.6 c/m.

„Festő megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien." 17 kép.

4039

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Szemben van a királyi kastély, melynek jobb szárnyánál a kapú előtt, hol egy kétfogatos hintó áll, két katona képez díszőrséget. A téren udvari fogat van, mely felé a Palota tér felől két hölgy s egy huszár köreledik s a fogaton túl s innen egy-egy ferfi lát a (dolga után..). Az előtérben balra a kétemeletes épület sarkán egy tót napszámos bámészkodik s jobbra a főőrség fegyverbe lépve tiszteleg a fehérvári kapú felől jövő lovas tiszteknek, kik körül járó-kelők is vannak s a kiket egy hintó követ. Feliratai dlól balra: „Gez. v. R. Alt.", középütt: „Gedr. b. J. Rauh" s jobbra: Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „Királyi Kastély Budán... Das Königliche Schloss In Ofen"

s legalól Középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines kónyomot, meretei az alányomást véve 12.6 : 18.6 c/m.

„Testői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 18 kép.

4040

31/93 N° 334.

Budapest:

A tér közepén van Kenzki emléke vasból, melynek fejazatja három lépcső fokkal bir. Körülötte számos hölgyet s férfit látunk részint egyenkint, részint pedig csoportokban, a mint az emléket s a különféle épületeket nézik. Balra a miniszterelnöki palota, szemben a fegyvértár s jobbra a királyi istálló s a gróf Teleki-féle ház emelete, hát áll. Feliratai

alól balra: „Ger. v. R. Alt", középen: „Gedr. b. T. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann",

a kép alatt: „19. György-Tér És A Kenczi Emlék A RÁRBAN..."
„Georgs-Platz M. Kenzki Monument In Der Festung."

s legalól középen: „Wien, bei L. T. Neumann, Ausdliesende, Eigenthum der Verlegers."

Szines könyomas; méretei az alányomást véve 13·4: 19 c/m.
„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlag Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien." 19. lév.

4041

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Az előtérben jobbra van a budai városháza, mely egyemeletes s a melynek sarkain zárt erkélyek alkalmazvák; balra pedig a Szt Háromság utczának többi épületeit látjuk. A házak előtt járó-kelők haladnak s az út közepén kocsi hajt s a néző felé közeledő urtól s hölgytől jobbra kutya guggol. Az előtérben ~~jobbra~~ az Uri utczából, melynek tulsó sarkán a kerek asztal körül két asszony s egy gyermek van, két fogatos szekér közeledik s az innenső sarkon egy férfi áll két kaliczkáját őrizve. Szemközt a Szent Háromság téren szt István egyházát szemléljük, mely előtt nagyszámú közönség nyüzsög. Feliratai

alól balra: „Gez v. R. Alt"; középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „20. Városház és Sz. István Egyház Budán... Rathhaus U. St. Stefanskirche In Ofen".

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers".

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7: 18.6 c/m.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien." 20 kép.

4042

1464. 31/93 № 334.

Buda-Pest:

A Duna tulsó partján, a hajógyárnak műhelyébe nyerünk betekintést, s a fölött és alatt különféle épületek vannak. A partnál fönt egy csavargőzös s egy uszályhalyó s alól egy kétkéményű gőzhajó vár javításra. Ez utóbbinál két matroz csónakkal halad. Az innenső parton egy öttagú társaságot veszünk észre. A férfi s a fiú horgászó készüléket tart, a két nő egyike a földön ül s az ötödik egyén hátán batyut visz. Az előtérben balra a vas macska melletti kövön egy paraszt pihenni ki az út fáradalmait. Fönt a magas ban pedig mintegy 23 madár röpköd. Felirataí:

alól balra: „Ger. v. R. Alt", jobbra: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann".

a kép alatt: „A Hajógyár Ó-Budán... Schiffs-Werfte In Alt-Ofen".

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.8 : 18.6 c/m.

„Testői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 21 kép.

4043

31/93 № 334.

Buda-Pest:

A Duna jobb partján a Császárfürdő emeletes épülete áll, melynek erkélyén három tagú társaság gyönyörködik a kilátásban, s a mely előtt különféle csoportokban, hölgyek s férfiak, meg gyermekek képeznek társaságot. A Lukács fürdőn túl, mely előtt két ló van, a házak közül az irgalmasok kórháza válik ki s a Dunán a háttérben feltűnő Gellért hegy felé gőzhajó halad. Pest felé, hol a Lánczhíd épül bárkákat vekünk észre. A fürdő előtti parton a hölgyekkel beszélgető szerbtől, ki mellett egy kis fiú s egy úr megyel, balra csolnak kötött ki, melyben többen vannak. Az előtérben jobbra a földszintes épületen innen czilenderes úr sétál, kit kutyája követ. Feliratai

alól balra: „Gez. v. R. Alt"; középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith v. Sandmann."

a kép alatt: „22. Császárfürdő Budán (A Duna Felé)... Kaiserbad In Ofen (Gegen D. Donau)."

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers."

Színes könyomat; méretei az alányomást véve 12.7 : 18.5 cm.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 22 kép.

4044.

31/93 № 334.

Buda – Pest:

A Duna jobb partján emelkedik a Gellérthegy tetején a csillagdával s tövében emeletes s földszintes házakkal. A folyam közepén a Herkules-vontatógőzös, melytől nem messze egy csónakban négyen kelnek át, málhákkal megrakott uszályhajót visz fölfelé. A pesti parton az uszodát látjuk s az előtérben balra a két csőlőp között egy férfi ül a földön s így nézi a hajót. Mögötte talpfák hevernek. Fölíratai alól balra: „Gez. v. R. Alt"; középütt: „Gedr. bei J. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann";

a kép alatt: „24. Herkules Vontatógőzös és A Kelenhegy... Remorqueur Herkules U. Der Bloksberg";

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers".

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.7 : 18.6. c/m.

„Testői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien" 24 kép.

4046

31/93 № 334.

Buda-Pest:

Ezen a lapon a Császárfürdő félkörű udvara az egymásra rakott oszlopos folyósókkal szemlélhető. Az étkezőn innen diszlő fa alatt egy katona s egy török ül egymásnak háttal. A török, ki mellett egy szerb áll, hosszú szárú pipáját szívja. Az előtérben balra két hölgy járkál s kissé hátrább egy szilinderes úr sétál, míg a székeken két polgár szembe ülve helyezkedett el. Jobbra pedig különféle csoportok vannak, de legelől két hölgyet látunk, kiknek egyikét egy úr kalaplevéve üdvözli. Mögöttük fiatal ember áll zsebre dugott kézzel s a földszinti folyósónak két pillérje között egy asszony ülve nézi a történendőket. Feliratai

alól balra: „Gez v. R. Alt", középütt: „Gedr. bei T. Rauh" s jobbra: „Lith. v. Sandmann";

a kép alatt: „23. Császárfürdő Budán (Belső Nézet)... Kaiserbad In Ofen (Innere Ansicht)";

s legalól középütt: „Wien, bei L. T. Neumann. Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers".

Szines könyomat; méretei az alányomást véve 12.6 : 18.5 cm.

„Festői megtekintések Budára és Pestre. Verlags Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien". 23 kép.

4045

31/93 № 334.

Alt Mátyás

Stus

l.

Szendrei-Szentiványi

26. l.

felügyelő) elsőfoku megállapitása

dokolása: (V. u. 128. §-a.)

Igazolom, hogy ebben a bevallásban foglalt adatokat

adatok a valóságnak megfelelnek.

Kelt_____ 192 __évi_____hó

II. A községi (városi) közegeknek javaslata: (V

Alt Rudolf

rajza után készült színes litográfiája (F. J. Sandmann) a Lloyd palotáról. Reprodukció.

Mácskai Vera: Források Buda, Pest Óbuda történetéhez, I., Budapest, 1971.

331 l

971

Alt Rudolf

viz festménye a budai városházáról, hátérben a Nagyboldogasszony templommal. Reprodukció.

Bécskai Vera: I. Források Buda, Pest és Óbuda történetéhez, Budapest, 1971.

331 l

48-50 l

Alt Rudolf

a Vöröstemető 1845-ben, a mai Él-
munkás tér helyén.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,-
Budapest, 1970.

339/

Alt Rudolf

Kőrajza: a Váci utca a Kristóf térnél 1845-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3491

Alt Rudolf

vízfestményeiről Sandmann kőnyomata:
a Várhegy az 1840-es években a Dakpiac
felől. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

359/

Alt Rudolf

ecsetrajzokról Sandmann F. J. ko-
rajza: a pesti Vár megyeházán 1847-48
ban. Reprodukció.

Tóth Ernőné: Budapest Enciklopé-
dia, Budapest, 1970.

3671

Alt Rudolf

Kőrajza: a pesti Városház tér 1845-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3681

Alt Rudolf

rajzáról Sandmann F. J. könyomata: városligeti vendéglő 1850 körül. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

370 f

Alt Rudolf

Kőrajza: Pest és Buda északi madártávlatból az 1860-as években. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970

3821

Alt Rudolf

vízfestménye: a Magyar Király szálló 1847-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3858

Alt Rudolf

Kőrajza : a pesti régi Vigadó 1845
kőnyt. Reprodukció.

Tóth Endréné : Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

3910

Alt Rudolf

a Szinház (Vörösmarty) tér 1845-ben. Reprodukció!

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

4071

Alt Rudolf

kóvaţiat emliti Bauer Jenő cikke
„A Rudas fürdő félhold nélkül"

Budapest, 1909. 5. sz.

38. l.

Alt Rudolf

rajzdról Sandmann könyomata: a Szent György tér a Hentzi emlékkel 1852-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2901

Alt Rudolf

Körajza: a Rudas fürdő török terme 1845-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2651

Alt Rudolf

Kőrajza: a Ludovíceum 1845-ben.
Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2291

Ott Rudolf

Kossuth: a Nemzeti Színház 1845-ben.
Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

Alt Rudolf

vízfestménye 1847: a Nemzeti Mú-
zeum. Rekonstrukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

2031

Alt Rudolf

Kőrajza: kikötő az Alsó Dunasoron 1845-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Encihlopédia, Budapest, 1970.

971

Alt Rudolf

Kőrajza: a pesti görögtemplom belseje 1845-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

891

Alt Rudolf

vízfestménye : az Óbudai hajógyár
1848-ban. Reprodukció.

Tóth Endréné : Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

921

Alt Rudolf

vizfestményéről F. J. Sandmann könyomata: a Császár fürdő udvara 1852-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

521

Alt Rudolf

vízfestménye: Az „Angol királyno"
szálló. 1847-ben. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopé-
dia, Budapest, 1970.

491

Alt Rudolf

rajzáról képüll Sandmann F. J. kö-
nyomata: A Szentháromság utca a
budai egykori városházával 1850 körül
Reprodukció:

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

381

Alt Rudolf

Kőrajza: a Budai Szinkör belseje 1845-ben.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

371

Alt Rudolf

Buda-Pestről képült litografált madártávlati vedutája 1865-körül keletkezett.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3801

Alt Rudolf

huszonnégy lapos albuma „Festő: megtekintések Budára és Pestre" címen az 1850-es években jelent meg.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

380 l

Alt Rudolf

rajzát a Krisztinaváról (1845) közli:

Gál Éva: Kétszáz éves a Krisztinaváros II.

Budapest, 1971. 3. sz. 18-20

Alt Rudolf

32 kőnyomatos albuma „Buda-Pest"
címmel az 1840-es években jelent
meg.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopé-
dia, Budapest, 1970.

37 gp

ALT, RUDOLF VON

Aukción:

Rudolf von Alt: Das Parlamentgebäude Budapest. - Aquarell auf Papier, Sign. und dat.: /1/883.

WIEN, Dorotheum,
638. Kunstauktion, Nov, 1982.
Kat. Nr. 502. S.71. Abb.Taf, 72.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

KÖNYV VILÁG

1971 AUG

Alt Rudolf

1021

Fővárosunk történetéből

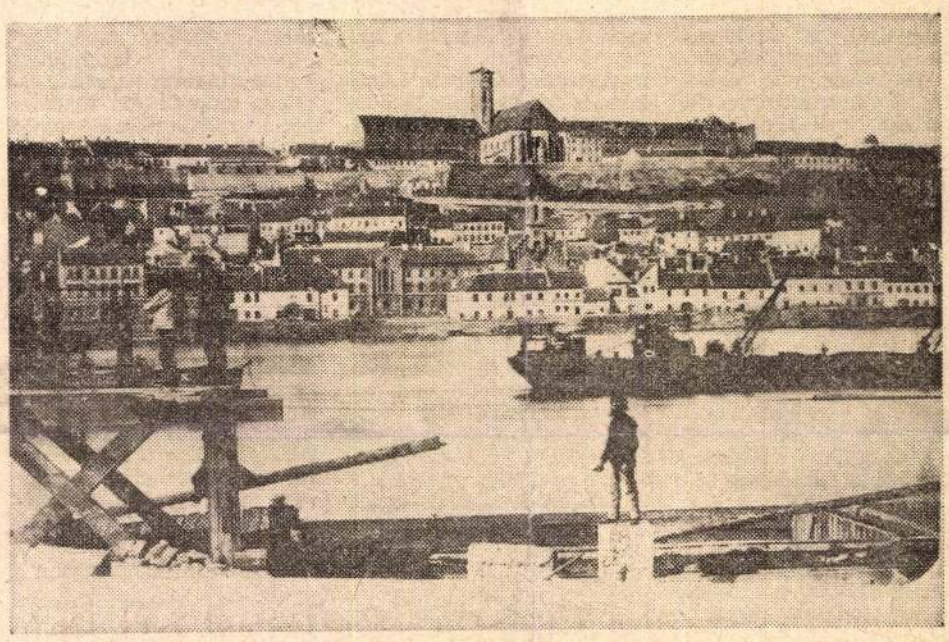

Buda látképe a pesti Duna-partról — fénykép az 1860-as évekből

A főváros egyesítésének centenáriuma egy régi hiány pótlására nyújtott alkalmat. Budapest Főváros Levéltára, hajdani kiváló főlevéltárosa, Gárdonyi Albert örökségét folytatva, több mint három évtizedes szünet után újította fel kiadói tevékenységét. A jubileum alkalmából négykötetes forráskiadványt jelentet meg, amelyben a város fejlődésének legfontosabb mozzanatait dokumentálja, Buda visszafoglalásától napjainkig.

A sorozat első része időben és jelentőségben egyaránt fontos szakaszt tekint át. Bevezetőül szemléletes képet kapunk a török kiverése utáni pusztulásról, az élet lassú megújulásáról, majd a XIX. század első felének nagyarányú építési és szépítési munkálatairól. A városkép átalakulásának külső kereteit a gazdasági élet jelenségei töltik meg élettel, a stagnálás és lassú fejlődés mögött meghúzódó társadalmi, politikai harcok fontos dokumentumai. Bemutatja a többnemzetiségű és társadalmilag, jogilag egyaránt differenciált város sokszor kicsinyes belső küzdelmeit, a szűkkörű városvezetés kialakulását a XVIII. században, majd e zárt gazdasági-politikai szerkezet megrendülését a negyvenes évekre.

A kötet második része a forradalom és szabadságharc korszakáról nyújt ízelítőt, egyszerre mutatva be a forradalom fővárosát, a márciusi és szeptemberi események történelmi fontosságát és a magyar polgárság megalkuvó félszegségét, amellyel behódol a győztes császáriaknak.

A harmadik rész a modern, nagyvárosi szerkezet kialakulását dokumentálja a forradalom utáni megtorlásoktól, a városi tanács meghunyászkodó magatartásától kezdve az évtized végének politikai élénkülésén keresztül a kialakuló munkásmozgalom első komoly jelentkezéséig, a céhlegények szervezkedésétől az 1872-es hűtlenségi perig, s a politikai mozgalmakat meghatározó nagyipar csírájáig. A kötetet a három város egyesítésének néhány dokumentuma zárja le.

A terjedelem szükségszerűen korlátozza a válogatást, Bácskai Vera munkáját éppen ezért az dicséri leginkább, hogy a nehézségek ellenére sikerült átfogó képet nyújtania a város fejlődéséről. A kötet egyrészt vázlata a további tudományos forrásfeltáró munkának — miközben könnyen hozzáférhetővé tette az alapvető anyag zömét a kutatómunka számára —, ugyanakkor érdekesen és tanulságosan bevezeti a várostörténet izgalmas kérdései közé az érdeklődőket, megismertet fővárosunk múltjával. A kötetet nagyrészt publikálatlan képmellékletek egészítik ki, amelyek tovább emelik a szép kiállítású munka tartalmi és könyvészeti becsét.

Várady Géza

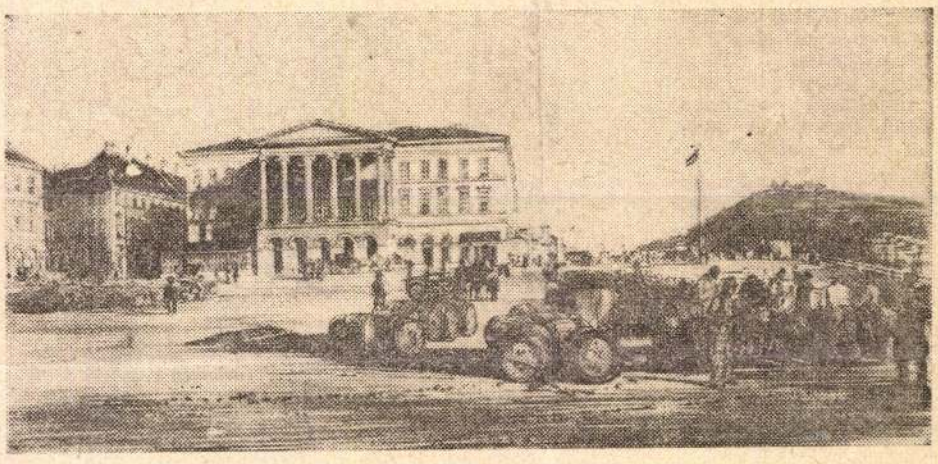

Az egykori Lloyd-palota Alt Rudolf rajza nyomán

(Források Budapest múltjából I. 1686—1873. Budapest főváros levéltárának kiadványa. 331 oldal, kötve 45 Ft.)

tizedei

kapitalizmus történelmi
gnapjairól, a névtelen-
gbe vesző hősök, áldoza-
k, örökséghagyók érde-
éről. S velük szemben ott
l a tarackosi munkáste-
p urainak, tohonya érte-
iségének elbutult, üres,
atalomgőzös „életformá-
" — az igazgatótól a
endőrökig, a különb-kü-
nb, de egymásnál igazán
m különb nagyságos asz-
onyokig. A *Tarackos:* hi-
les „közép-európai" arc-
pgyűjtemény, amely
ngsúlyozza, élővé teszi a
gjobbakat, az éppen csak
ozduló emberségből inga-
zókat s a menthetetlene-
t egyaránt. Kahána
ózes könyve irodalomtör-
neti szempontból is be-
es, mert nemzetközi
amlat része: azé, amelyet
húszas évek amerikai
unkásirodalma, a szovjet
ocserk" irodalom legjava,
urópában Barbusse és
ások neve fémjelez. Nán-
nk például érdekes mó-
on előfutára Nagy Lajos
*iskunhalom*jának is: a
yafka vidéki úrhatnámság
leni indulat újfajta írói
ódszertanának. Ugyanak-
or ilyen eleven, verbő, a
ortélyos „félelmet" ma-
ukban legyűrő, elpusztít-
atatlan munkáshősöket, s
yen hív pontossággal, el-
gulatlan szeretettel ábrá-
olva kevés magyar író
ondhat magáénak! A *Ta-
ckos* most kezdi igazi éle-
t, tanúságaként a délke-
t-erdélyi magyar és ro-
án munkásság együttes
arcának, harcokban szü-
tő testvériségének.

A *Szélhordta magyarok*
„sorsüldözött" könyv:
éhány remek, de legalább-
fontos írást csak most:
arom, de legalább egy év-
zedes késéssel tesz köz-
ncsé Magyarországon.
lbeszélések, emlékezések
– valójában emlékező el-
beszélések gazdag tárhá-
a ez a kötet, amely már
ldrajzi távlatai jóvoltá-
ól is figyelmet érdemel:
z erdélyi nyárspolgár és
kisember", éppoly felejt-
etetlen portrékat kap,
int a második világhábo-
u után feltápászkodó szov-
t ember, a személyi kul-
sz gépezetébe került ér-
lmiségi, a családjával is
izdeni kénytelen falusi
ommunista. Az első két
jezetből három olyan
ást emelnénk ki, amely
zépprózánk legértékesebb
tegéhez számítható: A
zegény özvegy gyermeke,
Szomorú történet, a Hét
övér esztendő — kritiku-

A szatíra

George Grosznak, a nag[illegible] szatírikus mesternek művészete széles publicitást kapott a Corvina népszerű monográfiái sorában. Láncz Sándor tanulmánya jó arányokkal, rövid, lényegbe hatoló, kort is meghatározó jellemzéssel olyan művész portréját adja az olvasók kezébe, aki elkötelezett világnézettel és festői magatartással a XX. századi formarobbantás és klasszikus hagyományteremtés lexikális teljességét produkálta. Ez a sokarcú, de egyértelmű mester a futurizmus és a dada útjáról indulva az expresszív realizmus eszközével, majd a zsongító szépségideál kitérője után a szürrealizmus megrendítő közlési módjával szólt életről, halálról, háborúról, és társadalmi ellentmondásról. Az ember esendősége nála az osztályok karikírozó felmutatásában, a polgárság könyörtelen kritikájában különös, groteszk jelentést kap. Műfaji sokoldalúsága sohasem jelent keveredést, festészetben és újsághírt reagáló hirtelen rajzokban egyformán elérkezik az általánosításig. Röplap és montázs hasonló kompozíciós módszerrel készül a húszas évek Németországának leleplezésére, s a vargabetű, melyre hazájából távozva kényszerült. Kora nagy mozgalmaiból csak az életműhöz kapcsolódó jelenségeket emeli ki az író, de e történelmi tabló szövetének finom szálai eleven háttérként kísérik a festő minden mozdulatát. Szimbólumainak társadalmi fogantatása, rajzi tömörsége, valósághű ábrázoló módszerének egzakt megközelítését kívánja. S a képépítés bizarrságát, az egymásbametszett részlet-

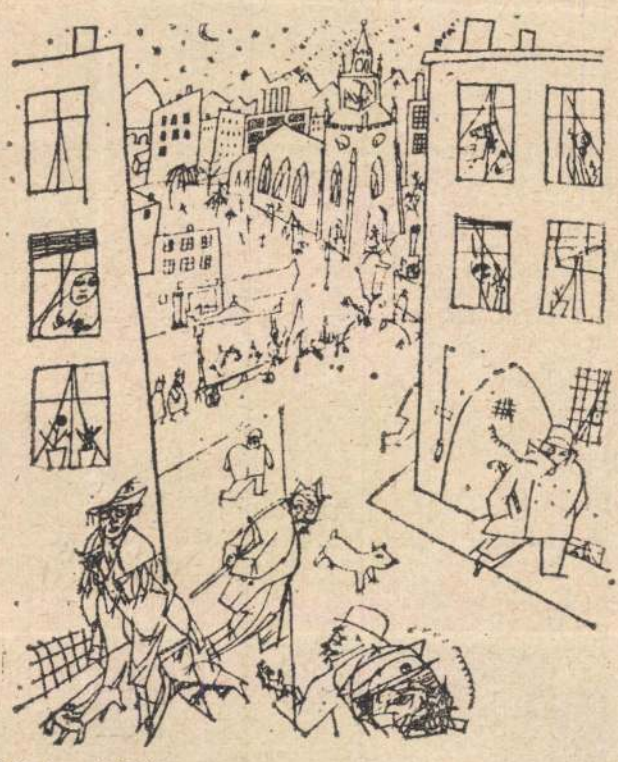

Külváros (1916)

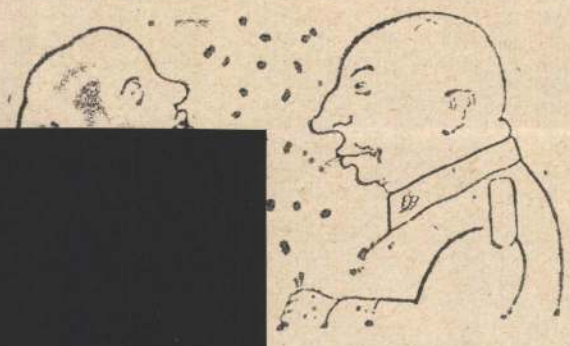

formák nyugtalanságát aligha lehetne desztillált formaelemzéssel a nézőhöz közel hozni. Grosz az ember védelmében elméleteket öltöztet hús-vér alakokba, akik a papíron, vásznon életre kelve ismét képletté, elméletté változnak át. Az elkötelezettség motívumai szövegben és képben jól és áttekinthetően bontakoznak ki, életútjának parabolája világossá válik. Talán csak a rajzi, festői módszerek határozottabb értékelését hiányolhatjuk, vonalvezetésének, zaklatott komponálómódszerének burjánzásában is egyszerű — mert mondanivalójában egyértelmű — formai analízisét.

D. Fehér Zsuzsa

(Láncz Sándor: George Grosz. Corvina. A Művészet Kiskönyvtára. 88 oldal, kötve 16 Ft.)

Alt Rudolf

Fraknó. T. 5527.

Id.

A vár kapuja felé vezető utat a Mária szobron innen, valamint jobbról járó-kelők élénkitik, a háttérben pedig a vár környéke szemlélhető. Felirata:

FURCHTENSTEIN

alól balra: Gez. v.R. Alt.
középütt: Ged. bei J. Höfelich
jobbra: Lith. v. Sandmann
legalól középütt: Wien bei L.T. Neumann Kohlmarkt No 257.
ezután: Eigenthum des Verlegers.

Kny., chp. mér. a vk. 15.8 : 22.6 cm.

Szn. 527-98
112-98-1334.

Alt Rudolf

Pozsonyi kőrajzok

Pozsony. T. 6196.

fd.

A háttérben van a vár és város, a Dunán hajóhid vezet át, mely fölött és alatt gőzhajó és bárka közlekedik, az előtérbeli sziget utját pedig járó-kelők élénkitik. Felirata:

PRESSBURG

alól balra: N. d. Natur gez. v. R. Alt., lith. v. Sandmann
jobbra: Gedr. bei Joh. Rauh.
legalól középütt: Verlag und Eigenthum von L. T. Neumann in Wien.

Kny., alányomással, a melynek mér. 28 : 40.9 cm.

140-95.

Pozsony. T. 6187.

A főteret a kut körül és a szobor tájékán járó-kelők élénkitik, középütt pedig egy kocsira helyezett hordó tünik szemünkbe. Felirata:

DER HAUPTPLATZ VON PRESSBURG

alól balra: Nach d. Nat. gez. v. R. Alt.
középütt: Ged b. J. Höfelich.
jobbra: Sandmann lith.
legalól középütt: Verlag u. Eigenthum von L.T. Neumann in Wien.

Szines kny., mér. a vk. 17.4 : 22.7 cm.

140-95.

Pozsony. T. 2914.

A szinház teret kétfogatos hintó, több katona és járókelő élénkiti, mig a szinház előcsarnokában többen beszélgetnek. Felirata:

DER THEATERPLATZ MIT DER PROMENADE
IN PRESSBURG.

alól balra: Nach der Nat. gez. von R. Alt.
középütt: Ged. b. J. Höfelich.
jobbra: Sandmann lith.
legalól középütt: Verlag und Eigenthum von L.T. Neumann in Wien.

Kny., mér. a vk. 16.4: 22.9 cm.

27-92-88.

Pozsony. T. 6188.

Szemben látjuk a szinházat oszlopos előtornáczával, mely alatt többen állnak, a teret pedig, a hol balra a sétányon inneni bódénál egy kétfogatos hintó hajt, járó-kelők élénkitik. Felirata:

DER THEATERPLATZ MIT DER PROMONADE
IN PRESSBURG

alól balra: Nach der Nat. gez. von R. Alt.
középütt: Ged. b. J. Höfelich.
jobbra: Sandmann lith.
legalól középütt: Verlag und Eigenthum von L.T. Neumann in Wien.

Kny., chp. mér. a vk. 16.4 : 22.8 cm.

140-95.

Pozsony. T. 6186.

A főteret a kut körül és ~~mellette valamint~~ a szobor tájékán ~~két~~ járó-kelők élénkitik, középütt pedig egy kocsira helyezett hordó tünik szemünkbe. Felirata:

DER HAUPTPLATZ IN PRESSBURG

alól balra: Nach d. Nat. gez. v.R. ~~Alex~~ Alt.
középütt: Ged. b.J. ~~Wil~~ Höfelich.
jobbra: Sandmann lith.
legalól középütt: Verlag u. Eigenthum von L.T. Meumann in Wien.

Kny., (kp.,) mér. a vk. 17.3 : 22.7 cm.

140-95.

Alt Rudolf

A Bp.V.Münnich Ferenc u.5.sz. ház /volt Tigris-szálló Hild József tervei szerint épült 1839/40-ben, korábbi épület felhasználásával, melyet szintén Hild tervezet 1818-ban. Az 1839/40-es építkezést Dankó József budai építőmester vezette. 1847-ben az épületen megerősítés ket végeztek Giuseppe Cassano tervei szerint. Az épület szerepel Alt Rudolf 1850-53 között kiadott pesti kőnyomat-sorozatában.

Rábó István: Rövid hírek budapesti épületekről. Műemlékvédelem, 1970.2.sz. 122-123.l.

122. l.

Alt Rudolf

Budapest. T. 4023.

fd

Az előtérben jobbra látjuk a Béla utcza sarkán lévő István főherczeg szállót, a mely előtt az utat kocsik és járókelők élénkitik. Balra a háttérben Ó-Buda tünik szemünkbe. Felirata az 1. jelzésü lapnak

(1)

balra: VENDÉGLÖ ISTVÁN FÖHERCZEGHEZ.
jobbra: HOTEL ERZHERZOG STEFAN.

Festői megtérni tések

alól balra: Gez v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.4 cm.

II kiadás

31-93-334.

Budapest. T. 4024.

Az előtérben balra látjuk a Zrinyi-utcza sarkán lévő Európa szállodát, a háttérben szemközt a Lloyd épület van, a Dunaparton pedig jobbra a Lánczhid fő köti le figyelmünket. A teret járókelők és kocsik élénkitik. Felirata a 2-vel jelzett lapnak:

balra: VENDÉGLÖ EURÓPÁHAZ.
jobbra: HOTEL EUROPA.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.5: 18.4 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4027.

A háttérben szemközt látjuk a kereskedelmi kar épületét és a Dorottya és a Fürdőutcza sarkán lévő házakat, mig jobbra a Gellérthegy tünik szemünkbe. A teret ahol nagy számu hordó és egyéb rakomány van, járókelők és kocsik élénkitik. Felirata az 5-tel jelzett lapnak

(5)

balra: A KERESKEDELMI KAR ÉPÜLETE, PESTEN.
jobbra: CASSINO IN PESTH.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
és legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.7: 18.5 cm.

31-93-334.

Pest. T. 4029.

A nyugatról felvett látképen az alsó Dunasor-nak a görög templomtól a Wurm-utcáig terjedő része szemlélhető, hol a városi vigadó válik ki leginkább. A hajóhid alatt a Dunán gőzhajó köti le figyelmünket. Az előtérben pedig balról ketten közelednek, mig jobbról négy lóval hajót vontatnak. Felirata balra:

ALSÓ DUNA SOR.

jobbra: UNTERE DONAUZEILE.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., alámyomással, melynek mér. 12.7: 18.5 cm.

31-93-344.

Budapest. T. 4030.

(8)

Szemközt a Nagy- és Kishid utcza sarkán lévő Angol királynő szállót látjuk, melynek első emeleti erkélyén négyen vannak és a mely előtt az utat járókelők és egy lovas élénkitik. Felirata a 8-al jelzett lapnak

balra: VENDÉGLÖ AZ ANGOL KIRÁLYNÉHEZ.
jobbra: HOTEL KÖNIGIN VON ENGLAND.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
és legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.5: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4031.

(9)

Az előtérben jobbra a nem egyesült görög egyházat és azon túl a Régi pósta-utczától kezdve egész a Lánczhid térig lévő épületeket látjuk, a melyek előtt a vásárosok körül a vevőközönség forgolódik. Balra a parton gőzhajók és dereglyék kötöttek ki. Felirata

balra: NEM EGYESÜLT GÖRÖG EGYHÁZ
jobbra: GRIECHISCH NICHT UNIRTE KIRCHE.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 2909.

(10)

Szemben a Mérleg-[illegible] és Nádor utcza sarkán látjuk a három emeletes Tigris szállodát, melynek kávéháza előtt növények rakvák ki. A másik sarkon Michael Weber üzlete van. Az utczákat járókelők élénkitik. Felirata

balra: VENDÉGLÖ A TIGRISHEZ.
jobbra: HÔTEL TIGER.

alól balra: Gez. v.R. Alt.
középütt: Gedr. b.J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak: 12.6: 18.5 cm.

27-92-87.

Budapest. T. 4032.

Szemben a Mérleg és Nádor utcza sarkán látjuk a háromemeletes Tigris szállodát, melynek kávéháza elé növényeket raktak ki. A másik sarkon Michael Weber üzlete van. Az utczákat járókelők élénkitik. Felirata a 10-el jelölt lapnak

(10)

balra: VENDÉGLÖ A TIGRISHEZ.
jobbra: HÔTEL TIGER.

alól balra: Gez. v. R. ~~Alt.~~
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
és legalól középütt: Wien, bei L. T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4033.

(11)

A járókelőktől és lovas alakoktól élénkitett téren a háttérben balra a Nádor-utczába nyerünk bepillantást, jobbra pedig a Fürdő-utcza halad. Fönt a magasban madarak röpködnek. Felirata a 11-el jelölt lapnak:

balra: JÓSEF TERE.
jobbra: JOSEFSPLATZ.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lit . v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4034.

Az előtérben balra látjuk a Szinház-[illegible] és a Dorottya-utcza sarkán lévő vendéglőt a Magyar Királyhoz, melynek kávéháza előtt növények vannak, sarkán pedig omnibusz áll. Az utczát és a Szinház teret kocsik és járókelők élénkitik.
Felirata a 12-vel jelzett lapnak

(12)

balra: VENDÉGLÖ A MAGYAR KIRÁLYHOZ.
jobbra: HOTEL ZUM KÖNIG VON UNGARN.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.7: 18.6 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4035.

(13)

Szemközt látjuk a két emeletes városházát, melyet szobrok ékesitenek és a melynek tornya erkélyes. Balra a Kigyó- és Városház utcza házai, jobbra pedig a belvárosi templom és a kegyesrendiek épülete kötik le figyelümünket. A téren a kofák közt a vevők nyüzsögnek és az úton két lovas halad. Felirata a 13-al jelölt lapnak

balra: VÁROSHÁZ PESTEN.
jobbra: DAS STADTHAUS IN PESTH.

alól balra: Gez v.R. Alt.
középütt: Gedr bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.4 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4036.

Szemben látjuk az oszlopokkal ékesitett megyeházat, melytől jobbra a Megyeház és Gránátos utcza sarkán lévő egyemeletes épületen túl a régi Grassalkovich palota volt. Az utat járókelők, kocsi és több ló élénkitik. Felirata a 14-el jelölt lapnak

(14)

balra: VÁRMEGYEHÁZ PESTEN.
jobbra: COMITAT-HAUS IN PESTH.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.7: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4037.

Szemben látjuk a Nemzeti Szinházat oldalain a régi épületekkel. Udvarát és az utczát több járókelő élénkiti, mig az úton egyfogatú hintó áll. Felirata a 15-el jelölt lapnak:

(15)

balra: NEMZETI SZINHÁZ.
jobbra: NATIONAL THEATER.

alól balra: Gez v.R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4038.

(16)

Szemben látjuk a Nemzeti Muzeum épületét, a melyen innen a Két pisztoly van, balra pedig a Kecskeméti-utcza sarkán lévő épületek látszanak. A Széna teret és az utczákat járókelők és kocsik élénkitik. Felirata a 16-al jelölt lapnak

balra: NEMZETI MUZEUM.
jobbra: NATIONAL MUSEM.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.5: 18.4 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4039.

(17) Az előtérben balra a ház körül járókelők nyüzsögnek és jobbra a sátor alatt és előtt számosan üdülnek; a középtérben a tó látszik; a háttérben pedig a Budai hegyek tünnek föl. Felirata a 17-el jelölt lapnak

balra: VÁROSLIGET.
jobbra: STADT-WÄLDCHEN.

alól balra: Gez. v.R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.4 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4040.

(18)

Balra látjuk a királyi kastélyt és az előtte lévő teret, ahol kocsik és járókelők közlekednek; jobbra a fővárta van, mely előtt lovas katonák haladnak el. Felirata

balra: KIRÁLYI KASTÉLY BUDÁN.
jobbra: DAS KÖNIGLICHE SCHLOSS IN OFEN.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6: 18.6 cm.

31-93-334.

Alt Rudolf

fd

Budapest. T. 4041.

19

A várbeli szent-György tér közepén látjuk a vasból készült gotikus emléket, a mely körül számosan járkálnak. Felirata a 19-el jelzett lapnak

balra: GYÖRGY TÉR ÉS A HENCZI EMLÉK A VÁRBAN.
jobbra: GEORGS-PLATZ U. HENTZI MONUMENT IN DER FESTUNG.

Festői megtekintések. II. kiadás

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. b. J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN, bei L. T. Neumann.
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 13.3: 19 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4042.

(20)

Az előtérben jobbra a városház épülete, szemközt pedig a háttérben a Szent István egyháza szemlélhető. Előttük az utczát kocsik és járó-kelők élénkitik. Felirata a 20-al jelzett lapnak

balra: VÁROSHÁZ ÉS SZ. ISTVÁN EGYHÁZA BUDÁN
jobbra: RATHHAUS U. ST. STEFANSKIRCHE IN OFEN.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.7 : 18.5 cm.

31-93-334.

Buda. T. 1464.

Az előtérben jobbra a városház épülete, szemközt pedig a háttérben a szent István egyháza szemlélhető. Előttük az utczát kocsik, járókelők és koŕák élénkitik meg. Felirata

balra: VÁROSHÁZ ÉS SZ. ISTVÁN EGYHÁZA BUDÁN.
jobbra: RATHHAUS U. ST. STEFANSKIRCHE IN OFEN.
középütt: 20.

(20)

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: WIEN, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.7: 18.6 cm.

112-90-18.

Buda. T. 4043.

Szemben a Duna tulsó partján látjuk a hajógyárat, hol gőzhajók kötöttek ki, a melyeknek egyikéhez ketten közelednek csolnakkal. Az előtért férfiak, asszonyok és gyermekek élénkitik [illegible] balra a horgonynál koldus ül. Felirata

balra: A HAJÓGYAR Ó-BUDÁN.
jobbra: SCHIFS-WERFTE IN ALT-OFEN.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
. középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., alányomással, melynek mér. 12.7: 18.5 cm.

31-93-334.

Budapest. T. 4045.

(23) A Császárfürdő belső udvarát a sétáló fürdővendégek élénkitik, kik között két török is van. Felirata a 23-mal jelzett lapnak

balra: CSÁSZÁRFÜRDŐ BUDÁN (BELSŐ NÉZET)
jobbra: KAISERBAD IN OFEN (INNERE ANSICHT)

alól balra: Gez. v.R Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny., mér. az alányomásnak 12.6 : 18.5 cm.

31-93-334.

Buda. T. 4046.

Az előtérben a Dunán a Herkules vonatógőzös halad fölfelé, melyen innen egy csolnakban négyen vannak; balra a parton egy férfi ül; jobbra pedig a háttérben a Gellérthegy és a tövében lévő házak kötik le figyelmünket. Felirata

(24)

balra: HERKULES VONTATÓGÖZÖS ÉS A KELENHEGY
középütt: 24.
jobbra: REMORQUEUR HERKULES U. DER. BLOKSBERG.

alól balra: Gez. v. R. Alt.
középütt: Gedr. bei J. Rauh.
jobbra: Lith. v. Sandmann.
legalól középütt: Wien, bei L.T. Neumann
Ausschliessendes Eigenthum des Verlegers.

Szines kny. alányomással, melynek mér. 12.8: 18.5 cm.

31-93-334.

ALTORJAI GÁBOR

Új Művészet
2004. január
XV. évf. 1.

9. old.

ALTORJAI SÁNDOR
festőm.

Új Művészet
2004. Febr.
XV. évf. 2.

20-25. old.

akkor újabb
csolatok mi

1. Zichy: Olga Karanovics

2. Zic

ALTORJAI SÁNDOR

Új Művészet
2004. Május
XV. évf. 5.

36. old.

blk= b2
3001= 40400010,T,3
3100= Filstich, Stefan
3105= Filstich, Steffen &
Filstich, István
3140= m
3162= Goldschmied
2194= Rumänien
3200= Siebenbürgen
3270= (um) 1656
3330= 1737.10.10
3350= Brassó
3420= Brassó

ALTORJAI SÁNDOR

Új Művészet
2004. január
XV. évf. 1.

2. old.

blk= kue
3000= 40183146
3100= Fekete, Károly
3140= m
3162= Maler
2194= Ungarn &
Rumänien
3200= Ungarn &
Siebenbürgen
3270= 1898.07.29
3290= Érmihályfalva
3330= 1981.12.05
3350= Érmihályfalva
3420= Érmihályfalva
309a= KMML I, 1999
9995= 0022
kenn= hg
redk= Nováky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 5
9900= 20020918
9990= xxx0

ALTORJAI SÁNDOR

113

113 • ALTORJAI SÁNDOR (1946–1979)

Zöld örvény, 1960-as évek vége

52 × 74 cm
Olaj, farost
J. n.
Kikiáltási ár: 180 000 Ft

111

Alt János.

8 órai Ujság.
1929. IX. 13., 7.
(: Hi :.)

A valódi hatalom szilárdan a Vezető és a mögötte álló iszlamisták kezében van

Csapdába estek az iráni reformerek

Február 20-i választási vereségük után nehéz idők várnak az iráni reformerekre. De vajon miért maradtak alul? Bátortalanságuknak, ügyetlenségüknek és megosztottságuknak köszönhetik vagy egyszerűen arról van szó, hogy az idő még nem érett meg győzelmükhöz? Erkölcsileg nem vallottak kudarcot, hiszen a választások nem voltak sem szabadok, sem tisztességesek. Ez azonban nem változtat azon, hogy Irán elkövetkezendő néhány évét az iszlamisták és a konzervatív pragmatikusok fogják uralni.

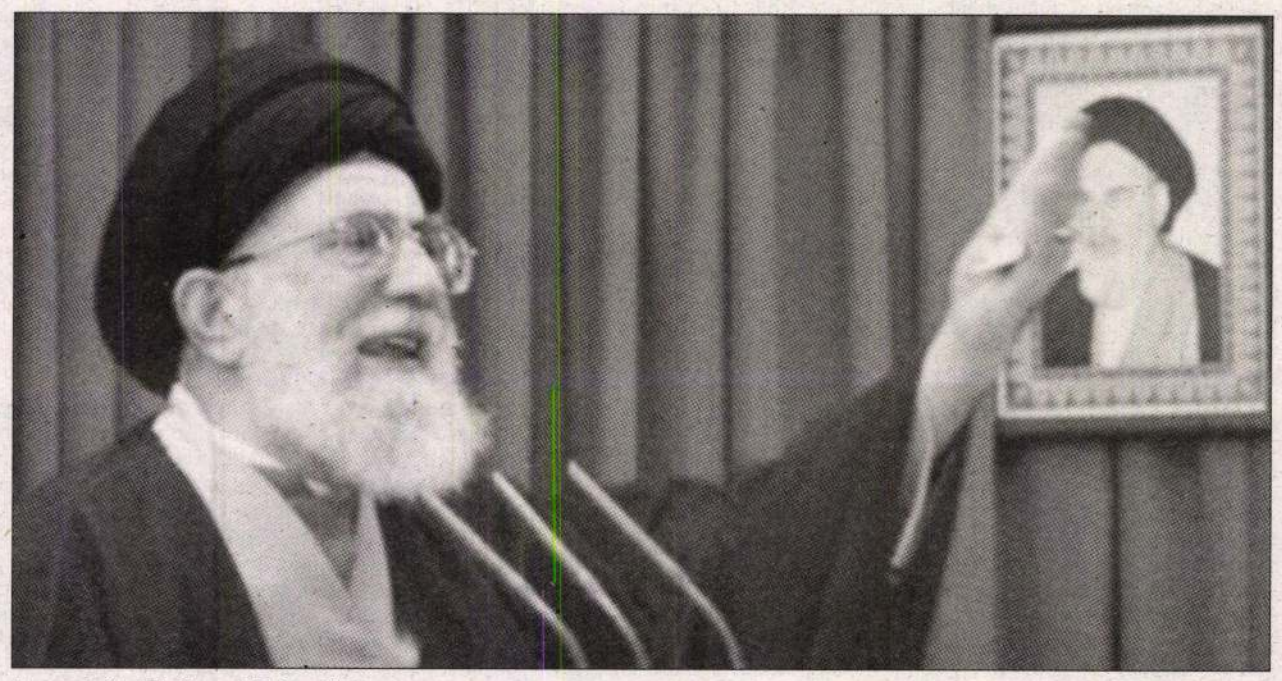

Hamenei ajatollah Khomeini képe előtt

FOTÓ: NÉPSZAVA-ARCHÍV

Erkölcsileg-politikailag kétes győzelmüket az iszlamista-konzervatív erők annak köszönhetik, hogy a reformerek nem tudták leküzdeni azokat az akadályokat, amelyeket az Iszlám Köztársaság alkotmánya állított eléjük. Az Őrök Tanácsa nevű, iszlamista hittudósokból és jogászokból álló testület a választásokra benevező 8144 jelölt közül csupán 4539 indulását hagyta jóvá. A „kigolyózottak" – köztük a jelenlegi parlament 82 tagja – csaknem valamennyien reformerek voltak. Az érintettek megpróbáltak védekezni: a parlament épületében ülősztrájkot és részleges éhségsztrájkot kezdtek. Elvbarátaik országszerte az utcára vonultak, és tiltakozásul sok ismert politikus, köztük mind a 27 iráni tartomány kormányzója lemondásával fenyegetődzött.

A kibontakozó társadalmi nyomás hatására az iszlamista erők taktikai engedményt tettek: az Őrök Tanácsa az eredetileg eltiltottak közül 1160-nak az indulását végül is engedélyezte. Ezek között azonban nem volt ismert reformer vagy olyan személyiség, aki az iszlamistákra veszélyes lehetett volna. Így aztán a képviselők és híveik folytatták a tiltakozást, de több engedményt nem tudtak kicsikarni. És ekkor nagy hibát követtek el: ahelyett, hogy egységesen a választások bojkottja vagy ugyanilyen egységesen a részvétel mellett döntöttek volna, egy részük az egyik, más részük a másik megoldást választotta. Ha valamennyi reformer jelölt a távolmaradás mellett dönt, akkor talán további engedményekre lehetett volna kényszeríteni az iszlamistákat – vagy legalább nyilvánvalóvá lehetett volna tenni a választások tisztességtelen voltát. Ebben az esetben ugyanis nyilvánvalóan sokkal alacsonyabb lett volna a részvétel, mint amilyen végül is lett, vagyis valamivel több, mint ötven százalék.

A reformerek a választásokat valószínűleg akkor sem nyerték volna meg, ha egységesen az indulás mellett döntenek – ahhoz túlságosan sok jelöltjüket diszkvalifikálták –, ámde a mostaninál sokkal több képviselőt küldhettek volna a parlamentbe, és több joggal érezhették volna magukat erkölcsi győzteseknek. Ami viszont valójában történt, az csupán a két lehetőség hátrányait hozta meg számukra: csaknem olyan kevés képviselőjük ül a parlamentben, mintha el sem indultak volna, viszont az iszlamistáknak könnyebb dolguk van, amikor a választásokat szabadnak és tisztességesnek akarják feltüntetni.

De vajon miért kerültek ilyen szánalmas helyzetbe a reformerek? Hiszen még nem is olyan régen hatalmas tömegtámogatást tudhattak maguk mögött! Vezérük, Mohamed Hatami elnök kétszer is – 1997-ben és 2001-ben – kétharmados többséggel nyerte az elnökválasztást, és hasonló eredmények születtek az elmúlt évek parlamenti választásain is. Demokratikus körülmények között ezek az eredmények bőségesen elegendőek lettek volna ahhoz, hogy a reformerek valódi hatalmat szerezzenek és megvalósítsák terveiket. Ilyen körülményekről azonban szó sincsen: nemcsak az Őrök Tanácsa van szilárdan az iszlamisták kezében, de igazságszolgáltatás és az összes erőszakszervezet is.

Így aztán az a tény, hogy a parlament, a kormány és az államelnöki tisztség a reformereké volt, csapdának bizonyult számukra. A lakosság immár tőlük várta életkörülményeinek javulását, s mivel ez nem következett be, belőlük ábrándult ki. Hiszen nem javult a gazdasági helyzet: annak ellenére, hogy Iránnak gigantikus kőolaj- és földgázkészletei vannak, és ezekből folyamatosan exportál is, az életszínvonal mit sem javult az 1979-es iszlám forradalom óta. A munkanélküliség húszszázalékos, hatalmas a korrupció, az ájtatos felszín alatt pedig terjeng az erkölcsi züllés.

A nők és fiatalok életét ugyanakkor még mindig számtalan középkorias megkötés keseríti. Bár ezek szigora az évek folyamán valamelyest enyhült, a hatóságok továbbra is gátlástalanul és megalázó módon beavatkoznak az emberek magánéletébe. A nők számára kötelező a fejkendő, fiúk és lányok nem mutatkozhatnak együtt nyilvánosan, nem engedélyezik a külföldi rádió- és televízióadók vételét. Az irániak persze megtanulták kijátszani ezeket a korlátozásokat, és a hatóságok sokszor szemet is hunynak, ám a helyzet zsarolhatóvá teszi az embereket és kaput nyit mindenfajta önkény előtt.

Egyáltalán nem véletlen, hogy az e körülményeken változtatni kívánó reformerek éppen a nők és a fiatalok között voltak a legnépszerűbbek, de az sem, hogy mostanra – miután a változások elmaradtak vagy csak csigalassúsággal haladnak előre – ezek körét is elérte a kiábrándulás. A diákok például, akik több véres megmozdulásuk során is Hatamiék rohamcsapatának szerepét játszották, az utóbbi időben már csak megvetéssel illetik az elnököt. (Az iszlamisták meggyőzésére irányuló módszereit például gúnyosan „beszédterápiaként" emlegetik.) Hasonló a helyzet a felnőtt népesség szegényebb rétegeiben. Mikor egy nyugati újságíró a választások előtt megkérdezett egy teheráni munkanélkülit, kiknek a pártján áll, az kedvetlenül így válaszolt: „Nekem mindegy, hogy turbános (vagyis síita pap) nyer-e vagy turbán nélküli, engem az érdekel, hogy lesz-e holnap munkám." Az igazság az, hogy Iránban sem a turbánosok, sem a turbán nélküliek nem tudtak elég munkát teremteni. Igaz, ez utóbbiaknak van mentségük: soha nem volt igazi hatalom a kezükben.

Szokás az iráni reformereket bátortalanoknak nevezni – a radikalizmusra hajló diákok ennél erőteljesebb kifejezéseket is használnak –, de az igazság az, hogy helyzetük nem sok lehetőséget hagy számukra. Mert iszlamista ellenfeleik nemcsak az igazságügyet és a legális erőszakszervezeteket sorakoztathatják fel ellenük, de több félkatonai terrorcsoportot is. Ezek részben fanatikus iszlamistákból, részben pedig maffiózószerű elemekből állnak, és gátlástalan kegyetlenségükről ismertek. E tulajdonságukról különösen az elmúlt évek diákmegmozdulásainak résztvevői szerezhettek keserű tapasztalatot. Vagy említhetjük még az 1999-ben meggyilkolt reformszellemű értelmiségiek ügyét is. Haláluk körülményeit máig nem derítették fel teljesen, csak annyi nyilvánvaló: a gyilkosokat az állami erőszakszervek tagjai között kell(ene) keresni. A börtönt megjárt liberális politikusoknak és értelmiségieknek borzalmas emlékeik vannak, s mivel az igazságszolgáltatás továbbra is iszlamista kézen van, az áldozatok ki vannak téve annak, hogy emlékeiket bármikor újra átélhetik. Végül az – amúgy muzulmán alapon álló – reformerek helyzetét nehezíti az is, hogy ellenfeleik kisajátították maguknak Irán és az Iszlám képviseletét, és őket rendszeresen külföldi ügynököknek, afféle „ötödik hadoszlopnak" minősítik. Erre játszott rá Ali Hamenei ajatollah, az ország legfőbb vallási és politikai vezetője a választási eredmények ismertté válása után: „A győztes az iráni nép; akik vesztettek, azok az Egyesült Államok, a cionisták és Irán más ellenségei."

A reformerek persze nem értenek egyet e minősítéssel, de már csak azért sem tudnak radikálisan szakítani az iszlamistákkal, mert legtöbbjük – különösen sok idősebb aktivista – korábban maga is közéjük tartozott. A liberális ellenzék vezéregyéniségeinek életrajzában újra és újra felbukkanó elem, hogy annak idején tagjai voltak annak a diákcsoportnak, amely Khomeini ajatollahnak, az iszlám forradalom vezérének jóváhagyásával megszállta az Egyesült Államok teheráni nagykövetségét és hónapokra túszul ejtette a diplomatákat. E típus jellegzetes képviselője Reza Hatami, Mohamed Hatami elnök öccse, aki Khomeini ajatollah unokáját vette feleségül, ám aki politikailag sokkal radikálisabb a bátyjánál. Nem véletlen, hogy az Őrök Tanácsa az ő pártjának összes parlamenti képviselőjét – és persze őt magát is – eltiltotta a jelöltségtől. Mindeme szembenállás ellenére az Iszlámot illetően a reformerek nem változtatták meg nézeteiket, többségük vallásos maradt. Amivel szembefordultak, az a vallás nevében kiépített diktatúra. Ezért – no meg nyilvánvalóan az alkalmazkodás kényszere miatt is – pártjaiknak olyan nevük van, hogy a gyanútlan külföldi iszlamista szervezetnek vélné őket. A radikálisan liberális Reza Hatami pártját például Az Iszlám Irán Részvételi Frontjának hívják, a bátyja, az elnök által vezetett szervezet pedig A Harcos Papság Pártja nevet viseli.

Kérdés, mi következik az iszlamisták győzelme után. Iráni reformista személyiségek attól tartanak, hogy sokan közülük börtönben kötnek ki. Szerintük különösen azok a képviselők forognak veszélyben, akik eddig – immunitásuk védelmében – nyíltan szembeszálltak a hatalommal, és akik most, a parlamentből kikerülve védtelenekké válnak. De lehet, hogy nem eszik ilyen forrón a kását. A választások igazi nyertesei ugyan az iszlamisták, ám a parlamentből kiszorult reformerek helyét a legtöbb esetben nem ők, hanem az úgynevezett pragmatikus konzervatívok foglalják el – ők alkotják majd a legnagyobb képviselőcsoportot. A pragmatikus konzervatívok legismertebb alakja Hasemi Rafszandzsani volt elnök, aki tisztsége elvesztése után is megőrizte befolyását. Ezen irányzat képviselői nem ellenzik a gazdasági reformokat, sőt a Nyugat felé való nyitást sem. Még arra is kaphatók, hogy a személyi szabadságjogok tekintetében engedményeket tegyenek.

Egyik szószólójuk, Haddad Adel professzor – a legfőbb vallási és politikai vezető, Ali Hamenei sógora – például úgy nyilatkozott, hogy nem ellenezné a műholdvevő antennák engedélyezését. A fundamentalisták ebben az ügyben más véleményen vannak, azt állítva, hogy az ily módon fogható „iszlámellenes" nyugati adások rombolják az irániak erkölcseit. A reformista követelések lényegesebb részeit illetően persze a konzervatívok engedékenysége is véget ér: alkotmányváltoztatásról, a síita papság politikai és gazdasági előjogainak eltörléséről hallani sem akarnak. Azon reformisták iránt pedig, akik folytatni akarják küzdelmüket e követelésekért, már Haddad Adel sem tanúsít türelmet: „Nem tűrünk semmiféle árulást. A törvények módot adnak nekünk arra, hogy föllépjünk az állam ellenségeivel szemben" – mondta a politikus, aki a parlamenti elnöki tisztség legfőbb esélyese.

S ha mindehhez hozzávesszük, hogy Hatami elnök mandátuma jövőre lejár (és az alkotmány értelmében nem is választható újra), akkor világossá válik: a reformerek elvesztik befolyásukat valamennyi hatalmi ágban. Az iszlamisták diadala azonban, amilyen teljes e pillanatban, annyira ingatag hosszabb távon. A jövőben ugyanis mindenki szemében ők lesznek felelősek azért, ami Iránban történik – és főleg azért, ami nem történik, értve ezen az előbb-utóbb elkerülhetetlenné váló reformokat. Elképzelhető, hogy egy darabig a pragmatikus konzervatívok szemlélete érvényesül, amely – mint láthattuk – nem zár ki bizonyos, nem túl mélyre menő reformokat.

De elképzelhető az is, hogy az iszlamisták vérszemet kapnak és minden vonatkozásban vissza akarnak térni a korábbi évek korlátlan vallási diktatúrájához. Ez hallatlan feszültséggel és egy nagyszabású társadalmi-politikai robbanás veszélyével járna. Akármi következik is azonban, úgy tűnik: a konzervatív-vallási erők mindenképpen elszalasztották egy alkalmat arra, hogy befolyásukat hosszabb időre szalonképessé tegyék. Ez akkor sikerülhetett volna nekik, ha beleegyeznek a reformerők által javasolt alkotmánymódosításokba, elsősorban a legfőbb vezető világi hatalmának korlátozásába és az Őrök Tanácsa vétójogának megszüntetésébe. Ha rugalmasabbak és nem ragaszkodnak anakronisztikus teljhatalmukhoz, ezek az intézmények még sokáig fennmaradhatnának – ahogy fennmaradt a monarchia is Angliában. De nem ezt az utat választották. Erőfölényükkel, az általuk megfogalmazott alkotmánnyal és a tömegek közönyével visszaélve útját állták minden békés, törvényes változásnak. Ezért, ha eljön az idő, a társadalom számára nem marad más, mint – hogy ismét európai hasonlattal éljünk – a „francia megoldás", vagyis a régi elit befolyását eltörlő forradalom.

Kepecs Ferenc

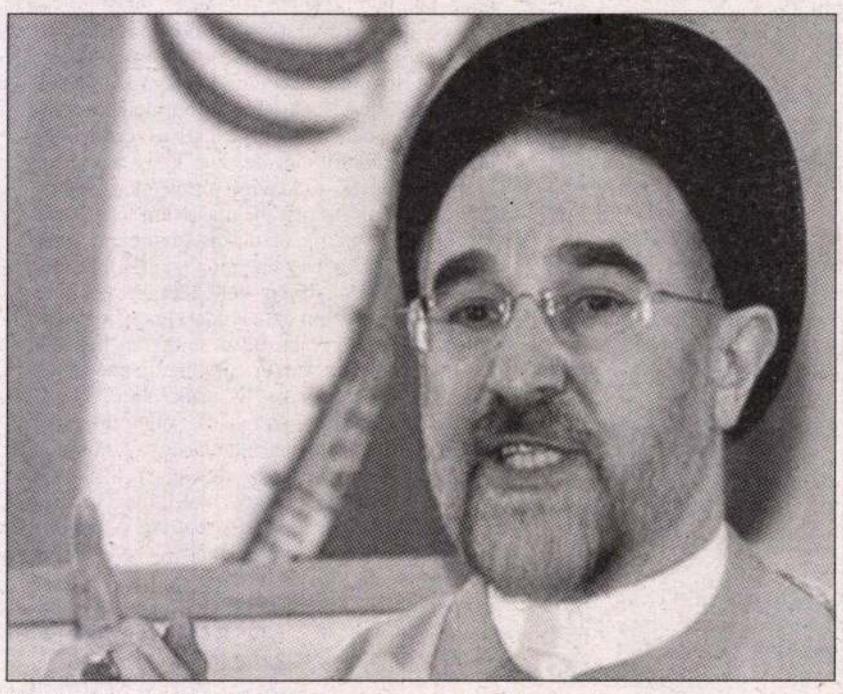

Hatami elnök, az óvatos reformer

Egy modern teokrácia anatómiája

Az Iszlám Köztársaság alkotmánya szerint Irán élén a Vezető áll – így, jelző nélkül. Őt a Szakértők Gyülekezete választja meg, amelyet szintén választanak, bár nem világos, hogy kik. Annyit viszont tudni lehet, hogy a testület kizárólag papokból áll. Abban a, természetesen elképzelhetetlen, esetben, ha a Vezető valami okból érdemtelenné válna tisztségére, ugyanez a testület válthatja le.

Az állam ügyeiben a vezetőt, vagyis jelenleg Ali Hamenei ajatollahot illeti meg az utolsó szó, ő határozza meg mind a bel-, mind pedig a külpolitika fő irányait. Dönt a háború és béke kérdésében, továbbá az egyes hatalmi ágak közti vitákban. Őt illeti meg a kegyelmezés joga, ő nevezi ki az igazságügyi apparátus fejét, a hadsereg és az Iszlám Forradalmi Gárda főparancsnokát, az állami rádió és televízió elnökét, a nagy gazdasági alapítványok vezetőit, továbbá az Őrök Tanácsának hat tagját.

Az Őrök Tanácsa – egyfajta iszlamista alkotmánybíróság – 12 tagból áll. Hat tag csakis hittudós lehet, őket nevezi ki a Vezető, a másik hat világi jogász. Ez utóbbiakat az igazságügyi szervek jelölik, ám ezek élén is a Vezető által kijelölt személy áll.

Mint láthattuk, az őrök döntenek arról, indulhat-e valamely jelölt a választásokon. Méghozzá alkotmányosan, hiszen az alaptörvényben feketén-fehéren benne van: a képviselő alkalmasságának legfőbb ismérve az, hogy eléggé iszlám szellemiségű-e. De az őrök nem csak erről döntenek. Vétójoguk van a parlament által hozott törvényeket illetően is, vagyis ha valamely jogszabályt az iszlámmal ellentétesnek vagy alkotmányellenesnek találnak, azt megsemmisíthetik. A tanács tagjai között munkamegosztás van: a Vezető által kinevezett hittudósok a törvények iszlám szellemiségében illetékesek, míg a jogászok azt vizsgálják, megfelelnek-e azok az alkotmánynak.

A reformerek az elmúlt hónapokban kétszer is az Őrök Tanácsa elé terjesztették azt – a parlament által megszavazott – törvényt, melynek értelmében megszűnne a testület vétójoga. Tragikomikus helyzet volt, hiszen a dologról azok dönthettek, akiknek előjogait meg kellett volna szüntetni. Természetesen mindkét alkalommal nemet mondtak.

Most következnének a parlament, az elnök és a kormány jogai, különös tekintettel arra, hogy ezeket elvileg a nép választja. Nos, mint láthattuk, a parlament törvényeket hoz, amelyek vagy életbe lépnek, vagy nem. Ami az elnököt és a kormányt illeti, ezek szabadon dönthetnek az eléjük kerülő kérdésekről, csak hát nem sok fontos kérdés kerül eléjük. (Mint láthattuk, a fegyveres testületek, a gazdaság nagy részét birtokló alapítványok, az igazságszolgáltatás, a titkosszolgálatok és sok minden más ügyeiben nem ők az illetékesek.) Hatamit, aki az elmúlt években a tisztséget betöltötte, csúfondáros külföldi tudósítók az ellenzék vezérének titulálták. Teljes joggal.

Fehérlófia

– Fehérlófia vagyok. Egészen az. És takarodni fog mindenki! – mondta amúgy barátságosan szemembe nézve a kellemes arcvonású fiatalember.

Szokványos hétköznapi este volt, semmi előjel nem figyelmeztetett arra, hogy egy teljesen normális budai sörözőben Fehérlófiával fogok találkozni.

– Tegezhetlek? – kérdezte. – Én mindig megadom a tiszteletet, de jobban szeretek tegeződni. – Ebben maradtunk.

– Tudod, én egy nagy hülye voltam – világosít fel. – Egészen az, mert teljesen MIÉP voltam. Mint a szél! Bedűltem a sok hülye, hazug jiddisnek.

– A MIÉP jiddis? – értetlenkedtem.

– Persze – közölte oktatólag –, csak ezt nem értitek. Én sem értettem, csak mióta Fehérlófia vagyok. És nehogy azt hidd, Pista bácsi, ugye Pista bácsi vagy?, hogy én zsidózok, én azt soha. A Fehérlófia nem zsidózik. Csak azt mondom, hogy az egész MIÉP jiddis. Meg a keresztények is. Legalább a felük. Mondd meg, Pista bácsi, ugye Pista bácsi vagy?, téged tisztellek, de mondd meg, a sok jiddis miért nem takarodik?

Miután tanácstalanul széttártam a karom, helybenhagyólag tudomásul vette: hát persze.

– Te sem tudod. Rendelsz egy fél vodkát? – Rendeltem, majd némileg felvillanyozva közölte: – Már virrad! Jön a nagy virradat: a Fehérlófia. Már itt van, már jön Csaba királyfi, a nagy Zogu sámán, az egész Fehérlófia. Egyik lábuk a háromszor szentelt Hargitán, a másik Szicílián.

– Szicílián? – értetlenkedtem.

– Persze. Ott. Téged tisztellek, Pista bácsi, ugye így hívnak?, de senki nem akarja tudni, hogy a magorok, így kell helyesen mondani, a kisázsiai óbirodalomból indultak, egyik felük, ahogy a nagy sámán megmondta, lekanyarodott Szicíliába, és itt, a Duna fölött volt a nagy kézfogás, így lett Svájc is a miénk. – Aztán bizalmasra halkítva a hangját, sejtelmesen megkérdezte: – Tudod, mikor volt a nagy Eklipsz?

– A nagy micsoda?

– Az Eklipsz. Téged tisztellek, de te sem tudod, a sok hülye jiddis egy sem tudja, a lökött MIÉP sem, persze, hogy befuccsoltak. A nagy Eklipsz utoljára 1997-ben vagy 98-ban, ez mindegy volt, az a teljes napfogyatkozás. A nagy sámán sötétsége. Na, most elmondom, mert fontos: az ötszáz év miatt. Most figyelj. Mikor élt ősapánk, Attila, a nagy király? Ugye, hogy 500-ban?

– Én iskolai tanulmányaimból úgy emlékszem, hogy Attila 453-ban már halott volt, meg a hunoknak vajmi kevés közük volt a honfoglaló magyarokhoz – vetettem közbe vesztemre.

– Frászt! – csattant fel Fehérlófia. – Attila nagykirály első uralkodónk, és szolganépekké tette az avarokat, meg a keltákat, és mindez történt 500-ban. Különben mindegy – legyint, iszik egy sört –, ez is csak jiddis hülyeség, hogy ők mondják meg, mikor élt Attila. Hát egy szart. A lényeg, Pista bácsi, az, hogy 500 évenként újjászületik a magyarok megváltója. Legelőbb volt Attila, aztán István…

– De hát István megkeresztelkedett – próbáltam okvetetlenkedni.

– Ahogy azt a hülye hiszi – mosolyodott el talányosan partnerem –, csak úgy tett! Úgy tett, hogy jól átverje a sok hülye jiddist, meg a papokat, mert ő már Fehérlófia volt. Ötszáz év múlva jött Mátyás, és itt a lényeg, most megint eltelt 500 év, és megjött az Eklipsz, a teljes napfogyatkozás, és akkor megszületett a magorok újabb megváltója. Képzeld el – majdnem a fülembe súgja –, valami tuti biztos helyen most már ötéves, és gyorsan nő ám, gyorsabban, mint a sok hülye tudod ki, be van bizonyítva, hogy egy év alatt három évet is nő, mert sietnie kell. És te is látni fogod, Pista bácsi, ugye Pista bácsi vagy?, mikor győz a Fehérlófia. Franc lesz itt, nem Európai Unió, megteremti az új, egyetemes, nagy Rómát, tisztelgünk – már tiszteleg is – a nagy Dúcse előtt, most ne szólj közbe, nagy frászt, nem arra a Musszolini majomra gondolok, az egy hülye jiddis, az új Dúcse igazi vezér lesz, a legnagyobb Fehérlófia. Ezt úgy hidd el, mint a szél. És lesz igazi magor paradicsom… Hogy ki lakhat az új paradicsomban? Nézd, Pista bácsi, én tisztellek, de ezt nem lehet tudni, amíg a nagy sámán Zogunak ki nem lesz adva, hogy kiket lehet beengedni. Hogy mivel foglalkozom? – iszik egy sört –, hát ez megint olyan dolog, hogy én tisztellek, Pista bácsi, de azt mondom, hagyjuk. Annyit megmondhatok, lányokkal foglalkozom. Ja. Be kell népesíteni a nagy Rómát.

– Úgy érted, hogy szülessen sok kis Fehérlófia?

– Pontosan. Látom, vágod már. Az, hogy szülessenek, de nem jól látod, mert kis Fehérlófia, az nincs. Minden Fehérlófia már kicsinek is nagy. Óriási! Majd meglátjátok, mert már virrad a Hargita felett.

– És Szicíliában? – kérdeztem oktondiul.

– Azt hiszem, ott talán még nem annyira – töprengett a Fehérlófia –, tudod, Pista bácsi, az rohadt nyugat. A fényt mindig keletről hozza a Fehérlófia – és kezével leginkább egy nyolcashoz hasonlót rajzolt a levegőbe, miközben kis nehézség árán magára öltötte télikabátját és csaknem biztos léptekkel elindult a kijárat felé. Az ajtóból még visszaköszönt: – Fehérlófia, vagy kuss és minden jiddis takarodik!

A pultoskisasszony a tapasztalt kocsmai emberek rezignációjával sóhajtott:

– Azon kívül, amit maga fizetett, két korsó, egy pohár sörrel megint adós maradt a Fehérlófia. Jópofa srác, de ha legközelebb bejön, becs' szóra, nem kap több hitelt.

Szász István

Kép/könyv-tár

Helyére emelt életmű

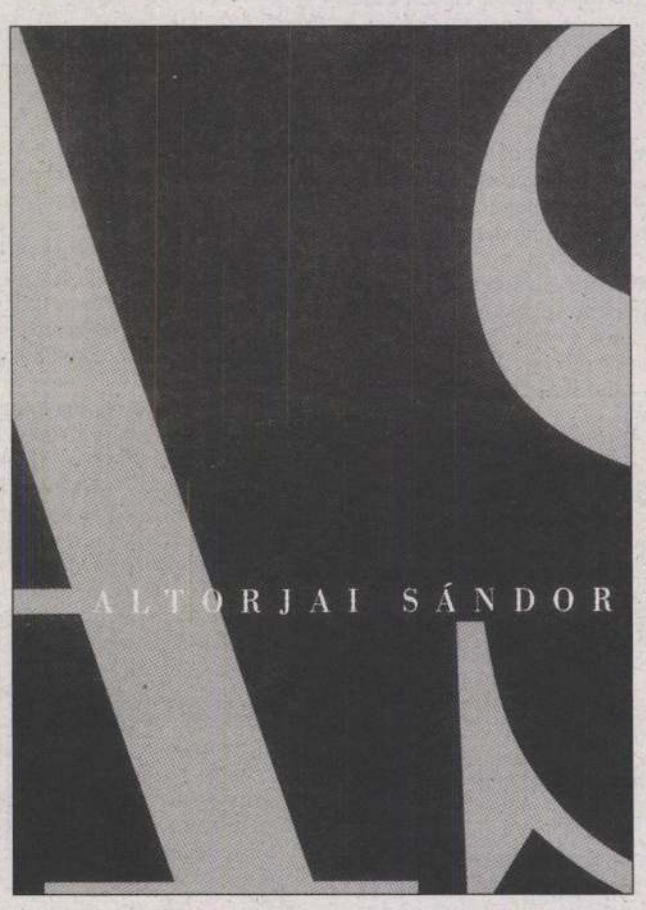

Egy rendes – úgy értve, hogy önmagára valamit is adó, komoly, működő – képzőművészeti életben, azt hiszem, teljesen rendjén való dolog, hogy egy ismert és elismert alkotóról élete bizonyos kitüntetett pillanatában (mint amilyen például születésének hetvenedik évfordulója) könyv jelenjék meg. Olyan könyv, amelyikben egy vagy több elismert szakember dolgozza fel az adott művész életútját, munkásságát, szellemi-művészeti kapcsolódási pontjait, határozza meg az általa elfoglalt, illetve szakmai alapon kijelölhető pozícióját a helyi, illetve az egyetemes művészet történetében, emellett a lehető legtöbb fellelhető dokumentumot teszi közzé tőle és róla, valamint nem utolsósorban összegyűjti és reprodukálja lehetőleg minél több munkáját. Egy ilyen könyvből ugyanis a nagyközönség is kellően megismerheti a szakmai közvélekedés szerint megismerésre érdemes művészt, s beleilleszthet ő t a maga értékrendje szerinti helyére, a kedvencek, az elfogadottak, a közömbösek vagy éppen az elutasítottak közé. Ahhoz ugyanis, hogy a közönség valóban megalapozott véleményt formálhasson, minél alaposabban meg kell ismernie az alkotót és munkásságát, annak szakmai recepcióját, és persze mindenekelőtt magukat a műveket. És erre, így, ennyire komplexen, ráadásul többszörösen is oda- és visszakereshetően alighanem egy ilyen könyv lehet a legalkalmasabb.

Altorjai Sándor, sokak szerint a XX. század második felének egyik legjelentősebb magyar képzőművésze éppen tavaly hetven éve született (és idén huszonöt éve halt meg), ha tehát a fenti gondolatment igaz, akkor teljesen rendben van, hogy (végre?) könyv jelenjék meg róla. Olyan könyv, amelyik ráadásul teljesen meg is felel a fentebb leírt „elvárásoknak", vagyis hogy egy vagy több szakember (jelen esetben több: Szűcs György, Kovalovszky Márta, Pataki Gábor, Andrási Gábor, Dékei Krisztina és Beke László művészettörténészek) alapos tanulmányai dolgozzák fel benne Altorjai életútját, munkásságát, s a többi, s a többi, emellett a lehető legtöbb fellelhető dokumentumot (korábban már publikált, illetve részben eddig soha meg nem jelent írásait, művészbarátaival folytatott levelezésének egy jelentős részét, kiállításairól írt korabeli cikkeket, illetve az azokhoz kapcsolódó akkori fel- és lejelentéseket) gyűjti össze tőle és róla, valamint listába szedi és lehetőség szerint minél nagyobb számban reprodukálja is a lehető legteljesebb életművet.

Ez a hatalmas (nemcsak a szellemi teljesítményt nézve, de kézzelfogható mivoltában is, hiszen csaknem ötszáz oldalas) munka látott nemrégiben napvilágot a Műcsarnok, az Első Magyar Látványtár, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézetének közös kiadásában. A kötet az életút egyes szakaszait feldolgozó írások után sorba veszi a művész legjelentősebb – akkoriban nem egy esetben nemcsak hogy a sajtóban elutasított, de egyenesen „hatóságilag" betiltott, egyes kiállításokon még évekkel később is az utolsó pillanatban gyorsan le-letakart, de mára már nem egy esetben a XX. századi magyar képzőművészet „alapműveinek" számító – munkáit, de ezeken kívül közzéteszi a több mint félezer művet s azok minden adatát tartalmazó (a pillanatnyi ismeretek szerinti legteljesebb) Altorjai oeuvre-katalógust is.

Aki tehát elolvassa, végignézi ezt a könyvet, az valóban megismerheti ezt a hányatott, tragikus sorsú művészt és valamennyi munkáját. Az ezzel a kötettel végre talán a nagyközönség szemében is a helyére kerülő Altorjai-életművet.

Martos Gábor

Szabad lexikon

Sz., sztár – aki híres, mert sokat szerepel a tévében. Mindenki megismeri és csodálja.

*

Amióta híres tévésztár lett, leginkább csak nagy, sötét szemüvegben mert kimenni az utcára. Nem akarta, hogy a rajongók a nyomába eredjenek, mint a múltkor is. Egy új fiúval ismerkedett meg, aki elvitte egy közeli kisváros nagyszerű borozójába. Már éppen meg akarta csókolni a srác – itt jegyezzük meg, hogy sötétkék, vadiúj BMW-je van ennek a srácnak, nagy arany pecsétgyűrűje és vastag lánc a nyakában, a tízezresek csak úgy a zsebébe tömködve, szóval ideális fogás egy ilyen sztárnak –, amikor odaugrott a főúr és egy autogramot kért a szalvétára. Aztán a szakács és a kukta is előkerült, a kézilány egy kis fényképezőgépet is hozott magával, hogy lefényképezkedhessenek vele, a nagy sztárral. Nagyon kínos volt az egész, mert a fiú teljesen zavarba jött:

– Na, minek már ez a felhajtás – lökdöste a kézilányt. – Nehogy már itten lefotózzál, mert lecsaplak – tette hozzá megvillantva hófehér fogsorát.

A híres tévésztár persze rögtön kérdőre vonta:

– Biztosan attól félsz, hogy a feleséged meglátja. De az ifjú úr megvigasztalta, hogy erről szó sincs. Momentán nem nős, viszont az adóhatósággal akad kisebb elszámolnivalója, úgy 4-5 milliárd értékben. Mégsem lenne jó, ha meglátnák, hogy ő itten mulatoz.

Máskor meg csak úgy, sminkeletlen leugrott a piacra. De a kofák rögtön lecsaptak rá.

– Kedves művésznő, ezt a kacsát igazán nem hagyhatja itt. Meg olyanokat mondtak, hogy: „Ennél szebb répát sehol sem talál, mondja be a tévében, hogy Marika néninél a legszebb a répa" – és így tovább, pedig csak húsz deka kolozsvári szalonnára fájt a foga, mégis minden pénzét elverte az árusoknál. Nehogy már azt meséljék róla, hogy befutott sztár létére smucig alak.

A sztár egyébként szolid alak. Csak azon mérgesedik föl, ha nem ismerik meg. A múltkor meg fültőlobbot kapott. Jött ugyanis vonaton felfele a fővárosba, egy fontos forgatásra. És minden állomásnál kihajolt az ablakon, annyira tetszett neki, hogy az emberek futnak utána vagy döbbenten nézik őt. Imádta a megjegyzéseket: „Juj, az életben sokkal nagyobbak a mellei. Szerintem meg inkább kisebbek. A tévében mintha vörös lenne a haja. Te ló, az a Kudlik Juli" – és így tovább. Csakhogy kint mínusz tíz fok volt. Hát persze hogy megfázott.

A sztár egyébként imádott sztár lenni. Ha pedig belekerült egy bulvárlapba, madarat lehetett vele fogatni. Tegnap a Csillag címűben például az jelent meg: „A nagy sztár a múlt héten vett magának egy fekete cipőt, hogy azzal lepje meg új barátját, Michael Douglast, akivel tavaly Cannes-ban ismerkedett meg. Azóta sokat beszélnek telefonon, s a hírek szerint Douglas titokban Pestre jön, hogy együtt töltsenek egy szép hétvégét a sztár minden igényt kielégítő otthonába. A búcsúpartira meghívják majd a walesi herceget, Paul McCartneyt és Linda Evangelistát is."

Az pedig részletkérdés, hogy sztárunk sohasem volt még Pöstyénfürdőnél távolabb, semmilyen nyelven nem beszél és egy józsefvárosi albérletben lakik. De a Csillag riporterének ígért egy exkluzív Douglas-interjút, mire az szó nélkül betette a kis hírt a lapba.

A sztár egyébként ma is forgat. Szokás szerint elmondja majd a nagyfilm után: „És a mi mosóporunk jobb, mint az összes többi."

Dési János

Hurka

Iza nővér

– Jaj, édeskéim, nagyon rossz itt a levegő, kinyitom az ablakot, mert ez tiszta oroszlánbarlang, ha-ha-ha… Biztosan a Gyuri bácsi pukizott megint, mert a múltkor is, amikor hoztam az esti gyógyszereket, ő a falnak fordulva aludt, és édesdeden pukizgatott. Egyem meg! De egyiket a másik után. Gyuri bácsi, nem kell ezt mellre szívni, nem azért mondtam, de ha egyszer ez az igazság. Szóval, takaróddzanak be, nehogy nekem megfázzanak, még az kellene, hogy kórházban legyenek betegek.

– Hogy van, Bartha úr? Sikerült már pisilnie? Muszáj… Ha nem, akkor meg fogom katéterezni. Nincs mese, annak a kontrasztanyagnak el kell távoznia a szervezetéből, nem lötyöghet csak úgy a veséjében, mert baj lesz. Nagy baj. Jaj, Bartha úr, ne legyen már gyerek. Mi maga? Férfi! Nincs cukorból! Akkor fogja meg azt a kacsát, és ha nagyon szégyelli magát, akkor tegye a takaró alá, és nyomás. Ha akarja, kinyitom a csapot. Pis-pis-pis!!!

– Hogy van az én kedvenc betegem, Károly bácsi? Feküdjön le, tolja le a gatyáját, mindjárt leápolom a sebét. Mit fészkelődik? Ne takargassa a micsodáját, láttam már ilyet, rosszabbat, jobbat is, na, el a kezekkel Vietnamtól, mert nem férek a sebhez. Szépen engedje el magát…

– Na!!! Ez igen! Gratulálok, Bartha úr! Hát ez csodálatos. Majd egy liter. Meg van dicsérve. Csak egy kicsit kellett megfenyegetni, és máris van pisi. Nagyszerű. Maradjon így Károly bácsi, ne mocorogjon, mindjárt jövök, csak kiviszem a kacsát. Nézze, Bartha úr, magának igaza van, mert igazából tényleg nem lehet hanyatt fekve vizelni, de látja, hogy mégis lehet. A szükség törvényt bont, a természet pedig nagy úr. Jó, tudom, kicsit olyan ez, mintha azt várnánk, hogy kis szívás után a hordó tetejénél lehessen leereszteni a bort. Persze erősen kell odakoncentrálni, és mindent bele. Mert ugye ez azért mégis tiszta fizika. Tudják? A közlekedőedények. Ha valahol megnyitják a rendszert, akkor folyik is már az anyag elfele. Hetedikes fizika, tegnap vettem át a Lacikával vacsora előtt, igaz, a gyerek nem lesz atomfizikus, de a leckét meg kell tanulni. Szóval, ezért voltam benne biztos, hogy Bartha úr nem hagy engem cserben.

– Károly bácsi. Károly bácsi! Károly bácsi!!! Meg van maga húzatva! Ne mocorogjon! Vigye innen a kezét! Nem hallja?! Mi ez? Isten bocsássa meg, de maga nem normális. Nézzenek oda! A mocskos zsebkendőjével elfertőzi a sebét. Feküdjön már nyugodtan, és ne kapkodjon. Most lefertőtlenítem… Ez az… Ha még egyszer meglátom, hogy maga itt maszatol, hát nem is tudom, mit csinálok én magával. Lekötöm a kezét.

– Mért kérdi, Gyuri bácsi? Aha… Nem, nekem ne adja meg a Hámori doktor telefonszámát. Egyrészt azért, mert én – ellentétben a maga unokahúgával – nem vagyok 48 éves, csak 33. Miért, 48-nak nézek ki? Na, sértegessen még egy kicsit. Aztán meg nekem van gyerekem, kettő is, tehát passz, engem ez a dolog nem érint, mert én olyan vagyok, ha csak egy lyukas férfizokni mellé ülök, már akkor terhes leszek. Úgyhogy csókoltatom a Hámori doktort, de nem hívom föl, el se megyek hozzá. Nem, levelet sem írok neki. Érti, Gyuri bácsi? Mit nem lehet ezen fölfogni! Nincs rá szükségem, de megmondom Timi nővérnek, ha engem békén hagy ezzel, ők már régen próbálkoznak a gyerekkel, de sajna, nem jön nekik össze.

– Károly bácsi, maga a kedvenc vastagbélrákosom. Olyan kis aranyos. És jóképű! Tényleg, hogy van a nőkkel? Szeretik, mi?! Mi van az asszonnyal? Még sosem láttam. Aha… Sose nősült meg? Nem mondja?! De azért voltak pikáns kalandjai. Na, azért! Mert csalódtam volna Károly bácsiban. Biztos nagy kujon volt fiatalabb korában. Jó, most nem kell fickóskodni. Mit nem ért ezen? Egyszerűen az történt, hogy a tumoros részt levágták a vastagbeléről. Egy keveset a vékonybeléből is lecsíptek, aztán annyi. Nem értem… hogy mivel mit csináltak? Hát azt nem kellett elvarrni… Ez nem olyan, mint a kerti slag, hogy csak úgy magában fityeg, lóg a semmiben. Na, Károly bácsi, legközelebb hozok magammal papírt, ceruzát, és lerajzolom magának. Úgy jó lesz?!

– Ne legyen már olyan szótlan, Bartha úr! Csak nem unatkozik? Olvasson vagy aludjon, mást úgysem tehet, ha egyszer nem kelhet föl! Tudja, az érfestésnek lehet olyan mellékhatása, hogy a lábában trombózis lesz, a vérrög meg lassan elindul fölfelé, de úgy, hogy azt maga észre sem veszi, aztán nagy hirtelen kap egy tüdőembóliát, és szépen meghal. Nem lehet ezzel viccelni. Jól van, na, nem akartam megijeszteni, csak azt akartam, hogy ne mozogjon, föl ne keljen. Mit gondol, miért kell kacsába pisilnie? Este majd behozom az ágytálat. Hogyhogy minek? Az nem normális, ha az embernek két napja nincs széklete. Nem értem, miért lenne az jellemhiba, ha valaki este vécézik? Ja… Aha… Hát persze, abban lehet igazság, hogy úriember reggel intézi el folyó és darabos ügyeit, hu-hú…

– Szóval, kedveskéim, legyenek jók, még nyitva hagyom az ablakot, oké, hideg van, ez igaz, de nem lehet ebben a bűzben megmaradni. Persze az is megoldás, ha a kedves betegek becsuknák a véce ajtaját, de még jobb, ha szólok a Tóth Pityunak, hogy küldjön föl egy szerelőt, mert az a rohadt véce mindig eldugul, s ettől van itt az az állott szarszag. Na pá, aranyoskáim…

Boros István